

OBEC HORNÉ HÁMRE

Adresa: Horné Hámre 45
966 71 Horné Hámre
Telefón: 045 681 27 80
Fax: 045 681 47 34
Mobil: 0903 628 860
E-mail: starosta@hornehamre.sk
hhamre@stonline.sk
WEB: www.hornehamre.sk

PROGRAM ROZVOJA OBCE HORNÉ HÁMRE NA ROKY 2015 – 2022

(podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení
zákona č. 309/2014 Z. z.)

Horné Hámre, 2015

Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. POSLANIE DOKUMENTU.....	5
1.1 Zámer spracovania PHSR.....	8
1.2 Účel programu rozvoja obce a legislatívne vymedzenie PHSR.....	9
1.3 Metodika spracovania programu rozvoja obce	11
1.4 Plánovací postup- harmonogram spracovania PHSR.....	13
1.5 Východiskové koncepčné dokumenty	17
1.6 Zoznam použitých kvantitatívnych a kvalitatívnych dát.....	18
1.7 Ex-post hodnotenie predchádzajúcich PHSR vrátane hodnotenia čerpania finančných prostriedkov pri realizácii PHSR (realizované aktivity, projekty).....	20

ČASŤ A

2. ANALYTICKÁ ČASŤ.....	27
2.1 Analýza hlavných faktorov stratégie rozvoja obce	27
2.1.1 Analýza projektovej pripravenosti.....	28
2.2 Analýza interného prostredia.....	36
2.2.1 Základná charakteristika obce.....	36
2.2.2.1 Organizačná štruktúra obce.....	38
2.2.2 História obce.....	39
2.2.3 Súčasná krajinná štruktúra	44
2.2.4 Analýza súčasného stavu prírodných podmienok.....	48
2.2.4.1 Geomorfologické pomery.....	49
2.2.4.2 Geologické pomery.....	51
2.2.4.3 Pedologické pomery.....	53
2.2.4.4 Hydrologické pomery.....	55
2.2.4.5 Klimatické pomery.....	58
2.2.4.6 Flóra a fauna.....	61
2.2.4.7 Starostlivosť o životné prostredie.....	62
2.2.4.8 Ochrana prírody a krajiny.....	62
2.2.4.9 Starostlivosť o územie.....	62
2.2.4.10 Ochrana ovzdušia.....	63
2.2.5 Analýza socio-ekonomických podmienok.....	64
2.2.5.1 Demografia obyvateľstva.....	64

2.2.5.2 Veková a pohlavná štruktúra.....	69
2.2.5.3 Vzdelanostná štruktúra.....	72
2.2.5.4 Národnostná a religiózna štruktúra.....	72
2.2.5.5 Zamestnanosť a nezamestnanosť obyvateľstva.....	73
2.2.5.6 Bytová štruktúra a vybavenosť obce službami.....	76
2.2.5.7 Finančná analýza.....	86
2.2.5.8 Majetok obce.....	107
2.2.6 Hospodárstvo.....	109
2.2.6.1 Lesné hospodárstvo	109
2.2.6.2 Poľnohospodárstvo.....	110
2.2.6.3 Vodné hospodárstvo.....	110
2.2.6.4 Priemysel.....	112
2.2.6.5 Podnikateľské subjekty.....	113
2.2.6.6 Doprava.....	114
2.2.6.7 Odpadové hospodárstvo.....	118
2.2.6.8 Cestovný ruch a ubytovanie.....	122
2.2.7 Kultúrny potenciál územia.....	125
2.2.7.1 Ľudová, sakrálna architektúra a ľudový odev.....	125
2.2.7.2 Kultúrne tradície a remeslá.....	128
2.2.8 Trendy vývoja krajiny s rozptýlením osídlením.....	131
2.3 Prioritné rozvojové oblasti obce Horné Hámre.....	133
2.4 Swot analýzy obce Horné Hámre.....	135
2.5 Problémová analýza- hlavné odvetvové disparity a vymedzenie cieľových skupín so sústredenou podporou obce Horné Hámre.....	148
2.6 Celkové zhodnotenie a návrh využitia potenciálu územia v obci Horné Hámre.....	154

ČASŤ B

3 Strategická a finančná časť	158
3.1 Vízia a poslanie obce.....	159
3.2 Strategický cieľ.....	160
3.2.1 Hierarchia strategických cieľov obce Horné Hámre na roky 2014–2020..	161
3.2.2 Ostatné zámery a aktivity potrebné na zrealizovanie v obci	

v rokoch 2015–2022.....	167
3.3 Finančná náročnosť a zdroje financovania stratégie.....	164
3.3.1 Finančné zabezpečenie PHSR.....	164
ČASŤ C	
4 Programová časť- (Plánovacia časť) na obdobie rokov 2015–2022.....	170
4.1 Opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým prioritám	
na roky 2014–2020.....	171
4.2 Opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým prioritám	
na roky 2015–2022.....	174
ČASŤ D	
5 Základný realizačný rámec programu.....	187
5.1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu.....	187
5.2 Akčný plán.....	188
ČASŤ E	
6 Finančná časť.....	191
6.1 Finančná náročnosť a zdroje financovania stratégie.....	191
6.2 Administratívne zabezpečenie Programu rozvoja obce na roky 2015–2022....	192
6.3 Model viaczdrojového finančného zabezpečenia jednotlivých projektov.....	193
6.4 Systém hodnotenia a priradovania projektov do financovania.....	197
ČASŤ F	
7 Monitorovanie PHSR.....	199
7.1 Spôsob monitorovania.....	199
Záver.....	202
Implementačný rámec.....	203
Prílohy.....	205
Zoznam príloh.....	205
Zoznam tabuliek, grafov a ilustrácií.....	205

ÚVOD

1. POSLANIE DOKUMENTU

Názov:	Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2020
Územné vymedzenie:	Banskobystrický kraj, okres Žarnovica, obec Horné Hámre
Územný plán obce schválený:	áno
Dátum schválenia PHSR:	25.09.2015
Dátum platnosti:	01.10.2015 – 31.12.2022
Verzia:	2.0
Publikovaný verejne:	26.09. 2015

Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. zo dňa 8. novembra o podpore regionálneho rozvoja ustanovuje ciele a podmienky podpory regionálneho rozvoja. Taktiež upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov, obcí a ďalších subjektov územnej spolupráce a podmienky na koordináciu a realizáciu regionálneho rozvoja. Za pomoci a podpory Európskeho spoločenstva prostredníctvom fondov spoločenstva upravujú osobitné predpisy. Ďalej zákon o podpore regionálneho rozvoja č. 539/2008 Z. z. ustanovuje povinnosť každej obci aj VÚC vypracovať dokument zameraný na regionálny rozvoj a to Program rozvoja obce (mesta), ktorý je potrebný na získanie finančnej podpory z verejných zdrojov (európskych, štátnych, ale i regionálnych a pod.). Pri projektoch zameraných na regionálny rozvoj by mal byť zladený s rozvojovou stratégiou príslušnej obce, mikroregiónu, či kraja a so „Stratégiou miestneho rozvoja CLLD-LEADER vedený komunitou.“

Program sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja obce Horné Hámre je súčasťou sústavy základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja v Slovenskej republike. Táto sústava je členená na strategické a programové dokumenty vypracovávané na úrovni štátu, sektorov, samosprávnych krajov, regiónov a obcí a programové dokumenty Európskej únie (pre využitie zdrojov predvstupových a štrukturálnych fondov).

Podpora regionálneho rozvoja podľa odseku 1 je zameraná na komplexné využívanie vnútorného rozvojového potenciálu územia- prírodných, kultúrnych, materiálnych, finančných, ľudských a inštitucionálnych zdrojov, na rozvoj vedy, výskumu a vývoja prispievajúcich k rozvoju regiónu, na rozvoj informatizácie a digitalizácie v regióne, na rozvoj hospodárstva a podnikateľského prostredia v regióne. Hlavnými cieľmi je zvyšovať produktivitu, vytvárať nové pracovné miesta, stabilizovať ohrozené pracovné miesta, rozvíjať vzdelanostnú úroveň obyvateľstva,

zmiernovať negatívne dôsledky, zlepšovať infraštruktúru v regióne, dopravnú a technickú vybavenosť, rozvíjať cestovný ruch, medzinárodnú, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu v oblasti regionálneho rozvoja v záujme trvalo-udržateľného rozvoja (ďalej len TUR), rozvíjať kultúrnu identitu, starať sa o kultúrne dedičstvo našich predkov, zvyšovať kvalitu života na vidieku, zveľaďovať životné prostredie (ďalej len ŽP), obnovovať obce, mestá podľa záväznej časti územno-plánovacej dokumentácie, zvyšovať dostupnosť a kvalitu bývania, posilňovať občiansku vybavenosť, marginalizované skupiny, šport, kultúru a ďalšie aktivity.

Podpora regionálneho rozvoja sa uskutočňuje v súlade s programovaním na základe :

- Národného strategického referenčného rámca 2015 - 2020.
- Programu rozvoja vidieka 2015 – 2020.
- Národného plánu regionálneho rozvoja, ktorý je základný strednodobý strategicko – plánovací dokument na rozvoj regiónov vypracovaný spravidla na päť až sedem rokov. Jeho súčasťou je Regionálny operačný program regiónu NUTS III Banskobystrického kraja a NUTS II Slovensko – Stred.
- Regionálneho operačného programu, ktorý je strednodobý dokument vypracovaný na úrovni druhého stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek. Regionálny operačný program vypracúvajú samosprávne kraje vo vzájomnej spolupráci v rámci regiónu na úrovni druhého stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek (NUTS II).
- Sektorového operačného programu, ktorý je strednodobý dokument vypracovaný pre vopred určené sektory.
- Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja, ktorý je strednodobý programový dokument, je v súlade s cieľmi a prvoradými potrebami ustanovenými v národnom pláne a s podkladom na vypracovanie príslušného regionálneho operačného programu. Jeho vypracovanie zabezpečuje samosprávny kraj.
- Programu rozvoja obce, ktorý je strednodobý programový dokument spracovaný na úrovni obce.
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja / Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja (NSTUR/APTUR) – ROP prostredníctvom zvyšovania kvality života v regiónoch (posilňovanie inovačných a kohéznych pólov rastu) podporuje polycentrický celoplošný rozvoj územia SR, čím zoslabuje procesy vedúce k trvalo neudržateľnej koncentrácii obyvateľstva do malého počtu centier,
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2020 – rozhodujúci východiskový dokument vo väzbe na ROP, definuje štruktúru osídlenia SR a hierarchiu jeho centier a ťažiskových priestorov, ktoré sú východiskom pre špecifikáciu inovačných a kohéznych pólov rastu NSRR.

Regionálny rozvoj sa financuje zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtových kapitol ministerstiev za podpory štátnych účelových fondov, rozpočtov VÚC, rozpočtov obcí, z prostriedkov fyzických osôb, z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných

zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi SR a inými štátmi, z doplnkových zdrojov regionálneho rozvoja, t.j. z finančných prostriedkov EÚ.

Programové dokumenty Európskej únie pre využitie štrukturálnych fondov tvoria:

- Národný (regionálny) rozvojový plán (RDP – Regional Development Plan), ktorý je hlavným dokumentom pre vyjednanie podpory zo štrukturálnych fondov Európskej únie.
- Rámec podpory spoločenstva (CSF – Community Support Framework), ktorý bude vytvorený na základe Národného rozvojového plánu v spolupráci s Európskou komisiou, je hlavným dokumentom vymedzujúcim poskytnutie podpory zo štrukturálnych fondov Európskej únie.
- Sektorové operačné programy (SOP – Sectoral Operation Programme), ako taktické dokumenty vytvorené na úrovni ministerstiev, ktoré rozpracovávajú problémové celky stratégií majúcich plošný (celoštátny) charakter, pre ktoré bude žiadané spolufinancovanie zo zdrojov Európskej únie.
- Regionálne operačné programy (ROP – Regional Operation Programme), ako taktické dokumenty, ktoré budú spracované na úrovni regiónov NUTS II a rozpracovávajú tie problémové celky stratégií, pre ktoré bude žiadané spolufinancovanie zo zdrojov Európskej únie.
- Strategické usmernenia Spoločenstva (SUS) – ROP odráža 1 usmernenie SUS t.j. „urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu“, a súčasne 3 usmernenie SUS t.j. „vytvorenie väčšieho množstva a kvalitnejších pracovných miest“
- Lisabonská stratégia/Národný plán rozvoja (LS/NPR) – ROP prispieva k zvyšovaniu konkurencieschopnosti/atraktivity regiónov podporou rozvoja regionálnej infraštruktúry v póloch rastu - podrobnejšie je tento súlad popísaný na národnej úrovni v rámci prílohy NSRR 7.2.3,
- Stratégia miestneho rozvoja CLLD-LEADER vedený komunitou a pod.

Jednotlivé strategické dokumenty sú vypracovávané vo vzájomnej nadväznosti a postupnosti.

Tvorba programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (ďalej len Program rozvoja) obce Horné Hámre je vytvorená za účasti všetkých záujmových skupín, ktoré v obci pôsobia; ponúka jedinečnú príležitosť, ako sa dozvedieť, čo a kto v obci pripravuje. PHSR obce Horné Hámre pozostáva z úvodnej časti, analytickej, strategickej- programovej časti, implementačnej a záverečnej časti. Hlavným cieľom je na základe všetkých získaných relevantných výsledkov na základe analýz vytvoriť program rozvoja daného územia. Rozvojový dokument s dlhodobým výhľadom na 10–14 rokov sa obecné zastupiteľstvo a starosta obce rozhodli vypracovať na obdobie 7 rokov. Cieľom dokumentu je navrhnúť systematickú a funkčne trvalo udržateľnú stratégiu, zameranú na realizáciu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Brehy a na víziu obce. Ďalším cieľom dokumentu je zosúladiť hospodársky rozvoj s jeho prírodným, kultúrno-historickým a sociálnym potenciálom, s TUR a s Národnou stratégiou, stratégiou rozvoja regiónov, ktoré majú určené

podporované priority a ciele, ktoré sú i v tomto dokumente zohľadňované a sú vypracované i podľa záväznej časti územno-plánovacej dokumentácie obce.

1.1 Zámer spracovania PHSR

PHSR obce bol spracovaný na základe potrieb obce Horné Hámre. Zámer spracovania PHSR obce bol schválený obecným zastupiteľstvom dňa 16.08.2015 (viď. Tabuľka 1).

Tabuľka 1 Zámer spracovania PHSR

Zámer spracovania PHSR	
Názov dokumentu	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022
Forma spracovania	Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022 (ďalej len „PHSR 2015“) bude spracovaný v súlade s Metodikou na vypracovanie PHSR obce/obcí/VÚC, ktorá bola vydaná Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR v znení zákona č. 309/2014 Z. z. PHSR 2015–2022 bude rešpektovať povinné prílohy, plánovacie a podporné dokumenty k metodike a postup tvorby navrhovaný metodikou. Spracovanie dokumentu bude rešpektovať princíp partnerstva a bude vykonaný participatívnym spôsobom so zapojením zamestnancov, poslancov obecného úradu a širokej verejnosti. Dodávateľ Mgr. RNDr. Anna Štefanková bude zodpovedať za metodické vedenie a zostavenie finálneho dokumentu. Obecné zastupiteľstvo na svojom zasadnutí dňa 22.06.2015 schválilo obstaranie dokumentu PHSR obce Horné Hámre. Novelizované dňa: september 2015.
Riadenie procesu spracovania	Za riadenie procesu spracovania bude zodpovedať p. starosta OÚ Horné Hámre p. Ing. Milan Mokry
Obdobie spracovania	Obdobie spracovania PHSR vykonané od 22. júna 2015 do 31. augusta 2015
Financovanie spracovania	Náklady na spracovanie PHSR obce Horné Hámre 2015–2022 budú financované z vlastných finančných zdrojov obce, schváleného rozpočtu na vypracovanie stratégie a nebudú znamenať dodatočné zaťaženie rozpočtu obce.

Zdroj: Vlastné spracovanie

K cieľom obce Horné Hámre je vypracovať analýzy obce a jeho častí, zabezpečiť trvalo udržateľný, hospodársky, sociálny a územný rozvoj. Ďalším cieľom PHSR obce Horné Hámre je taktiež sformulovať takú predstavu o smerovaní obce, ktorá vyjadruje hospodárske, ekonomické, sociálne a environmentálne záujmy jej občanov a zároveň je v súlade s prijatými koncepciami štátu, vyššieho územného celku, stratégiou rozvoja príslušného mikroregiónu, prípadne rezortnými stratégiami, záujmami ochrany životného prostredia, kultúrneho dedičstva, občianskych mikroregionálnych združení a podobne. PHSR koncepčne a systémovo analyzuje a určuje víziu obce a budúcnosť jej rozvoja spolu s činnosťami, investičnými projektmi so zdrojovým krytím na jej zabezpečenie.

Obec pre uskutočnenie svojich cieľov zabezpečuje a koordinuje celé vypracovanie a realizáciu Programu rozvoja obce. Tento dokument sa bude pravidelne monitorovať a každoročne vyhodnocovať jeho plnenie. Obec ďalej zabezpečí súlad Programu rozvoja obce s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis. PHSR obce Horné Hámre je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy vychádzajúceho z poznania situácie a konkrétnych potrieb občanov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov v území. Formuluje svoju predstavu o budúcnosti spolu s činnosťami a projektmi na jej zabezpečenie.

1.2 Účel programu rozvoja obce a legislatívne vymedzenie PHSR

Zákon NR SR č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja ustanovuje obciam povinnosť mať PHSR. Vážby riešenia PHSR preto vyplývajú i z riešenia a záväzných častí územného plánu obce Horné Hámre, ktoré si vyžadujú uplatňovať strategické prístupy k procesu plánovania v oblasti usporiadania územia, osídlenia a rozvoja sídelnej štruktúry, v oblasti hospodárstva, v oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany prírody a pôdneho fondu, v oblasti rekreácie a turistiky, v oblasti usporiadania územia z hľadiska kultúrneho dedičstva, v oblasti rozvoja nadradenej dopravnej, technickej a sociálnej infraštruktúry, v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia a v oblasti verejnoprospešných stavieb. Všetky zmeny ekonomickej štruktúry, alebo vybudovanie komplexnej technickej a sociálnej štruktúry si vyžadujú uplatňovať strategické prístupy k procesu plánovania hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

Obecná samospráva - poslanci a komisie OZ spolu so starostom obce p. Ing. Milanom Mokrým svojimi aktivitami prispievajú k rozvoju hospodárskeho, sociálneho, duchovného a kultúrno-spoločenského života v obci. Výraznou mierou na spoločenskom živote v obci sa spolupodieľajú i materská škôlka a miestne organizácie, ktoré v obci pôsobia ako napr.: Dobrovoľný hasičský zbor Horné Hámre a TJ Klas Horné Hámre. Účelom programu rozvoja obce je riešiť komplexné vypracovanie strategického rozvojového dokumentu vrátane krajinnoekologického plánu, ktorých pozornosť sa sústreďí na zabezpečenie krajinnoekologicky optimálneho a priestorového i funkčného usporiadania obce, PHSR, Stratégie udržateľného rozvoja, Natura, Programu obnovy dediny a pod. Jedná sa o dokumenty zabezpečujúce trvalo udržateľný rozvoj, miestny rozvoj a samotný celkový rozvoj obce. Spracovanie takýchto dokumentov je nevyhnutné aj z hľadiska získavania finančných dotácií z jednotlivých grantových schém a fondov EÚ.

PHSR rozvoja obce Horné Hámre vyplýva podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. Plniť úlohy týkajúce sa programovania na úrovni miestnej samosprávy im vyplýva zo zákona č. 416/2001 Z. z. Obec má na obdobie 2009 – 2018 vypracovanú i miestnu inovačnú stratégiu o ktorú sa rozvojový dokument taktiež bude opierať. Vypracovaním programu PHSR plní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky Európskej únie - princíp

programovania. Programový dokument je previazaný s operačnými programami Národného plánu regionálneho rozvoja SR, ako aj Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja VÚC-Banskobystrického samosprávneho kraja, diverzifikovanou regionálnou politikou Banskobystrického samosprávneho kraja, Územným plánom obce Horné Hámre a opiera sa i o „Pozičný dokument“ Európskej komisie vydaný k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2014 – 2022. Na základe týchto programových dokumentov sa realizuje podpora regionálneho rozvoja zo zdrojov EÚ.

Zákon o podpore regionálneho rozvoja nevymedzuje nadväznosť PHR obce na ďalšie koncepčné dokumenty. Napriek tomu je však dôležité hľadať a stanoviť túto nadväznosť. Koncepčné a plánovacie dokumenty uplatňované na Slovensku možno rozdeliť do štyroch základných kategórií. Sú na seba pospájané a previazané, aj keď sa nevzťahujú na jednu úroveň. Ide o:

- **sociálno-hospodárske plánovanie** (na národnej úrovni je to najmä Národný rozvojový plán, operačné programy, jednotné programové dokumenty, Strednodobá koncepcia hospodárskeho a sociálneho vývoja SR atď. a na regionálnej úrovni ide o PHSR samosprávnych krajov a obcí, rozvojové stratégie mikroregiónov atď.).
- **územné plánovania** (ide o Koncepciu územného rozvoja Slovenska, územné plány regiónov, obcí a zón, urbanistické štúdie atď.).
- **sektorové plánovanie** (sem patria rezortné stratégie, koncepcie a programy, anpr. Národný plán zamestnanosti, Národný environmentálny akčný plán, vodohospodárska koncepcia, energetická koncepcia atď.).
- **technické plánovacie opatrenia** (investičné zámery, návrhy realizačných projektov atď.).

Dôvodom pre vypracovanie PHSR bola i potreba komplexného strategického rozvojového dokumentu, ktorý by pokrýval aj aspekty sociálneho, ekonomického, kultúrneho a inštitucionálneho rozvoja, ktoré v územnom pláne nie sú riešené. Jednotlivé zámery obce Horné Hámre budú príležitosťou pre obec, pre zabezpečenie lepšieho života obyvateľstva, pre krajšiu budúcnosť a existenciu obci, pre jej budúci rozvoj, zvyšovanie pracovných príležitostí a pod.

1.3 Metodika spracovania programu rozvoja obce

Stručný popis metodiky a procesu spracovania tvorby PHSR obce Horné Hámre vychádza z metodiky na vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/ VÚC, ktorú vyhotovila pracovná skupina zriadená Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR a jeho obsah je podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z. z.

Pri usmerňovaní plánovacieho procesu a spracovaní dokumentu boli pre jeho obsah preto aplikované metodické postupy podľa metodickej príručky Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky verzia 2.0

metodiky na vypracovanie PHSR obce/obcí/VÚC zverejnenej v priebehu roka 2014 a podľa zákona č. 309/2004 Z. z. a podľa viacerých osvedčených domácich a zahraničných metodík strategického plánovania na komunálnej úrovni, podľa ktorých bola upravená aj použitá terminológia.

V procese spracovania Programu rozvoja obce Horné Hámre bol aplikovaný prístup kombinujúci expertné metódy s využitím miestnych znalostí pochádzajúcich od miestnych aktérov- starostu, poslancov OZ, komisií OZ, obyvateľov a predstaviteľov verejného a súkromného sektora, s ktorými boli uskutočnené neformálne rozhovory na tému budúceho smerovania rozvoja obce. Hlavným partnerom pre zabezpečenie občianskej participácie bol samotný obecný úrad.

Osnova PHSR:

Program rozvoja obce pozostáva z analyticko-strategickej časti a programovej časti (Zákon 539/2008 Z.z. §8 odst.4):

a) Analyticko-strategická časť obsahuje najmä:

- súhrnnú socio-ekonomickú a fyzicko-geografickú charakteristiku územia obce;
- analýzu a hodnotenie ekonomickej, sociálnej a environmentálnej situácie v obci;
- analýzu kultúrnych pomerov a infraštruktúry obce;
- definovanie hlavných transformačných trendov rozvoja územia obce v súvislosti s TUR
- stratégiu, priority a ciele rozvoja obce;
- finančnú analýzu

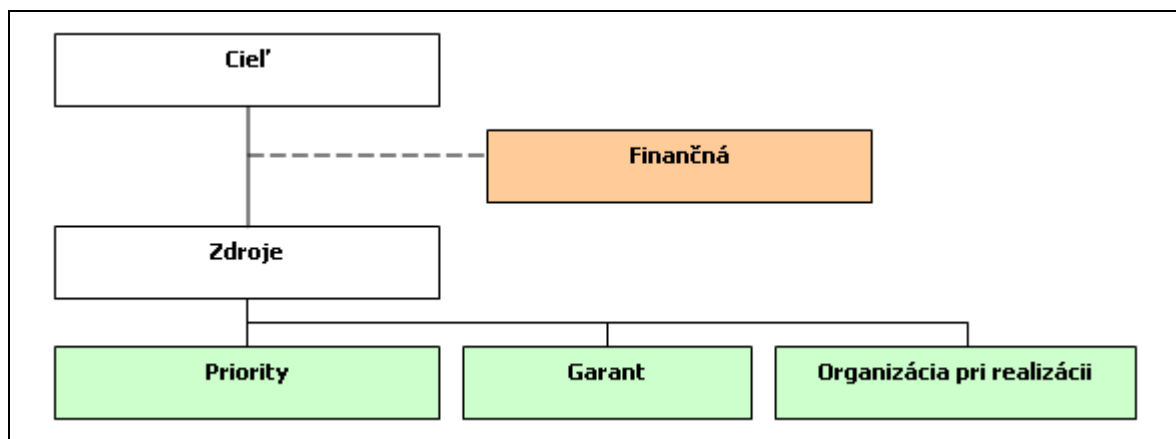
b) Programová časť obsahuje najmä:

- zoznam potrebných opatrení pre zabezpečenie zrealizovania PHSR;
- organizačné a inštitucionálne zabezpečenie PHSR;
- finančné prostriedky pre zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít;
- monitoring plnenia PHSR a časový harmonogram

c) Implementačná a finančná časť: (akčné plány s časovým harmonogramom a návrhom finančného a organizačného zabezpečenia)

Implementácia Programu rozvoja obce Horné Hámre je zložitý a náročný proces. Za jeho realizáciu so zabezpečením všetkých väzieb na strategické a programové dokumenty SR a EÚ budú zodpovední predstavitelia samosprávy obce Horné Hámre. Návrh spôsobu implementácie bude treba dopĺňať v súlade s organizačnou štruktúrou samosprávneho úradu, jeho kompetenciami v nadväznosti na vývoj v oblasti legislatívy, predovšetkým v oblasti nakladania s finančnými prostriedkami. Pri posudzovaní jednotlivých projektov sme použili procesnú analýzu, ktorej hlavným cieľom bolo analyzovať proces premeny vstupov pomocou použitia súboru finančných, ľudských a technologických zdrojov.

Schéma 1 Osnova PHSR

Finančné zabezpečenie

V zmysle zákona č. 503/2001 Z. z. sa financovanie regionálneho rozvoja realizuje na troch úrovniach: na mikroregionálnej úrovni je možné rozvojové aktivity financovať jedine združovaním zdrojov nižšej úrovne, čiže obcí. Mikroregión – Kľakovská dolina, ktorého je obec členom, nedisponuje spoločným mikroregionálnym fondom, z ktorého by sa mohli financovať rozvojové aktivity, preto zostavenie finančného plánu realizácie programu momentálne nie je relevantné. V súčasnej situácii je možné rozvojové aktivity financovať buď z rozpočtov jednotlivých obcí v prípade individuálnych projektov alebo združením financií viacerých obcí v prípade spoločných projektov. V prípade financovania projektov majúci význam v kontexte priorít celého kraja zohráva významnú úlohu Banskobystrický samosprávny kraj a financovanie inštitúcií v jeho zriaďovateľskej kompetencii. Ďalšími doplnkovými zdrojmi, ktoré možno definovať na úrovni jednotlivých aktivít sú predovšetkým štrukturálne fondy EÚ. Ich využitie v rámci jednotlivých aktivít je možné stanoviť len indikatívne bez určenia výšky požadovanej podpory s cieľom prispieť ku koordinácii realizácie rozvojových aktivít.

- Pri zostavovaní finančného plánu a zaisťovaní finančnej podpory je potrebné zamerať sa na tie opatrenia, ktoré sú nedostatočne podporované zo štátneho rozpočtu, alebo nie sú podporované vôbec.
- Pri zabezpečovaní základných potrieb občanov postupuje samospráva podľa zákona číslo 369/1990 Z.z. O obecnom zriadení a v zmysle zákona č. 138/1991 Zb. O majetku obcí v znení neskorších predpisov.

d) záverečná časť

e) povinných príloh PHSR

1.4 Plánovací postup - harmonogram spracovania PHSR

Starosta obce, komisie a obecné zastupiteľstvo na svojom zasadnutí dňa 22.06.2015 schválilo obstaranie Programu rozvoja obce Horné Hámre. Vstupnými údajmi pre spracovanie PHSR boli dokumenty obecného úradu (Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Horné Hámre na programovacie obdobie 2009–2018 (ktorý sa týmto PHSR aktualizuje a prerába, Miestna inovačná stratégia obce Horné Hámre 2009 –2018), literatúra a metodika pre spracovanie PHSR, stretnutia s kľúčovými ľuďmi, verejnosťou, prieskumy verejnosti, miestne poradné a odborné skupiny s komisiou, rôzne štatistické údaje, novinové články a pod. V období od júna 2015 do augusta 2015 boli uskutočnené terénne prieskumy a následne bol pripravený koncept strategickej a implementačnej časti programu rozvoja vo forme námetov a návrhov projektov. Pripravený materiál bol prediskutovaný s predstaviteľmi obce, starostom obce a jeho poslancami.

Tieto získané podnety a informácie umožnili poslancom OZ a obyvateľom aktívne sa zúčastniť na procese prípravy strategického dokumentu, prípadne koordinovať strategické plánovanie v území. Vstupné podklady pre vypracovanie dokumentu PHSR boli následne analyzované a zapracované do pracovného návrhu dokumentu. Po zapracovaní nových námetov a pripomienok bol pripravený návrh výsledného dokumentu. Vybrané časti programového rozvoja boli vo forme prehľadných tabuliek a grafov pripravené na schválenie v obecnom zastupiteľstve. Zostavenie finálneho dokumentu zabezpečil starosta obce Horné Hámre p. Ing. Milan Mokry v úzkej spolupráci s poslancami a komisiou OZ. Pre spracovanie PHSR vybrala obec spracovateľa strategického dokumentu p. RNDr. Annu Štefankovú, čím plánovací proces bol zosúladený a hlavné ciele programu boli spracované, vyhodnotené a následne zapracované aj do programu rozvoja obce Horné Hámre. Obec Horné Hámre z vlastného podnetu iniciovala obstaranie územnoplánovacej dokumentácie, kde hlavné ciele Územného plánu obce sú v zmysle ustanovení § 1 zákona č. 50/1976 Zb. v znení neskorších predpisov pre komplexné riešenie priestorového usporiadania a funkčného využitia územia, stanovenie zásad jeho organizácie a pre vecnú a časovú koordináciu činností v území. Návrhové obdobie územného plánu obce bolo v zadaní stanovené do roku 2025. Územný plán aplikuje relevantné princípy, ktoré smerujú k naplneniu ideálu udržateľného rozvoja urbanistických štruktúr. Základné ciele rozvoja obce budú v nasledujúcich častiach PHSR na programové obdobie 2015 – 2022 bližšie charakterizované.

Analytická časť PHSR na programové obdobie 2015– 2022 má výpovedný charakter komplexného profilu obce. Predstavuje audit interného a externého prostredia obce Horné Hámre. V tejto časti hodnotíme kvalitatívne a kvantitatívne vlastnosti krajiny, analýzy prírodných, kultúrno-historických, ľudských zdrojov a socio-ekonomických podmienok, analýzy súčasného stavu využitia a ochrany zdrojov. Socioekonomická analýza je zameraná na demografiu obyvateľstva, historickú analýzu obce, hospodárstvo, infraštruktúru, kultúrne pomery a pod. Podobne ako pri stanovení vízií a cieľov, analýzy sa sústreďovali na rozhodujúce faktory a kľúčové prvky.

Jednotlivé analýzy predstavujú výber, špecifikáciu fyzicko-geografických charakteristík a socioekonomických vlastností záujmového územia. Obsahom analýz je i prehľadovanie a zjednocovanie už existujúcich poznatkov, ktoré boli určitým spôsobom spracované a sprístupnené. Predstavujú výber, špecifikáciu a charakteristiku primárnej krajinnej štruktúry, analýzu sekundárnej (antropogénnej) a terciárnej (socioekonomickej) štruktúry, sociálne a ekonomické prvky a javy krajiny. Prvým krokom bolo vymedzenie územia, hľadanie prírodného a kultúrneho potenciálu v skúmanom území. Uskutočnila som tiež analýzu vybraných fyzicko-geografických a kultúrno-historických vlastností krajiny (prírodné podmienky, geomorfologické charakteristiky, klimatickú charakteristiku, hodnotenie stavu ovzdušia a hydrologickú charakteristiku, históriu osídľovania a socio-ekonomickú charakteristiku. Poznanie fyzicko-geografických charakteristík je dôležité i z hľadiska využitia potenciálu územia a pre využívanie krajiny pre rozvoj cestovného ruchu a turizmu, rekreácie a trvalej udržateľnosti obce. Ďalším dôležitým faktorom využívania krajiny je ľudský faktor. Preto v skúmanom území bola urobená podrobná socioekonomická analýza zameraná na charakteristiku obyvateľstva.

Syntézy pozostávajú zo superpozície vybraných analytických ukazovateľov, zachytených v komplexnom systéme informácií o vlastnostiach krajiny. Za pomoci terénneho výskumu som získala informácie pre nové vstupy a následné vyhodnotenie obecnej infraštruktúry. Ďalším krokom bola i syntéza parciálnych analýz použitím štandardnej metódy- SWOT analýzy. SWOT analýza je jednou z metodík využívaných pri stanovení návrhov a opatrení pre vhodný rozvoj územia. Výsledkom bola strategická diagnostika, ktorá bola potrebná pre stanovenie rozvojových cieľov. V rámci tohto procesu boli vytypované niektoré rozvojové zámery, predovšetkým v oblasti územného rozvoja a v koncepcii Územného plánu a stavebno-technických investícií.

Interpretácie predstavujú transformáciu analytických až syntetických ukazovateľov krajiny do formy účelových interpretovaných vlastností krajiny. Tieto interpretované ukazovatele ekologických vlastností územia sú výsledkami čiastkových syntéz analytických údajov. Pri tomto procese som dostala nové vlastnosti a hodnoty ukazovateľov krajiny.

Evalvácie predstavujú komplexné poznanie skúmaného územia (krajiny) aj identifikáciu jej funkcií alebo spôsobov využitia.

Propozície sú procesom ekologicky optimálnej lokalizácie socio-ekonomických činností v skúmanom území. Smerujú k zosúladieniu ekologických vlastností krajiny s jej súčasným navrhovaným využívaním. Metodický postup pri hodnotení druhotnej krajinnej štruktúry v jednotlivých obdobiach vychádza z metodiky krajinnoekologického plánovania LANDEP (Ružička, Miklós, 1982; Ružička 1999,2000).

Výsledkami PHSR na programovacie obdobie 2015 – 2022 chceme identifikovať hlavné transformačné ciele a trendy a zamerať sa v opatreniach na pozitívne a negatívne javy v hodnotenom území. Súčasne budú navrhnuté krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele ktoré by mali rozvoju obci

Horné Hámre dopomôcť sa zaradiť k najúspešnejším sídelným štruktúram v mikroregióne a tak i v rámci celého Slovenska. Spracované podklady sú zároveň vhodným nástrojom na návrh celkovej stratégie rozvoja obce i regiónu v zmysle princípov trvalo udržateľného rozvoja a hodnotením krajinného potenciálu vhodným nástrojom pre dotvorenie podkladov v PHSR obce Horné Hámre, plánovaného rozvoja cestovného ruchu a turizmu v tomto regióne. Všetky informácie sú verifikované terénnymi prieskumami a zbieraním informácií z rozhovorov s miestnymi znalcami a občanmi. Na základe dostupnej literatúry a metodiky pre spracovanie PHSR som pristúpila k výslednému zhodnoteniu predmetného územia. Súčasťou PHSR je aj fotografická dokumentácia, ktorá poukazuje na umiestnenie jednotlivých, rozptýlených, miestnych častí v obci, na architektúru a religiózne prvky skúmanej obce. Fotodokumentácia je doplnená o zo zdrojov a interných materiálov OÚ Horné Hámre.

V poslednej plánovacej etape boli stanovené konkrétne kroky (akčné plány a projekty), ktoré majú viesť k naplneniu vízie a dlhodobých zámerov obci. Tabuľka 32 dokumentuje harmonogram spracovania PHSR v obci Horné Hámre.

Tabuľka 2 Harmonogram spracovania PHSR v obci Horné Hámre

Termín /rok 2015	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V
Úvod												
Analytická časť												
Strategická časť												
Programová časť												
Realizačná časť												
Finančná časť												
Záver												

Spracoval: RNDr. Anna Štefanková (2015)

Z podstaty strategického plánovania vyplýva hierarchická štruktúra programového dokumentu, ktorá smeruje od všeobecného ku konkrétnemu. Hierarchia začína cieľom strategickej vízie, pokračuje strategickými cieľmi a uzatvára ju sústava opatrení. Tomu zodpovedajú aj rozličné časové horizonty. Strategickú časť tvoria dlhodobé ciele; v operatívnej časti sú konkrétnejšie opatrenia realizovateľné počas kratšieho obdobia.

Spracovanie jednotlivých krokov PHSR umožnilo poslancom, komisii OZ a obyvateľom obce aktívne sa zapájať a zúčastňovať sa na procese prípravy strategického plánovacieho dokumentu; koordinovať strategické plánovanie územia obce Horné Hámre a spoločne pripraviť iné stratégie. Miestna samospráva informovala na obecnom zasadnutí verejnosti o začiatku procesu spracovania PHSR. Počas spracovania a aktualizovania bolo PHSR dostupné na webovej stránke samosprávy

(Tabuľka 3). Do dokumentu boli zapracované všetky pripomienky k situačnej analýze, SWOT analýze a stratégii.

Tabuľka 3 Metódy zapojenia verejnosti do prípravy PHSR

Metóda	Informovanie verejnosti	Získanie názorov verejnosti	Zohľadnenie názorov verejnosti
Verejné informačné tabule	X	X	X
Letáky rozdávané na verejných podujatiach			
Telefónna informačná linka			
Stretnutia s kľúčovými ľuďmi	XXX		
Verejné vypočutie	XX	XXX	XX
Prieskumy verejnej mienky	XX	XXX	XXX
Návštevy podobných lokalít (podobných obcí)		XX	
Internetové stránky-vrátane verejných pripomienok	X		
Využitie existujúcich médií	X		
Stretnutia s kľúčovými ľuďmi	XXX		
Verejné stretnutia	XXX	XXX	XX
Verejné vypočutie	XX	XX	X
Prieskumy verejnej mienky	X	X	
Rokovania za prítomnosti starostu a poslancov obce	XXX		
Spracovanie a vyhodnotenie prípadových štúdií		XXX	

X- možné, XX- odporúčané/vhodné, XXX- veľmi výhodné, vysoko odporúčané

Zdroj: vlastné spracovanie

1.5 Východiskové koncepčné dokumenty

Pri spracovaní PHSR obce Horné Hámre boli definované ciele a opatrenia v súlade s programovými dokumentmi regionálneho rozvoja národného, regionálneho a lokálneho významu (viď. Tabuľka 4). Tabuľka č. 4 informuje o zozname analyzovaných koncepčných dokumentoch, ktoré boli pri tvorbe PHSR zohľadňované.

Tabuľka 4 Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov

Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov

Názov dokumentu	Platnosť dokumentu	Úroveň dokumentu	Zdroj
Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR)	2030	Národná	www.telecom.gov.sk
Program rozvoja vidieka SR	2020	Národná	www.mpsr.sk
Integrovaný regionálny operačný program	2020	Národná	www.mpsr.sk
Operačný program kvalita životného prostredia	2020	Národná	www.opzp.sk
Operačný program Ľudské zdroje	2020	Národná	www.employment.gov.sk
Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja BBSK (PHSR BBSK)	2020	Regionálna	www.banskábystrica-vuc.sk

Zdroj: vlastné spracovanie

Zdroje a dokumenty

V súlade so snahou Slovenskej republiky o znižovanie rozdielov na úrovni rozvoja jednotlivých regiónov boli východiskom pri príprave Programu rozvoja obce Horné Hámre nasledovné strategické dokumenty:

- Na úrovni štátu NUTS I.
- Na úrovni samosprávnych krajov
- Na úrovni obce NUTS V

Podporné materiály

Pri vypracovaní Programu rozvoja obce Horné Hámre boli použité aj prognostické údaje vypracované Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR. Hlavnou úlohou prognostických údajov je podporiť vypracovanie tohto programu a zabezpečiť tým zvýšenie efektívnosti procesov strategického plánovania a kvality tohto dokumentu. Toto zabezpečenie je dané prepojením Systému strednodobého výhľadu hospodárskeho a sociálneho vývoja a vecnej roviny strategického plánovania.

1.6 Zoznam použitých kvantitatívnych a kvalitatívnych dát

Vstupné informácie pre spracovanie analýz:

- *Atlas obcí Slovenska podľa rodinných a demografických charakteristík*. Bratislava: MŠSR, 1996.
- BERNTANOVÁ, J., ČUKA, P., RUMML, O., 2003. *Vtáčnik Horná Nitra*. 3.vyd., Nitra
- BEDNÁRIK, R., 1943. *Duchovná kultúra slovenského ľudu*. In Slovenská vlastiveda II. Bratislava: SAVU. Princeton University Press. 265 s.
- FÁZIKOVÁ, M. 2010. *Rozvoj vidieka*. Prednášky dostupné na <http://fesrr.uniag.sk/node/510>, 30.9.2010

- GECÍKOVÁ, I. - PAPCÚNOVÁ, V. 2010. *Metóda a techniky regionálnej analýzy*. Vydavateľ: Bratislava: VŠEMVS, 2010, 130 s. ISBN 978-80-89458-08-0
- HAMALOVÁ, M., BELAJOVÁ, A., ŠEBOVÁ, M. 2011. *Komunálna ekonomika a politika*. Bratislava: Sprint dva, 2011, s. 260. ISBN 978-80-89393-38-1
- HUBA, M. (ed.) et al. 1988. *Historické krajinné štruktúry*. Ochrana prírody, odborná príloha spravodaja MV SZOPK Bratislava, Bratislava. s. 62.
- IZAKOVIČOVÁ, Z., - MIKLÓS, L., - DRDOŠ, J., 1997. *Krajinnoekologické podmienky trvalo udržateľného rozvoja*. Veda nakladateľstvo SAV, Bratislava
- JURČOVÁ, D., 2001. *Populačný vývoj v regiónoch SR 2001*. Vydané 2003, Infostat, Bratislava, 105 s.
- LUKNIŠ, M. 1972. *Slovensko 2 Príroda*. Bratislava: Obzor, 1972. s. 920
- MAZÚREK, J. 1963. Vzácné nerasty stredného Slovenska (Historicko- topografická štúdia). In: *Zborník Pedagogického inštitútu*. Martin I. Martin: Osveta, 1963.
- MAZÚR, E., LUKNIŠ, M. 1980. *Geomorfologické jednotky*. 1 : 500 000 In: Mazúr, E. (red.) 1980 Atlas Slovenskej socialistickej republiky. Bratislava: SAV, SÚCaK, 1980.
- Kol. autorov: Interné materiály zo SHMÚ Bratislava
- Kol. autorov: OÚ ŽP Žarnovica
- Kol. autorov: ŠSÚ- Krajský úrad v Banskej Bystrici 2011
- Kol. autorov: Interné materiály z ÚPSV a R v Žarnovici a v Banskej Štiavnici
- Kol. autorov: Interné materiály OÚ Horné Hámre
- MLÁDEK, J., 1990. *Teritoriálne priemyselné útvary Slovenska*. PRIF UK Bratislava, 1990. 290 s. ISBN 80-223-0006-3
- MLÁDEK, J. a i. (ed.). 2006. *Demografická analýza Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2006. s. 221. ISBN 80-223-2191-5
- PETROVIČ, F., 2003. *Hodnotenie vývoja rozptýlených sídiel v Novobanskej štálovej oblasti*. In: Novák, S. (ed.) 2003: Geografické aspekty štredoevropského priestoru. Geografie XIV., Pedagogická fakulta Masarykova Univerzita Brno, Brno. 2003. 215-219 s. ISBN 80-210-3208-1
- Szénássy, A. a kol. 2005. *Malá vlastivedná knižnica 230.číslo*. Vydavateľstvo KT, s.r.o., Komárno, 2005. s. 16. ISBN 80-8056-494-9
- ŠÁLY, R. a i. 2000. *Morfogenetický klasifikačný systém pôd Slovenska: Bazálna referenčná taxonómia*. Bratislava: Edičné stredisko VÚP a OP, 76 p. ISBN 80-85361-70-1
- ŠTEFANKOVÁ ANNA, 2010. *Potenciál krajiny s rozptýleným osídlením (Na príklade obce Horné Hámre)*. Rigorózna práca UKF FVP Nitra. 2010. 113 s.
- ŠTEFANKOVÁ ANNA, 2010. *Vplyv zmien využívania krajiny na manažment obce Horné Hámre*. Diplomová práca. FVP UMB Banská Bystrica. s. 84

- Štatistický úrad SR: *Sčítanie obyvateľov domov a bytov 2011*. Dostupné na internete: <<http://app.statistics.sk/mosmis/sk/run.html>>).
- TREMPOŠ, P. 2000. *Spracovanie dokumentov ÚSES - teória a prax*. In: Daphne, roč. 7, č. 1, 2000. 42 – 44 s.
- *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku III*. Veda, 1976.
- [www. portal.statistics.sk](http://www.portal.statistics.sk)

Metodické podklady

- *Metodická príručka pre vypracovanie PHSR*. Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja, 2004.
- *Miestna Agenda 21 na Slovensku*. Metodická príručka. Bratislava: REC, 2003.
- *Príručka pre mikroregióny a obce na prípravu PHSR*. Enterplan, 2002.
- Hamalová, Belajová, Šebová, 2011. *Komunálna ekonomika a politika*. Bratislava: Sprint dva, 2011, s. 260. ISBN 978-80-89393-38-1
- HAMALOVÁ, M., 2008. *Teória riadenia a organizácia verejnej správy*. Bratislava: Merkury, 2008, ISBN 978-8089143-63-4
- COPLÁK, J. *Metodika pre spracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta*. [www. ecocity.szm.sk/nitra/metod_info.pdf](http://www.ecocity.szm.sk/nitra/metod_info.pdf).
- Metodika na vypracovanie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/ 2014 Z. z., verzia 2.0

1.7 Ex-post hodnotenie predchádzajúcich PHSR vrátane hodnotenia čerpania finančných prostriedkov pri realizácii PHSR (realizované aktivity, projekty)

Základné ciele rozvoja obce Horné Hámre boli zamerané na dodržiavanie zákonnosti a pravidiel miestnej samosprávy, ochranu života a osobného majetku občanov, ale ja životného prostredia. Predchádzajúci PHSR dokument bol vypracovaný na programové obdobie 2009 – 2018, ale z dôvodu legislatívnych zmien ho bolo potrebné aktualizovať na nové programové obdobie 2015 – 2022.

Strategická vízia rozvoja obce bola formulovaná nasledovne: „*Obec Horné Hámre sa bude formovať ako súčasť regiónu Klákovskej doliny a bude využívať svoje ľudské, materiálne, prírodné a ekonomické zdroje na zvýšenie kvality života svojich občanov. Je bezpečná a rozvíjajúca sa obec poskytujúca svojim občanom dobrú kvalitu života. V obci*

je dostatok možností bývania, pracovných možností priamo v obci a jej okolí a zaujímavých ponúk pre aktívne trávenie voľného času. Obec a jej okolie má pripravené podmienky pre rozvoj ľudských zdrojov, hospodárstvo, oblasť služieb cestovného ruchu a priemysel nezaťažujúci životné prostredie. Obec má dobre a efektívne fungujúcu samosprávu. V oblasti cestovného ruchu bolo dobudovaných niekoľko turistických a cykloturistických trás.

PHSR bolo zamerané na hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj, pričom základnou úlohou samosprávy bol rozvoj územia obce a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov. Tieto aktivity obec má zámer rozvíjať i naďalej. Ďalším cieľom predchádzajúceho PHSR bola príprava projektovej dokumentácie, ktorá bola zameraná na cestné stavby, zabezpečenie pravidelnej opravy a stavebnú údržbu pozemných komunikácií, na letnú a zimnú údržbu či rekonštrukciu vybraných miestnych komunikácií, výstavbu nových bytoviek, osvetlenia a pod. Hlavnou úlohou a výrazným prvkom zabezpečenia kvality života občanov bolo aj zrealizovanie novej výstavby verejného osvetlenia a zabezpečenie jeho prevádzkovania. Boli zabezpečované pravidelné opravy verejného osvetlenia, čím bol zabezpečený rozvoj komplexnej infraštruktúry a rast kvality života obyvateľov obce a životného prostredia. Rozvoj infraštruktúry smeroval i k rozšíreniu priemyselnej zóny v obci, IBV ako aj na rekonštrukciu súčasnej infraštruktúry - vodovodnej, elektrickej a komunikačnej.

Samotná obec vykonávala zodpovedne úlohy, ktoré jej vyplývali i z programu odpadového hospodárstva a všeobecne záväzných právnych predpisov prijatých a platných v Slovenskej republike. Obec pravidelne zabezpečovala v oblasti odpadového hospodárstva zber a prepravu komunálnych odpadov a drobných stavebných odpadov na účely ich zhodnotenia, zabezpečila zberné nádoby zodpovedajúce systému zberu komunálneho odpadu, zabezpečila priestor, kde občania mohli odovzdávať oddelené zložky komunálnych odpadov, taktiež prepravu a zber objemných odpadov. Obec vykonávala priestupkové konanie v odpadovom hospodárstve a dodnes zabezpečuje údržbu infraštruktúry pre odpadové vody.

Udržiavanie a zveľaďovanie obce neznamenal len ochranu a údržbu existujúcej verejnej zelene, ale aj zabránenie ďalšiemu znižovaniu podielu zelených plôch v zastavanom území obce, ich rozdrobovaniu a zmysluplné riadenie výstavby a využívanie územia. V súlade s touto filozofiou obec každoročne zabezpečila ošetrovanie a udržiavanie zelene - drevín, trávnikov, kvetinových záhonov. Súčasťou prostredia, v ktorom obyvatelia žijú, sú aj verejné priestranstvá, chodníky, miestne komunikácie a námestie. Tieto časti v obci boli obcou pravidelne čistené. Čistené a pravidelne udržiavané boli aj detské a športové ihriská.

K ďalším činnostiam na ktorých sa obec podieľala, patrili práce, ktoré sa podieľali na vytváraní atraktívneho a zdravého prostredia i na zabezpečovaní pravidelnej prevádzky či správe cintorína.

Činnosť samosprávy - vzhľadom na existujúce kompetencie bola v oblasti sociálnej politiky veľmi rozsiahla. Pre občanov v hmotnej núdzi obec poskytovala jednorazové dávky v hmotnej núdzi a sociálnu pôžičku. Pre zdravotne ťažko postihnutých a seniorov obec i dnes poskytuje sociálne služby, medzi ktoré patrí opatrovateľská služba, prepravná služba a organizovanie spoločného stravovania.

V ďalších činnostiach obec ponúkala rôznorodé záujmové a doplnkové vzdelávacie služby v rámci voľno-časových a záujmových aktivít pre deti a žiakov. Obec zabezpečila priestory pre uskutočňovanie neformálneho vzdelávania. Obec a obecná samospráva v rámci voľného času pre deti, mládež a všetkých obyvateľov obce organizuje a podporuje celý rad rekreačných a športových aktivít. Pomocnú ruku podávali i športový klub a telovýchovná jednota. Prínosy z financovania a podpory športu na území obce sa prejavili hlavne vo forme zdravšieho života obyvateľov, zvýšeného záujmu o bývanie v obci, v náraste členských základní podporovaných športov.

Obec Horné Hámre v súlade so svojim zámerom každoročne organizovala kultúrne podujatia, zabezpečila kultúrne programy profesionálnych scén pre obyvateľov, prevádzkovala knižnicu, zabezpečovala opravy a údržbu kultúrnych pamiatok na území obce. Snahou obce je udržiavať i naďalej kultúru v obci.

V oblasti cestovného ruchu plnila najmä úlohy: spolupracovala s miestnymi podnikateľmi a úradmi štátnej správy a okolitými obcami v oblasti cestovného ruchu, spolupracovala s komisiou pre kultúru a CR, pripravovala analýzy turistickej aktivity obce a infraštruktúru cestovného ruchu z hľadiska historických pamiatok a iných historických objektov, ubytovacích, stravovacích a ostatných služieb, spolupracovala na príprave vydávania a zabezpečenia propagačných materiálov pre obec, pripravovala návrhy na riešenie rozvoja cestovného ruchu a spolupracovala so všetkými dotknutými orgánmi a organizáciami pri ich realizácii, spolupracovala pri vytváraní systému tvorby finančných zdrojov na podporu rozvoja cestovného ruchu v obci, ako aj pri zachovávaní historického, architektonického a kultúrneho dedičstva, riešila podnety, návrhy a v spolupráci s hlavným kontrolórom aj sťažnosti občanov a organizácií týkajúcich sa CR, zabezpečovala styk samosprávy s inštitúciami a organizáciami, ako aj agentúrami poskytujúcimi služby, informácie, podporu a poradenstvo v CR, podieľala sa na koordinačnej činnosti pri realizácii úloh súvisiacich s ekonomickým a sociálnym rozvojom spravovaného územia, podieľala sa na tvorbe koncepcie rozvoja na úseku cestovného ruchu na území obce, koordinovala a zabezpečovala úlohy súvisiace s činnosťou obce v spolupráci s partnerskými obcami. V týchto činnostiach i v nasledujúcom programovom období bude obec pokračovať.

Obec vytvárala vhodné podmienky na efektívnu prácu obecného úradu, vytvárala vyhovujúce podmienky na poskytovanie verejných služieb, estetizáciu a funkčnosť miesta prvého kontaktu so zákazníkmi obecného úradu, vytvára dodnes vhodné technické a pracovné podmienky na obecnom

úrade. Vytvárala a bude vytvárať i naďalej podmienky na znižovanie kriminality v obci a zabezpečovať ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci.

Obec dodnes zabezpečuje výborné technické podmienky pre rozvoj informačnej spoločnosti. Umožňuje obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Vytvára vhodné podmienky na prechod na e-government na lokálnej úrovni (e-vote, e-services, ...). Umožňuje obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti.

V našej obci sa zlepšila aj infraštruktúra a kvalita života obyvateľov, nakoľko v obci sa vybudovali nové nájomné byty v budove bývalej pošty a nadstavbou na materskú škôlku.

Ciele a opatrenia PHSR obce Horné Hámre boli stanovené aj v súlade so sústavou priorít NSRR 2007 – 2013 nasledovne: (dokumentuje Tabuľka 5).

Tabuľka 5 Ciele a opatrenia PHSR Horné Hámre boli stanovené aj v súlade so sústavou priorít NSRR 2007–2013

Tab. 5A Sústava priorít NSRR pre cieľ Konvergencia		
Strategická priorita	Špecifická priorita	Fond
1. Infraštruktúra a regionálna dostupnosť	1.1 Regionálna infraštruktúra	ERDF
	1.2 Environmentálna infraštruktúra a ochrana životného prostredia	ERDF + KF
	1.3 Dopravná infraštruktúra a verejná osobná doprava	ERDF + KF
2. Znalostná ekonomika	2.1 Informatizácia spoločnosti	ERDF
	2.2 Výskum a vývoj	ERDF
	2.3 Infraštruktúra vysokých škôl	ERDF
	2.4 Podpora konkurencieschopnosti podnikov a služieb najmä prostredníctvom inovácií	ERDF
	2.5 Modernizácia zdravotníctva	ERDF
Tabuľka 5- pokračovanie		
3. Ľudské zdroje - zamestnanosť, sociálna inklúzia a vzdelávanie	3.1 Moderné vzdelávanie pre znalostnú spoločnosť	ESF
	3.2 Podpora rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie	ESF

Tab. 5A Sústava priorít NSRR pre cieľ Konvergenca		
Strategická priorita	Špecifická priorita	Fond
4. Technická pomoc (horizontálna)		ERDF

Tab. 5B Sústava priorít NSRR pre cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť		
Strategická priorita	Špecifická priorita	Fond
1. Infraštruktúra a regionálna dostupnosť	1.1 Regionálna infraštruktúra	ERDF
	1.2 Environmentálna infraštruktúra a ochrana životného prostredia	ERDF
2. Znalostná ekonomika	2.1 Informatizácia spoločnosti	ERDF
	2.2 Výskum a vývoj	ERDF
	2.3 Infraštruktúra vysokých škôl	ERDF
	2.4 Podpora konkurencieschopnosti podnikov a služieb najmä prostredníctvom inovácií	ERDF
3. Ľudské zdroje - zamestnanosť, sociálna inklúzia a vzdelávanie	3.1 Moderné vzdelávanie pre znalostnú spoločnosť	ESF
	3.2 Podpora rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie	ESF

Tab. 5C Horizontálne priority NSRR
A. marginalizované rómske komunity
B. rovnosť príležitostí
C. trvalo udržateľný rozvoj
D. informačná spoločnosť

Všetky ciele pôvodného PHSR boli zamerané na podporu kontinuálneho, konkurencieschopného, trvalo udržateľného ekonomického rozvoja, pričom dôraz sa kládol na vysokú kvalitu poskytovaných služieb pri využití prírodného, historického a kultúrneho potenciálu obce. Ciele boli zamerané tiež na vytvorenie takej infraštruktúry, ktorá umožnila napojenie obce do vyššieho regiónu /kraja a EÚ, pričom cieľom bolo dosiahnutie moderných štandardov a TUR s minimálnou ekologickou záťažou. Podpora TUR bola plánovaná na základe trvalo udržateľného ekonomického a sociálneho rozvoja obce pomocou obnovy a za pomoci rozvoja kvality života obyvateľov, sociálnych služieb, kultúry a športu, resp. kvality infraštruktúry podporujúcej tieto špecifické oblasti.

K hlavným prioritám obce patrili i zámery týkajúce sa dobudovania environmentálnej infraštruktúry v oblasti odpadového hospodárstva a na realizáciu opatrení zabezpečujúcich ochranu pred povodňami, na zabezpečenie ochrany zdravia obyvateľstva, ako aj na zachovanie, ochranu a obnovu prírodného prostredia obce so zreteľom na TUR vidieka.

Lepšie zabezpečenie vzdelávania obyvateľov obce zvýšilo uplatnenie na modernom domácom a zahraničnom trhu práce ponukou kvalifikovanej a flexibilnej pracovnej sily, ktoré bolo podporené počítačovou gramotnosťou. Stanovené priority boli v súlade s cieľmi a prioritami Národnej stratégie SR a PHSR SR a VÚC BBSK.

V konkrétnejších oblastiach v lokálnej infraštruktúre, cieľmi rozvoja bolo zvýšiť prítlačivosť obce pre jej rozvoj a návštevnosť. V tejto oblasti medzi hlavné aktivity patrili: výstavba IBV a rekonštrukcia pôvodných budov v obci a vybudovanie technickej infraštruktúry v obci, dobudovanie inžinierskych sietí a objektov pre poskytovanie služieb obyvateľom.

Cieľom naplánovaných aktivít obce Horné Hámre v predchádzajúcom PHSR na programové obdobie do roku 2018 bolo i dosiahnutie ozdravenia životného prostredia, lepšieho estetického vzhľadu obce rekultiváciou plôch verejnej zelene a hospodárnejšie nakladanie s odpadmi a bioodpadom.

Zámerom obce bolo i podporovať a zapájať občanov obce do foriem ďalšieho vzdelávania. Tzn. budovať informačnú spoločnosť, zvyšovať počítačovú a internetovú gramotnosť. V obci je vybudovaný internet a medzi nové priority patrí v obci v tejto forme pokračovať a v najbližšom období vybudovať káblovú internetovú sieť, ktorá by zvýšila a hlavne zlepšila informačnú gramotnosť nielen našim obyvateľom, ale i obyvateľom celej Kľakovskej doliny.

Zhodnotenie doterajších plánovaných zámerov obce Horné Hámre

Obec Horné Hámre do ekonomického rozvoja svojho územia mohla v minulosti, ale i v súčasnej dobe vstupovať mierou zodpovedajúcou dostupným ekonomickým podmienkam a na základe dostupných finančných zdrojov. Časť zrealizovaných zámerov, ktoré obec Horné Hámre sa snažila uskutočniť uskutočnila z príjmovej časti bežného a kapitálového rozpočtu obce a časť finančných nákladov uskutočnila zo štátneho rozpočtu, ŠFRB a pod. V obci Horné Hámre sa podarilo vybudovať aktivity, ktoré dokumentuje nasledovná Tabuľka 6.

Tabuľka 6 Ex-post hodnotenie - stav projektovej pripravenosti a jeho naplnenie

Názov obce: Horné Hámre	
Kód obce:	Výzviť obec
Uzemný plán obce schválený:	nie
Dátum schválenia PHSR podľa 1:	10. december 2008
Dátum schválenia PHSR podľa 2:	10. december 2008
Dátum schválenia PHSR podľa 3:	10. december 2008
Dátum platnosti:	10. december 2008
Publikované verejne (doplňte link):	

PHSR OBCE	
1. Priorita 1: Rozvoj a obnova obce	Opatrenie 1.1: Rekonštrukcia miestnych komunikácií
Priorita 2: Zlepšenie stavu technickej infraštruktúry	Opatrenie 1.2: Modernizácia verejného osvetlenia v obci
Priorita 3: Zlepšenie stavu technickej infraštruktúry	Opatrenie 1.3: Zabezpečenie technickej infraštruktúry v obci
Priorita 4: Zlepšenie stavu ochrany zdravia občanov	Opatrenie 1.4: Bezpečnosť a ochrana zdravia občanov
Priorita 5: Rozvoj a obnova obce	Opatrenie 1.5: Rekonštrukcia miestnych komunikácií
Priorita 6: Podpora hospodárskeho rozvoja obce	Opatrenie 1.6: Podpora rozvojových zámerov v obci
Priorita 7: Zlepšenie stavu technickej vybavenosti v obci	Opatrenie 1.7: Vybudovanie kanalizačnej siete pre MŠ
Priorita 8: Podpora hospodárskeho rozvoja obce	Opatrenie 1.8: Podpora rozvojových zámerov v obci
Priorita 9: Zlepšenie stavu technickej vybavenosti v obci	Opatrenie 1.9: Technická vybavenosť bývalého objektu pošty (7 náj. Bytov)

P.Č.	1. Priorita / Strategický cieľ	2. Opatrenie	technický parameter výberu	PHSR obce	
				4. Názov projektu / Stručný opis projektu	5. a) Rozpočet obce
1	Priorita 1: Rozvoj a obnova obce	Opatrenie 1.1: Rekonštrukcia miestnych komunikácií	1. schválené zastupiteľstvom	Rekonštrukcia miestnych komunikácií do miestnych častí Horný a Dolný Pajer, Majer a Kopanica	296 668,03 Eur. Fondy EÚ prostr. Rozvoja vidieka, MŽP a Poľnoh. Agentúry
2	Priorita 2: Zlepšenie stavu technickej infraštruktúry	Opatrenie 1.2: Modernizácia verejného osvetlenia v obci	1. schválené zastupiteľstvom	Rekonštrukcia verejného osvetlenia	95 727,62 Eur. Nórske fondy
3	Priorita 3: Zlepšenie stavu technickej infraštruktúry	Opatrenie 1.3: Zabezpečenie technickej infraštruktúry v obci	1. schválené zastupiteľstvom	Rekonštrukcia verejného vodovodu	182 309,91 Eur.
4	Priorita 4: Zlepšenie stavu ochrany zdravia občanov	Opatrenie 1.4: Bezpečnosť a ochrana zdravia občanov	1. schválené zastupiteľstvom	Digitálna realizácia meračov v obci	6 926 Eur. ÚV SR prevencie kriminality
5	Priorita 5: Rozvoj a obnova obce	Opatrenie 1.5: Rekonštrukcia miestnych komunikácií	1. schválené zastupiteľstvom	Rekonštrukcia miestnej komunikácie v obci (časť Matonokovci)	23 907,30 Eur. Dotácia MV SR
6	Priorita 6: Podpora hospodárskeho rozvoja obce	Opatrenie 1.6: Podpora rozvojových zámerov v obci	1. schválené zastupiteľstvom	Investičná výstavba bytov MŠ (nadväzba MŠ)	244 586,30 Eur. Úver ŠFRB + Dotácia MD SR 308 093,33 Eur.
7	Priorita 7: Zlepšenie stavu technickej vybavenosti v obci	Opatrenie 1.7: Vybudovanie kanalizačnej siete pre MŠ	1. schválené zastupiteľstvom	Výstavba ČOV	5 050 Eur. MD SR
8	Priorita 8: Podpora hospodárskeho rozvoja obce	Opatrenie 1.8: Podpora rozvojových zámerov v obci	1. schválené zastupiteľstvom	Investičná prestavba bývalého objektu pošty (7 náj.bytov)	211 860,00 Eur. Úver ŠFRB+ 114 080 MD SR
9	Priorita 9: Zlepšenie stavu technickej vybavenosti v obci	Opatrenie 1.9: Technická vybavenosť bývalého objektu pošty (7 náj. Bytov)	1. schválené zastupiteľstvom	Výstavba ČOV, odstavnej plochy, chodníkov a pod.	90 922,25 Eur. Dotácia MD SR

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

ČASŤ A

2. ANALYTICKÁ ČASŤ

2.1 Analýza hlavných faktorov stratégie rozvoja obce Horné Hámre

Komplexná analýza hlavných faktorov rozvoja obce Horné Hámre a súčasného stavu územia je zostavená na základe informácií získaných z obecného úradu a z relevantných zdrojov, t.j. štatistických údajov (ŠÚ SR, Štatistický krajský úrad v Banskej Bystrici a pod.). Je overovaná z verejných prieskumov, rozhovormi s komisiou a poslancami OZ a starostom. Číselné údaje uvádzame v grafoch a tabuľkách s krátkym písomným komentárom. Údaje o hospodárstve sú v dokumente uvedené zo získaných údajov a informácii od všetkých miestnych aktérov vrátane podnikov.

Analytická časť PHSR prináša komplexné zhodnotenie a analýzu východiskovej situácie - aktuálneho stavu, v akom sa obec Horné Hámre nachádza. Analytická časť PHSR zároveň obsahuje i odhad budúceho možného vývoja a prípadné riziká vo väzbe na relevantné stratégie. Analýza informácií, databáz, kvantitatívnych a kvalitatívnych dát odhaľuje i vnútorný potenciál územia a limitujúce faktory rozvoja obce.

S cieľom naplnenia vyššie uvedeného účelu analytickej časti, spracovala spracovateľka PHSR-RNDr. Anna Štefanková spolu za spolupráci s komisiou a poslancami OZ a starostom analýzu vnútorného a vonkajšieho prostredia. Komplexná analýza aktuálneho stavu bola zostavená na základe informácií dostupných z relevantných zdrojov a databáz.

Analýza hlavných faktorov stratégie rozvoja je tvorená z analýzy sociálno-ekonomických, územno-technických a environmentálnych charakteristík pomáha identifikovať súčasnú situáciu v obci. Podpora regionálneho rozvoja na základe týchto programových dokumentov sa realizuje zo zdrojov EÚ a jeho aktualizáciu schvaľuje obecné zastupiteľstvo.

Tento dokument sa zameriava na dosiahnutie vízie obce a cieľov, ktoré vyplývajú z potrieb rozvoja hospodárskej a technickej infraštruktúry, sociálnej infraštruktúry, starostlivosti o životné prostredie, environmentálnej oblasti ale i oblasti kultúrnej, športovej a týkajúcej sa vzdelávania. Zoznam použitých dát je uvedený v nasledujúcej Tabuľke 7.

Tabuľka 7 Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát

Zoznam použitých kvantitatívnych a kvalitatívnych dát		
Oblasť dát/ téma	Zdroj dát	Webová stránka
Fyzicko-geografická charakteristika územia	Vid'. zoznam použitých zdrojov	
Socioekonomická charakteristika územia	Štatistický úrad SR ÚPSV a R Banská Štiavnica, Interné materiály OcÚ Horné Hámre, ŠKÚ Banská Bystrica	
Ekonomická situácia	Štatistický úrad SR ÚPSV a R Žarnovica a Banská Štiavnica, Interné materiály OcÚ Horné Hámre	
Technická infraštruktúra a vybavenosť obce	Interný materiál OcÚ Horné Hámre, Obvodný úrad ŽP pobočka Žarnovica	

Zdroj. Vlastné spracovanie

2.1.1 Analýza projektovej pripravenosti

Účelom formulára **A 4 Ex-post hodnotenie – stav projektovej pripravenosti**, ktorý sa nachádza v prílohách PHSR, je analyzovať súčasný stav pripravenosti investičných zámerov a možností ich financovania z rôznych zdrojov vrátane hodnotenia ich príspevku k rastu alebo rozvoju územia, tvorbe nových pracovných miest a k zlepšeniu kvality života obyvateľov obce Horné Hámre. Formulár A 4 Ex- post bol vypracovaný riadiacim tímom na základe potrieb obce Horné Hámre. V rámci formulára bol vypracovaný zoznam projektových zámerov, ktoré sú súčasťou programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce na roky 2014-2022. K aktuálnym projektovým zámerom obce Horné Hámre, ktoré sú v obci pripravené na čerpanie prostriedkov z fondov EÚ, príp. z iných zdrojov v programovacom období 2015 – 2022 patria: (vid'. Príloha A1 a Tabuľku 8)

Tabuľka 8 Aktuálna projektová pripravenosť obce Horné Hámre na čerpanie prostriedkov z fondov EÚ, príp. z iných zdrojov v programovacom období 2015 – 2022

Názov materiálu	AKTUÁLNA PROJEKTOVÁ PRIPRAVENOSŤ OBCE HORNÉ HÁMRE NA ČERPANIE PROSTRIEDKOV Z FONDŮ EÚ, PRÍP. Z INÝCH ZDROJOV V PROGRAMOVACOM OBDOBÍ 2015 – 2022
Predkladá	Obec Horné Hámre: Ing. Milan Mokry
Spracovateľ	Obec Horné Hámre: Ing. Milan Mokry
Obdobie rokovania	22.06. 2015 – 31.08.2015
Dôvod predloženia	Na základe Rámcového plánu rokovania OZ na I. polrok r. 2015

Tabuľka 8- pokračovanie

Por. č.	Zoznam projektových zámerov/ návrhov plánovaných na dosiahnutie cieľov Regionálnej integrovanej územnej stratégie BBSK na roky 2015 – 2022	Predpokladaný termín realizácie	Predpoklad. výdavky (v Eur.)
1	Vybudovanie chodníkov pre peších popri ceste II/512	2014–2020	200 000 1 Q 2016
2	Vybudovanie prepojenia verejného vodovodu Horné Hámre, Župkov, Hrabíčov	2014–2020	500 000 2Q 2016
3	Nový asfaltový povrch	2014–2020	podľa potreby 2Q 2016
4	Skvalitnenie a dostupnosť internetových služieb pre občanov v regióne Žarnovica, H.Hámre, Župkov, Hrabíčov, Ostrý Grúň, Kľak	2014–2020	500 000 2Q 2016
5	Rekonštrukcia strechy, zateplenie obvodového plášťa objektu, rekonštrukcia vnútorných priestorov, vykurovacieho systému s cieľom zníženia energetickej náročnosti budovy vzhľadom na význam objektu, v ktorom sú kancelárie OcÚ, prevádzka pošty, priestory pre spoločenské organizácie a podnikateľské priestory a sála KD	2014–2020	270 000 3Q 2016
6	Rekonštrukcia a prestavba multifunkčného objektu požiarnej zbrojnice, dielne obce, priestorov na podnikanie, zberný dvor na zvoz jedn.zložiek komunálneho odpadu	2014–2020	260 000 2Q 2018
P.č.	II. Projektové zámery z iných operačných programov	Predpokladaný termín realizácie	Predpoklad výdavky (v Eur.)
1	Komplexná rekonštrukcia budovy obecného úradu a vnútorných priestorov objektu s kanceláriami OcÚ, prevádzkou pošty, spoločenskou sálou, knižnicou a obchodnou prevádzkou -Rekonštrukcia strechy, zateplenie obvodového plášťa objektu, rekonštrukcia vnútorných priestorov a vykurovacieho systému s cieľom zníženia energetickej náročnosti budovy vzhľadom na význam objektu, v ktorom sú kancelárie obecného úradu, prevádzka pošty, priestory pre spoločenské organizácie a podnikateľské priestory a sála kultúrneho domu	2016–2018	270 000
2	Udržiavané cesty, chodníky a dopravná obslužnosť objektov v správe obce -Rekonštrukcia a vybudovanie obecných komunikácií, chodníkov pre chodcov pozdĺž cesty II/512 a oprava mosta cez Kľakovský potok a výstavba nového mosta k objektu MŠ	1.12.2017	500 000
3	Rekonštrukcia obecného vodovodu III.etapa v dĺžke 2,7 km	2016–2020	300 000
4	Rekonštrukcia a prestavba objektu požiarnej zbrojnice, sociálneho zariadenia, priestorov na podnikanie, zberný dvor na zvoz jedn.zložiek komunálneho odpadu. Pripojenie na inžinierske siete- vodovod, kanalizácia, plynofikácia, výmena podláh- dlažieb a gumových podláh, vybudovanie vykurovacieho systému, rekonštrukcia vnútorných priestorov pre podnikanie, sociálne zariadenia a kanalizácia, prístavba k objektu pre potreby obce-skladové priestory, garáže , výmena krovu a krytiny objektu, prestavba podkrovia na vybudovanie pamätnej izby, rekonštrukcia a zníženie energetickej náročnosti budov- rekonštrukcia požiarnej zbrojnice, rozšírenie budovy o zberný dvor zvoz, separáciu a spracovanie zložiek KO	2016–2018	260 000
5	Rekonštrukcia MŠ - vnútorných priestorov a vonkajších priestorov MŠ - sociálne zariadenia, kuchyňa, vykurovací	3 Q 2016	350 000

	sústava a zmena palivovej základne -rekonštrukcia kotolne MŠ, vykurovacieho systému a systému na prípravu teplej úžitkovej vody, rekonštrukcia a prestavba detského ihriska a oddychovej zóny a oprava prístupovej komunikácie s vybudovaním mosta cez Kľakovský potok Rekonštrukcia kuchyne, kotolne, triedy, spálne a kancelárií MŠ- výmena zastaralých neefektívnych kotlov a rekonštrukcia vykurovacieho systému a vybudovanie solárneho systému prípravy úžitkovej vody s cieľom zvýšenia energetickej efektívnosti nákladov na vykurovanie a ohrev úžitkovej vody, výmena podláh- dlažieb a gumových podláh, prestavba a dovybavenie zariadenia kuchyne MŠ (sporák, kuchynská linka, sanita), výmena WC pre deti a personál, nákup vybavenia do triedy a vytvorenie detského ihriska s rozlohou 4x 6 m s oddychovou zónou, vybudovanie mosta cez Kľakovský postok v centrálnej časti obce		
6	Revitalizácia vonkajších priestorov v centre obce, prestavba autobusových zastávok - Vybudovanie chodníkov, prekrytého priestoru na kultúrne podujatia, parkovisko, výsadba zelene, rekonštrukcia autobusových zastávok	2018	100 000
7	Rekonštrukcia obecného rozhlasu Horné Hámre- Vybudovanie bezdrôtového rozhlasu so systémom varovania v mimoriadnych udalostiach a zabezpečenie pokrytia aj odľahlých častí obce prostredníctvom novej technológie	2017	50 000
8	Rekonštrukcia športovísk- Rekonštrukcia a prestavba šatní TJ Klas Horné Hámre, multifunkčné ihrisko, dobudovanie prekrytia areálu na voľnočasové aktivity a spoločenské podujatia	2018	210 000
9	Komplexná rekonštrukcia domu smútku-Prestavba a rekonštrukcia budovy domu smútku, zmena vnútornej dispozície s vybudovaním sociálnych zariadení, prevádzkovej miestnosti, napojenie na inž. Sieť, vodovod a kanalizácie, príp. elektrické kúrenie, vybudovanie spevnených plôch-parkovisko, chodníky na cintoríne, osvetlenie a ozvučenie priestorov, vybudovanie urnového hája	2016–2018	400 000
P.č.	Ostatné zámery a aktivity potrebné na zrealizovanie v obci	Predpokladaný termín realizácie	Predpoklad výdavky (v Eur.)
1	Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce <ul style="list-style-type: none"> ➤ vypracovať postup podpory, výučby a rozvoja tradičných remesiel v obci ➤ Podpora budovania kooperačných sietí malých a stredných firiem ➤ Zakladanie a revitalizácia malých a stredných podnikov s majetkovou účasťou obce ➤ podpora rozvoja obchodných a komerčných služieb v obci ➤ podpora reštauračných služieb v obci ➤ podpora rozvoja ubytovacích služieb v obci 	2015–2022	podľa potreby
2	Podpora tradičných odvetví priemyslu <ul style="list-style-type: none"> ➤ zabezpečiť rozvoj tradičných remesiel v obci ➤ podporovať rozvoj tých odvetví priemyslu, pre ktorých rozvoj sú v okolí regiónu vytvorené ideálne podmienky ➤ rekonštrukcia infraštruktúry hospodárskeho dvora poľnohospodárskeho družstva 	2015–2022	podľa potreby

	➤ rekonštrukcia budov a hál v areáli hospodárskeho dvora PD		
3	Podpora inováčných aktivít v podnikoch	2015–2022	podľa potreby
	➤ Zavádzanie nových technológií do súčasných výrobných prevádzok ➤ Rozšírenie skladového hospodárstva v obci		
4	Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe	2015–2022	podľa potreby
	➤ Podpora výstavby zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie		
5	Podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu	2015–2022	podľa potreby
	➤ Podpora vytvárania nových atraktivít v obci ➤ Podpora budovania nových a modernizácia existujúcich zariadení CR		
6	Inovačné a technologické transfery	2015–2022	podľa potreby
	➤ Podpora inovácií a technologických transferov v podnikoch výroby		
7	Doprava a komunikácie	2015–2022	podľa potreby
	➤ Výstavba miestnych a štátnych komunikácií v obci ➤ rekonštrukcia miestnych komunikácií v obci ➤ výstavba cyklotrás na prepojenie sídiel regiónu ➤ dostavba parkovísk pre potreby občianskej infraštruktúry ➤ dostavba chodníkov popri miestnych komunikáciách ➤ rekonštrukcia mostov a lávok ➤ dostavba dopravnej infraštruktúry		
8	Doprava	2015–2022	podľa potreby
	➤ rekonštrukcia a modernizácia zastávok SAD		
9	Technická infraštruktúra	2015–2022	podľa potreby
	➤ Výstavba inžinierskych sietí v nových lokalitách IBV ➤ vybudovanie námestia(rínku v centre zastavaného územia obce) rekonštrukcia miestnych studní ➤ výstavba vysieláčov mobilných operátorov ➤ osadenie lavičiek, vytvorenie oddychových zón na verejných priestranstvách, osadenie smetných košov a výsadba novej zelene ➤ rekonštrukcia a pravidelná údržba rozvodnej elektrickej siete ➤ dostavba rozvodnej siete plynu v záujmoch občanov ➤ rekonštrukcia telekomunikačnej siete ➤ výstavba ČOV		
10	Odpadové hospodárstvo	2015–2022	podľa potreby
	➤ V súlade s prijatými koncepciami zabezpečiť permanentné znižovanie podielu skladovanej časti odpadov ➤ vybudovanie centrálného zberného dvora ➤ vybudovanie centrálného kompostoviska ➤ zabezpečiť separáciu komun. odpadu v obci- motivovať občanov k separovanému zberu ➤ rekultivácia skládok čierneho odpadu ➤ výstavba splaškovej kanalizačnej siete ➤ výstavba dažďovej kanalizačnej siete ➤ odstránenie odpadov z koryt miestnych potokov ➤ zabezpečenie revitalizácie ramena koryt potokov		
11	Informovanosť a poradenstvo	2015–2022	podľa potreby

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ vybudovanie informačného centra v obci ➤ spracovať koncepciu zabezpečenia informovanosti, poradenstva a prevencie v oblasti ŽP, trvale preferovať poradenstvo a prevenciu pred represiou 		
12	Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rekonštrukcia mostov vo vlastníctve obce Horné Hámre ➤ výstavba protizáplavových opatrení ➤ revitalizácia starého koryta vodného toku Kľak ➤ dostavba vodovodnej siete a zabezpečenie dostatku kvalitnej pitnej vody 		
13	Ochrana ovzdušia	2015–2022	podľa potreby
	➤ zabezpečiť zníženie produkovaných emisií hlavným zdrojom znečistenia- domácnosti		
14	Ochrana a rozvoj ostatných zložiek ŽP	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ realizácia protierózných opatrení ➤ oživenie parkovej zóny na cintoríne ➤ doplniť a udržiavať brehové porasty vodných tokov ➤ výstavba a estetizácia vstupov do obce ➤ realizácia izolačnej zelene okolo hospodárskych budov, výrobných areálov a občianskej vybavenosti ➤ výstavba detských ihrísk a oddychových zón pre matky s deťmi ➤ výstavba lesoparku 		
15	Sociálne služby a zdravotníctvo	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Doplniť chýbajúcu infraštruktúru sociálnych zariadení v obci a zvýšiť ich kvalitu ➤ zriadenie klubových priestorov pre rôzne vekové kategórie ➤ zriadenie centra pre matky s deťmi ➤ výstavba denného stacionáru pre seniorov ➤ výstavba domova dôchodcov ➤ poskytovanie verejného stravovania ➤ zvýšiť úroveň poskytovaných sociálnych služieb ➤ zriadenie komunitného centra pre marginalizované skupiny obyvateľov ➤ výstavba chránenej dielne a poskytovanie služieb občanom sociálne odkázaným na pomoc ➤ pokračovanie vo výstavbe nájomných bytov 		
16	Zdravotnícke služby	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zlepšiť úroveň poskytovania zdravotníckych a sociálnych služieb ➤ zlepšiť úroveň poskytovania domácej ošetrovateľskej starostlivosti ➤ zabezpečiť dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre dospelých občanov, starším občanom a dlhodobo chorým 		
17	Vzdelávanie	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rekonštrukcia a dostavba vonkajších ihrísk MŠ a oprava oplotenia ➤ zriadenie priestorov pre mimoškolské vzdelávanie v obci 		
18	Šport	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zabezpečiť trvalé skvalitňovanie vyváženej ponuky výkonnostného a rekreačného športu ➤ výstavba športovej infraštruktúry 		

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ podpora športových aktivít a podujatí regionálneho významu ➤ podporovať talentovanú mládež ➤ rozvoj mimoškolskej činnosti- športové kluby, turizmus, kultúrne krúžky ➤ dostavba športového ihriska vrátane sociálneho a technického vybavenia ➤ výstavba športových zariadení pre deti a mládež ➤ výstavba multifunkčného ihriska 		
19	Kultúrna infraštruktúra	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zriadenie multifunkčného zariadenia ➤ ochrana a rekonštrukcia tradičnej architektúry v štálových oblastiach a zachovanie pôvodného štýlu života obyvateľov regiónu ➤ prepojiť obec so subjektami CR a agroturizmu ➤ budovanie remeselníckych dvorov v rozptýlených sídlach v obci ➤ vybudovanie NCH pre žiakov, študentov, rodiny s deťmi s využitím kultúrno-historického a prírodného potenciálu v obci a v mikroregióne ➤ zachovanie ľudových tradícií a remesiel v obci ➤ vybudovanie nových priestorov a nábytku obecnej knižnice ➤ organizovanie pravidelných kultúrnych podujatí ➤ vydanie knižnej publikácie a letákov o obci ➤ vydávanie obecných novín ➤ výstavba amfiteátra ➤ vystavba múzea, skanzenu a pod. ➤ spracovať kalendár podujatí v obci ➤ zlepšiť propagáciu v oblasti kultúry ➤ propagovať kultúru a CR prostredníctvom internetu a web. stránky obce 		
20	Propagácia obce	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zabezpečiť účinnú propagáciu obce ➤ aktualizovanie samostatnej www. stránky obce ➤ spracovať globálnu koncepciu propagácie obce v multimediálnej forme ➤ spracovať koncepciu regionálnej spolupráce s okolitými miestnymi združeniami a turistickými lokalitami ➤ vybudovanie informačných tabúl v obci ➤ zriadenie informačného centra 		
21	Rekreačno-relaxačné zázemie obce	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zriadenie oddychových zón ➤ výstavba NCH a inštalácia informačných tabúl ➤ podporovať podnikateľské subjekty, neziskové organizácie a inštitúcie pri získavaní finančných prostriedkov z grantov a fondov EÚ ➤ vyvíjať spoluprácu s MAS Pohronska cesta a GRON 		
22	Administratíva	2015–2022	podľa potreby
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zabezpečiť rozvoj administratívnej infraštruktúry a podmienok na výkon samosprávnych funkcií v obci ➤ rekonštrukcia interiérov budovy OcÚ 		

	➤ modernizácia zariadení a technickej vybavenosti OcÚ		
23	Bezpečnosť	2015–2022	podľa potreby
	➤ Zriadenie a inštalácia kamerového systému		
24	Informatizácia obce	2015–2022	podľa potreby
	➤ zabezpečiť technické podmienky na prechod samosprávy na nové typy systémov samosprávy ➤ zavádzanie efektívnych elektronických služieb poskytovaných na úrovni samosprávy ➤ podpora využívania internetu v obci		
25	Počítačová gramotnosť	2015–2022	podľa potreby
	➤ Zvýšenie počítačovej gramotnosti obyvateľov a pracovníkov samosprávy ➤ podpora zvyšovania počítačového vedomia u obyvateľov obce ➤ podpora vzdelávania aktivít zameraných na zvyšovanie zručností a vedomostí o internete a motiváciu k používaniu internetu a elektronických služieb		

Zdroj: vlastné spracovanie (2015)

Všetky projektové zámery uvedené v Tabuľke 8 sa zameriavajú na dosiahnutie cieľov, ktoré vyplývajú z potrieb rozvoja technickej infraštruktúry, sociálnej infraštruktúry, starostlivosti o životné prostredie, ale i oblasti kultúrnej a týkajúcej sa vzdelávania. Pre stratégiu a implementáciu Programu rozvoja obce bolo potrebné zosúladiť zámery obce a iných subjektov s požiadavkami rozvojových dokumentov na úrovni regiónu - s ÚPN VÚC Banskobystrického kraja, ako aj definovať územný priemet miestnej inovačnej stratégie (PHSR obce Horné Hámre) a regionálnych stratégií.

V poslednom období sa tiež systematicky zvyšuje tlak na obec, aby svoj rozvoj koncepcne usmerňovala na základe plánovacích dokumentov. Cieľom územného plánu obce Horné Hámre v zmysle ustanovení § 1 zákona č. 50/1976 zb. je v znení neskorších predpisov komplexné riešenie priestorového usporiadania a funkčného využitia územia a časová koordinácia činností v území. Hlavné ciele a smerovanie územia sa podriaďuje požiadavkám ochrany ŽP, ekonomickému, sociálnemu a environmentálnemu rozvoju obce a mali podporiť tie sily, ktoré sú rozhodujúce pre fungovanie ekonomiky obce Horné Hámre. PHSR obce je podkladom pre zostavovanie programového rozpočtu. Taktiež je výsledkom cieľavedomého a demokratického procesu, do ktorého sa môžu zapojiť všetci partneri vstupujúci do procesu rozvoja obce. Obec má schopnosti vytvárať podmienky v budovaní technickej, hospodárskej, environmentálnej a sociálnej infraštruktúry i zabezpečiť finančné prostriedky pri vyjednávaní so súkromným sektorom a ostatnými sektormi a zo zdrojov EÚ, prípadne iných zdrojov, nakoľko sama pripravuje v ďalšom programovom období uskutočniť nesplnené zámery z predchádzajúcich rokov a má záujem i naďalej na nich pokračovať. Taktiež má záujem vytvárať verejno-súkromné partnerstvá za účelom zrealizovania projektov. O rozvoj obce a celkovej infraštruktúry majú záujem i zainteresovaní členovia komisie a poslanci OZ, rôzne subjekty v území a samotní obyvatelia, ktorí majú záujem

zabezpečiť prosperitu a vyvíjať aktivity orientované na zvýšenie príťažlivosti územia so zámerom priťahovať do územia kapitál, turistov, podnikateľské subjekty a zahraničných investorov.

Za efektívnosť a systém riadenia ohľadom zabezpečenia a financovania projektov zodpovedajú orgány obce (starosta, obecné zastupiteľstvo, komisie OZ, HK). Príslušné orgány rozvíjajú, sprístupňujú informácie, zabezpečujú tímovú spoluprácu na dosahovanie plánovaných činností a efektívne riadenie procesu strategického plánovania. Taktiež sa rozvíjajú a udržiavajú kompetentnosti ľudí, do procesu sa angažuje verejnosť a zamestnanci OÚ. Obec implementuje ďalšiu víziu obce a svoju strednodobú stratégiu prostredníctvom nového PHSR na programové obdobie 2015 – 2022. V ňom je definovaná nová stratégia založená na predchádzajúcich a budúcich potrebách a očakávaniach zainteresovaných strán. Vychádza z disparít a stavia na faktoch. V schválenom PHSR na roky 2015– 2020 sa nachádzajú informácie získané z monitorovania a hodnotenia. V tejto činnosti obec bude pokračovať, rozvíjať strategické plánovanie a viesť spoločný dialóg. Obec i naďalej bude riadiť a viesť spoluprácu s externými partnermi (nielen v oblasti organizáčnej štruktúry), ale i s poradcom pre programovanie, projektovanie a inžiniersko-administratívne služby. Starosta obce riadi finančné toky podľa VZN o rozpočtových pravidlách, zákonov a nariadení. Starosta tiež bude riadiť, navrhovať a zlepšovať procesy súvisiace s cieľom podporovať politiku a stratégiu rozvoja v programovom dokumente, využívať nové inovácie a účinnosť realizovaných projektov. Pravidelne na zasadnutiach bude monitorovať zámery PHSR a následne ich vyhodnocovať.

Obec Horné Hámre patrí do Kľakovského mikroregiónu. Mikroregióny sú základné geografické jednotky so spoločnou ekonomickou, environmentálnou a sociálno-kultúrnou problematikou. Ich cieľom je čo najefektívnejšie riešiť sociálno-ekonomický rozvoj územia na základe spoločenského rozvojového programu využitia miestnych zdrojov pre dosiahnutie pozitívnych efektov zo vzájomnej spolupráce. Obce, mestá i regióny, ktoré spolupracujú na základe zmluvy uzavretej za účelom uskutočňovania dohodnutej činnosti, na základe zmluvy o zriadení združenia obcí, alebo zriadením resp. založením právnickej osoby v súlade so zákonom 369/1990 Z. z. o Obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. Spolupráca sa riadi zásadami zákonnosti, vzájomnej výkonnosti a v súlade s potrebami obyvateľov. V súčasnej dobe pre rozvoj mikroregiónu je dôležitá existencia partnerských subjektov, ktoré sú sektorovo orientované na vytváranie vzájomnej spolupráce a ktoré v rámci dohody uzatvárajú zmluvy so samosprávnymi celkami alebo orgánmi cudzích štátov (medzinárodného združenia euroregiónu). V mikroregióne Nová Baňa od roku 2012 pôsobí nová Oblastná organizácia cestovného ruchu Región Gron. Od 1. augusta 2014 má svoje kontaktné miesto na Námestí slobody č. 1 v Informačnom centre mesta Nová Baňa. Región Gron je oblastná organizácia cestovného ruchu založená podľa § 14 zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu a na vytváranie podmienok rozvoja CR na území jej zakladateľov a členov s cieľom trvalo udržateľného rozvoja CR a ochrany záujmov svojich členov. V súlade s § 15 zákona Organizácia

vykonáva tieto činnosti: podporuje činnosť svojich členov pri tvorbe a realizácii koncepcie rozvoja CR na území svojej pôsobnosti; tvorí a realizuje marketing a propagáciu CR s dôrazom na ponuku členov a prostredia destinácie vyvážené v prospech svojich členov a územia destinácie; presadzuje spoločné záujmy svojich členov; spolupracuje s orgánmi miest a obcí pri rozvoji územia v rámci svojej pôsobnosti vrátane spracúvania a realizácie programov jeho podpory a rozvoja so zreteľom na TUR CR; podporuje kultúrny, spoločenský a športový život; zachovanie prírodného a kultúrneho dedičstva, pričom tento kapitál rozvíja a využíva na formulovanie produktov; svojim členom poskytuje poradensko-konzultačné služby; predkladá a spracúva projekty rozvoja CR a zabezpečuje ich realizáciu; presadzuje TUR CR; zostavuje a realizuje dlhodobú a krátkodobú koncepciu a stratégiu rozvoja CR atď. Od júna 2015 sa obec prihlásila za člena Občianskeho združenia Pohronská cesta, ktorá bude zabezpečovať jej samostatný chod organizácie, zvyšovať kapacity pre realizáciu prístupu a spolu s okolitými obcami a mestom Nová Baňa sa bude podieľať na vypracovaní spoločnej „Stratégie miestneho rozvoja CLLD- LEADER vedeného komunitou“ a vytvárať predpoklady pre efektívnu implementáciu na roky 2014– 2022.. Činnosť združenia bude zameraná na tvorbu integrovanej stratégie, rozvojových plánov územia, ich aktualizáciu, monitoring, pre vypracovanie kritérií pre výber projektov, na riadenie činnosti a organizovanie stretnutí a pod.

2.2 Analýza interného prostredia

Hodnotenie faktorov, ktoré ovplyvňujú rozvoj obce/ mesta/regiónu môžeme rozčleniť na dve skupiny:

- *Vnútorne (endogénne) faktory rozvoja* (prírodný zdroj, krajinná scenéria, poľnohospodárska pôda), dobre rozvinutá infraštruktúra v obci, zamestnanosť a pod.
- *Vonkajšie (exogénne) faktory rozvoja- pozitívne vplyvy* (príležitosti a ohrozenia). Tieto faktory uvediem vo SWOT analýze zostavenej na základe potrieb obci a obyvateľstva.

2.2.1 Základná charakteristika obce

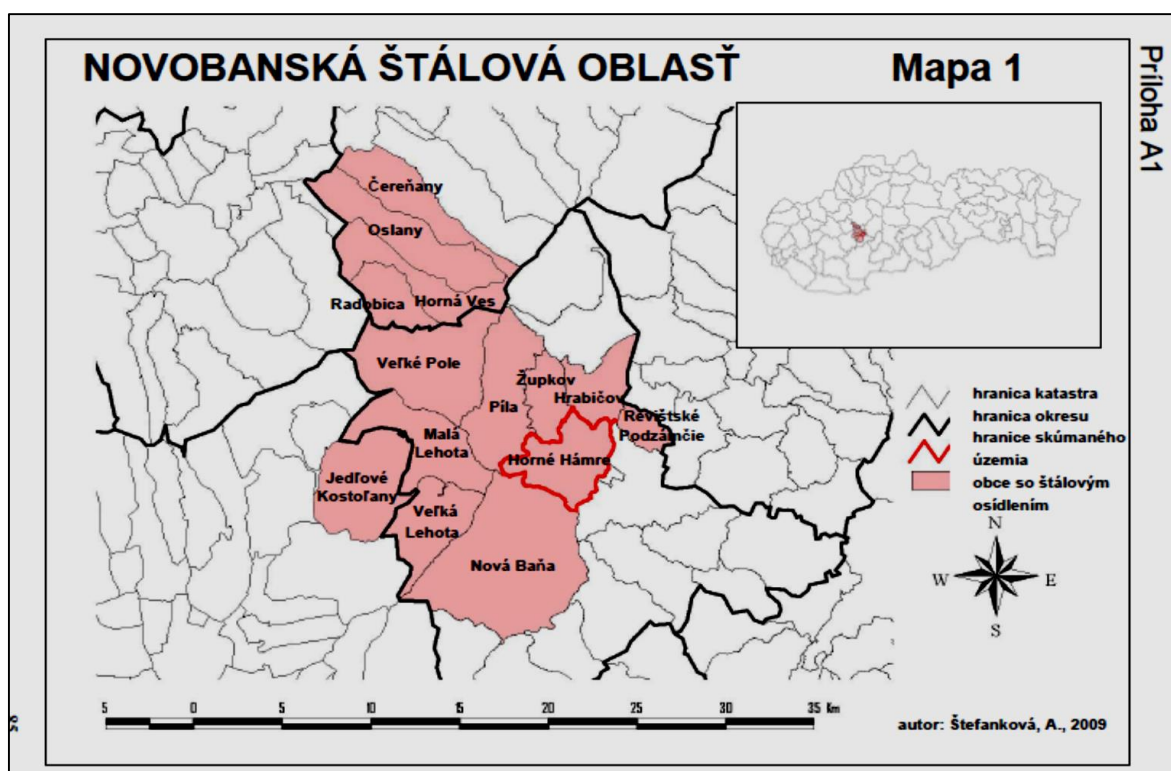
Obec sa nachádza na 48° 29' zemepisnej šírky a 18° 41' východnej dĺžky v Banskobystrickom kraji, v okrese Žarnovica. Kataster obce má rozlohu 1994 ha., prevažná časť z toho pripadá na pôdu, záhrady, lúky, pasienky, cesty, vodné plochy, štátne lesy.

Obec Horné Hámre leží na styku Pohronského Inovca a Vtáčnika v doline Kľakovského potoka, 17 km SSV od Novej Bane. Chotár je zväčša odlesnený, hornatý a má zlomové línie s hlbokými údoliami, v ktorých tečú menšie horské bystriny a potôčky. Stred obce leží 270 m n. m., kataster 255-673 m n. m. Do Kľakovského potoka na Brode vteká potok Pílanský.

Do územia obce zasahuje Chránená krajinná oblasť Ponitrie s celkovou výmerou 37 665 ha., ktorá bola vyhlásená v roku 1985 a CHKO Štiavnické vrchy.

Novobanská štálová oblasť sa rozprestiera na vrchovine pohorí Tríbeč, Pohronský Inovec a Vtáčnik. Zahrňuje obce medzi Novou Baňou, Zlatými Moravcami, Žarnovicou a Oslanmi až po Handlovú. Obec Horné Hámre patrí do Novobanskej štálovej oblasti. Podľa väčšiny autorov tvorí túto oblasť 14 obcí, rozprestierajúcich sa od Novej Bane smerom na sever až severozápad zasahujúc pritom okresy Žarnovica, Zlaté Moravce a Prievidza na ploche 314 km². Každý z uvedených okresov sa nachádza v inom kraji. Okres Žarnovica patrí do Banskobystrického kraja, okres Zlaté Moravce do Nitrianskeho kraja a okres Prievidza do kraja Trenčianskeho. Hranice Novobanskej štálovej oblasti teda nemožno spájať s hranicami administratívnymi, pretože štálove osídlenie Novú Baňu ako región Pohronia prekračuje. Okrem obce Horných Hámrov patria do tejto oblasti nasledovné obce: Nová Baňa, Veľká Lehota, Malá Lehota, Jedľové Kostolany, Veľké Pole, Píla, Župkov, Hradičovo, Horná Ves, Radobica, Oslany a Čereňany, Revištské Podzámčie (Mapa 1)

Mapa 1 Kataster obce Horné Hámre- obec zaradujúca sa do Novobanskej štálovej oblasti

Autor: RNDr. Štefanková Anna (2009)

Významnou črtou obce Horné Hámre je to, že je priradovaná medzi obce s rozptýleným typom osídlenia. Kopaničiarske (štálove) osídlenie je jedným z osobitných prejavov socioekonomickej aktivity, podmienenej špecifickými prírodnými a historickými podmienkami. Vzniklo ako produkt historicky najmladšej kolonizačnej vlny na našom území a jeho genéza bola veľmi rôznorodá (HUBA, 1989).

Pod pojmom kopanica rozumieme skupinu nepravidelne roztrúsených usadlostí na rôznych tvaroch terénu. Ako už prezrádza samotný názov kopanice, v našej oblasti štále, ide v podstate

o pôdu, ktorú získali obyvatelia kultivovaním dovtedy poľnohospodársky nevyužívanej pôdy resp. kultivovaním vtedajšej anekumény. Na Slovensku sa nachádza 5 oblastí rozptýleného osídlenia, pričom skúmané územie sa zaraďuje do Novobanskej štálovej oblasti. Rozptýlené osídlenie v tejto oblasti vzniklo prevažne v spojitosti s baníctvom, drevorubačstvom, uhliarstvom a pastierstvom.

Prví osadníci budovali hospodárske stavby a príbytky uprostred získaného pozemku (usadlosti), alebo na jeho okraji pri prístupovej ceste. Väčší dôraz kládli na hospodárske staviská, tie boli vždy rozmernejšie a výstavnejšie ako obytná časť. Žili v patriarchálnych veľkorodinách, tri-štyri generácie hospodárili spoločne. Až keď sa rodina značne rozrástla, došlo k deleniu majetku. V takomto prípade vedľa pôvodného domu vyrastali ďalšie, vytvára sa skupina domov s voľnou zhlukovou, alebo reťazovou zástavbou. Na svoje rozlíšenie mala každá usadlosť vlastný názov, ktorý dostala obyčajne po svojom majiteľovi, najčastejšie po jeho priezvisku.

2.2.2.1 Organizačná štruktúra obce

Hlavné skupiny, ktoré zabezpečujú manažment v obci Horné Hámre a miestnu samosprávu sú: starosta obce, poslanci OZ a samotní obyvatelia obce (Tabuľka 9).

Tabuľka 9 Miestna samospráva Obecného úradu Horné Hámre

Miestna samospráva obce Horné Hámre	
Starosta obce	Ing. Milan Mokrý
Zástupca starostu	Ing. Ján Michálik
Poslanci	Ing. Michal Lipjansky
	Ing. Tomáš Lipjansky
	Vladimír Búri
	Ing. Anton Fusatý
	Ing. Ján Oslanec
	Marian Maruška
	Margita Abrahámová
Kontrolór obce	Ing. Elena Ďurovičová

Zdroj: interný materiál OÚ Horné Hámre (2015)

Predstaviteľom obce a najvyšším výkonným orgánom obce je **starosta obce** p. Ing. Milan Mokrý, ktorého si zvolili obyvatelia obce v priamych voľbách. Je štatutárnym orgánom obce v majetkovo-právnych vzťahoch obce a v pracovno-právnych vzťahoch zamestnancov obce. V administratívno-právnych vzťahoch je správnym orgánom (ust. § 13 ods. 5 zákona č. 369/1990 Zb.) a v daňových a poplatkových vzťahoch je správcom dane (ust. § 1a písm. b) zákona SNR č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov v znení zmien a doplnkov). Starosta má jedného zástupcu, ktorý je volený na návrh starostu, obecným zastupiteľstvom spravidla na celé funkčné obdobie, z poslancov obecného zastupiteľstva. Zástupca starostu, ktorým v obci je Ing. Ján Michálik, zastupuje starostu

obce v čase jeho neprítomnosti alebo nespôsobilosti na výkon funkcie. Obecné zastupiteľstvo môže zástupcu starostu kedykoľvek odvolať.

2.2.2 História obce

Územie stredného Pohronia bolo osídľované pozdĺž toku Hrona z juhu smerom na sever. Prvý dôkaz osídlenia stredného Pohronia pochádza už z mladšej doby kamennej. V období eneolitu (viac ako 2000 rokov pred Kristom) obýval toto územie ľud kanelovanej keramiky, ktorého artefakty boli nájdené vo Zvolenskej kotli v sídliskovom a hrobovom náleze. Z tohto obdobia sú doložené napr. nálezy z lokalít mlynárov vrch v Novej Bani. Bohatšie archeologické nálezy zo stredného Pohronia poznáme z mladšej doby bronzovej a za ňou nasledujúcej prvej doby železnej-halštatu. Od tohto obdobia je osídlené stredné Pohronie až dodnes. Geografický reliéf stredného Slovenska poznačil aj historický vývoj. Sústava uzavretých horských kotlín a ťažko priechodných pohorí poznačili ekonomickú situáciu tu sídliaceho obyvateľstva, ktorá pravdepodobne existovala ešte pred začlenením tohto územia do uhorského štátu. Počas celého obdobia arpádovského Uhorska mala dôležitý význam cesta údolím Hrona, ktorá najkratším smerom spájala centrálnu oblasť uhorského štátu zo Zvolenom, sídlom komitátneho župana, ďalej Liptovom, Oravou a jej prostredníctvom aj s Poľskom. Zo strategického hľadiska mala táto cesta pre Uhorsko v 11. až v 14. storočí prioritný vojenský význam.

Z listiny datovanej z r. 1237 v tomto období už existovala cesta z Oslan cez Veľké Pole do Žarnovice. Pri ohraničovaní územia budúceho hradného panstva Revište roku 1228 sa spomína územie Revišťa ohraničené vodnými tokmi a to Kľakovským (v listine uvedeným ako Hrabčovským), Lukavickým a Revišským potokom. Vtedy služobníci Tekovského hradu Pavol, Víd a Dobruszlav so súhlasom uhorského panovníka Ondreja II. predali zem Revište a Belú ležiacu vedľa Hrona komesovi Leutschovi, synovi Boršovmu. V tejto listine sa spomína územie Hrabčova a aj Brod ako Brisnebrod. V údolí Kľakovského potoka sa usadili obyvatelia obyvatelia slovanského resp. slovenského pôvodu. Územie Kľakovského potoka už od prvej polovice 13. storočia patrilo do kráľovského majetku Revišťa. Obec sa toho času volala:

➤ v roku 1391 - Hámor.

Už v 15. storočí mal obec rozsiahle okolité lazy. Obyvatelia boli pôvodom drevorubači a uhliari, neskôr baníci a spracovatelia vyťaženej rudy z miestnych a iných baní.

V portálnych súpisoch Tekovskej stolice sa v roku 1616 spomínajú Horné Hámre a Dolné Hámre. V Horných Hámroch sa dodnes nachádzajú pozostatky mlyna, ktorý bol údajne postavený v roku 1601 a v tomto roku mala obec 68 domov. Mlyn slúžil na mletie obilia. V súčasnosti (2015) sa odhaduje vek mlyna, ktorý má údajne cca 414 rokov. Mlyny patrili za feudalizmu medzi najcharakteristickejšie a najrozšírenejšie výrobné-technické zariadenia. Pri mlyne v obci Horné Hámre bola aj valcha, kde sa pomocou ťažkých kladív upravovalo súkno. Najznámejšou a poslednou

rodinou v mlyne bola rodina Egyudova. V roku 18.4.1947 vznikol v mlyne požiar, nakoľko ho značne poškodil, táto rodina mlyn nanovo postavila. K zaujímavostiam patrí ešte i to, že prvá elektrina viedla práve z mlyna. Jednosmerným elektrickým 220 voltovým prúdom sa dynamom z mlyna svietilo v 38 domácnostiach, v MNV, pošte, škole a kostole.

V súpisoch Tekovskej stolice sa za rok 1619 obec Horné Hámre spomína v destinácii panstva a hradu Šášov. Až v roku 1626 Horné Hámre nachádzame v majetku panstva Revište. Podrobnejšie písomné údaje sú známe z portálneho súpisu Horného okresu z roku 1656, keď v Horných Hámroch žilo 16 sedliakov a 18 želiarov.

V roku 1673 bola v Horných Hámroch ubytovaná jedna stotina z chorvátskeho (cisárskeho) vojska pod vedením Pavla Romana, obec musela zabezpečiť stravu a nocovanie. V období povstania vyhotovila roku 1685 komora súpis. V Horných Hámroch žilo 49 sedliakov, ktorí hospodárili na 8 a 1/8 sedliackej usadlosti, mali spolu 118 synov, 90 dcér, chovali 28 koní, 117 kusov záprahového dobytká, 153 kráv, 175 kráv, 175 oviec, 129 ošípaných a mali 116 včelých úlov.

Z roku 1674 sa zachoval prvý súpis obyvateľov Kľakovskej doliny, Banská komora potrebovala poznať stav panstva, koľko má poddaných, aký majú majetok, aby im mohli vyrubiť daň. V Horných Hámroch v tom roku bol richtárom Juraj Krečmár. V obci spolu hospodárilo 39 sedliakov na 6 a 7/8 sedliackej usadlosti. V častiach obce Horné Hámre- Kostrý vrch /dnes Kostivrch žili 4 sedliaci, spolu mali polovicu sedliackej usadlosti. Nepokojné časy 17. storočia, najmä stavovské povstanie Imricha Tókölyho, ktorého vojská tiahli stredným Pohroním, vplývali i na obyvateľstvo Kľakovskej doliny. Úradné listiny v 17. storočí boli opatrené pečatou-razidlom. Obec údajne používala razidlo s vyobrazením sv. Martina. Žiaľ podrobnejšie údaje sa nezachovali. Dnešný znak bol navrhnutý len v roku 2004, v ktorom jednotlivé symboly vyjadrujú našu históriu od čias založenia obce. Kladivo (hamor) z ktorého pochádza i názov obce, bol nástroj používaný pri úprave a rozbiťaní rudy, mlynské koleso je symbolom mechanického pohonu kladiva a tiež i mlynov na rudu, štyri modré vlny sú vody našich bystrín a potoka, ktorý preteká obcou, poháňal kolesá a spájal 4 obce a osady našej farnosti- Hrabíčov, Župkov, Horné Hámre, Žarnovickú Hutu, tri vrchy vln majú pripomenúť každému, že Tatry sú naše a my občania Horných Hámrov sme Slováci.

V roku 1715 patrili obce Kľakovskej doliny pod Horné Hámre. Rozhodnutím ministra financií z 19. septembra 1865 bolo zrušené panstvo Šášov a bolo spravované z revíštskeho panstva. Koncom 17. storočia sa spomínajú píly na Píle; z roku 1715 sú zaznamenané tri píly v Horných Hámroch, jedna píla na Veľkom Poli. Drevo slúžilo potrebám baní a hút.

Varenie piva patrilo obyčajne do sféry zemepanských záujmov. Pivovary neboli majetkom jednotlivca, ale obce ako spoločenstva. Roku 1715 boli pivovary na okolí, a to v Bzenici, Horných Hámroch a na Píle.

V roku 1720 mala obec už 4 mlyny na obilie a i na rudu, 17 remeselníkov, 3 obchodníkov a 2 baníkov. V tomto období obe dostala nové pomenovanie:

➤ **v roku 1773 - Hornie Hámry;**

V roku 1828 mala obec už 83 domov a 569 obyvateľov. Pôvodné pomenovanie obce prešlo viacerými zmenami. Najstaršie doložený písomný údaj o existencii obce pochádza z roku 1931.

V roku 1851 bola zriadená prvá pravidelná poštová doprava, ktorá premávala na trase Vráble-Zlaté Moravce- Nová Baňa-Horné Hámre-Župkov- Hrabíčov.

V roku 1871 boli majetky a lesy odčlenené od správy hlavného komornogrófskeho úradu v Banskej Štiavnici a pričlenené k riaditeľstvu do Banskej Bystrice a pod Lesný úrad Žarnovica pripadlo panstvo Revište ako jeho hospodárske oddelenie. Komorné panstvo Revište od 28. februára 1871 zaniklo.

Koncom 18.storočia vzniklo a zároveň patrilo obci 9 osád a to:

- Čierťaz - v r. 1828 mal 21 domov a 150 obyvateľov
- Frtálov vrch - v r. 1828 mal 12 domov a 87 obyvateľov
- Hrabíčov - v r. 1828 mal 306 obyvateľov
- Jančokovci - v r. 1828 mal 7 domov a 55 obyvateľov
- Kostivrch - v r. 1828 mal 46 domov a 323 obyvateľov
- Pajer - v r. 1828 mal 8 domov a 51 obyvateľov
- Pecno - v r. 1828 mal 23 domov a 162 obyvateľov
- Župkov - v r. 1828 mal 216 obyvateľov
- Žarnovická Huta - v r. 1828 mal 360 obyvateľov
- Uramovci- nezachovali sa údaje o počte obyvateľov.

Staré a inojazyčné pomenovanie obec mala:

- v roku 1905 - Felsőhármor (predtým Felso-Hámor);
- v roku 1918 - Hornie Hámry (nemecky Oberhammer) Horno-Hámorský, Hámorský;

Obcou prechádzala od roku 1926 lesná železnica. Medzi najvýznamnejšie doliny, ktorými tiež prechádzali vetvy trate lesnej železnice, patria doliny Kľakovská a Pokutská. Najväčšie sklady sa nachádzali v častiach: Brod (v súčasnosti sa tam nachádza lesná škôlka), v časti Pílka pod Novým Kľakom, Vicianka , Boháčka, Megová, Pokuty a Pavlova lúčka. Drevo sa sťahovalo k lesným skladom na spracovanie v bývalom závode Preglejka- Žarnovica. Lesná železnica a preprava dreva časom postupne zanikla.

Pôvodné pomenovanie obce prešlo viacerými zmenami. Najstaršie doložený písomný údaj o existencii obce pochádza z roku 1931. V deväťdesiatych rokoch minulého storočia sa začala plánovaná a bezohľadná maďarizácia Slovenska. Pomadžarčovali sa mená, názvy obcí a čo bolo najhoršie, začalo sa i maďarsky vyučovať. Taktiež sa zavádzal prísny režim a uhorský poriadok. Prísne poriadky boli vnesené i do zákonov a predpisov a tak sa stalo, že aj naša obec si musela rozhodnutia richtárov a obecnej rady zapisovať a to pravdaže po maďarsky. Maďarské obvodní notári viedli schôdze obecného zastupiteľstva, diktovali a písali zápisnice. Slovenský richtár a obecná rada

pomaly, ale isto museli odsúhlasiť všetko, čo im bolo prikázané od okresného hlavného slúžneho. Vďaka prísnyim poriadkom museli porady zapisovať richtári podrobne, čím sa nám zachovali presné údaje o živote v obci až dodnes. Notársky úrad bol zrušený, obec bola pričlenená k Žarnovici v roku 1939.

Názvy miestnych častí obce boli pomad'arčené takto:

- Kostivrch-Csontos tanya (kostnatá usadlosť)
- Pajer- Pajer irtvány (Pajerovo rúbanisko)
- Majsniarovo-Maiszniar tanya (Majsniarovská usadlosť)

V roku 1948 sa obec prvýkrát začína volať:

➤ 1948 - Horné Hámre

Centrum obce leží pozdĺž potoka a cesty, kde sú postavené aj rodinné domy. Ďalšie domy sú roztrúsené po viac-menej vzdialených lazoch a osadách, z ktorých tie najväčšie sú: Kostivrch, Majer, Horný a Dolný Pajer, Oslanovci, Lipie, Morasdolina, Jančokovci, Cvangovci, Prostrenovci, Podskalkovci, Húšťavka, Rovne, Biely vrch, Majsniarovo, Lešniakovci, Beňov vrch, Maruškova dolina, Smelý vrch, Pukovci, Vodnákovci, Šteflovo, Katrenovci, Kost'ovci a iné.

História o školách v obci

V roku 1820 sa v našej obci nachádzala aj škola. Kedy presne bola postavená niet záznamov. Pôvodne pozostávala len z jednej miestnosti, ktorá bola bytom aj učebňou. Prvý zápis žiakov je známy z roku 1820. Prvým učiteľom v obci bol Ján Agrigola. Hlavným zamestnaním bol však obuvník, organista, zvonár a obecný pisár. Do roku 1846 na školskej pôde účinkoval Michal Skladáni. Celých 47 rokov do roku 1893 bol učiteľom a organistom Anton Špác. On vyučoval posledný po slovensky. Taktiež prispieval do časopisov, v ktorých opísal i tradičný svätoštepánsky jarmok v Horných Hámroch, kde si gazdovia dojednávajú paholky a služby pre budúci rok. Jeho nástupca Rafael Štrbík zomrel v roku 1893 na otravu krvi. Do roku 1934 učil a organoval Imrich Lelkeš, známy ľudovovýchovný pracovník. Do 4. apríla 1936 účinkoval na škole nekvalifikovaný učiteľ-organista Jozef Hladík. 1. septembra 1936 nastúpil Jozef Beránek. Počas jeho prezenčnej vojenskej služby ho zastupoval Ján Daniel, ktorý v bojoch SNP padol. Školským rokom 1942– 1943 splynula Erárna škola s Obecnou ľudovou školou a dostala názov Rímsko-katolícka ľudová škola. Bola troj-triedna v jednej miestnosti. Školským rokom 1946 – 1947 škola pri kostole zanikla. Obecná ľudová škola bola postavená nákladom obce v roku 1911. V tejto škole učili Karol Balla, Ján Martinka, Magda Čulíková, Kazimír Janoška, Magda Maťašovská, Juraj Soukup, Jaroslav Štepán, Václav Loula, Ján Daniel, Jozef Zábojník, Jozef Záhorský, Július Mikuláš, Emília Borovská, Adela Sokolíková, Ján Zaťko, Irena Víťazkova, Komorovská a Editka Kaššovicová, ktorá obec svojimi maľbami zobrazovala i na svojich plátnach. Od februára 1943 do roku 1947 sa učilo aj v miestnosti bývalej pošty (terajšej bytovky). Na Kostivrchu bola tiež postavená škola, ktorú postavilo 16 rodín. V škole najprv učil Štefan Prokopovský. Učil striedavo i po domoch. V roku 1873 škola zhorela,

ktorú síce postavili znovu. Štyri roky učil v nej Duda, občan z Voznice a tri roky Erenc. Ďalej v rokoch 1880 – 1883 učil v nej Ružička, krajčír z Novej Bane. V rokoch 1883–1890 v nej učil Pažitka, hospodár zo Žarnovice, neskôr Juraj Horný v rokoch 1890–1907 a Ján Latta v rokoch 1907–1916. Vtedy sa vyučovalo 3 až 4 mesiace v zime. Terajšia škola na Kostivrchu je z roku 1927. Vystriedalo sa v nej 18 učiteľov, no dňa 30.6. 1974 bola celkom zrušená. Posledným riaditeľom bol Imrich Korgo.

Ostatné zaujímavosti o obci

V roku 1946 zriadil pri MNV v záhrade na ploche učiteľ Jozef Beránek ovocnú škôlku. Pestovali sa v nej stromky, podpníky a bobuľovité ovocie.

Jednou z najstarších budov bol obecný hostinec (terajšia budova Jednoty). Do roku 1912 slúžil ako obecný dom. Naproti stála budova bývalého poštového úradu, ktorá slúžila od roku 1892.

O existencii ružového raja na Brode.

K zaujímavostiam obce patrí i skutočnosť o existencii ružového raja. V obci Horné Hámre na mieste, ktoré sa dnes volá Brod pôsobil od roku 1859 pestovateľ, neskôr svetový šľachtiteľ ruží a drevín Rudolf Jozef Geschwind (1829 – 1910). Pôsobil od roku 1859. Na Brode (známa križovatka do Kľakovskej doliny s opustenou horárňou) bola miestom ružového raja, kde bola aj vyšľachtená ruža (Erinnerung an Brod- spomienky na Brod), ktorá sa ešte i dnes ponúka na šľachtenie do našich záhrad.

Obrázok 1 Vyšľachtená ruža Erinnerung an Brod (v preklade Spomienky na Brod).

Na Brode napísal aj svoje pionierske dielo „Hybridizácia lesných drevín“. Zhrnul v ňom skúsenosti s krížením duba letného s dubom zimným a vizionársky vyjadril názor, že je možné pestovať dreviny s novými a vhodnejšími vlastnosťami. Medzi jeho najvýznamnejšie diela patrí veľká encyklopédia o Hybridizácii ruží vydaná v roku 1863 vo Viedni s tretím vydaním v roku 1997 v New Yorku. Šľachtiteľ vypestoval celkom 707 ruží, podľa jeho záznamov išlo prevažne o kríčkové ruže. No dnes už rozoznávame len 138 ruží, ale v roku 2000 prijali jeho najznámejšiu ružu „Pozdrav z Teplic“ do Svetovej siene slávy ruží v Montreali, kde bolo prijatých len 14 ruží. Rudolf Geschwind je pre všetkých rozáristov na celom svete významnou ikonou, dozrel najvyšší čas využiť potenciál tejto osobnosti pôsobiacej na Slovensku pre významné atrakcie Slovenska. Viaceré jeho výpestky dnes môžu záujemcovia vidieť v krásnom rozáriu Baden pri Viedni, ale aj v arboréte Borová hora vo

Zvolene – pôvodne ako súčasť najväčšieho kúpeľného parku v bývalom Československu pri kúpeľoch Sliač, kde sa zakladal cestovný ruch na Slovensku, keďže tam vybudovali prvý slovenský hotel.

2.2.3 Súčasná krajinná štruktúra

Súčasná krajinná štruktúra odráža súčasné využitie územia v katastrálnom území. Predstavuje základný analytický materiál pre hodnotenie prírodných zdrojov, na základe ktorých je možné identifikovať jednotlivé využívané plochy, predovšetkým na hospodárske aktivity, ktoré výrazne ovplyvňujú dané územie. Na základe zastúpenia a plošnej rozlohy jednotlivých prvkov krajinskej štruktúry možno hodnotiť súčasný stav premeny územia (ľudského ovplyvnenia územia). Tieto informácie o súčasnej krajinskej štruktúre budú platné dovtedy, kým nenastanú výrazné zmeny. Pri hodnotení súčasnej krajinskej štruktúry sa v tomto prípade súčasná krajinná štruktúra stáva druhotnou, je výsledkom vplyvu hospodárskej činnosti človeka na prírodné zložky, tvoriace prvotnú krajinnú štruktúru.

Využitie krajiny katastra skúmanej obce v roku 2015 dokumentuje Tabuľka 10 a príloha A1. Spresnenie mapovacej techniky, väčšia mierka máp využitie ortofotomáp sa prejavilo aj vo vyčlenení a v počte prvkov využitia krajiny, napr. v roku 2015 som vyčlenila 54 prvkov krajinskej štruktúry.

Veľkosť jednotlivých krajinných zložiek, ktoré dokumentuje Tabuľka 10 som dostala z prepočtu tabuľky k polygónovej vrstve druhotnej krajinskej štruktúry, vyhotovenej v programe ARC VIEW 3. 1. Druhotná krajinná štruktúra z roku 2015 bola vyhotovená na základe ortofoto snímok z roku 2004 korigovaných prostredníctvom terénneho výskumu.

Skupina prvkov lesnej a nelesnej drevinnej vegetácie dosahovala v roku 2015 rozlohu 1 290,49 ha čo je 64,8 % z celkovej rozlohy územia. Táto oblasť zaberá na území výrazne najväčšiu plochu. Predstavuje typ krajiny s prvoradou lesoochranskou funkciou, v ktorej sa výrazne koncentrujú prírodné vlastnosti. Tento komplex vlastností podmieňuje charakter a využitie lesa a to od hlavnej produkčnej až po rôzne ochranné, zdravotné a kultúrne. Pozitívnym prvkom je zlepšenie starostlivosti o lesné ekosystémy, regulovaná ťažba a vysádzanie nových porastov. Skupina prvkov lesnej a nelesnej vegetácie je najviac rozšírená na plochách v severozápadnej, západnej a severovýchodnej časti katastra a to hlavne v jednotlivých štáloch ako sú: Kostivrch, Prostrednovci, Cvangovci, Horný Pajer, Kajlovka, Katrenovci, Erziakovci, Breziny, Biely vrch. Ďalším pozitívom je aj to, že v skúmanom území sa nachádza viacero lesných škôlok ako v časti Kostivrch a Brod. Špecifickou formáciou sú v týchto častiach areály na pestovanie sadeníc lesných a okrasných drevín spojené i s ich voľným predajom.

Skupina prvkov trvalých trávnatých porastov v súčasnej krajinskej štruktúre bola druhou najväčšou skupinou, ktorá v roku 2015 predstavuje 425,6 ha čo je 24,03 %. Zníženie počtu trvalých

trávnatých porastov skoro o polovicu rozlohy je zapríčinené postupným zarastaním pasienkov, z dôvodu ich nevyužívania v poľnohospodárstve, najmä v chove úžitkových zvierat. Trávne porasty v skúmanej oblasti patria medzi menej intenzívne využívanú poľnohospodársku pôdu. Len malá časť lúk sa dvakrát kosí; prevládajú lúky, na ktorých sa striedavo kosí a pasie. V povrchovinovom stupni sa lúky častejšie využívajú ako pasienky. Tento spôsob využívania má vplyv na fyziognómiu trávnych porastov, s čím súvisí aj uplatnenie neproduktívnych funkcií; okrem pôdoochranných, vodohospodárskych, biologických, sú to najmä rekreačné.

Forma maloplošného hospodárenia je prevažne pozostatkom súkromno-vlastníckych pomerov. Najväčší výskyt trvalých trávnatých porastov sa nachádza vo východnej a západnej časti katastra a to najmä v častiach štálov Katrenovci, Oslanovci, Húšťavka, Korimovci, Horný a Dolný Štefankovci. Mozaika drobných parciel polí a lúk v podhorskej krajine štálov obce Horné Hámre pôsobí veľmi atraktívne a esteticky, pretože je zosúladená s pôvodnými stavebnými prvkami sídiel. Práve v týchto častiach narastajú okrem výrobnéj a sídelnej funkcie aj hodnoty rekreačnej funkcie (chalupárstvo).

Skupina prvkov poľnohospodárskych kultúr v roku 2015 zaberá 207,74 ha čo je približne 10,44 %. Poľnohospodársku pôdu v roku 2015 tvorili hlavne maloplošné a úzkopásové polia, lokalizované prevažne po okraji intravilánu a na ne nadväzujúce veľkoblokové polia. Najviac poľnohospodárskej plochy nachádzame v osídlenej časti Brod, západne v katastri v častiach ako sú: Katrenovci, Korimovci, Kostivrch. Ovocné sady územia sú tvorené najmä maloplošnými sadmi jabloní, hrušiek a čerešní najviac ich zaznamenávame v osídlených častiach Kostivrch, Oslanovci, Vodnákovci, Fusatovci a Cvangovci a taktiež v centrálnej časti obce, ktorá je najviac osídlená.

Skupina prvkov podložia a substrátu v roku 2015 zaberajúca 2,17 ha čo je približne 10,44 % bola jednou z najmenších plošných skupín prvkov. Tvorili ju odkryvy podložia, prirodzené skalné útvary a kameňolomy. Kameňolom sa nachádza v severnej časti katastra a to v časti Brod.

Tabuľka 10 Využitie katastra obce Horné Hámre v roku 2015

Kód krajinného prvku	Rozloha v ha	% z územia
111	911,98	45,79
112	31,79	1,60
113	262,23	13,17
121	1,99	0,10
122	6,84	0,34
123	0,12	0,01
124	0,63	0,03
125	17,77	0,89
131	14,62	0,73
132	0,52	0,03
141	28,14	1,41
142	2,19	0,11
151	5,57	0,28
152	6,10	0,31

211	86,95	4,37
212	17,93	0,90
213	17,27	0,87
221	152,99	7,68
222	52,99	2,66
223	70,91	3,56
230	26,56	1,33
310	34,81	1,75
320	21,78	1,09
331	4,81	0,24
332	17,04	0,86
340	40,21	2,02
350	50,13	2,52
360	38,96	1,96
410	1,91	0,10
420	0,26	0,01
610	20,59	1,03
621	17,46	0,88
622	0,87	0,04
630	6,32	0,32
641	0,11	0,01
642	1,78	0,09
650	1,86	0,09
661	0,92	0,05
662	1,14	0,06
670	1,18	0,06
680	1,24	0,06
690	0,74	0,04
710	1,19	0,06
720	2,02	0,10
730	0,94	0,05
740	0,06	0,00
810	6,06	0,30
830	0,98	0,05
	1991,46	100,00

V roku 2015 skupinu sídelných prvkov tvorilo 43,07 ha čo je približne 2,49%, pričom na samoty a rozptýlené osídlenie pripadalo 18,33 ha, čo je 0,92 % z celkovej rozlohy intravilánu. Rozloha tejto skupiny prvkov sa za posledných štyridsať rokov menila len minimálne. Táto situácia sa v súčasnosti mení, pretože tieto oblasti začínajú intenzívne využívať chalupári, ktorí začínajú s obnovou pôvodne zachovaných domčekov.

Skupina technických prvkov v roku 2015 tvorí 4,21 ha čo je približne 0,21 %, je prezentovaná hlavne poľnohospodárskymi objektmi a to hlavne farmami a hospodárskymi dvormi. Najvýznamnejšími štálovými osídleniami sú tie, kde výrazne rozmáhajú rozsiahle farmy a hospodárenie.

V týchto oblastiach sa rozmáha agroturistika. Tento typ využitia krajiny a jeho formovanie podmieňuje narastanie potreby relaxácie človeka mimo pretechnizovaného mestského prostredia. Tieto sídla v našej klasifikácii predstavujú areály, predovšetkým s funkciou zabezpečiť rekreačné aktivity počas víkendových a dlhodobých pobytov. Hlavne v častiach Prostrednovci a na Húšťavke sa presadzuje prírodný charakter prostredia v súlade so zachovaním jeho autoregulačných schopností. Tieto areály predstavujú podľa časového faktora využívania krajiny, typu rekreačných aktivít a spôsobu organizácie bázu zabezpečujúcu uplatnenie letných i zimných rekreačných činností. Intenzívne sa v týchto oblastiach poskytujú relaxačné, rekreačné služby, zabezpečujú zariadenia detských letných táborov a areálov na jazdenie na koňoch s jazdeckými kurzmi.

Výsledná mapa súčasnej krajinnej štruktúry (Príloha A1) monitoruje aktuálne podklady o priestorovom rozmiestnení a lokalizácii významných krajinných prvkov. Z takýchto vstupných údajov je možné realizovať podrobné mapovanie ekologicky významných krajinných prvkov, resp. ekologicky cenných biotopov, tieto skupiny krajinných prvkov môžeme detailnejšie analyzovať, môžeme ich podrobnejšie rozčleniť na jednotlivé krajinné prvky tak, aby sme mali možnosť lepšie posudzovať ich kvalitu, prirodzenosť. Štúdiom súčasnej krajinnej štruktúry môžeme z ekologického hľadiska získavať podklady pre detailnejšie analýzy, hlavne biotickej zložky a hospodárskeho využitia územia, ako aj ekologickej optimalizácie využitia krajiny v rámci biologického plánovania krajiny.

Areály v centrálnej časti (okolie vodných plôch a dopravných komunikácií) potrebujú riešenie priestorových vzťahov, najmä v zmysle izolácie od intenzívnych foriem využitia (orná pôda, dopravný koridor).

Druhotná krajinná štruktúra úzko súvisí a nadväzuje na hodnotenie potenciálu krajiny obce Horné Hámre, slúži ako podklad na vytvorenie návrhu environmentálneho plánovania manažmentu pre rozvoj cestovného ruchu a rekreácie v obci a taktiež pre identifikáciu krajinného potenciálu. Z ďalšieho významného hľadiska ako dôležitý podklad k cieľom a návrhom poslúžia aj výsledky z hodnotenia všetkých štálov. Pri hodnotení environmentálnych predpokladov som sa zamerala hlavne na pozitívne javy v hodnotenom území. V procese vývoja človeka prioritným determinantom je prírodné prostredie a jeho dostupnosť, infraštruktúra a vybavenosť obce službami. Územie obce Horné Hámre má optimálne predpoklady pre výraznejšie využívanie vlastných zdrojov a špecifických hodnôt v dvoch základných smeroch:

- využitie vlastných surovín vrátane odpadu pre rozvoj zamestnanosti a
- využitie vlastných prírodných a kultúrnych hodnôt pre rozvoj cestovného ruchu a rekreácie.

2.2.4 Analýza súčasného stavu prírodných podmienok

Hodnotenie krajinného potenciálu v sebe zahŕňa spojitosť prírodného prostredia s antroposférou a umožňuje vytvárať pre človeka v danom území také činnosti, ktoré by uspokojovali jeho požiadavky a takým spôsobom, aby ich dopad bol na okolité krajinu minimálny a z časového hľadiska trvalo udržateľný. Ide o správnu identifikáciu tak prírodného potenciálu, ktorý zahŕňa v sebe aj rekreačnú oblasť, ako aj kultúrneho potenciálu krajiny a jeho rozumné a dlhodobé využívanie v intenciách trvalo udržateľného rozvoja. Ochrana prírodných zdrojov zahŕňa ochranu vodných, pôdných a lesných zdrojov.

Novobanská štálová oblasť sa nachádza na vrchovine pohorí Trábeč, Pohronský Inovec a Vtáčnik. Zahŕňa obce medzi Novou Baňou, Zlatými Moravcami, Žarnovicou a Oslanmi až po Handlovú (Hindický, 1992). Modelovým územím je obec Horné Hámre. Aj pre tento mikroregión bol vypracovaný Územný plán, ako súčasť okresu Žarnovica, ktorý je zahrnutý v Územnom pláne vyššieho územného celku Banskobystrického kraja. A práve prostredníctvom tohto materiálu, ale aj mnohých ďalších, môžeme pristúpiť k hľadaniu a definovaniu nielen prírodného, ale aj kultúrneho potenciálu tohto zaujímavého regiónu.

Pri hľadaní prírodného potenciálu štálovej krajiny som sa preto zamerala nielen na prvky prírodného charakteru (Vodné zdroje, Pôdne zdroje, Lesy, Flóru a faunu) a druhotnú krajinnú štruktúru (Príloha A 1), ktorá charakterizuje z rôznych období spôsoby využívania krajiny, ale najmä prvky rekreácie a cestovného ruchu, ktoré zosilňujú v súčasnosti dané prírodné podmienky a majú veľký význam v budúcom rozvoji územia štálovej krajiny. V tejto oblasti som sa zamerala hlavne na agroturistiku a cestovný ruch, rekreáciu a služby, ktoré s ňou súvisia, rekreačné aktivity a pod.

Pojem prírodný potenciál je v dnešnej dobe často zamieňaný s pojmom prírodného zdroja. Avšak prírodné zdroje sú len časťou prírodného potenciálu, ktorý je týmito zdrojmi tvorený spoločne s technikami, metódami a víziami ich využívania spoločnosťou. Prírodný zdroj nie je sám o sebe

prírodným potenciálom, ale až v spojitosti s metódami jeho využívania, z časového, krajinárskeho a ochrannárskeho hľadiska trvalo udržateľnými, tvorí najväčšiu časť prírodného potenciálu, tzv. hmotné prírodné zdroje.

2.2.4.1 Geomorfologické pomery

Reliéf tohto územia predstavuje dvojrozmerný útvar – styčnú plochu pevného povrchu Zeme s atmosférou alebo hydrosférou. Je jedným z rozhodujúcich prirodzených diferenciačných faktorov. Zásadne ovplyvňuje horizontálny aj vertikálny tok látky a energie. Na vlastnosti reliéfu sa preto zákonite viažu vlastnosti ostatných zložiek krajiny. Ich interpretácia umožňuje poznať charakter a dynamiku súčasných i minulých v krajine prebiehajúcich procesov. Z tohto dôvodu nadobúda poznanie vlastností reliéfu zvláštny význam.

Skúmané územie v rámci Slovenska patrí ku karpatskej horskej sústave, viaže sa k dvom geologickým celkom: k Západným Karpatom, v ktorých rozlišujeme dve základné časti a to: staršiu – Vnútorne Karpaty a mladšiu – Vonkajšie Karpaty.

Súčasný reliéf územia Kľakovskej doliny sa nachádza v oblasti Vnútorých Karpát, kde prevažná časť územia z hľadiska geologického vývoja je výsledkom tektonického pôsobenia sopečných pohorí (Štiavnické vrchy, Pohronský Inovec a Vtáčnik). Hlavná sopečná aktivita sa viaže na obdobie mladších treťohôr (pred 16,4 – 10,5 miliónov rokov).

V prvých štádiách vulkanizmu dominovali lávové prúdy, prieniky a explózie andezitového zloženia, zavŕšené vznikom mohutnej 6 km vysokej sopky-štiavnického stratovulkánu. Záver vulkanickej činnosti mal ryolitový charakter. Po dlhom období klľudu bola sopečná aktivita obnovená v štvrtohorách, pred 120 – 130 tisíc rokmi, explóziou vulkánu, počas tohto obdobia sa sformovala aj rieka Hron. Pohronský Inovec, ktorý tvorí hranicu Kľakovskej doliny bol jej eróznou činnosťou morfológicky oddelený od Štiavnických vrchov. Celé územie Kľakovskej doliny je tvorené vulkanickými horninami, najmä pyroklastikami andezitov, v ktorých sa nachádzajú ostrovkovité pyroxenické andezity. V území sa nenachádzajú žiadne hospodársky významné ložiská surovín. V okolí obcí Píla a Veľké Pole sa nachádzajú staré banské diela zachované z banickej činnosti v minulosti a v susednej obci v Župkove sa nachádza nálezisko vzácnej rudy tetradymit $\text{Bi}_2\text{Te}_2\text{S}$. Vytvára romboedrické alebo tabuľkovité kryštáliky, často s charakteristickými štvornásobnými zrastami. Má cínovobielu až oceľovosivú farbu a nízku tvrdosť 1,5-2. Výskyt v andezitových tufoch sa považuje za hydrotermálny (viď. Príloha A1, Mapa 2).

Obrázok 2 Tetradymit $\text{Bi}_2\text{Te}_2\text{S}$

Autor: RNDr. Anna Štefanková (2015)

Severnú časť územia tvorí hornatinový až vysočinový podhôrny reliéf (vrchol Vtáčnika). Ostatné územie možno charakterizovať ako planinu, ktorá je rozrezaná dolinami a eróznymi brázdami v údoliach vodných tokov. Najvyššia nadmorská výška je na Vtáčniku – 1346 m v severnom cípe územia. Najnižšia nadmorská výška je v údolí potoka Kľak na JV územia – 250 m.

Nerastné suroviny

Z nerudných surovín sa v tomto okrese ťažia ryolity v Novej Bani, čadiče na Brehoch, andezity a lomový kameň v Žarnovici a riečne štrkopiesky v koryte rieky Hron. Z rudných surovín sa nachádzajú polymetalické rudy (Pb, Zn, Cu, Sb, Fe), antimórové rudy zlatonosné a medonosné rudy.

Reliéf v území je výrazne členitý, pestrý a zaujímavý, čo dáva predpoklady pre rozvoj rekreácie a turizmu. Celé riešené územie leží v geomorfologickom celku Vtáčnik, oblasti Slovenské stredohorie. Záujmové územie je pomerne členitého charakteru s rozdielnou nadmorskou výškou a patrí do Slovenského stredohoria zloženého zo skupiny šiestich pohorí vo forme dvoch oblúkov oddelených Hronom a kotlinami vyúsťujúcimi do jeho údolia. Na pravej strane Hrona sú to Pohronský Inovec, Vtáčnik, Kremnické vrchy. Na ľavej strane: Štiavnické vrchy. Hlavné geomorfologické jednotky tohto okresu sú Vtáčnik, Štiavnické vrchy, Pohronský Inovec (901 m.n.m.), ktorý sa rozprestiera medzi Trábečom a Štiavnickými vrchmi a s nimi sa stýka v doline Hrona medzi Hronským Beňadikom Žarnovicou, na severovýchode sa končí Vtáčnikom, na juhozápade je ohraničený zlatomoravským výbežkom Podunajskej nížiny. Do okresu zo severu sem údolím Hrona zasahuje Žiarska kotlina. Členitosť terénu má svoj pôvod v činnosti vnútorných geologických síl. Ich pôsobením vznikli na povrchu veľké nerovnosti v podobe vyvýšení a depresí. Z hľadiska poľnohospodárstva sú dôležité iba tie oblasti v údoliach (orné pôdy) a niektoré odlesnené časti vrcholových plošín, kde sa nachádzajú najrozsiahlejšie horské lúky. Najvyšiu nadmorskú výšku v okrese má vrchol Vtáčnik (1345 m.n.m.) Najnižšie položené miesto je v katastrálnom území Psiare

(185 m.n.m.) Najviac zastúpené sú územia s nadmorskou výškou 300 - 700 m.n.m. Údolie Hrona je vo výškach do 300 m.n.m. Oblasti s výškami viac ako 700 m.n.m. sú vrcholové časti Vtáčnika, Pohronského Inovca a Štiavnických vrchov.

2.2.4.2 Geologické pomery

Časť Tribeča v prezentovanom území je tvorená premenenými horninami prvohorného veku s príkrovom druhohorných kremencov a vápencov s dolomitmi. So sopečnou činnosťou v tejto skúmanej oblasti je viazaný vznik a výskyt rudných žíl obsahujúcich drahé kovy – zlato a striebro. Celá oblasť kľakovskej doliny sa zaraďuje medzi mladovulkanické pohoria. Formovanie krajiny tejto doliny úzko súvisí s konečným štádiom vývoja karpatskej geosynklinály. Neogénny vulkanizmus sa nazýva subsenkventným (následným) a jeho najmladšie čadičové výlevy vulkanizmom finálnym. V priebehu sopečnej činnosti sa tu vystriedali fázy ryolitového vulkanizmu s andezitovým a túto činnosť zavŕšili výlevy čadičov. V období pliocénu vznikali tektonické pohyby, kde sa začali tvoriť hlboké trhliny. Súčasťou andezitov, tvoriacu asi polovicu hmoty, sú stredne bazické plagioklasy. Údolie svahov Kľakovského potoka a potôčikov je vytvorené priepustnými tufmi. Pohorie Vtáčnik je rozdelené na štyri podcelky : Vysoký Vtáčnik, Nízky Vtáčnik, Župkovská brázda a Raj (viď. Príloha B). Prvé produkty vulkanizmu sú známe zo severných okrajov Vtáčnika, kam boli eolickou cestou pretransportované a uložené vo forme ryolitových vulkanoklastík do sedimentov eggenburgu (kremenné pieskovce s vložkami tmavosivých ílov).

Bádenský vulkanizmus sa odohral v priestore poklesnutej medzikryhy, kde jeho centrá kopírovali okraje vtedajších elevácií. Po sformovaní bádenského vulkanizmu sa aktivizovala poklesová tektonika, erózia a denudácia, čím sa vytvoril na území Vtáčnika veľmi členitý reliéf so zátokami a nehlbokými jazerami, v ktorých vznikali rašeliniská. V priebehu pokojnejšej sedimentácie sa v nich uložili nadložné íly. V nadloží z podnosarmatskej úhoľnej série a uložilo vulkanodentrické súvrstie (zlepenec, pieskovce), prímies materiálu čadičných vulkanizmov. Z ústredia chrbta vybiehajú krátke rázsochy, oddelené hlbokými dolinami. Starý zarovnaný reliéf, predstavujúci tzv. stredohorskú úroveň, bol v tejto oblasti veľmi rozrušený. Výrazné sú formy vytvorené paraglaciálnymi procesmi (kotly, stupne, skalné zruby a kužele).

Geotermálna energia

Oblasť je súčasťou vymedzenej hydrogeotermálnej oblasti stredoslovenských neovulkanitov – severozápadná časť. Predterciérne podložie je budované hronikom, a to v juhovýchodnej a severozápadnej časti územia triasovými karbonátmi a v strednej časti územia ipoltickou skupinou (melafýrová série - bridlice, pieskovce). V hlbšej stavbe, pod hronikom, ležia mezozoické horniny (trias-krieda) série Veľkého boku, resp. krížňanského príkrovu. Dominantnými morfolitektonickými štruktúrami územia sú severná časť hodruško-štiavnickej hraste (mezozoický ostrov) a výrazná

tektonicky rozčlenená žiarska depresia, zabierajúca hlavnú časť územia s hĺbkou predterciérneho podložia až 3500 m (čiastková depresia medzi Lovčou a Žiarom n/H).

Z geotermického hľadiska možno oblasť charakterizovať ako geotermicky vysoko aktívnu oblasť. Teploty v hĺbke 1000 m dosahujú 55-60 °C, hustota tepelného toku sa pohybuje od 80 do 100 mW/m² s charakteristickou hodnotou 95 mW/m². Značná časť predterciérneho podložia kotliny je charakterizovaná teplotami 100 °C a vyššími v hĺbke pod 2100 m a hlbšie. Najvyššie teploty sú v strednej časti kotliny v čiastkovej depresii medzi Lovčou a Žiarom n/H, kde v hĺbke 3400 až 3500 m je teplota okolo 130 °C. Od stredu smerom k okraju kotliny teplota na predterciérnom podloží klesá, čo súvisí so zmenšovaním sa hĺbky predterciérneho podložia. Geotermálne vody v predmetnom území sú známe z prameňov i vrtov. Geotermálne vody v oblasti sa nachádzajú v predterciérnom podloží a sú viazané na triasové karbonáty (dolomity, vápence) hronika a série Veľkého boku, resp. križňanského príkrovu. Rozloženie hydrogeotermálnych štruktúr sa kryje s rozšírením triasových karbonátov týchto tektonických jednotiek, ale aj s rozložením morfoštruktúr podložia, ktorými sú poklesávajúci svah hodruško-štiavnickej hraste a žiarska depresia. Triasové karbonáty hronika v predmetnom území budujú vrchné hydrogeotermálne štruktúry (vrchnú sklenoteplickú a vrchnú žiarsku štruktúru), kde v hĺbkach 200 m až 4100 m sú predpokladané geotermálne vody s rezervoárovou teplotou v rozsahu 20-150 °C. V prevažnej časti kotliny je v hĺbkach 2200 až 4100 m teplota 100-150 °C. Triasové karbonáty série Veľkého boku, resp. križňanského príkrovu budujú spodné hydrogeotermálne štruktúry (spodnú sklenoteplickú a spodnú žiarsku štruktúru), kde v hĺbkach okolo 200 m až cca 5000 m sa uvažuje s geotermálnymi vodami s rezervoárovou teplotou v rozsahu 30-160 °C. Chemické zloženie geotermálnych vôd pravdepodobne reprezentuje Ca-Mg-SO₄, resp. Ca-Mg-SO₄-HCO₃ typ s mineralizáciou 2-4 g/l a obsahom CO₂, príp. H₂S. Prírodné množstvo geotermálnych vôd (prírodné zdroje) s teplotou vody 60 °C (sklenoteplická štruktúra) a 110 °C (žiarska štruktúra) predstavuje 65,3 l.s-1. Tomuto množstvu geotermálnych vôd odpovedá prognózne množstvo geotermálnej energie prírodných zdrojov 22,296 MWt. Merný tepelno-energetický potenciál prírodného množstva geotermálnej vody pre triasové karbonáty hronika predstavuje 0,091-6,307 GJ/m² (priemerná hodnota 3,251 GJ/m²) a pre triasové karbonáty série Veľkého boku, resp. križňanského príkrovu 0,329-3,658 GJ/m² (priemerná hodnota 2,357 GJ/m²). Geotermálne vody po ich tepelnom využití sú vodami odpadovými. Ich zneškodnenie je možné riedením, vypúšťaním do povrchových tokov a reinjektážou. Vhodným povrchovým tokom pre vypúšťanie geotermálnych vôd v skúmanom regióne je Hron (pre geotermálne vrty vo vzdialenosti 3-5 km od neho) (http://www.enviro.gov.sk/servlets/page/868?c_id=2318&o_id=145, 5.4.2009).

2.2.4.3 Pedologické pomery

Kvalita pôdy patrí medzi najvýznamnejšie faktory využívania a rozvoja územia obce. Vzhľadom k veľmi dlhému času jej obnovy je potrebné v maximálnej miere zohľadňovať jej prirodzené vlastnosti. Rozsah pôdneho fondu je obmedzený, a práve preto musím byť v plnom rozsahu racionálne využívaný.

Za priaznivých petrografických i terénnych podmienok sa v andezitoch tvoria stredne hlboké až hlboké pôdy majúce ráz normálnych až ťažších hĺn. V členitom teréne, dávajú len plytké pôdy s prímiesou úlomkov materskej horniny alebo na svahoch aj kamenisté pôdy.

Pôdna kvalita je závislá nielen od podnebia, ale je výrazne ovplyvňovaná podkladom a sklonom reliéfu. Výskyt pôdneho typu podzolov je v skúmanej oblasti ojedinelá. Prevahu majú v predmetnom území hlavne pôdy výnosné, hnedé, kde ich podkladom sú andezity a andezitové tufy. Hĺbka tohto pôdneho typu sa pohybuje v rozpätí 60 – 120 cm, na bázach svahov ojedinele aj hlbšie. Zvyšky týchto pôd sú piesočnato hlinité a hlinité, ojedinele ílovité. V pôde je dostatok vápnika a horčíka, taktiež obsahuje väčšie množstvo fyziologicky prístupnej vody. Nívné pôdy sa nachádzajú prevažne v dolnej časti Kľakovského potoka, sú úrodné, no bývajú často zamokrené. Na andezitových stráňach sa vyskytujú asi do 450 m n.m. na hlbokých hlinitých až ílovito-hlinitých sedimentoch rôzne oglejené, ilimerizované pôdy až pseudogleje.

Kvalita pôdy patrí medzi najvýznamnejšie produkčné faktory využívania územia. Negatívne faktory, ktoré ovplyvňujú pôdnu produkciu a jej environmentálne funkcie patria najmä zhutňovanie a acidifikácia pôd, neuvážené rekultivácie pôd, neúmerne meliorácie, nadmerná chemizácia, stále sa zvyšujúca erózia, zosuvy, divoké skládky a emisno-imisná kontaminácia pôd. Pôdu výrazne ovplyvňuje zavádzanie nových intenzívnych technológií pri pestovaní plodín, ktoré vedú k poškodeniu pôdnej štruktúry, zhutneniu pôdy, čo zoslabuje kultúrne rastliny a podporuje niektoré druhy burín, sťažená práca na svahovitých pozemkoch, zlé používanie osevných postupov a ťažkých mechanizmov.

Vonkajšími faktormi mechanickej degradácie pôd sú vietor a zrážky podporované typom reliéfu a antropogénnou činnosťou. Reliéf v riešenom území je prevažne hornatý, bez prejavu vodnej erózie. Erózia sa v menšom meradle môže prejavovať v blízkosti vodného toku Kľak, kde sú procesy zmývania a akumulácie intenzívnejšie.

Prevládajúce pôdne typy v blízkosti Hrona

Prevládajúci pôdny typ v blízkosti Hrona sú nívné pôdy (fluvizem-typická), v kotlinách a v nízkych častiach pohorí pôdy hnedé, vo vyšších častiach pohorí podzoly. Z pôdných druhov prevažujú pôdy hlinité, menej pôdy piesočnaté. Sú väčšinou bez hrubých častíc (skeletu), na viacerých miestach stredne skeletnaté. Poľnohospodárske pôdy sú veľmi málo produkčné, lesné pôdy sa označujú za menej dobré.

Fluvizem

Patrí do skupiny nívnych pôd. Tieto pôdy vznikali na mladých aluviálnych sedimentoch. Sú charakteristické procesom akumulácie humusu, ktorý je alebo bol rušený záplavami alebo akumuláciou v podmienkach so zvýšenou alebo periodicky zvýšenou hladinou podzemnej vody. Do tejto skupiny patrí fluvizem. Fluvizeme majú ochrický nívny A – horizont a spravidla sa prejavujú aj náznaky glejového Gr – horizontu. Nachádzajú sa na recentných fluviálnych uloženinách. Hladina podzemnej vody, ktorá ovplyvňuje pôdotvorné procesy kolíše v závislosti od stavu vody v toku. V jarom období je hladina bližšie k povrchu pôdy, prípadne je pôda zaplavená. Koncom leta i na jeseň môže byť v hĺbke až dva metre pod povrchom. Ak je pôda zaplavovaná, tak sa na povrchu usadzujú sedimenty rôzneho zloženia. Fluvizeme majú rôznorodé vlastnosti a rozdielnú produkčnú schopnosť. Podľa charakteru aluviálneho náplavu môžu byť kyslé (v humídnejších oblastiach), neutrálné a alkalické, piesočnaté až ílovité, kremičité aj karbonátové. Obsah humusu je nízky, ale aj vysoký (najčastejšie 1,5 až 2,5 %) a často závisí od množstva vodou naplnených humifikovaných organických látok. Na vlastnosti fluvizemí vplyva najmä ich zrnitosť a obsah uhličitanov. Z charakteristiky vyplýva, že tieto pôdy sú buď veľmi úrodné, ale môžu byť aj málo úrodné. Pri zúrodňovaní fluvizemí treba v prvom rade upraviť nívny režim, reguláciou vodných tokov a prípadne i odvodnením. Aktuálne je aj prehlbovanie ornice po poredchádzajúcom podrývaní, hĺbkové kyprenie (na ťažkých substrátoch), vápnenie (najmä kyslých pôd) a hnojenie organickými hnojivami. Ochrický horizont (Ao) je spravidla mladý, plytký, vyvinutý na silikátových a karbonátových materských horninách s mocnosťou do 10 cm, pod ktorým sa nachádza pevná hornina alebo horizont s mocnosťou do 25 cm s obsahom humusu menším ako 1 % na nespevnených sedimentoch. Tieto horizonty sú prítomné na mladých aluviálnych sedimentoch s iniciálnym pôdotvorným procesom (ochrický nívny horizont) (www.adroporadenstvo.sk, 2.4.2009).

Kambizem

Kambizem spolu s andozemou patrí do skupiny hnedých pôd. Majú kambický B - horizont, ktorý vznikol v procese hnednutia, alterácie, oxidického zvetrávania (fyzikálne a chemické premeny prvotných minerálov a tvorba ílových minerálov). Kambizem je charakteristická prítomnosťou kambického B - horizontu, ktorý sa nachádza pod ochrickým až melanickým A - horizontom. Pôdy tohto typu sú veľmi heterogénne, lebo sa nachádzajú na najrozličnejších materských horninách (vyvreté, metamorfované, sedimentárne) rôzneho mechanického (zrnitostného) zloženia. To podmieňuje ich druhovú a subtypovú pestrosť. V procese hnednutia dochádza k zafarbeniu horizontu hydrolízou uvoľnenými amorfnými oxidmi a hydroxidmi železa alebo železom v komplexných zlúčeninách - cheláty. K hnednutiu ďalej prispievajú aj procesy tvorby ílu. Vývoj kambizemí je doprevádzaný v závislosti od klími vyluhovaním a acidifikáciou. Kambizeme sú najrozšírenejším pôdnym typom v SR. Nachádzajú sa v rôznych nadmorských výškach, podľa čoho rozlišujeme kambizeme nižších polôh 300 - 600 m.n.n. Priemerná ročná teplota 6 - 9 °C, ročný úhrn zrážok 600 - 900 mm a kambizeme vyšších polôh nad 600 m.n.m., priemerná ročná teplota 4 - 7 °C, ročný

úhrn zrážok 800 - 1200 mm. V nižších polohách je v dôsledku vyššej mineralizácie nižší obsah humusu 2 - 3 %, ale jeho kvalita je lepšia v porovnaní s vyššími polohami, kde obsah kolíše od 4 - 6 %. Rozdiely sú aj v hodnotách pH. V nižších polohách je slabo kyslé (neutrálne) a vo vyšších polohách kyslé - extrémne. Celková sorpčná kapacita je taktiež rozdielna a závisí hlavne od zrnitostného zloženia. Nasýtenosť sorpčného komplexu je nízka od 30 - 50 % (vyššie hodnoty platia pre kambizeme nižších polôh.) Úrodnosť kambizemí je rôzna, znižuje sa od nižších polôh do horských oblastí a od hlbokých (bezskeletnatých) k plytkým (skeletnatým) pôdam. Väčšina kambizemí sa nachádza vo svahovitých plochách, preto sú ohrozené eróziou. Dôležité je preto správne využívanie a obrábanie pôd (orba vo vrstevniciach, trvalé trávne porasty a i.). Kyslé kambizeme treba systematicky vápniť a chudobné na organické látky výdatne hnojiť organickými hnojivami (www.adroporadenstvo.sk, 2.4.2015).

2.2.4.4 Hydrologické pomery

Z hydrologického hľadiska sa celé územie zaraďuje do povodia Nitry a Hrona. Riečnu sústavu možno klasifikovať ako elementárnu, nesie všetky znaky nevyvinutosti, iba v strednom toku, do ktorého patrí aj Kľakovská dolina, možno hovoriť o väčšej zložitosti a stromovitej sústave niektorých prítokov, hoci i tu je riečna sieť iba vo vývoji. Územie katastra hydrologicky patrí do povodia Kľakovského potoka. Hydrologický ráz opisovanej oblasti je daný striedaním sa rozpukaných andezitových prúdov, nositeľov puklinových vôd, s priepustnými až nepriepustnými aglomerátnymi tufmi. Medzi väčšie prítoky, ktoré priberá Hron v svojom strednom toku, patrí aj potok Kľak s dĺžkou toku 22,5 km a plochou povodia 132,3 km², ktorý pramení pod Vtáčnikom (pri kóte 1218 m n.m) a odvodňuje celú Kľakovskú dolinu. Má perovitý systém prítokov z množstva horských potôčikov, prameňov a celý odvodňovací systém je odvodňovaný celou Kľakovskou dolinou priamo do rieky Hron. Najdôležitejším prítokom sledovaného územia obce Horné Hámre je Pílanský potok, ktorý do Kľakovského potoka vteká na konci dediny Horné Hámre, v lokalite Brod (Príloha B18). Dĺžka Kľakovského potoka je 22,5 km s plochou povodia 132,3 km². Rozhodujúcim momentom pre množstvo odtokových povrchových vôd je i lesnatosť povodia, stav lesov, ich homogénnosť, hospodársky tvar i retenčná schopnosť, t.j. schopnosť spomaľovať povrchový i podzemný odtok. Veľké vody sú charakterizované kulminačným prietokom, osou trvania a časovým priebehom.

Kvalita podzemných vôd sa pohybuje v rozmedzí II. – V. triedy čistoty. V tejto oblasti znečistenie podzemných vôd pochádza z poľnohospodárskej činnosti. K najväčším znečisťovateľom vôd patria odpadové vody z domácností a komunálne odpadové vody. Kvalita Kľakovského potoka je zaradená v II. triede čistoty. Povrchové a vodné toky sú kontaminované predovšetkým splachmi humusu, pôdy(zeminy), hnojív, pesticídov vrátane splaškov z polí a záhrad. Odpady z obalov, domového odpadu sa periodicky odstraňujú.

V súčasnom období dodávku pitnej vody ako aj odkanalizovanie v prevažnej miere (tam, kde sú vybudované) zabezpečuje na území mikroregiónu Žarnovica Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s. Banská Bystrica. Obec je zodpovedná za zásobovanie obce pitnou vodou a zodpovedá za odvádzanie odpadových vôd, ktoré vzniknú na území obce. Obec je v súčasnej dobe zásobovaná pitnou vodou zo skupinového vodovodu. Pokrytie vodovodnou infraštruktúrou je 80%.

Vzhľadom na zvýšené požiadavky na ochranu životného prostredia je úloha odkanalizovania obcí vážnym problémom. Takmer dobudovanú kanalizačnú sieť a vybudovanú ČOV má len mesto Žarnovica, kde je na verejnú kanalizáciu napojených asi 84% obyvateľov. Ostatné obce doriešenie tohto problému považujú za jednu z najdôležitejších priorít a predpokladov rozvoja.

Katastrom obce pretekajú ako som už uviedla dva vodné toky – potok Kľak a Píľanský potok.

Píľanský potok (prítok Kľaku)

Píľanský potok je potok na Strednom Pohroní, v severozápadnej časti okresu Žarnovica. Je to pravostranný prítok Kľaku, meria 11,1 km a je tokom IV. rádu. Pramení v pohorí Vtáčnik na juhovýchodnom svahu Suchej hory (879,2 m n. m.) v nadmorskej výške okolo 665 m n. m. Smer toku: od prameňa najprv na juh, nad obcou Píla sa stáča na juhovýchod, na dolnom toku tečie na krátkom úseku k ústiťu na východ. Geomorfologické celky: 1.Vtáčnik, podcelky a.Nízky Vtáčnik, časť Vígľaš (pramenná oblasť), Župkovská brázda (ústie), 2.Tribeč, podcelok Rázdiel, časť Veľkopoľská vrchovina.

Prítoky: sprava potok z obce Veľké Pole, od Martinkovho štálu, zo severného svahu Vojšína (818,9 m n. m.), tri prítoky spod Búriovho štálu, od Kajlovky, zľava spod kóty 728,6 m, Čierny potok a prítok od osady Nemčekovci. Ústie: do Kľaku pri obci Horné Hámre v nadmorskej výške približne 277 m n. m.

Kľakovský potok

Kľak alebo Kľakovský potok je vodný tok na Strednom Pohroní, na území okresu Žarnovica. Je to pravostranný prítok Hrona s dĺžkou 21,5 km, je tokom III. rádu. Pramení v pohorí Vtáčnik, pod hlavným hrebeňom, v podcelku Nízky Vtáčnik, včasti Vígľaš, na juhovýchodnom úpätí Zadného Kľaku (1 195,4 m n.m.), v nadmorskej výške okolo 920 m n.m. Spočiatku tečie juhovýchodným smerom cez Boháčovu dolinu a vstupuje do malej odlesnenej Ostrogrúnskej kotliny. Preteká obcou Kľak, za ňou priberá sprava Vicianov potok, následne pravostranný Mackov potok a ľavostranný Megov potok. Ďalej preteká obcou Ostrý Grúň a mení smer toku na juh. Opúšťa kotlinu, opäť preteká zalesneným územím, zľava priberá Pokutský potok a vstupuje do Župkovskej brázdy. Tu rozširuje svoje koryto, preteká obcou Hrabíčov, na území ktorej priberá štyri prítoky a pokračuje kopaničiarskym územím obce Župkov. Pri Dolnom Župkove priberá z pravej strany Župkovský potok a postupne sa stáča na juhovýchod až východ. Následne priberá sprava Píľanský potok, preteká cez Horné Hámre, priberá prítok z doliny Zbojno zľava a vteká do katastrálneho územia mesta Žarnovica. Preteká okrajom časti Žarnovická Huta a následne aj mestom Žarnovica. Vstupuje do

južného výbežku Žiarskej kotliny, do podcelku Žarnovické podolie, tečie centrom mesta, stáča sa na východ a za mestom ústi v nadmorskej výške 213,8 m n. m. do Hrona. Zdroj: [http://sk.wikipedia.org/wiki/K%C4%BEak_\(pr%C3%ADtok_Hrona\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/K%C4%BEak_(pr%C3%ADtok_Hrona))

Právna starostlivosť o vodu je vymedzená v zákone NR SR č. 184/2002 Z.z. o vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (vodný zákon). Tento zákon vytvára podmienky pre všestrannú ochranu povrchových vôd a podzemných vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých krajinných ekosystémov, na zlepšenie stavu povrchových vôd a na ich účelné a hospodárne využívanie. V záujmovom území sme hodnotili dve skupiny vodárenských zdrojov z útvarov povrchových vôd a v útvaroch podzemných vôd:

- podzemné vodné zdroje
- povrchové vodné zdroje

Podzemné vody v katastri obci Horné Hámre sa vyznačujú dobrými chemicko-fyzikálnymi a biologickými vlastnosťami a využívajú sa predovšetkým na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. Obyvateľstvo v centrálnej časti obce je zásobované z podzemných vodných zdrojov (prameňov a studní) cez verejné vodovody. V časti Brod a v častiach ako Korimovci, Fusatovci, Katrenovci, Oslanovci, Kostivrch je obyvateľstvo zásobované pitnou vodou z vybudovaných samostatne súkromných vodovodov, ktoré zachytávajú vodu z rôznych podzemných prameňov a v častiach, ktoré môžeme výrazne hodnotiť za samoty sa dodnes nenachádzajú zriadené vodovody, je obyvateľstvo zásobované pitnou vodou prevažne zo studní. Kvalita podzemných vôd sa pohybuje v rozmedzí II. – V. triedy čistoty. Žiarska kotlina patrí medzi najviac ohrozené oblasti z hľadiska kvality podzemných vôd. Znečistenie podzemných vôd v tejto oblasti pochádza hlavne z poľnohospodárskej činnosti.

K najväčším znečisťovateľom vôd patria odpadové vody z domácností, poľnohospodárskej výroby a komunálne odpadové vody. Nakoľko merania kvality vôd toku Kľak sa pravidelne nerealizujú, možno predpokladať, že má vodu, väčšinou v II. triede čistoty. Nakoľko v obci Horné Hámre nie je vybudovaná kanalizácia, možno predpokladať, že dochádza k priamemu znečisťovaniu povrchových vôd riešeného územia. Povrchové vody a vodné toky v riešenom území sú kontaminované predovšetkým splaškami humusu, pôdy (zeminy), hnojív, pesticídov vrátane vyvezených splaškov z polí a záhrad. Vďaka starostlivosti a kontrole zo strany obecného úradu sú prípady hádzania domového odpadu, kovového šrotu, obalov do vodných tokov skôr ojedinelé a periodicky sa odstraňujú. Značný rozsah chemického znečistenia predstavujú poľnohospodárske farmy a nelegálne skládky odpadov, z ktorých sú často vylúhované aj toxické látky znečisťujúce povrchové a podzemné vody.

2.2.4.5 Klimatické pomery

Klimatické pomery sú závislé od viacerých činiteľov – slnečnej radiácie, členitosti územia, nadmorskej výšky, reliéfu a cirkulácie ovzdušia. Intenzita slnečného žiarenia je podmienená zemepisnou šírkou, nadmorskou výškou územia a oblačnosťou.

Klimatické podmienky v skúmanej oblasti predstavujú dynamický krajinný prvok, ktorý sa vyznačuje veľkou priestorovou a časovou premenlivosťou. Táto oblasť je výrazne ovplyvnená oceánskymi a kontinentálnymi vzdušnými masami, rôznorodou členitosťou povrchu a nadmorskou výškou.

Predmetné územie obce Horné Hámre patrí do európsko-kontinentálnej klimatickej oblasti mierneho pásma s oceánskym vzduchom, ktorý sa transformuje na kontinentálny. Popri prúdení oceánskeho vzduchu je tu i južné prúdenie od stredomoria, prinášajúce najvýdatnejšie zrážky najmä na jeseň a na jar, ako aj arktického vzduchu, ktorý prináša ochladenie najmä v zimných mesiacoch. Toto základné zhodnotenie klimatických pomerov katastra sa opiera zväčša o dáta stanice Nová Baňa 1950 – 2000.

V okolí Hrona sa rozprestiera teplá oblasť, počet letných dní v roku je nad päťdesiat, začiatok žatvy ozimnej je pred 15. júlom. Prevláda tu teplá až mierne chladná horská klíma s ročným úhrnom zrážok 600 – 900 mm. Nižšie časti pohoria patria do mierne teplej oblasti. Priemerné ročné teploty v okolí Hrona sa pohybujú okolo 8 °C. Vyššie klesajú a na severozápadnej časti na hrebeňoch Vtáčnika dosahujú len okolo 5 °C. V Kľakovskej doline sú štyri klimatické oblasti: teplá, mierne teplá, chladná a mierne chladná.

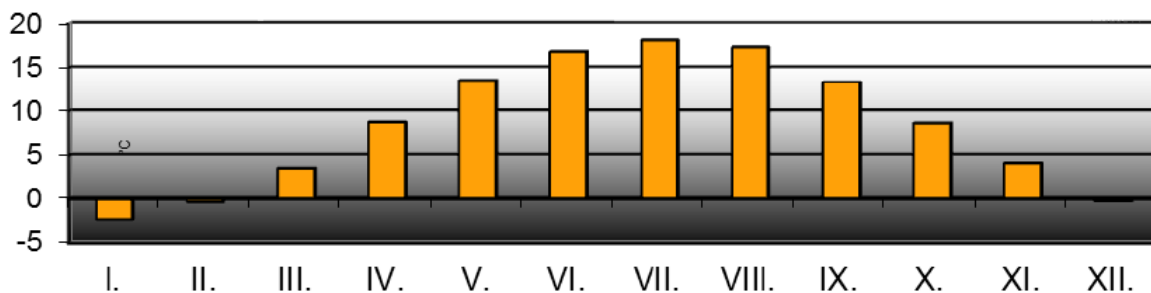
Z teplotných charakteristík mesačných teplôt vyplýva, že najteplejším mesiacom je júl s priemernou mesačnou teplotou vzduchu 18,1 °C a august s 17 °C a viac v priemere v 60 dňoch a na 30 °C a viac v priemere v 12 dňoch. Najchladnejšími sú január a február s dlhoročným priemerom -2 °C. V horúcich letách vystupujú absolútne maximá teploty vzduchu až na 38 °C. Priemerná teplota vzduchu vo vegetačnom období je 14 °C. Minimálna teplota vzduchu klesá pod 0 °C v priemere v 118-tych a maximálna teplota vzduchu v priemere v 20-tych dňoch. Teplotu vyššiu ako 15 °C má sto dní v roku. Priemerný počet letných dní v roku s teplotou vyššou ako 25 °C je päťdesiat. Priemerný počet mrazových dní s maximálnou teplotou – 0,1 °C a nižšou je viac ako tridsať (Tab. 11, Graf 1).

Tabuľka 11 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C

mesiac	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	rok
°C	-2,4	-0,4	3,5	8,7	13,2	16,8	18,1	17,3	13,3	8,6	4,1	-0,3	8,4

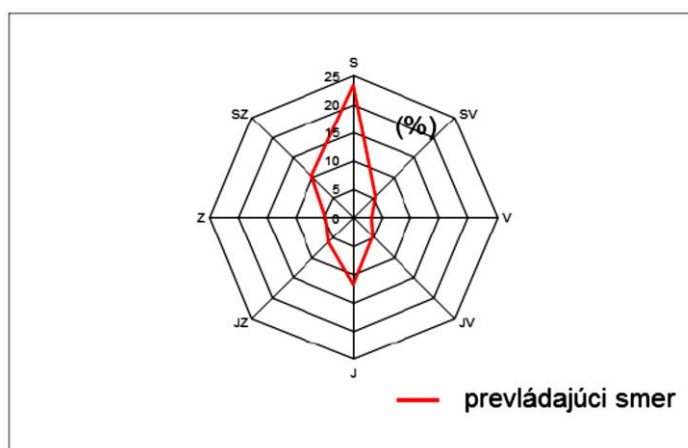
Kol. autorov: Interné materiály zo SHMÚ Bratislava(2015)

Graf 1 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C

Čo sa týka veterných pomerov v členitom reliéfe danej krajiny je prúdenie vzduchu rôznorodé. Závislé je najmä na orientácii dolín, expozície a sklonitosti svahov. Celkove prevláda severné prúdenie vzduchu (Graf 2), ktoré je vo večerných až nočných hodinách podporované termickou cirkuláciou ovzdušia, t.j. stekaním studeného vzduchu z pahorkatín a kopcov do dolín. V období jar až jeseň sa najmä popoludní uplatňuje termicky podmienené výstupné južné prúdenie vzduchu.

Graf 2 Priemerná časť smerov vetra v %

V údolných záveterných lokalitách sa priemerné ročné rýchlosti vetra pohybujú v rozsahu 1 – 1,5 m/s a zastúpenie slabého prúdenia vzduchu s priemernými rýchlosťami do 2 m/s je až 80 %. Najväčšia veternosť je vo vrcholových polohách kopcov, v ktorých priemerné ročné rýchlosti vetra sa pohybujú v rozsahu 3 – 3,5 m/s a slabé prúdenia vzduchu s priemernými rýchlosťami do 2 m/s sa vyskytuje v priemere v 50% -nej častosti.

Oblasť Hrona patrí medzi oblasti s komplikovanými veternými pomermi. V ročnom priemere prevláda vietor totožný so smerom vyznačeného údolia, prípadne svahu. V dlhodobom priemere za vegetačné obdobie prevláda výskyt vetrov so severnou zložkou. V dolinách sa vyskytujú silné padavé vetry.

Oblačnosť a slnečný svit závisí tiež od ročného obdobia a mesiaca. Prízemné inverzie o vertikálnej hrúbke do 100 m sa vytvárajú najmä v údoliach predmetného územia. Prízemné inverzie sa vyskytujú prevažne od večernej do skorej dopoludňajšej doby. V priemere v 35 dňoch sa v najnižších

údolných polohách vyskytujú celodenné prízemné inverzie. Najväčšiu početnosť v 65 – 70 % zastúpení vykazujú inverzie slabej intenzity, pri ktorých sú pahorkatinné polohy oproti dolinám teplejšie o 0 – 2 °C.

Trvanie slnečného svitu je závislé do ročnej doby, expozície, členitosti reliéfu, uhla úklonu svahov, veľkosti daného horizontu, od množstva oblačnosti a výskytu hmiel. Najviac slnečného svitu o priemernom ročnom úhrne okolo 1700 hodín dopadá na južne orientované podhorské oblasti o sklone 15 ° a viac, ktoré sú slabo zasahované radiačnými údolnými hmlami, nízkou inverznou oblačnosťou i vyvýšenou advektívnou hmlou a konvektívnou oblačnosťou. V najnižších údolných oblastiach je trvanie slnečného svitu skracované najmä radiačnou hmlou a tým sa jeho ročná suma v týchto polohách znižuje na 1600 – 1650 hodín. V predmetnom území sa vyskytujú predovšetkým radiačné hmly. V dôsledku toho sú údolné lokality najviac náchylné na ich tvorbu. Hmly sa vytvárajú prevažne v jesennom a zimnom období. K tvorbe hmiel dochádza najčastejšie v priebehu noci a rozrušované sú spravidla v dopoludňajších hodinách. Najviac oblačnosti sa vyskytuje v novembri až januári. V júli až septembri je pokrytie oblohy oblačnosťou menej ako 50 % a tým sa v tomto období vyskytuje najmenej, v priemere len 4 – 5 zamračených dní.

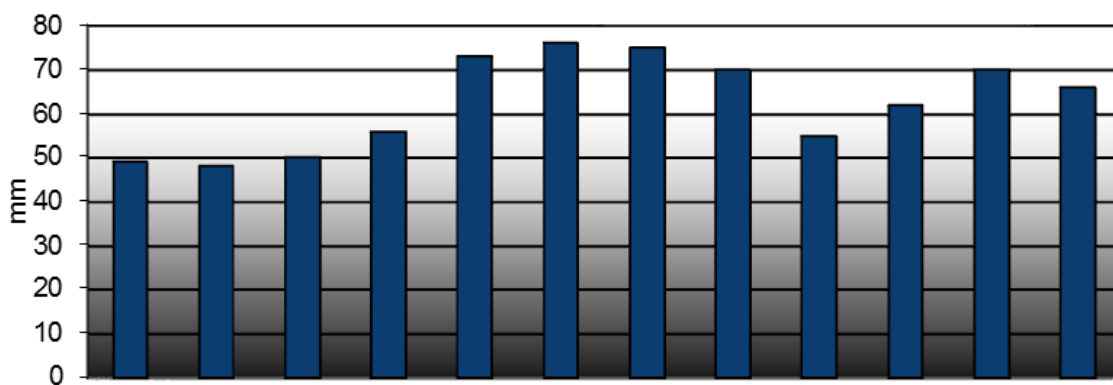
Zrážkové pomery sú ovplyvňované orografickými a výškovými pomermi, pribúdajú od juhu na sever a od nížiny do hôr. Výpar povrchovej vody v skúmanom území je viac ako 500 mm. Najmenej zrážkové maximum je v máji, júni a júli (Tab. 12, Graf 3). Extrémne mokrý rok bol 1937 s takmer 1100 mm, najsuchším je rok 1947. Za rok so známym najnižším úhrnom zrážok považujeme rok 1908, keď spadlo len 527 mm vodných zrážok. Takéto priaznivé podnebie výrazne ovplyvňuje celkovú vegetáciu v prírodnom prostredí.

Tabuľka 12 Priemerný ročné úhrny zrážok v mm (SHMÚ Bratislava).

mesiac	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	rok
mm	49	48	50	56	73	76	75	70	55	62	70	66	750

Kol. autorov: Interné materiály zo SHMÚ Bratislava(2015)

Graf 3 Priemerné ročné úhrny zrážok v mm

2.2.4.6 Flóra a fauna

Lesy sú jedným z najväčších bohatstiev našej vlasti, sú jednou zo základných zložiek životného prostredia, ovplyvňujú a zlepšujú podnebie, vodné a pôdne pomery, vytvárajú prirodzené prostredie pre mnohé druhy rastlín a živočíchov, aj ich spoločenstiev, uchovávajú prírodné krásy a sú zdrojom zdravia a osvieženia pre obyvateľstvo.

Na celom území Kľakovskej doliny prevažuje karpatská lesná fauna, ktorú na južne exponovaných a otvorených svahoch a bralách nahradili teplomilné panónske druhy. Viac ako polovicu rastlinnej prikrývky celého územia tvorí les, pričom lesnatosť územia je 65% z čoho je 85% hospodárskych lesov. V súčasnosti tu nachádzame dubovo-bukové porasty, vo vyšších a severných expozíciách s prímесou ihličnanov, prevažne smreka na hrebeňoch a horských chrbtoch s prímесou smrekovca, na južných suchých skalnatých terénoch s borovicou. Lesy sa v katastri obcí delia prevažne medzi dvoch vlastníkov: štát a cirkev. V sledovanom území rastie pôvodná borovica lesná (*Pinus silvestris*), breza plstnatá (*Betula pubescens*), smrekovec opadavý (*Larix decidua*). Z listnatých stromov, okrem duba a buka, je tu prevažne topoľ, jelša, osika, javor, jaseň a hrab. Lúčne spoločenstvá sú v tejto oblasti pomerne zriedkavé, reprezentujú ich zväčša druhotne vytvorené plôšky horských lúčín, enklávy pasienkov a lúk v blízkosti osád a trávnaté hole. Kosené lúky možno charakterizovať podľa prevládajúcich rastlín ako lúky trávnaté alebo trávno-kvetnaté napríklad (králikovité, pichliačovité, žeruchové a pod.). Z chránených poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*), vo vyšších svahoch nájdeme marinku vonnú (*Asperula odorata*), kysličku obyčajnú (*Oxalis acetosella*).

Zo zoografickej stránky oblasť Horné Hámre patrí hlavne do zóny lesov eurosibírskej podoblasti, na niektorých miestach sa vyskytujú teplomilné prvky stepnej zóny, v tejto skúmanej oblasti bolo zistených okolo 5 500 druhov živočíchov, z ktorých je chránených 183 druhov. Vyskytuje celá škála poľovnej zveri, sú rozšírené jelen obyčajný stredoeurópsky (*Cervus elaphus*) a srnec hôrny (*Capreolus capreolus*), v lesoch žije sviná divá (*Sus scrofa*), na okrajoch lesa sa vyskytuje zajac poľný (*Lepus europaeus*). Z drobných hlodavcov sa vyskytuje veverica obyčajná (*Sciurus vulgaris*). Stálymi vtákmi sú stehlík čečetavý (*Carduelis flammea*), pinka severská (*Fringilla montifringilla*), strákoš veľký (*Lanius excubitor*), glezg hrubozobý (*Coccothraustes coccothraustes*), sýkorka belasá (*Parus*

caeruleus). Z hadov sa tu vyskytuje užovka obyčajná (*Natrix natrix*), užovká stromová (*Elaphe longissima*). Z chránených druhov salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), rosnička zelená (*Hyla arborea*) a iné žaby. Zvláštnu pozornosť si zasluhuje jedenásť chránených druhov netopierov.

2.2.4.7 Starostlivosť o životné prostredie

Kvalitné životné prostredie je jednou zo základných podmienok existencie ľudstva. Vzrastajúce problémy spojené práve so zhoršovaním kvality životného prostredia vedú ku koncentrácii úsilia štátov Európy a hlavne novo rozšírenej Európskej únie eliminovať negatívne zásahy do životného prostredia a naprávať škody spôsobené v minulosti. Svedčí o tom i prijatie Šiesteho environmentálneho akčného programu Spoločenstva "Životné prostredie 2010: Naša budúcnosť, naša voľba" (Akčný program), ktorý tvorí rámec environmentálnej politiky Európskej únie. Definuje kľúčové dlhodobé ciele v starostlivosti o životné prostredie, pričom za prioritu pokladá riešenie problémov zmeny klímy, ochrany prírody a biodiverzity, životného prostredia pre zdravie a kvalitu života, prírodných zdrojov a odpadov. Povinnosť a potreba naplňovať prijaté ciele vedúce k zlepšovaniu negatívneho stavu životného prostredia, prináležia všetkým stupňom štátnej správy a samosprávy. Obec v uvedenej hierarchii predstavuje najnižší ale základný prvok.

2.2.4.8 Ochrana prírody a krajiny

Zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny legislatívnou formou zabezpečuje zachovanie rozmanitosti podmienok a foriem života na zemi, vytvorenie podmienok na trvalé udržanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a udržanie ekologickej stability. Vymedzuje územnú a druhovú ochranu a ochranu drevín. Územné časti vysokej biologickej a ekologickej hodnoty boli z hľadiska zachovalosti alebo ohrozenosti biotopov vyhlásené za chránené v niektorej z kategórií chránených území alebo podliehajú osobitnej ochrane.

Druhovú ochranu sa viaže na chránené rastliny, chránené živočíchy, chránené nerasty a chránené skameneliny. Ochrana drevín zabezpečuje legislatívnu ochranu významným stromom a ich skupinám vrátane stromoradií, ktoré majú mimoriadne kultúrne, vedecký, ekologický prípadne krajinný význam. Kataster obce nevpadá do oblasti vyžadujúcej si zvýšenú ochranu prírody.

2.2.4.9 Starostlivosť o územie

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určujú sa zásady, navrhuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno – historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Územné plánovanie je v súčasnosti upravené zákonom č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom

poriadku v znení neskorších predpisov. Územno - plánovacia dokumentácia je základným nástrojom územného rozvoja a starostlivosti o životné prostredie v obci. Základným nástrojom územného plánovania je územný plán obce. Územný plán obce je výsledok formálneho plánovania a je územnoplánovacím dokumentom v zmysle zákona č.50/1976 Zb. (zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov) a v zmysle vyhlášky č.84/1976 Zb. (o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii) v znení neskorších predpisov. Základným pre obec je územný plán sídelného útvaru (ÚPN SÚ), ktorého záväzná časť sa po schválení obecným zastupiteľstvom stáva všeobecne záväzným nariadením obce. Obstarávateľom ÚPN obce (alebo zóny) je obecná samospráva.

2.2.4.10 Ochrana ovzdušia

Na ochranu ovzdušia v obci pred potenciálnymi a reálnymi zdrojmi znečistenia slúži zákon č. 309/1991 Zb. o ochrane ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami v znení neskorších predpisov. Upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri ochrane ovzdušia pred vnášaním znečisťujúcich látok ľudskou činnosťou a spôsobom obmedzenia následkov znečisťovania. V zákone sú definované znečisťujúce látky, zdroje znečisťovania, povinnosti právnických a fyzických osôb ako aj prevádzkovateľov zdrojov znečistenia ovzdušia, poplatky a pokuty za znečisťovanie ovzdušia. Definované sú veľké zdroje znečistenia ovzdušia ako technologické celky so súhrnným tepelným výkonom 50 MW alebo vyšším.

V samotnom sídle sa výroba výrazne znečisťujúca ovzdušie nenachádza.

Líniovým zdrojom znečistenie ovzdušia z automobilovej dopravy sú komunikácie cesta II. triedy / č. 512 prechádzajúca cez kataster obce. Na tomto úseku v čase zvýšenej dopravnej záťaže prichádza k zvýšeniu prašnosti a tiež emisií z dopravných prostriedkov (hlavne prejazd nákladných áut s TKO). Hlavným zdrojom znečistenia na území obce sú poľnohospodárska výroba, individuálne zdroje tepla a diaľkový prenos.

Priaznivost' miestnej klímy k potenciálu vychádza hlavne z typu veternosti a inverzií nakoľko prúdenie vzduchu a stabilná inverzná stratifikácia ovzdušia najviac ovplyvňujú rozptyl škodlivín. Stekanie chladného vzduchu v noci do kotliny zo štíavnických vrchov spôsobuje zanášanie kotlinového priestoru znečisťujúcimi látkami. Slabé JV prúdenie vzduchu, ktoré prevláda v Žiarskej kotline najmä od večerných do ranných hodín podmieňuje zníženie rýchlosti vetra, a tým aj jeho unášaciu silu. V styku s vyššími pahorkatinnými okrajovými polohami sa tento zoslabujúci vietor ešte viac zoslabuje a zároveň deformuje. Za spolupôsobenia stabilného zvrstvenia ovzdušia dochádza v horných častiach dolín orientovaných v smere prevládajúceho prúdenia vzduchu k zvýšeným koncentráciám škodlivín a to najmä oxidu siričitého v dôsledku jeho pomalej transformácie v ovzduší. Preto v oblasti je oproti okoliu vyššie znečistenie ovzdušia, ktoré ale nie je spôsobené len zanášaním škodlivín z hliníkárne, ale aj miestnymi zdrojmi znečistenia ovzdušia z

poľnohospodárskej výroby, živočíšnych fariem a nekvalitných zdrojov vykurovania v dôsledku chýbajúcej plynofikácie. Obdobne zvýšené znečistenie ovzdušia oproti okoliu najmä z hľadiska prašnosti je zaznamenané i v Žiari nad Hronom, ktoré nie je spôsobené len od hlinikárne, ale i z miestnych zdrojov- stacionárneho znečistenia.

Rok 1996 znamenal krok k zlepšeniu životného prostredia v Žiarskej kotline, keď 29. 2. 1996 bola úplne odstavená pôvodná výroba hliníka v ZSNP a.s. Žiar nad Hronom. Nová technológia výroby hliníka v uzatvorených elektrolyzéroch s vopred vypálenými anódami a s komplexným čistením plynov dáva záruku na zlepšenie emisnej a imisnej situácie, najmä čo sa týka emisií fluóru a dechtu. Výrobu hliníka novou technológiou zabezpečuje dcérska spoločnosť ZSNP a.s., závod SLOVALCO a.s. Žiar nad Hronom. Medzi ďalších podstatných znečisťovateľov ovzdušia patria SSE a.s.- Tepláreň Zvolen. K poklesu množstva emisií došlo v Biotike a.s. Slovenská Ľupča po rekonštrukcii tepelného hospodárstva a využitím bioplynu.

Hlukové pomery z dopravy

V zmysle Nariadenia vlády SR č. 40/2002 Z. z. o ochrane zdravia pred hlukom a vibráciami najvyššie prípustné hodnoty hluku z dopravy vo vonkajších priestoroch v obytnom území ciest I. a II. triedy, zberných mestských komunikácií a hlavných železničných ťahov sú povolené pre deň $LA_{eq,p} = 60$ dB a v noci $LA_{eq,p} = 50$ dB. Hlavná dopravná záťaž v katastrálnom území je na ceste II. triedy, ktorá prechádza cez obec.

2.2.5 Analýza socio-ekonomických podmienok

2.2.5.1 Demografia obyvateľstva

Vývoj počtu obyvateľov v rokoch 1869 – 2014

V tejto časti budem hodnotiť základné charakteristiky obyvateľstva daného územia.

Charakteristiky sú spracované na základe výsledkov štatistického zisťovania, ktoré sa uskutočňujú v SR v desaťročných intervaloch. Posledné sčítanie sa realizovalo v roku 2011. Zo štatistík týkajúcich sa demografie za roky 2011-2014 som získala ďalšie údaje, ktoré sú zapracované do Tabuľky 15. Z hľadiska počtosti sa obec Horné Hámre zaraďuje medzi najmenšie v rámci hodnotenia obcí patriacich do Novobanskej štálovej oblasti.

Zmeny hospodárstva a následne celej spoločnosti ovplyvnené predovšetkým transformáciou ekonomiky v posledných rokoch našli svoj odraz nielen v mestských, ale hlavne vo vidieckych sídlach. Koncentrácia priemyselnej výroby do miest a následne zúženie ekonomickej základne na vidieku spôsobujú odliv hlavne mladého vidieckeho obyvateľstva a následne starnutie až vymieranie okrajových obcí. Medzi takéto obce môžeme zaradiť aj skúmané územie. Vývoj počtu obyvateľov v rokoch 1869–2014 dokumentuje (Tabuľka 13 a Graf 4).

Od roku 1869 boli i v obci Horné Hámre pravidelne vykonávané sčítania počtu obyvateľov. Preto od tohto obdobia môžeme sledovať vývojové zmeny v počte obyvateľov jednotlivých obcí sledovaného územia vždy za posledných desať rokov.

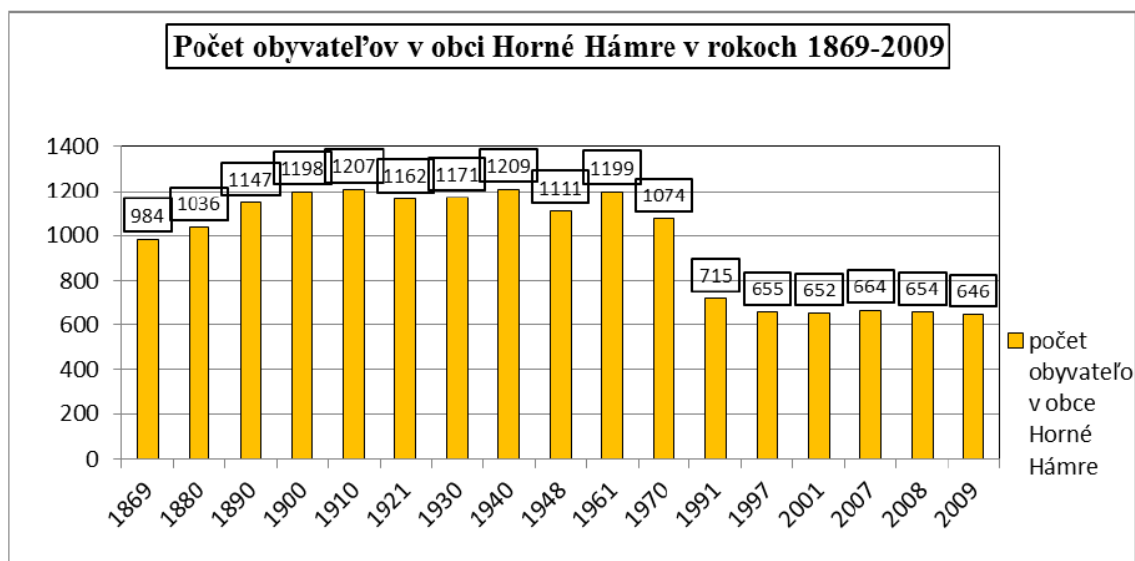
Tabuľka 13 Počet obyvateľov obce Horné Hámre v rokoch 1869–2014

obec/rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1940	1948	1961	1970	1991	1997	2001	2007	2008	2009
Horné Hámre	984	1036	1147	1198	1207	1162	1171	1209	1111	1199	1074	715	655	652	664	654	646

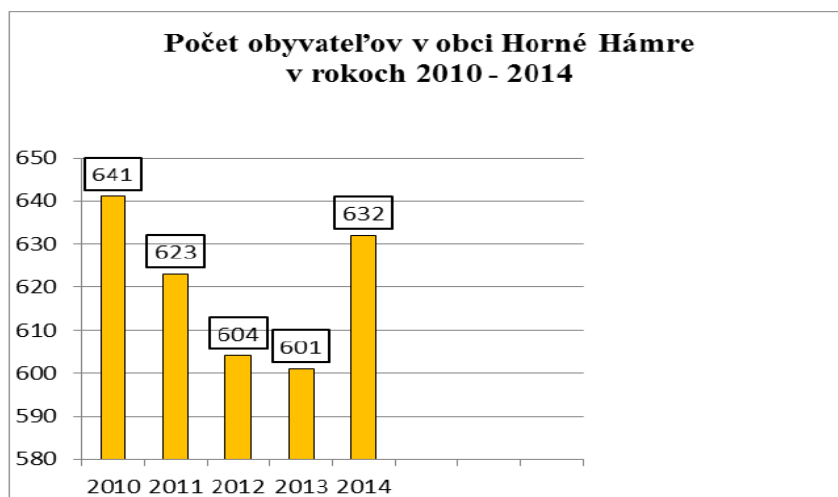
obec/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Horné Hámre	641	623	604	601	632

Kol. autorov 2009 : Interné materiály z obecného úradu v Horných Hámroch
Kol. autorov 1978: Retrospektívny lexikón obcí ČSSR 1850 - 1970, I/2. SEVT Praha
Kol. autorov 1984 : Štatistický lexikón obcí ČSSR 1982. II zv. SEVT Praha
Kol. autorov 1994 : Štatistický lexikón obcí Slovenskej republiky 1992. ŠEVT Bratislava
Kol. autorov 1977 : Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. II zv. Veda Bratislava
Zdroj: <http://datacube.statistics.sk/TM1WebSK/TM1WebLogin.aspx>

Graf 4 Počet obyvateľov obce Horné Hámre v rokoch 1869–2014

Graf 4- pokračovanie

Koncom 15.storočia mala obec 55 zdanených domov, čo nasvedčuje tomu, že už vtedy vznikali rozsiahle okolité lazy. V roku 1601 obec mala mlyn a 68 domov. V roku 1720 už boli v obci 4 mlyny na obilie i na rudu, 17 remeselníkov, 3 obchodníkov a 2 baníkov. V roku 1828 mala obec už 83 domov a 569 obyvateľov. Najväčší počet obyvateľov mala obec v rokoch 1900 – 1970. Potom počet obyvateľov začal postupne klesať až na dnešných 634 obyvateľov. V medzivojnovom období sa začína spetrovať zamestnanecká štruktúra vo vnútri lesného robotníctva, vytvára sa tzv. kategória možnejších ľudí čo výrazne svedčí o najväčšom počte obyvateľov v obci v roku 1940. Výrazný zlom nastáva až po roku 1945, keď sa začína proces presunu z dominantnej sféry lesníctva do priemyslu a služieb aj zásluhou zapojenia sa žien do pracovného procesu.

Počet obyvateľov v rokoch 1869 – 1910 má stúpajúcu tendenciu. V roku 1910 pokles počtu obyvateľov zaznamenaný z tohto obdobia bol spôsobený pravdepodobne 1. svetovou vojnou a s tým spojenou stratou najmä mužskej populácie. Koncom 18. storočia vzniklo a zároveň patrilo obci 10 osád a medzi najväčšiu z nich môžeme zaradiť Kostivrch, ktorá mala 323 obyvateľov. V roku 1945 po zatlačení Slovenského národného povstania do hôr sa stali aj obce Kľakovskej doliny útočiskom vlasteneckých vojsk. Tieto udalosti postihli a ovplyvnili výrazne pokles obyvateľov v obci Horné Hámre. Nárast v roku 1961 môže byť spôsobený socialistickým obdobím a s tým súvisiacim rozvojom infraštruktúry v šesťdesiatych rokoch. V tomto období sa v obci, ale aj na kopaniciach vybudovali nové cesty, zaviedlo sa elektrické vedenie, postavil sa prvý obchod, škola, zdravotné a kultúrne stredisko. Do obci bol zavedený aj vodovod. Zvýšila sa hospodárska a kultúrna úroveň obci ako aj kopaníc. Vybudovali sa taktiež autobusové spojenia s okolitými mestami Partizánske a Žarnovica, kam za prácou začalo dochádzať množstvo pracovníkov. Zvýšenú životnú úroveň prezentoval v tom období aj čulý stavebný ruch, pribudlo niekoľko domov. Od roku 1970 zaznamenávame až po dnešok výrazný pokles, nielen čo sa týka štálových usadlostí, ale aj hustoty obyvateľstva priamo v samotnej obci. Počet obyvateľov, ale aj domov sa v obci sledovaného územia v minulosti mnohokrát menil. Na zmeny vplývali rôzne vonkajšie činitele ako napr. výrazný pokles počtu obyvateľov spôsobila hlavne nezamestnanosť, sťahovanie obyvateľov z vidieka do miest za

prácou a ubytovaním, navrhovaná stavebná uzávera v obci z dôvodu plánovanej výstavby vodnej nádrže, hrozilo pozastavenie výstavby v obci, socializácia poľnohospodárskej pôdy, upadajúca vybavenosť obci službami, vymieranie staršej populácie a výrazný úbytok prírastku obyvateľstva v obci. K 30.06.2005 bolo zaznamenaných v obci 42 osád (Kol. autorov, 2005). Tento stav sa zachoval až dodnes, samozrejme s menším počtom obyvateľov. V posledných rokoch možno pozorovať postupný návrat ľudí na vidiek, v spojení s vhodnými možnosťami pre rekreáciu ako aj s menej nákladnými podmienkami pre bývanie v porovnaní s nákladmi na bývanie v meste. Za posledných 5 rokov stav v počte obyvateľov sa mierne menil. Na zmeny vplývali rôzne ukazovatele. Na jednej strane na znižovanie počtu obyvateľov vplyva zvyšovanie vekovej populácie a miera úmrtnosti a na druhej strane zvyšovanie počtu obyvateľov je spôsobené výstavbou IBV a prílivom obyvateľstva z mestských častí na vidiek za účelom lacnejšieho a lepšieho bývania.

Dynamika počtu obyvateľstva

K základným demografickým ukazovateľom patrí aj dynamika obyvateľstva (Tabuľka 14, Graf 5).

Tabuľka 14 Dynamika počtu obyvateľstva obce Horné Hámre v rokoch 1998–2014

Obec Horné Hámre	Rok		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2012	2013	2014
	Prirodzený Pohyb	narodení	6	3	9	3	10	4	7	4	2	5	1	3	5
		zomrelí	18	8	11	13	10	16	11	6	7	6	9	4	8
	Prirodzený Prírastok		-12	-5	-2	-10	0	-12	-4	-2	-5	-1	-8	-1	-3
	Mechanický Pohyb	príťahovaní	28	13	9	12	16	24	9	13	5	9	11	12	49
		odťahovaní	7	9	13	6	10	7	8	11	3	1	23	13	7
	migr. prírastok		21	4	-4	6	6	17	1	2	2	8	-12	-1	42
	celk. prírastok		9	-1	-6	-4	6	5	-3	0	-3	7	-1	11	7
	počet obyvateľov		664	663	657	652	658	663	660	660	657	664	604	601	632

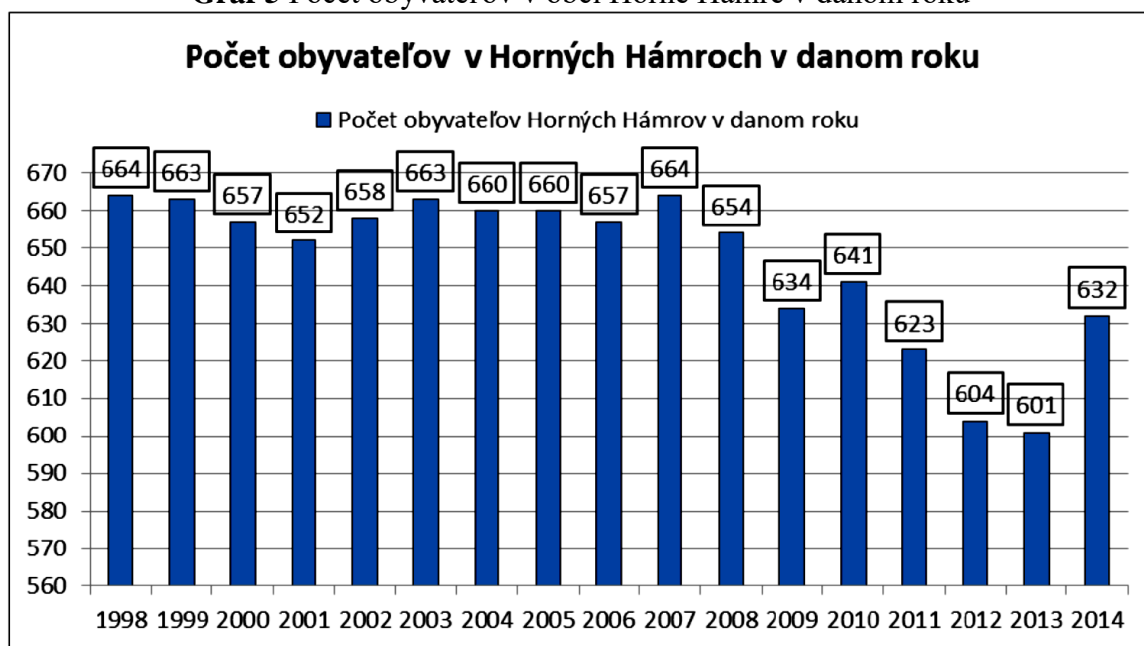
Kol. autorov 2009 : Interné materiály z obecného úradu v Horných Hámroch

Zdroj: <http://datacube.statistics.sk/SODB/TMIWebLogin.aspx>

Dynamika obyvateľstva sa vyjadruje prirodzeným a mechanickým pohybom. Pri pohľade na prirodzený prírastok (Tab. 4) vidieť, že v sledovanom období je záporný. Najnižšiu hodnotu dosiahol v roku 1998 a v roku 2003. Najnižší prírastok v roku 1998 a v roku 2003 bol spôsobený úmrtnosťou, kde dosiahla v týchto rokoch až 18 obyvateľov. Migračný prírastok sledovaného územia obce Horné Hámre je odlišný od prirodzeného prírastku v tom, že v r. 1998 bol kladný, čo je spôsobené návratom prevažne mladších ľudí na dedinu, súvisiaci s dostatkom domového fondu obce.

Depopulačné tendencie v obciach s rozptýleným osídlením potvrdzujú aj výskumy v iných oblastiach Slovenska s rozptýleným osídlením (Lauko 1985, Lauko, Nemček 1998).

Graf 5 Počet obyvateľov v obci Horné Hámre v danom roku

Spracovala: RNDr. Anna Štefanková (2015)

Zdroj: <http://datacube.statistics.sk/SODB/TMIWebLogin.aspx>

Počet obyvateľov, ale aj domov sa v obci sledovaného územia v minulosti mnohokrát menil. Na zmeny vplývali rôzne vonkajšie okolnosti. Súčasné zmeny v ekonomike a hospodárstve zanechávajú stopy aj na osídlení vidieckych regiónov. Vo vidieckych sídlach môžeme vo veľkej miere pozorovať úbytok obyvateľov, čo je spôsobené najmä vytváraním stále väčšieho počtu pracovných miest vo vzdialenejších mestách a súčasne nedostatkom práce na vidieku. Spoločne s osadami je rozsiahla, čo dokazuje veľký počet pomerne rozľahlých chotárnych častí. V chotári obce sa nachádzajú miestne časti ako: Beňov vrch, Biely vrch, Brod (Príloha B1), Bramborovci, Breziny, Cvangovci, Dolní Štefankovci, Dolný Pajer, Eržiakovci, Fusatovci, Gambatovci, Horní Štefankovci, Horný Pajer, Húšťavka, Huta, Jančokovci, Kajlovka, Katrenovci, Korimovci, Kost'ovci, Kost'ov vrch, Lešniakovci, Lipie, Majer, Maraz dolina, Majsniarovo, Maruškova dolina, Mišovci, Oslanovci, Podskalkovci, Prostrednovci (Príloha B13) Pukovci, Rovne, Šajbovci, Šteflovo, Štencelka, Ulica, Vodňakovci, Závrchovci, Zemanovci, Žiar. Z osád majú najviac obyvateľov Brod, Kost'ov vrch, Katrenovci a Majer. Úplne opustené a takmer schátranými osadami sú Zemanovci a Žiar. V osadách Kostivrch, Maruškova dolina, Rovne, Dolní Pajer, Horní Štefankovci, Kajlovka nachádzame vzrast chalupárov, ktorý staršie budovy využívajú hlavne v letnom a zimnom období na chalupárske účely. Celkový počet obyvateľov čo sa týka dynamiky obyvateľstva bol v minulosti vyšší, z tohto dôvodu by bolo vhodné zachovať aspoň takú situáciu ako je v súčasnosti.

2.2.5.2 Veková a pohlavná štruktúra

Pohlavná a veková štruktúra patrí k základným demografickým charakteristikám obyvateľstva, pričom sa zdôrazňuje prepojenosť pohlavnej a najmä vekovej štruktúry s jednotlivými zložkami demografickej dynamiky (pôrodnosťou, úmrtnosťou a migráciou). Tieto zložky sa kauzálné ovplyvňujú. Zastúpenie jednotlivých vekových skupín v populácii v súčasnosti je výsledkom pôsobenia vyššie uvedených procesov prirodzeného pohybu a zároveň nepriamych procesov, ktoré ich ovplyvňujú (napr. sobášnosť a migrácie). V priebehu formovania súčasnej vekovej štruktúry (vyjadrenej pomocou vekovej pyramídy) sa menil i v jednotlivých vývinových obdobiach i v skúmanej oblasti Horné Hámre.

Z hľadiska vekovej štruktúry situáciu v obci Horné Hámre nemožno z dlhodobého hľadiska hodnotiť priaznivo. Pri pohľade na vekovú a pohlavnú štruktúru (Tab. 15, Graf 6, Tab. 16, Graf. 7) skúmaného územia vidieť negatívnu tendenciu vekového zloženia populácie, smerujúcu k zvyšovaniu počtu obyvateľov, čo je v súlade s celoslovenským vývojom. Negatívne tendencie vývoja obyvateľstva vo vekovej štruktúre môžeme vidieť porovnaním predproduktívnej a poproduktívnej zložky a je vidieť zmeny, nakoľko populácia žien v obci Horné Hámre má väčšiu prevahu ako mužov, ale v obci sa nachádza väčší počet obyvateľov vo veku v rozmedzí od 50 – 80 rokov čo zodpovedá súčasnému stavu a tým, že v obci sa udržalo veľmi málo mladých rodín, ktorý by boli túto negatívnu situáciu schopní v krátkom čase zmeniť. Je málo zastúpená detská zložka populácie, o nepriaznivej situácii svedčí aj pomerne vysoký vek a počet prestárnutého obyvateľstva. Z vidieckych sídel najmä konkrétnych kopaníc odchádzala väčšina obyvateľov za prácou predovšetkým mladí ľudia, čo má negatívny dopad na omladenie obyvateľov kopaníc. Dochádza k starnutiu a postupnému zanikaniu jednotlivých kopaníc. Hlavnou príčinou starnutia tohto sídla je nízky prirodzený prírastok obyvateľstva, čo nie je len problémom tejto obci, ale predovšetkým celoslovenským problémom a možno povedať, i celoeurópskym trendom. Výraznejší pokles je vo veľmi veľkej miere podmienený celospoločenskými socioekonomickými zmenami, ktoré spôsobili zhoršenie ekonomickej situácie mnohých rodín, najmä mladších. Prirodzený úbytok výrazne nepriamo ovplyvňujú i také faktory spoločenského života ako je narastajúci karierizmus, egoizmus, preferencia tzv. „voľného spôsobu života“ pred rodinným a pod.

Nízky prirodzený prírastok je spôsobený hlavne nízkou pôrodnosťou, zvýšenou úmrtnosťou, zlou finančnou situáciou. Toto považujem za hlavný dôvod prečo dochádza k stagnácii počtu obyvateľov. Táto situácia by sa do budúcnosti mohla výrazne zlepšiť, lebo v okolí obce Horné Hámre, v blízkosti miest sa výrazne začínajú budovať priemyselné parky, ktoré by zlú ekonomickú a finančnú situáciu dokázali čiastočne odstrániť, taktiež v obci sa uvažuje o výstavbe nových bytov od ktorých sa do budúcnosti očakáva väčší príliv mladšieho obyvateľstva, čo by malo výrazný pozitívny vplyv na zvyšovanie sa mladšej generácie.

Čo sa týka početnosti obyvateľstva, je štatisticky dokázané, že do budúcnosti treba počítať so znižovaním jeho podielu na úkor starého obyvateľstva, pretože cez hranicu 15 rokov budú prechádzať slabé ročníky narodené v 90. rokoch, produktívny vek opustia silné ročníky povojnovej

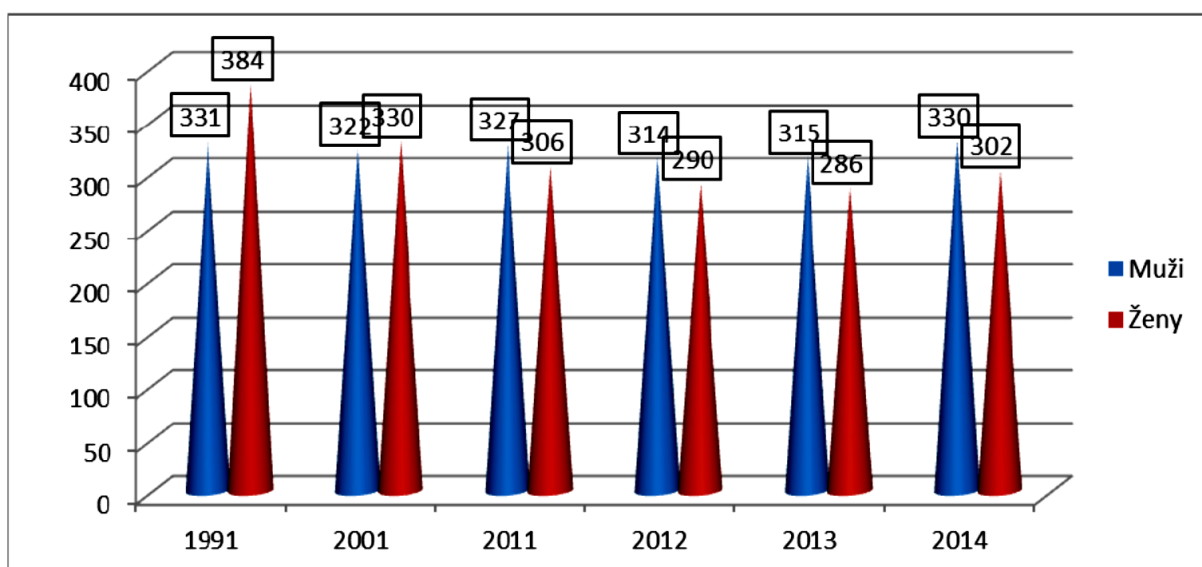
vlny. Zvýši sa tak ekonomické zaťaženie produktívneho obyvateľstva. V súčasnej dobe na Slovensku prebieha starnutie populácie najmä zdola. Znamená to, že sa podiel mladého obyvateľstva znižuje kvôli značnému zníženiu pôrodnosti. Prejavuje sa to rýchlym zužovaním základne vekovej pyramídy.

Tabuľka 15 Pohlavná štruktúra obyvateľstva obce Horné Hámre v rokoch 1991 až 2014

Pohlavie/rok	1991	2001	2011	2012	2014
Muži	331	322	327	314	330
Ženy	384	330	306	290	302
Spolu	715	652	633	604	632

Kol. autorov: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 1991, ŠÚSR
Kol. autorov: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011 ŠÚSR
Zdroj: <http://datacube.statistics.sk/TM1WebSK/TM1WebLogin.aspx>

Graf 6 Pohlavná štruktúra obyvateľstva obce Horné Hámre v jednotlivých rokoch

Zdroj: <http://datacube.statistics.sk/TM1WebSK/TM1WebLogin.aspx>
Spracovala: RNDr. Anna Štefanková (2015)

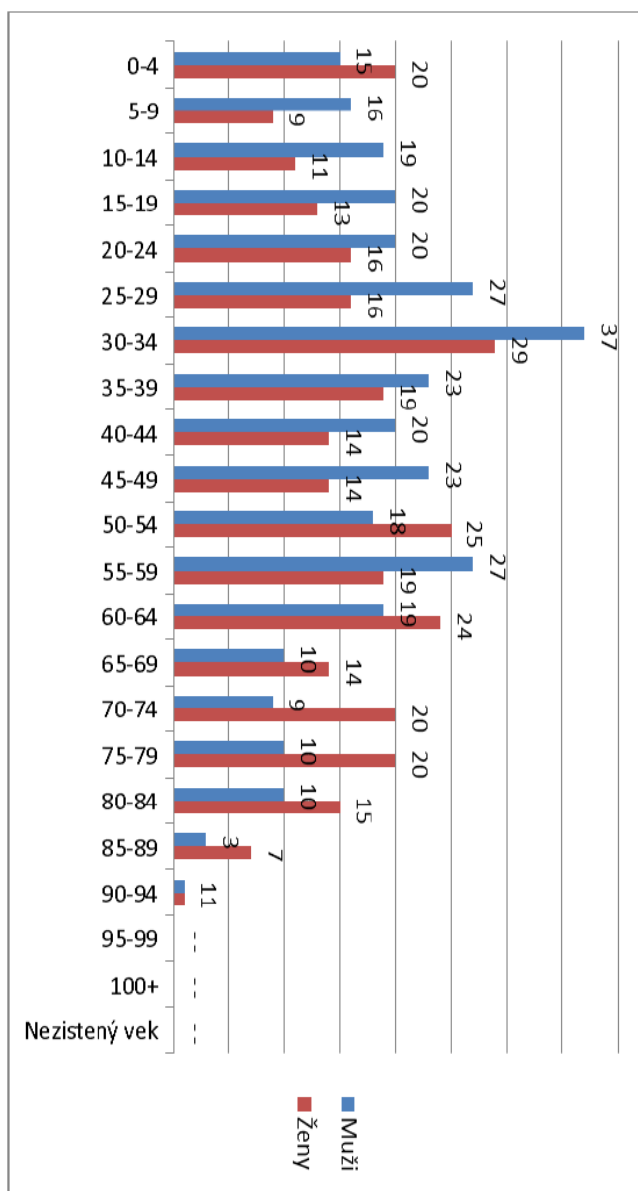
Vekovú štruktúru obyvateľstva v obci Horné Hámre za rok 2011 dokumentuje Tabuľka 16 a Graf 7. Do veku 5 rokov v obci žije 35 detí, z čoho na chlapcov pripadá 15 osôb (2,4%) a na dievčatá 20 osôb (3,2%).

Tabuľka 16 Veková štruktúra obce Horné Hámre v roku 2011

Vek/ pohlavie	Muži	%	Ženy	%

0 - 4	15	2,4	20	3,2
5 - 9	16	2,5	9	1,4
10 - 14	19	3,0	11	1,7
15 - 19	20	3,2	13	2,1
20 - 24	20	3,2	16	2,5
25 - 29	27	4,3	16	2,5
30 - 34	37	5,8	29	4,6
35 - 39	23	3,6	19	3,0
40 - 44	20	3,2	14	2,2
45 - 49	23	3,6	14	2,2
50 - 54	18	2,7	25	3,9
55 - 59	27	4,2	19	3,0
60 - 64	19	3,0	24	3,8
65 - 69	10	1,6	14	2,2
70 - 74	9	1,4	20	3,2
75 - 79	10	1,6	20	3,2
80 - 84	10	1,6	15	2,4
85 - 89	3	0,5	7	1,1
90 - 94	1	0,2	1	0,2
95 - 99	0	0	0	0
100+	0	0	0	0
Nezistený vek	0	0	0	0
Spolu	327	51,60	306	48,40

Graf 7 Veková štruktúra obce Horné Hámre
v roku 2011

Spracovala: RNDr. Anna Štefanková (2015)

Od veku 5 až 10 rokov sa v obci nachádza celkovo 25 osôb, z čoho na chlapcov pripadá 16 (2,5%) a na dievčatá 9 osôb (1,4%). Z celkového počtu obyvateľov v roku 2011 sa v našej obci nachádza najviac obyvateľov vo veku od 30 do 35 rokov. V takomto vekovom zložení sa nachádza celkovo 66 obyvateľov, z čoho 37 pripadá na mužov (5,8%) a 29 osôb pripadá na ženy (4,6%). Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorí obyvateľstvo vo veku od 55 do 60 rokov, pričom tohto veku sa v obci dožíva 27 mužov (4,2%) a žien 19 (3,0%). Vo veku od 70 do 85 rokov sa v obci dožíva spolu 108 obyvateľov, pričom na mužov pripadá spolu 39 osôb (6,2%) a žien sa spolu dožíva 89 žien (11%). Táto veková skupina je v obci najpočetnejšia, čo svedčí o faktoch, že populácia obyvateľstva vo väčšine vekového zloženia je prestarnutá. V obci sa veku od 90 do 95 celkovo dožilo 12 ľudí, z

čoho pripadá na mužov 4 obyvatelia (0,7%). Žien sa takéhoto veku dožilo spolu 8 (1,3%). Vo veku nad 95 rokov sa v obci nikto nedožil.

2.2.5.3 Vzdelanostná štruktúra

Vzdelanostnú štruktúru bývajúceho obyvateľstva obce Horné Hámre podľa pohlavia a podľa najvyššieho skončeného stupňa školského vzdelania za rok 2001 dokumentuje nasledovná (Tabuľka 19).

Tabuľka 19 Bývajúce obyvateľstvo obce Horné Hámre podľa pohlavia a podľa najvyššieho skončeného stupňa školského vzdelania za rok 2011

Územie Horné Hámre	Trvalo bývajúce obyv. spolu	Najvyššie dosiahnuté vzdelanie					
		Základné	Učňovské (bez maturity)	stredné odborné (bez maturity)	úplné stredné učňovské (s maturitou)	úplné stredné odborné (s maturitou)	Vysokoškolské
Rok 2001	652	197	166	-	52	76	29
Rok 2011	633	116	104	57	35	139	32

Kol. autorov: Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov 2011, ŠÚ SR

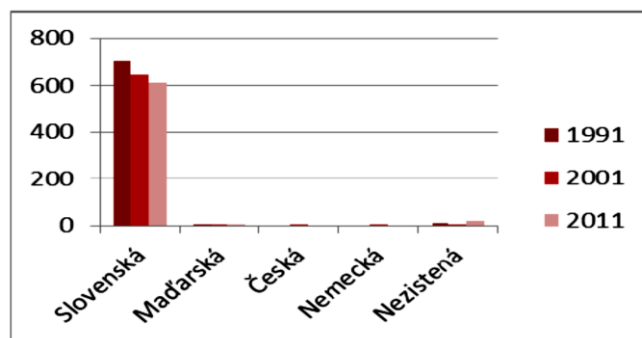
2.2.5.4 Národnostná a religiózna štruktúra

V národnostnej štruktúre obyvateľstva okresu dominuje slovenská národnosť, podiel Slovákov je tu najvyšší v kraji. V obci prevláda obyvateľstvo slovenskej národnosti, ktoré tvorí 98,1%. K rómskej národnosti sa hlási 0,9% obyvateľstva, k českej národnosti 0,5%, k maďarskej národnosti 0,2%, k moravskej národnosti 0,1% a ostatné obyvateľstvo tvorí 0,2% (Tabuľka 18, Graf 8) Religiózne zloženie obyvateľstva dokumentuje (Tabuľka 19). Aj z religiózneho hľadiska je štruktúra obyvateľov rovnorodá. V obci je silne zastúpené rímskokatolícke náboženstvo, ku ktorému sa hlási 80 % obyvateľov.

Tabuľka 18 Národnostné zloženie obce
Horné Hámre v rokoch 1991 až 2011

Národnosť/rok	1991	2001	2011
Slovenská	704	645	611
Maďarská	2	1	3
Česká	0	1	0
Nemecká	0	1	0
Nezistená	9	4	0
spolu	715	652	633

Graf 8 Národnostné zloženie obce
Horné Hámre v rokoch 1991 až 2001

Kol. autorov: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 1991, ŠÚSR

Tabuľka 19 Religiózne zloženie obce Horné Hámre v rokoch 1991, 2001, 2011

Náboženstvo/rok	1991	2001	2011
Rímsko-katolícke	602	620	584
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	2	5	3
Jehovovi svedkovia	0	1	1
Bez vyznania	31	21	35
Nezistená	80	5	10
spolu	715	652	633

Kol. autorov: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 1991- 2011, ŠÚSR

2.2.5.5 Zamestnanosť a nezamestnanosť obyvateľstva

Medzi dôležité demografické ukazovatele môžeme zaradiť aj zamestnanosť obyvateľstva. Reštrukturalizácia ekonomiky od konca osemdesiatych rokov mala významný dopad aj na zamestnanosť obyvateľstva v obci. Zmeny sa dotkli predovšetkým väčšiny priemyselných odvetví. Najviac obyvateľov bolo zamestnaných v oblasti potravinárskeho priemyslu, drevárskeho priemyslu a v oblasti výroby a rozvodu energií.

Zamestnanosť obyvateľstva

V rokoch 2006 – 2008 celkovo v priemyselných odvetviach pracovalo od 2 do 30 % obyvateľstva. V nepriemyselných odvetviach bolo najviac obyvateľov obce zamestnaných v školstve, verejnej správe, a pôdohospodárstve. V priemere pripadal v sledovanom období na uvedené odvetvia podiel na zamestnanosti od 5 do 10 %. Najmenší podiel v nepriemyselných

odvetviach pripadal vtedy na poštové a telekomunikačné služby, obchod a peňažníctvo a poisťovníctvo.

Na základe zmapovanie zamestnanosti, môžeme usúdiť, koľko obyvateľov pracuje v obci, koľkí odchádzajú za zamestnaním mimo obce, ako aj zastúpenie nezamestnaných. V minulosti boli ľudia žijúci na kopaniciach prevažne samostatní, v každej osade sa spravidla vyskytovalo niekoľko remeselníkov, väčší počet robotníkov a hospodárov. V obci sa nachádzali obuvníci, kováči, kolári, stolári, v prevažnej miere boli v minulosti obyvatelia zamestnaní ako drevorubači v lesníctve, uhliari, poľnohospodári. Bývajúcce obyvateľstvo ekonomicky aktívne podľa pohlavia a dochádzky do zamestnania a podľa odvetvia hospodárstva najviac využilo možnosť zamestnať sa v oblasti priemyselnej výroby, doprave, verejnej správe a obrane, veľkoobchodu, maloobchodu, oprave motorových vozidiel, poľnohospodárstve, lesníctve a stavebníctve. Vidiecke obce sú charakteristické nízkym počtom pracovných príležitostí a vysokým percentom dochádzky za prácou mimo vlastných obcí, okresu, ale aj mimo republiky. Priemerne dochádza za prácou, službami a školou vyše 65 % obyvateľov. Odchádzanie je hlavne do okresného mesta Žarnovica, Žiar nad Hronom, potom do mesta Nová Baňa. Najvyššie preferencie zaznamenávame v oblasti priemyselnej výroby, ďalej v doprave, skladovaní a spojoch, veľkoobchode a maloobchode, vo verejnej správe a obrane, ostatné odvetvia majú nevýrazné postavenie. V okresnom meste Žarnovica k nosným ekonomickým odvetviam patria hutnícky a strojársky priemysel. Drevársky priemysel, ktorý mal v meste mnohoročnú tradíciu, čelí dlhotrvajúcim problémom a v súčasnosti sa rozpadol. Mesto má veľmi výhodnú geografickú polohu v strede Slovenska, pričom je veľmi dôležité, aby samosprávne orgány túto polohu využili, vytvorili priaznivé podnikateľské prostredie, pritiahli zahraničných investorov a vytvorili tak nové pracovné miesta. Medzi dominantné odvetvia priemyslu v Žarnovici patria: Illichmann Slovakia s.r.o, Neumann Aluminium Fliesspreswerk Slovakia s.r.o, Tubex Slovakia s.r.o, NAFO Žarnovica s.r.o, Metal Craft- Anton Kráľ, Mestský podnik služieb, COOP Jednota Žarnovica s. d., CMK s.r.o, BENY s.r.o, SOU drevárske a ďalšie. V Novej Bani sa v Izomate a.s. vyrábajú stavebné, tepelno-zvukové a protipožiarne izolačné materiály. Na bohatú tradíciu ťažby a spracovania rúd v Štiavnických vrchoch nadväzuje ťažbou a úpravou zlata a striebra podnik Slovenská banská spoločnosť a.s. v Hodruši-Hámroch, kde sídlia aj firmy Štiavnické strojárne, ktoré sa zaoberajú výrobou kovových nádob, obalov a plastov.

Verejné služby zamestnanosti

Na zabezpečovanie práva občanov na zamestnanie je zriadený ÚPSVaR ako verejnoprávna inštitúcia, ktorý v rozsahu svojej pôsobnosti, ako jeden z viacerých subjektov v súčinnosti s reprezentatívnymi organizáciami zamestnancov a zamestnávateľov vykonáva politiku zamestnanosti. ÚPSVaR je hlavnou inštitúciou realizujúcou politiku trhu práce, čo je systém podpory a pomoci občanom pri ich začleňovaní na pracovné miesta na trhu práce formou sprostredkovania zamestnania, poskytovania poradenstva, prispôsobovaním profesijnej štruktúry nezamestnaných a zamestnancov pomocou rekvalifikácií, podporovanie vytváranie nových pracovných miest

zamestnávateľmi pomocou poskytovania príspevkov v rámci aktívnej politiky trhu práce a poskytovaním podpory v nezamestnanosti. Pri poskytovaní verejných služieb zamestnanosti obec spolupracuje s ÚPSVaR v Žarnovici, pri vytváraní dočasných pracovných miest, ktoré sú nevyhnutným predpokladom zachovania pracovných návykov dlhodobo nezamestnaných. Obec spolupracuje rovnako aj pri realizácii aktívnej politiky trhu práce (APTP), v rámci ktorej sa pomocou nástrojov APTP predovšetkým podporuje vytváranie nových pracovných miest zamestnávateľmi, ako aj obcou samotnou. Obec v oblasti aktívnej politiky zamestnanosti dočasne zamestnáva nezamestnaných občanov v rámci malých obecných služieb. V prevažnej miere výkon týchto pracovných činností zahŕňa údržbu verejných priestranstiev.

Nezamestnanosť

V štruktúre nezamestnaných presahuje nezamestnanosť žien, nezamestnanosť absolventov a pomerne k nepriaznivým faktom patrí aj pretrvávanie dlhodobo nezamestnaných, čoho je dôsledok nielen transformačných zmien v spoločnosti, ale ide tu predovšetkým o pracovníkov zo zaniknutých podnikov a poľnohospodárskych družstiev, ktorí vykazujú veľmi nízky stupeň flexibility a adaptability na nové podmienky a ktorí majú nízku kvalifikačnú úroveň a základné, resp. stredné vzdelanie.

Platená práca je základom sociálnej organizácie každej modernej spoločnosti. Poskytuje ľuďom nielen existenčné prostriedky, ale predovšetkým sociálny status a sociálne zariadenie. Najvyššia nezamestnanosť sa kumuluje do najmenších vidieckych sídel, kde v minulosti prevládala zamestnanosť v lesnom hospodárstve a poľnohospodárstve. Najvyšší podiel pracovníkov EAO s počtom 110 zaznamenávame v priemyselnej výrobe. Najnižší podiel pracovníkov EAO s počtom 1 sa prejavil v odvetviach v ťažbe nerastných surovín, v peňažníctve a v poisťovníctve. Obyvateľstvo týchto malých vidieckych obcí z hľadiska svojej socio-ekonomickej štruktúry sa najčastejšie dostáva do pozície nezamestnaných. Analogická tendencia sa preukázala i pri dlhodobej nezamestnanosti. Dlhodobá nezamestnanosť vo vidieckych oblastiach a aj na sledovanom území obce Horné Hámre spôsobila nielen nedostatočná ekonomická infraštruktúra tejto oblasti, ale i značná migračná rigidita týchto osôb, nepružnosť trhu práce, nežiadaná socioprofesionálna štruktúra a niekedy i subjektívna neochota integrácie do trhu práce spôsobená nemotivujúcim rozdielom medzi minimálnou mzdou a výškou podpory v nezamestnanosti.

Od roku 1989 sa na vývoji zamestnanosti začalo výrazne prejavovať spomalenie dynamiky hospodárskeho rastu. Likvidácia pracovných miest v dôsledku transformačných a reštrukturalizačných procesov nebola kompenzovaná vytváraním nových pracovných miest v ozdravených častiach hospodárstva. Pre celú ekonomiku je charakteristická vysoká miera nezamestnanosti a nízka tvorba nových pracovných miest. Vývoj nezamestnanosti vo všeobecnosti zaznamenáva klesajúci trend. Zlepšovanie situácie je výsledkom investícií, ktoré sú hlavným zdrojom tvorby nových pracovných miest hlavne v blízkych mestách Žarnovica, Žiar nad Hronom, Zvolen, Nová Baňa a iné.

Štruktúra evidovaných nezamestnaných z hľadiska ich dosiahnutého vzdelania bola totožná s celoslovenskými štatistikami. Najväčší podiel na nezamestnanosti v obci v sledovanom období pripadal na obyvateľov vyučených a obyvateľov s SOU bez maturity a s maturitou a so základným vzdelaním.

Nezamestnanosť v obci Horné Hámre za rok 2014 a 2015 je uvedená v tabuľke 20. Má opäť stúpajúcu tendenciu nakoľko ekonomická kríza, ktorá nielen celosvetovo v rokoch 2000 - 2014 sa výrazne prejavila i na území SR a hlavne na túto situáciu doplácajú i obce vo viacerých mikroregiónoch.

Tabuľka 20 Miera nezamestnanosti v obci Horné Hámre

Názov obce	Počet obyvateľov	Rozloha v ha	Hustota osídlenia v obyv./km ²	Miera nezamestnanosti k 31.12.2014	Miera nezamestnanosti k 30.04.2015
Horné Hámre	632	1,967	30,70	18,77	13,75

Kol. autorov, 2015: Interné materiály z ÚPSV a R v Banskej Štiavnici

Nezamestnanosť v obci k 31. 12. 2014 sa vykazovala v počte 22 dlhodobých nezamestnaných, ktorí sú v evidencii uchádzačov o zamestnanie a miera nezamestnanosti bola 5,87 %. Nezamestnanosť v okrese Žarnovica je k 31.12.2014 18,77 %. Miera nezamestnanosti k 30.04.2015 bola 13,75%.

Najväčší počet nezamestnaných obyvateľov pripadal na skupinu vo veku od 50 do 54. Významným ukazovateľom na trhu práce doba evidencie nezamestnaných obyvateľov.

2.2.5.6 Bytová štruktúra a vybavenosť obce službami

Domový a bytový fond v obci Horné Hámre

Domový a bytový fond obci Horné Hámre nám odpovedá, do akej miery sú obývané jednotlivé časti obce vrátane kopaníc, či samotného jadra obce. Na základe (Tab. 21) môžeme tiež posúdiť, či dochádza k postupnému vymieraniu jednotlivých kopaníc, alebo sú naďalej osídľované. V 2008 tvoril v obci bytový fond 323 rodinných domov. Trvalo neobývaných domov bolo vtedy 323.

Najhustejšie osídlená oblasť v obci Horné Hámre je samotné centrum obce, svedčí o tom relatívne veľký počet trvale obývaných domov, kde súčasný stav je s počtom obyvateľov 259, s počtom domov 214, z toho obývaných je 137, neobývaných domov 59 a chaty tvorí 18 domov. Priamo v dedine je vybudovaná pomerne kvalitná infraštruktúra, čo spôsobuje najhustejšie osídlenie v obci (nach. sa tu obchod, plyn, vodovod, cestná sieť, elektrina, pošta, kult. dom). Najredšie osídlenými oblasťami sú štálové oblasti a to: Biely vrch, Bramborovci, Lešniakovci, Hušťavka, Horní Štefankovci, Maraz dolina, Majsniarovo, Zemanovci a Žiar, kde nie sú žiadni obyvatelia, resp. sú tieto časti obce vysídlené. Situácia sa v tejto oblasti veľmi rýchlo začína meniť, pretože aj

obec Horné Hámre ako iné obce v okolí má snahu posilniť funkciu bývania a vybudovať nové obytné areály, výraznou mierou začínajú pribúdať aj nové bytové domy.

Tabuľka 21 Stav domového fondu a obyvateľov Horných Hámrov v roku 2015

Stav k 1.1. 2015	Počet obyvateľov	Počet domov	Z toho obývané domy	Z toho neobývané domy	Z toho chaty
Beňov vrch	1	5	1	1	3
Biely vrch	0	2	0	0	2
Bramborovci	0	2	0	0	2
Brod	122	35	34	0	1
Breziny	13	5	4	1	0
Cvangovci	1	6	0	2	4
Dolní Štefankovci	7	5	1	0	4
Dolný Pajer	18	3	0	0	3
Eržiakovci	2	1	1	0	0
Fusatovci	2	4	2	2	0
Gambatovci	7	3	2	0	1
Horní Štefankovci	0	4	0	1	3
Horný Pajer	2	8	6	2	0
Húšťavka	0	2	0	0	2
Huta	49	17	14	3	0
Jančokovci	2	6	3	0	3
Kajlovka	12	15	6	4	5
Katrenovci	19	5	1	2	2
Korimovci	2	7	4	0	3
Košťovci	1	4	0	2	2
Košťov vrch	25	27	12	8	7
Lešniakovci	0	2	0	1	1
Lipie	6	7	1	0	6
Majer	21	10	7	0	3
Maraz dolina	0	3	1	1	1
Majsniarovo	0	8	0	1	7
Marušková dolina	8	11	4	1	6
Mišovci	1	1	1	0	0
Oslanovci	7	8	2	4	2
Podskalkovci	1	2	1	1	0
Prostřednovci	8	4	3	1	0
Pukovci	8	4	2	2	0
Rovne	1	9	1	0	8
Šajbovci	5	2	1	0	1
Šteflovo	4	4	2	1	1
Štencelka	4	3	1	1	1
Ulica	12	10	6	0	4
Vodnákovci	1	6	2	1	3
Závrchovci	8	3	1	2	0
Zemanovci	0	3	0	3	0
Žiar	0	2	0	1	1
Dedina	259	214	137	59	18
Spolu	632	471	264	108	93

Zhotovila: RNDr. Anna Štefánková (2015)

Rozvoj v oblasti výstavby bytov

Základným zámerom obce v oblasti bývania bolo a stále je zabezpečiť rozvoj bývania vo všetkých jeho zložkách. Stratégiu rozvoja bývania je stále potrebné založiť na usmerňovaní a zosúladení verejných a súkromných aktivít, finančných, územných a ľudských zdrojov. Vychádzať je nutné pri tom zo schváleného Programu rozvoja bývania, Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR vydaných Smerníc na poskytovanie dotácií na obstaranie nájomných bytov, na odstraňovanie systémových porúch bytových domov, zo schváleného zákona NR SR č. 124/1996 o Štátnom fonde rozvoja bývania, v znení neskorších úprav a k nemu schválených predpisov.

Obytná funkcia je rozložená po celom zastavanom území. Okrajové časti predstavujú rozptýlenú individuálnu bytovú zástavbu väčšinou v ťažko prístupnom teréne s komplikovaným dopravným napojením a pešou dostupnosťou zvlášť v zimných mesiacoch. Najviac sa to prejavuje na periférii zastavaného územia, kde niektoré časti sú pre sklon terénu nezastavateľné, preto sú ponechané i naďalej ako záhrady alebo neintenzívne využívaná poľnohospodárska pôda (záhrada, pasienok...). To isté platí aj pre niektoré enklávy v zastavanom území, pretože ich veľkosť, dostupnosť, technické úpravy neumožnia ich využitie pre intenzívne poľnohospodárske účely.

Výber lokalít určených na výstavbu rodinných domov vychádzal zo zásady prirodzeného rastu sídla, resp. z premisy intenzifikovať jestvujúcu rozvoľnenú zástavbu s cieľom vytvoriť kompaktné urbanistické plochy. Preto v prvom rade sa navrhovalo novú výstavbu realizovať v centrálnej časti obce, kde sú k tomu vytvorené technické predpoklady a intenzifikovať rozostavané ulice. Rozptyl zástavby do okrajových častí nie je žiaduci z viacerých dôvodov, najmä však z dôvodu neprimeraných nárokov na dopravnú a technickú infraštruktúru. V súčasnosti tlak na novú výstavbu rodinných domov nie je významný, je úmerný požiadavkám, ktoré sú uvedené v predchádzajúcich kapitolách. Je potrebné, aby obec pripravila rozvojové programy, najmä v oblasti rekreácie - cestovného ruchu - turizmu a výroby, ktoré vytvoria predpoklady pre rozvoj bývania a služieb. Rozvojové programy obce v oblasti rekreácie - cestovného ruchu - turizmu a vytvorenie vhodných podmienok zo strany obce pre rozšírenie výroby, resp. prílev nových záujemcov pre budovanie výrobných zariadení v obci, iniciujú ďalšie požiadavky na bývanie, na nové plochy, a to nielen formou IBV, ale aj formou výstavby bytových domov (HBV).

Súčasťou obytných štruktúr je aj občianska vybavenosť, väčšinou jestvujúca. V návrhu sa nepredpokladá budovanie nových zariadení občianskej vybavenosti, v prípade záujmu sa budovanie týchto zariadení nevylučuje, je však potrebné dodržať zásadu, aby nebola potláčaná primárna funkcia bývania a potrebné parkovacie kapacity sa prednostne realizovali na vlastnom pozemku. V súvislosti s návrhom novej zástavby sa nepredpokladajú žiadne veľkoplošné asanácie.

Strategickým cieľom bytovej výstavby sa mal a ďalej sa chce dosiahnuť bežný európsky štandard. Bývanie pre mladé rodiny, obyvateľov žijúcich pod hranicou sociálneho minima a pre starnúcich

občanov by malo byť porovnateľné so sociálnou výstavbou v krajinách EÚ. V obci je snaha o návrat mladších vekových kategórií pre život v obci, posilniť rozvoj ľudského potenciálu, následkom čoho je i obohatenie kultúrno-spoločenského života a posilnenie celkovej hospodárskej základne danej obce. Medzi demografické údaje patrí aj vybavenosť obcí službami (Tabuľka 22).

Tabuľka 22 Vybavenosť obce Horné Hámre službami (stav 2015)

Vybavenosť / obec	Horné Hámre
kultúrny dom / osvetové stredisko	+
kino	x
Dia pekáreň	+
obecné múzeum	-
zdravotné stredisko	x
domov dôchodcov	x
potraviny/rozličný tovar	+
mäso – údeniny	x
lekáreň	x
domáce potreby	x
predajňa textilu	x
reštaurácia/hostinec	+
cukráreň/lahôdky	x
dom smútku	+
farský úrad	+
kostol / kaplnka	+
plyn	+
vodovod	+
kanalizácia	+
základná škola	x
materská škola	+
verejná knižnica	+
zmenáreň	x
ihrisko / štadión	+
hasičská zbrojnica	+
pošta	+
obecný úrad	+
hotel / penzión	+
kolkáreň	+

+ = nachádza sa

- = nevyhovuje

x = nenachádza sa

Vybavenosť obci službami, ako aj celková úroveň infraštruktúry v skúmanej oblasti bola v minulosti v zlom stave. Kopanice ostávali odrezané od sveta a chýbalo im celé infraštruktúrne vybavenie, až v období 60. rokoch sa tento stav začína zlepšovať. V 60. rokoch sa začalo s postupnou výstavbou vodovodu v obci, ktorá má vybudovaný rezervár s pitnou vodou, no toto vedenie sa nachádza len v centrálnej časti a obyvatelia, ktorí osídľujú kopanice, ako zdroj vody dodnes využívajú z horských studničiek, studní, ktoré sa dodnes zachovali pri mnohých domoch. V minulosti sa v obci nachádzala aj rímsko-katolícka ľudová škola (pri kostole), o ktorej niet viac záznamov. V rokoch 1946 – 1947 škola pri kostole zanikla, neskôr bola postavená z nákladov obce obecná ľudová škola, ktorá bola pre malý počet detí v škole a jej financovanie zrušená v roku 1978. Škola existovala aj na osade Kostivreh, ktorú si v roku 1873 postavilo 16 rodín, v roku 1927 zhorela. V súčasnosti deti navštevujú vzdialené školy v obci Župkov, alebo Žarnovica. Od roku 1988 je v obci

plnofunkčne využívaná jednotriedna materská škola. Elektrina bola v minulosti dodávaná z mlyna jednosmerným 220 voltovým prúdom dynamom, čo využívalo 38 domácností, miestny národný výbor, terajší obecný úrad, pošta, škola a kostol. V roku 1951 boli elektrifikované lazy: Kostivrch, Majer, Katrenovci, Šteflovo, Maruškova dolina. V roku 1947 mlyn vyhorel. Postupom času sa začala v obci a v jej častiach zavádzať elektrická energia a telefónna sieť, čo do značnej miery zvýšilo úroveň bývania. Neskôr začiatkom októbra v roku 1949 sa začalo s prístavbou kultúrnych miestností k budove potravného družstva, čo bol pôvodne využívaný ako obchod s potravinami v strede obce. V miestnej časti obci sa od roku 1912 nachádzalo zdravotné stredisko, ktoré bolo neskôr zrušené a presťahované do miestnej časti Žarnovica. V súčasnosti sa tu nachádza poštový úrad. Pôvodne poštový úrad bol postavený v centrálnej časti obci Horné Hámre, v ktorej sa nachádzal byt a úradovňa obvodného notára a matrikára. Dnes sa v týchto priestoroch, ktoré boli zrekonštruované nachádza súkromná pekáreň na výrobu diabetických výrobkov. Jednou z najstarších stavieb je obecný hostinec, ktorý do roku 1912 slúžil ako obecný dom. V roku 1915 sa uskutočnila na tejto stavbe nadstavba, v ktorej sa nachádzajú dodnes priestory obecného úradu a priestory kultúrneho domu, v ktoré boli v minulosti využívané aj pre miestne kino. V týchto priestoroch sa nachádza aj obecná knižnica. Obec v roku 2003 bola sčasti splynofikovaná a koncom roka 2009 sa zatiaľ len v časti Brod začala zavádzať internetová sieť. V obci sa nachádza od roku 1671 kostol svätého Martina, dom smútku, farský úrad, kaplnka. Od roku 1932 je plnofunkčne využívaná požiarna zbrojnica. V obci sa nachádza aj futbalové ihrisko a menší tenisový kurt. Obec je vybavená od roku 2009 novým verejným osvetlením.

Technická infraštruktúra

Obec Horné Hámre je elektrifikovaná a čiastočne plynofikovaná – 80 %. Obyvatelia sú napojení na verejný vodovod. Obec nemá vybudovanú splaškovú kanalizáciu s pripojením na ČOV. Dažďová kanalizačná sieť je riešená prostredníctvom rigolov popri ceste. Pokrytie mobilných operátorov je nasledovné T - mobile 70 %, Orange 60 %. Občania majú v súčasnosti možnosť pripojenia na Internet prostredníctvom telefónnej linky - Wi-Fi, prípadne prostredníctvom mobilných operátorov. Do budúcnosti sa ráta s rozšírením pokrytia územia obce bezdrôtovým miestnym rozhlasom. Technickú infraštruktúru dokumentuje tabuľka 23.

Tabuľka 23 Technická infraštruktúra

Infraštruktúra	jednotka	súčasný stav	budúci stav
----------------	----------	--------------	-------------

Pošta	ano/nie	1	1
Káblová televízia	ano/nie	nie	nie
Verejný vodovod	pokrytie v %	80	80
Vlastný zdroj pitnej vody	názov/výdatnosť	nie	nie
Verejná kanalizácia dažďová	pokrytie v %	nie	áno
Kanalizačná sieť pripojená na ČOV	pokrytie v %	nie	áno
Rozvodná sieť plynu	pokrytie v %	80	80
pripojenie na sieť internet	DSL	nie	áno
	ISDN	áno	áno
	EDGE	nie	áno
	Wi-Fi	áno	áno
verejný internet	ano/nie	áno	áno
verejný prístupový bod	ano/nie	nie	áno
internetová kaviareň	ano/nie	nie	nie
počítače pre verejný prístup do siete Internet	počet	1	1
pokrytie signálom Orange	%	60	100
pokrytie signálom T-mobile	%	70	100
verejné studne	počet	10	10
pramene pitnej vody	počet/výdatnosť	nie	nie
vodojemy	počet/objem	1	1
priemyselná zóna - výrobná	počet firiem	nie	nie
priemyselná zóna - skladové hospodárstvo	skladová plocha v m ³	nie	nie
skládka TKO	ano/nie	nie	nie
separovaný zber	ano/nie	áno	áno
zberný dvor pre separovaný zber	ano/nie	nie	nie
kompostoviško	ano/nie	nie	nie
cintorín	počet	1	1
dom smútku	počet	1	1

Zdroj: OcÚ Horné Hámre- interný materiál (2015)

Zásobovanie elektrickou energiou

Obec Horné Hámre je zásobovaná elektrickou energiou zo samostatných transformačných staníc. Stanice slúžia pre zásobovanie maloodberateľov pomocou distribučnej elektrickej siete NN, časť výkonu využívajú podnikateľské subjekty. Trafostanice sú pripojené pomocou 22 kV prípojkového vedenia VN AlFe na jestvujúcu VN linku AlFe. Vzdušné vedenie 22 kV, prechádzajúce do obce od severu na juh (východnou časťou katastra), sa postupne dostáva do zastavaného územia obce.

NN vzdušné vedenie je v dobrom stave. Vedenie je realizované na betónových a drevených podperných bodoch. Hlavné vetvy vzdušného vedenia sú vedené pozdĺž hlavných ciest, miestami v súbehu s telefónnym vedením a vedením dedinského rozhlasu. Rozvádzače NN umiestnené na stožiarových trafostaniciach vyhovujú požiadavkám pre zásobovanie elektrickou energiou. Podzemné káblové vedenie je v obci realizované v malej miere. Len niektoré prípojky k rodinným domom sú vedené káblovým vedením v zemi. Pri výstavbe stavebných objektov a inžinierskych sietí treba toto vedenie rešpektovať. V obci nie sú objekty s veľkými nárokmi na elektrickú energiu, mimo hospodárskeho dvora PD a vybrané podnikateľské subjekty a tie sú zásobované zo samostatnej stožiarovej trafostanice.

Plynofikácia obce

Obec je napojená na zdroj zemného plynu. Plynofikácia obce je zabezpečená 80 % pokrytím. Juhovýchodnou časťou katastra prechádza distribučná vetva plynovodu 500-64. Plynofikácia v obci je riešená stredotlakovým rozvodom plynu. V každom rodinnom dome je osadený stredotlakový regulátor a plynomer, cez ktorý je vnútorná plynoinštalácia napojená na vonkajší rozvod plynu. Na vonkajší rozvod plynu je použité potrubie z rúr oceľových bezošvých, izolované asfaltujutovanými horúcimi pásmi. Dimenzia jednotlivých prípojok je DN 50. Minimálna hĺbka uloženia plynového potrubia v úseku hlavných rozvodov (vrátane prípojok) je 500 mm.

Zásobovanie teplom

Tepelná energia je používaná predovšetkým na vykurovanie objektov a prípravu teplej úžitkovej vody. Spotreba tepelnej energie je svojim charakterom sezónna. Počas trvania letného obdobia je jej denný odber relatívne rovnomerný s malými výkyvmi. Pre pokrytie spotreby energie sú k dispozícii nasledovné zdroje: zemný plyn, kvapalné palivá, napr. ľahký vykurovací olej alebo skvapalnený propán, ktoré je možné dovážať pomocou zásobovacích automobilov na miesto spotreby v letnom období, pevné palivo napr. čierne uhlie, elektrická energia z jestvujúcej elektrickej siete a nakoniec slnečná energia a iné obnoviteľné druhy energie.

Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

V obci nie je vybudovaná verejná splašková kanalizácia. Objekty občianskeho vybavenia a realizované rodinné domy majú vlastné žumpy. Sústavná dažďová kanalizácia nie je v obci vybudovaná, len formou odtokových rigolov popri miestnych komunikáciách. Podľa STN 736701, ak vodohospodársky orgán oprávnený povoľovať vodohospodárske dielo neurčí šírku ochranného

pásma kanalizácie, tak je potrebné dodržať ochranné pásmo v šírke 3,0 m od okrajov pôdorysných rozmerov kanalizačnej stoky a súvisiacich objektov. V ochrannom pásme je možné robiť akúkoľvek stavebnú činnosť len so súhlasom správcu kanalizácie.

Verejné osvetlenie

Osvetlenie ciest, komunikácií a verejných priestranstiev je vybudované výbojkovými svietidlami, ktoré sú pomocou výložníkov uchytené na podperných bodoch vzdušnej sekundárnej siete NN. Rozvod medzi svietidlami je vodičom AlFe, ktorý slúži ako fáza VO vzdušnej sekundárnej siete NN. Ovládanie VO je centrálné prostredníctvom impulzných káblov pri transformátorových staniciach. V obci je v súčasnosti vybudované nové verejné osvetlenie LED svietidlami, ktoré sú upevnené na bezpäticových osvetľovacích stožiaroch. Ovládanie navrhovaného osvetlenia je napojené pomocou impulzného kábla na centrálny impulz VO obce pri transformátorovej stanici.

Rádiokomunikácie

V obci príjem televízneho signálu Slovenskej televízie a Markízy je zabezpečovaný televíznym prekrývačom TVP. Signál ku koncesionárom sa dostáva na kvalitnej úrovni. Kvalitný príjem signálu STV by bol možný aj zriadením káblovej televízie s prijímacím zariadením. O tomto zámere v obci sa v súčasnosti rokuje a pripravuje projektový zámer na jeho zrealizovanie.

Miestny rozhlas

Rozhlasová ústredňa je umiestnená v budove obecného úradu. Od budovy OU je rozvod vedený na kovových stĺpoch, na ktorých sú upevnené reproduktory. Vedenie miestneho rozhlasu je vedené pozdĺž miestnych komunikácií, väčšinou súbežne s telefónnym vedením a vedením NN. Pôvodné rozvody sa ponechajú a pre nové zastavané časti sa vybuduje nové vedenie miestneho rozhlasu. Vedenie sa uloží v zemi a pre umiestnenie reproduktorov sa využijú osvetľovacie stožiare, alternatíva je bezdrôtový rozhlas.

Zásobovanie pitnou vodou

V obci v súčasnosti je vybudovaný verejný vodovod. Pokrytie vodovodnou infraštruktúrou je 80 %. V obci je vybudovaná jeden vodojem.

Telefónna sieť

Súčasná vzdušná sieť telefónnych rozvodov sa nachádza vedľa štátnej cesty II. triedy a pozdĺž miestnych komunikácií. V budúcnosti je navrhované vybudovanie trúbkovej trasy (rúra PVC Ø 110 mm) s príslušnými malými kontrolnými šachtami a príslušným rozšírením jednotlivých účastníckych rozvodov pre potreby budúcich účastníkov telefónnych staníc. Okrem toho je uvažované s vybudovaním telefónnej ústredne so žiadanou kapacitou pre obec, vrátane digitálneho systému so žiadanou kapacitou pre obec.

Telekomunikácie

Pošta – v obci je v súčasnosti zriadené poštové stredisko v priestoroch Obecného úradu.

Káblová televízia (KTV) - pre zabezpečenie kvalitného televízneho signálu je navrhované vybudovanie KTV na celom území obce s digitálnou ústredňou v budove Obecného úradu. Rozvod možno zhotoviť káblami zavesením na podporné body NN siete a telekomunikačnej siete, prípadne káblami uloženými v zemi. Vybudovaním KTV stratí aktuálnosť modernizácia TV vykryvačov, prípadne budovanie ďalších. V obci sa uvažuje zaviesť optický internet.

Sociálna infraštruktúra

Sociálne služby sa poskytujú v zariadeniach sociálnych služieb, ktorých zriaďovateľmi je obec, fyzické a právnické osoby, a ostatné orgány miestnej štátnej správy a samosprávy. Tie poskytujú sociálnu pomoc v zmysle zákona NR SR č. 195/1998 Z. z. v znení neskorších predpisov. V oblasti zariadení vybavenosti sociálnej starostlivosti nie je v obci špecializované komplexné zariadenie. V budúcnosti sa uvažuje v Klakovskom mikroregióne vybudovať denný stacionár pre seniorov-dôchodcov a pre ľudí, ktorí sú odkázaní na sociálnu pomoc. Obec sociálnu pomoc zabezpečuje prostredníctvom vzdelávacieho programu a vychádza občanom v ústrety, zabezpečuje pravidelnú dennú starostlivosť obyvateľom, ktorí sú na sociálnu pomoc odkázaní.

Činnosť samosprávy - vzhľadom na existujúce kompetencie bola v oblasti sociálnej politiky veľmi rozsiahla. Pre občanov v hmotnej núdzi obec poskytovala jednorazové dávky v hmotnej núdzi a sociálnu pôžičku. Pre zdravotne ťažko postihnutých a seniorov obec i dnes poskytuje sociálne služby, medzi ktoré patrí opatrovateľská služba, prepravná služba a organizovanie spoločného stravovania.

Obec podporuje neštátne subjekty, ktorých činnosť je zameraná na pomoc sociálne alebo zdravotne handicapovaným občanom. Pre zachovanie rovnakých podmienok a šancí pre všetkých žiakov obec zabezpečuje prenos štátnych dotácií (na stravu, motivačný príspevok a školské pomôcky) pre školopovinné deti zo sociálne slabších rodín. Nástrojom pre podporu demografie v obci je jednorazový finančný príspevok pre každé novonarodené dieťa s trvalým pobytom na území obce. Poskytované sociálne služby sú regulované celým radom zákonov a usmernení - počnúc ústavou Slovenskej republiky, zákonom č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine, zákonom č.195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, zákonom č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi, zákonom č.305/2005 Z. z. o sociálnej ochrane detí a sociálnej kuratele končiac Občianskym zákonníkom či mnohými Všeobecne záväznými nariadeniami obce. Obec Horné Hámre považuje pomoc a podporu pre svojich obyvateľov za jednu zo svojich prirodzených priorít.

Zdravotnícka infraštruktúra

V obci sa nenachádza zdravotnícke zariadenie, obyvatelia obce využívajú služby zdravotníckych zariadení prevažne v blízko susediacich mestách Nová Baňa a Žarnovica. Lekárska pohotovostná služba sa nachádza v Žiari nad Hronom. Zdravotná starostlivosť o obyvateľov na území obce nie je riešená.

V priebehu programovacieho obdobia sa nepredpokladá zriadenie ordinácie praktického lekára. Vo sfére základnej zdravotníckej starostlivosti sa hľadajú nové prístupy optimálnejšieho zabezpečenia služieb ošetrojúceho lekára a zdravotníckych zariadení, uvažuje sa i o možnosti zriadenia súkromných ordinácií, resp. rodinných lekárov. Vytvorenie kvalitnejšej zdravotníckej starostlivosti je podmienené zvýšením úrovne a kapacity zdravotníckych zariadení, všetkých druhov zdravotníckych služieb, kvality a úrovne zdravotníckej techniky a personálneho obsadenia obslužných činností.

Školské a predškolské zariadenia v obci

Prvá škola pozostávala z jednej miestnosti a bola pri kostole. Prvý zápis žiakov je z r. 1820. Prvým učiteľom v obci bol Ján Agrikolla. Celých 47 rokov do r. 1893 bol učiteľom a organistom Anton Špác. On posledný vyučoval po slovensky. Založil a viedol ovocnú škôlku a prispieval do časopisov.

Obecná ľudová škola bola postavená nákladom obce v r. 1911. Od februára 1943 do r. 1947 sa učilo aj v miestnosti terajšej pošty.

Na Kostivrehu učil najprv Štefan Prokopovský. Učil striedavo po domoch. Po troch rokoch takéhoto učenia si vtedajších 16 rodín postavilo školu. V r. 1873 im zhorela, ale postavili si opäť novú. Poslednú školu postavili v r. 1927, ktorá stojí dodnes, ale ako škola sa nevyužíva už od r. 1974, kde posledným riaditeľom bol Mikuláš Bečka.

Obec je zriaďovateľom Materskej školy Horné Hámre. Materská škola má dvoch pedagogických a dvoch nepedagogických zamestnancov.

Obec Horné Hámre v rámci existujúcich kompetencií nezabezpečuje výchovno-vzdelávací proces vo formálnom vzdelávacom zariadení. Môže ale ponúkať rôznorodé záujmové a doplnkové vzdelávacie služby v rámci voľno-časových a záujmových aktivít pre deti a žiakov. Obec zabezpečí priestory pre uskutočňovanie neformálneho vzdelávania. V obci celodennú starostlivosť, výchovu a vzdelávanie detí v obci zabezpečuje predškolské zariadenie MŠ. K 31.12.2014 ju navštevovalo celkovo 14 detí, ktoré nie sú len z našej obci. Z celkového počtu detí sú dve deti predškoláci, ktorí nastúpia v školskom roku 2015 do ZŠ s MŠ Župkov.

Spádovou základnou školou, ktorú deti z obce navštevujú je základná škola v obci Župkov a v meste Žarnovica. Základná škola s materskou školou v Župkove i ZŠ v Žarnovici sú plno organizované školy s právnou subjektivitou. Majú deväť postupných ročníkov. Prvý stupeň tvoria triedy (1.– 4.), druhý stupeň tvoria triedy (5.– 9.) Súčasť základnej školy v Župkove je školský klub detí, materská škola, zariadenie školského stravovania, telocvičňa a školská knižnica. V ZŠ sa nachádzajú kmeňové triedy, odborné učebne výpočtovej techniky, multifunkčné učebne s interaktívnymi tabuľami, cvičná kuchyňa, školská jedáleň a kuchyňa, zborovňa, riaditeľňa, miestnosť pre ekonómku, všetky kabinety, šatne a plynové kotolňa.

Šport

Zo zariadení telovýchovy sa v obci nachádzajú športový areál (futbalové ihrisko) a viacúčelové ihrisko. V katastri sa rozprestiera poľovnícky revír. V obci je činný futbalový klub. Súčasný futbalový športový areál navrhujeme dobudovať. Okrem šatní, hygienických zariadení a pod. aj o menšie športové plochy (tenis, volejbal, prípadne ďalšie podľa záujmu).

Tabuľka 24 Infraštruktúra športových zariadení

Infraštruktúra	jednotka	súčasný stav	budúci stav
Ihrisko pre futbal (okrem školských)	počet	1	1
ihrisko detské	počet	1 MŠ	1 MŠ
viacúčelové ihrisko	počet	1	1
športový klub	futbalový	1	1

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Rozvoj ďalších telovýchovných a športových zariadení sa navrhuje smerovať k príprave územia pre viacúčelové komplexné zariadenie na úrovni vyššej vybavenosti, ako viacúčelové zariadenie pre športové i kultúrno-rekreačné zariadenia.

V obci sa nachádza jazdecký areál. Jazda na koni v širokom okolí, ktoré sa vyznačuje členitosťou a možnosťou výberu trás s rôznou náročnosťou, pravdepodobne uspokojí každého z našich hostí. <http://www.farm.sk/index.html>

2.2.5.7 Finančná analýza

Obec financuje svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov. Vlastnými príjmami obce sú príjmy uvedené v § 7 ods. 1 Zákona o obecnom zriadení. Obec môže financovať rozvojový program obce alebo iné úlohy, na ktorých má záujem štát z účelových dotácií, ak jej budú poskytnuté. Ďalej obec môže financovať plnenie úloh samosprávy, ak vlastné príjmy na to nepostačujú, neúčelových dotácií poskytujúcich podľa normatívu určeného vládou SR v prípade, že budú poskytnuté. Na plnenie svojich úloh môže obec zriadiť účelové obecné fondy. Svoje úlohy môže obec financovať aj z prostriedkov združených s inými obcami, právnickými alebo fyzickými osobami. Obec bude využívať ekonomické nástroje (dane, poplatky iné) aj ako účinné regulatíva na podporu ochrany ŽP.

Rozpočet obce na rok 2014 a jeho plnenie

Základom finančného hospodárenia obce je rozpočet obce zostavovaný podľa osobitných predpisov. Zostavuje sa na obdobie jedného kalendárneho roka. Obsah rozpočtu, spôsob jeho schvaľovania, resp. záverečného účtu obce upravuje Zákon o obecnom zriadení v § 9. Na krytie mimoriadnych výdavkov vo všeobecnom záujme môže obec rozhodnúť zavedenie verejnej dávky príspevku, poplatku, naturálnom plnení, o vyhlásení dobrovoľnej zbierky alebo prijatí úveru.

Základným nástrojom finančného hospodárenia obce bol rozpočet obce na rok 2014.

Obec predkladá záverečný účet v zmysle §16 Zákona č.583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V roku 2014 zostavila rozpočet podľa ustanovenia § 10 odsek 7 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Hospodárenie obce sa riadilo podľa schváleného rozpočtu na rok 2014. Rozpočet bol schválený obecným zastupiteľstvom dňa 11.12.2013,č.uznesenia 64/2013.

Rozpočet v roku 2014 bol obecným zastupiteľstvom upravený trikrát:

- prvá zmena schválená 25.06.2014 uznes.č.19b/2014
- druhá zmena schválená 24.09.2014 uznes.č.30b/2014
- tretia zmena schválená 10.12.2014 uznes.č.54b/2014

Rozpočet obce na rok 2014 bol zostavený ako vyrovnaný. Bežný rozpočet bol zostavený ako prebytkový a kapitálový rozpočet ako schodkový (Tabuľka 25).

Tabuľka 25 Rozpočet obce k 31.12.2014 v eurách

	Rozpočet	Rozpočet po zmenách
Príjmy celkom	207 910,00	229 540,00
z toho :		
Bežné príjmy	207 910,00	220 060,00
Kapitálové príjmy	0,00	7 700,00
Finančné príjmy	0,00	1 780,00
Príjmy RO s právnou subjektivitou	0,00	0,00
Výdavky celkom	207 910,00	229 540,00
z toho :		
Bežné výdavky	176 910,00	174 360,00
Kapitálové výdavky	24 000,00	48 180,00
Finančné výdavky	7 000,00	7 000,00
Výdavky RO s právnou subjektivitou	0,00	0,00
Rozpočet obce	0	0

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

2. Rozbor plnenia príjmov za rok 2014 v EUR za obec

Rozbor plnenia príjmov za rok 2014 v Eur. (Obec a RO) dokumentuje Tabuľka 26.

Tabuľka 26 Rozbor plnenia príjmov za rok 2014 v Eur.

Rozpočet na rok 2014 v €	Skutočnosť k 31.12.2014 v €	% plnenia
229 540,00	250 986,43	109,34

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Kvantitatívny a kvalitatívny rozsah peňažných prostriedkov vytvára príjmovú základňu obce a obec ju používa v rámci svojej samosprávnej pôsobnosti a právomoci. Rozpočet obce podľa zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy tvoria nasledujúce príjmy obce:

- 1) výnosy z miestnych daní a poplatkov,
- 2) nedaňový príjem, ktorý pochádza z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku obce a jednotlivých činností obce,
- 3) výnos, ktorý je produktom finančných prostriedkov obce,
- 4) sankcie, ktoré sú uložené za porušenie finančnej disciplíny uloženej obcou,
- 5) v prospech obce prijaté dary a výnosy dobrovoľných zbierok,
- 6) podiely na daniach v správe štátu,
- 7) dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu preneseného výkonu štátnej správy,
- 8) účelové dotácie,
- 9) prostriedky poskytnuté z Európskej únie a iné prostriedky poskytnuté zo zahraničia
- 10) iné príjmy podľa osobitných predpisov (Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách)

1. Bežné príjmy – daňové príjmy:

Bežné príjmy za rok 2014 obce Horné Hámre dokumentuje Tabuľka 27.

Tabuľka 27 Bežné príjmy - daňové príjmy obce

Rozpočet na rok 2014	Skutočnosť k 31.12.2014 v €	% plnenia
176 800,00	177 094,74	100,17

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Daňové príjmy obce predstavujú jednu tretinu príjmov obce a sú tvorené najmä:

- a) podielmi na dani z príjmov fyzických osôb,
- b) príjmami dane z nehnuteľností a ďalších miestnych daní a miestnych poplatkov za komunálny odpad a drobný stavebný odpad.

Výšku podielu na dani z príjmov fyzických osôb stanovuje zákon, výšku miestnych daní a poplatkov určuje obecné zastupiteľstvo.

Bežné daňové príjmy tvorili:

a/ Výnos dane z príjmov poukázaný územnej samospráve

Z predpokladanej finančnej čiastky vo výške 125 000 € z výnosu dane z príjmov boli k 31.12.2014 poukázané prostriedky zo ŠR vo výške 123 689,30 €, čo predstavuje plnenie na 98,95%.

b/ Daň z nehnuteľností

Z rozpočtovaných 39 000 € bol skutočný príjem k 31.12.2014 vo výške 40 436,75 €, čo je 103,68% plnenie. Príjmy dane z pozemkov boli vo výške 31 967,32 €, dane zo stavieb boli vo výške 8 469,43 €. K 31.12.2014 obec eviduje pohľadávky na dani z nehnuteľností v sume 809,91 €.

c/ Daň za psa 594,33 €

d/ Daň za ubytovanie 669,57 €

f/ Poplatok za komunálny odpad a drobný stavebný odpad 11 464,79 €

2. Bežné príjmy – nedaňové príjmy:

Bežné príjmy-nedaňové príjmy obce Horné Hámre na rok 2014 dokumentuje Tabuľka 28.

Tabuľka 28 Bežné príjmy - nedaňové príjmy obce

Rozpočet na rok 2014 v €	Skutočnosť k 31.12.2014 v €	% plnenia
26 580,00	28 441,10	107,00

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Pri tvorbe príjmovej stránky rozpočtov obcí sa venuje veľká pozornosť aj **nedaňovým príjmom**, ktoré môžu mať podobu bežných aj kapitálových príjmov. Nedaňovými príjmami sa snaží obec vyrovnať hospodárenie obce. Volené orgány obce sa podieľajú na rozhodovaní o týchto príjmoch, čo následne ovplyvňuje suverenitu obce. Medzi základný druh nedaňových príjmov patria príjmy z vlastného podnikania, kde ide najmä o príjmy z:

- obecných podnikov,
- zisku s majetkovým vkladom obce,
- predaja alebo prenájmu majetku,
- finančného investovania.

Bežné nedaňové príjmy tvorili:

a/ Príjmy z podnikania a z vlastníctva majetku

Z rozpočtovaných 13 520,00 € bol skutočný príjem k 31.12.2014 vo výške 12 947,10 €, čo je 95,76 % plnenie, z toho príjem z prenajatých pozemkov je vo výške 105,50 €, príjem z prenajatých priestorov a objektov vo výške 12 660,50 € a prenájmu zariadení 181,10 €

b/ Administratívne poplatky a iné poplatky, platby z predaja služieb, úroky z vkladov

Z rozpočtovaných 13 060 € bol skutočný príjem k 31.12.2014 vo výške 15 494 €, čo je

118,64% plnenie.

3. Bežné príjmy - ostatné príjmy:

Obec prijala nasledovné granty a transfery (Tabuľka 29).

Tabuľka 29 Bežné príjmy - ostatné príjmy (granty a transfery) obce

Rozpočet na rok 2014 v €	Skutočnosť k 31.12.2014 v €	% plnenia
16 680,00	16 330,46	97,90

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Obec prijala nasledovné dotácie (Tabuľka 30):

Tabuľka 30 Dotácie obce

P.č.	Poskytovateľ	Suma v €	Účel
1	MVSR Bratislava	199,32	Regob – evidencia obyvateľstva
2	MDVRR SR	26,09	Prenesený výkon štátnej správy -komunikác
3	MDVRR SR	561,72	PVŠS úsek stavebný
4	Krajský školský úrad B.B.	868,00	Školstvo nenormatívne FP – predšk.deti
5	OÚ Banská Bystrica	40,48	Dotácia zo ŠR – starostlivosť o vojn.hroby
6	ÚPSVaR B.Štiavnica	74,00	Stravné pre detí v HN /ZŠ/
7	ÚPSVaR B.Štiavnica	16,60	Školské potreby pre deti v hmot.núdzi/MŠ
8	ÚPSVaR B.Štiavnica	9 109,79	Transfer z ÚPSVaR na mater.a mzdy UoZ
9	OÚ Žiar nad Hronom.	3 227,88	Dotácia na voľby
10	KÚ ŽP B.B.	56,60	Životné prostredie
11	VUC BB	900,00	Dotácia na kultúrny program
12	Súkromné podniky	449,98	Granty
	S P O L U :	15 530,46	

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

4.Kapitálové príjmy (Tabuľka 31):

Tabuľka 31 Kapitálové príjmy

Rozpočet na rok 2014 v €	Skutočnosť k 31.12.2014 v €	% plnenia
--------------------------	-----------------------------	-----------

7 700,00	27 339,31	355,06
----------	-----------	--------

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

a/ **Príjem z predaja kapitálových aktív:**
nevidujeme.

b/ **Príjem z predaja pozemkov a nehmotných aktív:**

Z rozpočtovaných 0,00 € bol skutočný príjem k 31.12.2014 v sume 19 647,98 €, plnenie sa očakávalo až v ďalšom roku. Ide o príjem za predaj pozemkov na výstavbu rodinných domov.

c/ **Granty a transfery**

Z rozpočtovaných 7 700,00 EUR bol skutočný príjem k 31.12.2014 v sume 7 691,33 EUR, čo predstavuje 99,89 % plnenie.

V roku 2014 obec získala nasledovné granty a transfery (Tabuľka 32):

Tabuľka 32 Granty a transfery

P.č.	Poskytovateľ dotácie	Suma v EUR	Investičná akcia
1.	Ministerstvo vnútra SR	7 691,33	Nadstavba 6 b.j. MŠ

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

5.Príjmové finančné operácie:

Príjmové finančné operácie dokumentuje Tabuľka 33.

Tabuľka 33 Príjmové finančné operácie

Rozpočet na rok 2014 v €	Skutočnosť k 31.12.2014 v €	% plnenia
1 780,00	1 780,82	100,05

- položka RF na vyrovnanie rozpočtu 1 780,82 €

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

3. Rozbor plnenia výdavkov za rok 2014 v EUR

1.Výdavky obce spolu:

Výdavky obce spolu dokumentuje Tabuľka 34.

Tabuľka 34 Výdavky obce za rok 2014 v Eur.

Rozpočet na rok 2014 v €	Skutočnosť k 31.12.2014 v €	% plnenia
229 540,00	235 156,38	102,45

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

V dôsledku decentralizácie verejnej správy a s tým spojeného presunu kompetencií, sa obce podieľajú čoraz väčšou mierou na zabezpečovaní verejných statkov. Spôsobuje to, že obec musí

vynaložiť prostriedky z rozpočtu na ich zabezpečenie. Obec financuje konkrétne činnosti vyplývajúce z jej samosprávneho postavenia. Výdavky rozpočtu obce sú v určitej miere vždy závislé od ich príjmov. Výdavky miestnych rozpočtov sa zameriavajú na širokú a rôznorodú činnosť, ktorá vyplýva zo samosprávneho finančného hospodárenia obcí. Všetky výdavky obecného rozpočtu môžeme rozdeliť do dvoch častí:

1. neinvestičné výdavky (bežné),
2. investičné výdavky (kapitálové).

2.Kapitálové výdavky:

Kapitálové výdavky obce dokumentuje Tabuľka 35.

Tabuľka 35 Kapitálové výdavky obce

Rozpočet na rok 2014 v €	Skutočnosť k 31.12.2014 v €	% plnenia
48 180,00	48 050,77	99,73

z toho:

Funkčná klasifikácia	Rozpočet	Skutočnosť v €	% plnenia
Rozvoj bývania, prístavby, nadstavby MŠ	6 280,00	6 161,00	98,11

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Dotácia poskytnutá ako doplatok z roku 2013 na nadstavbu MŠ 6. b.j

3.Bežné výdavky obce (Tabuľka 36):

Tabuľka 36 Bežné výdavky

Rozpočet na rok 2014 v €	Skutočnosť k 31.12.2014 v €	% plnenia
174 360,00	180 037,64	103,26

v tom:

Funkčná klasifikácia:	Rozpočet	Skutočnosť	% plnenie
Všeobecná verejná správa	85 700,00	89 171,34	104,05
Verejný poriadok a bezpečnosť	450,00	462,84	102,85
Ekonomická oblasť	4 200,00	3 693,14	87,93
Ochrana životného prostredia	9 200,00	9 522,31	103,50
Bývanie a občianska vybavenosť	20 250,00	20 234,48	100,08
Rekreácia, kultúra a náboženstvo	13 410,00	13 417,43	99,94

Vzdelávanie - predškolská výchova	32 850,00	35 392,63	107,74
Vzdelávanie - školské stravovanie	8 200,00	8 052,87	98,21
Sociálne zabezpečenie	100,00	90,60	90,60
SPOLU:	174 360,0	180 037,65	103,26

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

a) Mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania

Z rozpočtovaných 69 270,00 € bolo skutočné čerpanie k 31.12.2014 v sume 70 988,53 €, čo je 102,48 % čerpanie. Patria sem mzdové prostriedky pracovníkov OcÚ, MŠ, ŠJ a členov OVK.

b) Poistné a príspevok do poisťovní

Z rozpočtovaných 23 450,00 € bolo skutočne čerpané k 31.12.2014 v sume 24 914,53 € čo je 106,25 % čerpanie.

c) Tovary a služby

Z rozpočtovaných 75 860,00 € bolo skutočne čerpané k 31.12.2014 v sume 78 326,24 € čo je 103,25 % čerpanie. Ide o prevádzkové výdavky OcÚ, ako sú cestovné náhrady, energie, materiál, dopravné, rutinná a štandardná údržba, nájomné za nájom a ostatné tovary a služby.

d) Bežné transfery

Z rozpočtovaných 3 280,00 € bolo skutočne čerpané k 31.12.2014 v sume 3 436,02 €, čo predstavuje 104,76 % čerpanie.

e) Splácanie úrokov a ostatné platby súvisiace s úvermi, pôžičkami a návratnými finančnými výpomocami

Z rozpočtovaných 2 500,00 € bolo skutočne vyčerpané k 31.12.2014 v sume 2 372,32 €, čo predstavuje 94,89 % čerpanie.

4. Výdavkové finančné operácie (Tabuľka 37):

Tabuľka 37 Výdavkové finančné operácie

Rozpočet na rok 2013 v €	Skutočnosť k 31.12.2012 v €	% plnenia
7 000,00	7 067,96	100,97

- Finančné prostriedky boli použité na splácanie úveru ŠFRB

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Použitie prebytku rozpočtového hospodárenia za rok 2014

Použitie prebytku rozpočtového hospodárenia obce za rok 2014 dokumentuje Tabuľka 38.

Tabuľka 38 Použitie prebytku hospodárenia v roku 2014

Hospodárenie obce	Skutočnosť k 31.12.2014
Bežné príjmy spolu	221 866,30
z toho : bežné príjmy obce	221 866,30
bežné príjmy RO	
Bežné výdavky spolu	180 037,65
z toho : bežné výdavky obce	180 037,65
bežné výdavky RO	
Bežný rozpočet	41 828,65
Kapitálové príjmy spolu	27 339,31
z toho : kapitálové príjmy obce	27 339,31
kapitálové príjmy RO	
Kapitálové výdavky spolu	48 050,77
z toho : kapitálové výdavky obce	48 050,77
kapitálové výdavky RO	
Kapitálový rozpočet	-20 711,46
Prebytok/schodok bežného a kapitálového rozpočtu	21 117,19
<i>Vylúčenie z prebytku – fond opráv byty, prevzaté zálohy na energie</i>	1 563,50
Upravený prebytok/schodok bežného a kapitálového rozpočtu	19 553,69
Príjmy z finančných operácií	1 780,82
Výdavky z finančných operácií	7 067,96
Rozdiel finančných operácií	-5 287,14
PRÍJMY SPOLU	250 986,43
VÝDAVKY SPOLU	235 156,38
Hospodárenie obce	15 830,05
<i>Vylúčenie z prebytku – fond opráv byty, prevzaté zálohy na energ.</i>	1 563,50
Upravené hospodárenie obce	14 266,55

Prebytok rozpočtu v sume **21 117,19 EUR** zistený podľa ustanovenia § 10 ods. 3 písm. a) a b) zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, navrhujeme použiť na:

V zmysle ustanovenia § 16 odsek 6 zákona č.583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa na účely tvorby peňažných fondov pri usporiadaní prebytku rozpočtu obce podľa § 10 ods. 3 písm. a) a b) citovaného zákona, z tohto **prebytku vylučujú** :

- a) nevyčerpané prostriedky z **fondy prevádzky, údržby a opráv** podľa ustanovenia § 18 ods.2 zákona č.443/2010 Z.z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v z.n.p. v sume **1 267,50 €** a o **prevzaté zálohy na energie** v sume **296,00 €**

ktoré je možné použiť v rozpočtovom roku v súlade s ustanovením § 8 odsek 4 a 5 zákona č.523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Schodok finančných operácií v sume 5 287,14 EUR sa vykryl z prebytku bežného rozpočtu.

Zostatok prebytku rozpočtu 15 830,05 po vylúčení fondu opráv a záloh na energie v sume 1 563,50 € navrhujeme použiť na tvorbu rezervného fondu za rok 2014 vo výške 14 266,55 €.

Tvorba a použitie prostriedkov rezervného, peňažného a sociálneho fondu

1. Tvorba a použitie prostriedkov rezervného a sociálneho fondu

a/ Rezervný fond:

Obec vytvára rezervný fond v zmysle zákona č.583/2004 Z.z. Rezervný fond sa vedie na samostatnom bankovom účte. O použití rezervného fondu rozhoduje obecné zastupiteľstvo (Tabuľka 39).

Tabuľka 39 Rezervný fond v Eur.

Peňažné fondy	Suma v €
Stav k 1.1.2014	7 574,01
Prírastky - z prebytku hospodárenia	0,00
Úbytky - použitie na rekonštrukcia MŠ kapitálové výdavky	1 780,82
Stav k 31.12.2014	5 793,19

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

b/ Sociálny fond:

Tvorbu a použitie sociálneho fondu upravuje kolektívna zmluva, vedie sa na samostatnom účte (Tabuľka 40).

Tabuľka 40 Sociálny fond v Eur.

Sociálny fond	Suma v €
Stav k 1.1.2014	1 055,44
Prírastky – povinný prídel 1% + ďalší prídel 0,5%	597,41
Čerpanie SF	470,63
Stav k 31.12.2014	1 182,22

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

V súvahe je zostatok SF = 1 218,66 € z dôvodu toho, že sa naučtoval predpis na SF za 12/2014 ako $527/472 = 36,44$ €.

Bilancia aktív a pasív k 31.12.2014 v EUR

2. Bilancia aktív a pasív k 31.12.2014 v EUR.

Tabuľka 41 Aktíva

Názov	Stav k 1.1.2014	Stav k 31.12.2014
<i>Neobežný majetok spolu</i>	1 338 583,50	1 286 997,18
Z toho: dlhodobý hmotný majetok	1 205 847,50	1 154 261,18
dlhodobý finančný majetok	132 736,00	132 736,00
<i>Obežný majetok spolu</i>	17 041,46	41 362,01
Z toho: zásoby	23,39	26,68
pohľadávky	8 035,90	8 018,67
finančný majetok	8 982,17	33 316,66
Časové rozlíšenie	353,77	260,95
SPOLU	1 355 978,73	1 328 620,14

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Pasíva dokumentuje Tabuľka 42.

Tabuľka 42 Pasíva

Názov	Stav k 1.1.2014	Stav k 31.12.2014
<i>Vlastné imanie</i>	522 052,46	569 131,89
Z toho: VH z minulých rokov	504 276,01	522 052,46

VH za účtovné obd.	14 629,51	47 079,43
Oceňov.rozdiel z prec.maj.	3 146,94	
<i>Závazky</i>	<i>320 725,11</i>	<i>262 619,35</i>
Z toho: rezervy	5 334,02	400,00
dlhodobé záväzky	236 889,14	238 281,39
krátkodobé záväzky	78 501,95	23 937,96
Časové rozlíšenie	<i>513 201,16</i>	<i>496 868,90</i>
SPOLU:	1 355 978,73	1 328 620,14

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

3. Prehľad o stave a vývoji dlhu k 31.12.2014

Obec k 31.12.2014 eviduje tieto záväzky:

- voči dodávateľom 14 410,24 EUR
- voči odvody, daň 2 841,89 EUR
- voči zamestnancom 6 267,98 EUR

Tabuľka 43 Prehľad o stave a vývoji dlhu k 31.12.2014

Výška úveru v €	Výška úroku	Zabezpečenie	Stav k 01.01.2014	Zostatok k 31.12.2014	Splatnosť
ŠFRB 244 586,35	1% p.a.	Banková zár. zál. právo	235 792,15	228 713,24	15.10.2042

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Účet 479: Záväzok voči ŠFRB k 31.12.2014 je vo výške 228 713,24 €. Úver sa spláca mesačnými splátkami vo výške 786,69 € od 15.10.2012.

Obec dodržiava pravidlá vývoja dlhu a dlhovej služby podľa zákona 583/2014 Z.z. v platnom znení.

8. Prehľad o poskytnutých dotáciách právnickým osobám a fyzickým osobám - podnikateľom podľa § 7 ods. 4 zákona č.583/2004 Z.z.

Obec v roku 2014 poskytla dotáciu v súlade s VZN č. 10/2008 o poskytovaní dotácií z rozpočtu obce na podporu všeobecne prospešných služieb (Tabuľka 44).

Tabuľka 44 Poskytnuté dotácie

Žiadateľ dotácie	Poskytnutá suma v €	Použitá suma	Zostatok
TJ Klas Horné Hámre-bežné výdavky	3 500,00	1 943,00	0
Dobrovoľný hasičský zbor	300,00	57,03	0
Farský úrad Horné Hámre	5 000	Podľa možností	

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Dotácia bola poskytnutá na telovýchovnú činnosť a táto bola v zmysle VZN aj vyúčtovaná.

9. Finančné usporiadanie vzťahov voči

- a) zriadeným a založeným právnickým osobám
- b) štátnemu rozpočtu
- c) štátnym fondom
- d) rozpočtom iných obcí
- e) rozpočtom VÚC

V súlade s ustanovením § 16 ods.2 zákona č.583/2004 o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov má obec finančne usporiadať svoje hospodárenie vrátane finančných vzťahov k zriadeným alebo založeným právnickým osobám, fyzickým osobám - podnikateľom a právnickým osobám, ktorým poskytli finančné prostriedky svojho rozpočtu, ďalej usporiadať finančné vzťahy k štátnemu rozpočtu, štátnym fondom, rozpočtom iných obcí a k rozpočtom VÚC.

- a) Finančné usporiadanie voči zriadeným a založeným právnickým osobám
- neúčtujeme

- b) Finančné usporiadanie voči štátnemu rozpočtu:

Účelové určenie grantu, transferu- bežné a kapitálové výdavky, sumu poskytnutých finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu dokumentuje Tabuľka 45.

Tabuľka 45 Finančné usporiadanie voči štátnemu rozpočtu

Poskytovateľ	Účelové určenie grantu, transferu uviest' : školstvo, matrika, - bežné výdavky - kapitálové výdavky - 2 -	Suma poskytnutých finančných prostriedkov - 3 -	Suma skutočne použitých finančných prostriedkov - 4 -	Rozdiel (stĺ.3 - stĺ.4) - 5 -
MVSR	Evidencia obyvateľov bež.výd	199,32	199,32	0,00
MDVRR SR	Pre miestne a účelové komunikácie	26,09	26,09	0,00
MDVRR SR	Spoločný stavebný úrad	561,72	561,72	0,00
Krajský šk.úrad	Škol. nenormatív. FP	868,00	868,00	0,00
MV SR	Starostlivosť o vojnové hroby	40,48	40,48	0,00
ÚPSV a R	Stravné pre detí v HN	113,00	74,00	39,00
ÚPSV a R	Škol.potreby pre detí v HN	16,60	16,60	0,00
ÚPSV a R	Transfer na mater. a mzdy UoZ	9 109,79	9 109,79	0,00
MV SR	Dotácia na voľby	3 234,78	3227,88	6,90
KÚŽPB.Bystrica	Životné prostredie – bežné výdavky	56,60	56,60	0,00
MDVRR SR	Nadstavba MŠ byty – kap.výdavky	6 161,00	6 161,00	0,00
MDVRR SR	Nadstavba MŠ byty – kap.výdavky	1 530,33	1 530,33	0,00

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

c) Finančné usporiadanie voči štátnym fondom

Obec neuzatvorila v roku 2014 žiadnu zmluvu so štátnymi fondmi.

d) Finančné usporiadanie voči rozpočtom iných obcí

Obec neuzatvorila v roku 2014 žiadnu zmluvu s inou obcou.

e) Finančné usporiadanie voči rozpočtom VÚC

Tabuľka 46 Finančné usporiadanie voči rozpočtom z VÚC B.Bystrica

VÚC	Suma poskytnutých finančných prostriedkov	Suma skutočne použitých finančných prostriedkov	Rozdiel
Banská Bystrica	900,00	900,00	0

Vypracovala: Minarčinová

Predkladá: Ing. Milan Mokrá
starosta obce

V Horných Hámroch 03.06.2015

Vyvesené na úradnej tabuli: 08.06.2015

Schválené OZ dňa 22.06.2015 uznesením č. 42/2015

Vyhlásené: 23.06.2015

Plán rozpočtu na roky 2015 - 2017**Tabuľka 47** Rozpočet obce Horné Hámre na roky 2015 – 2017 príjmy a výdavky**2.3.1 Príjmy celkom**

	Skutočnosť k 31.12.2014	Plán na rok 2015	Plán na rok 2016	Plán na rok 2017
Príjmy celkom	250 986,43	426 420,00	216 360,00	213 410,00
z toho :				
Bežné príjmy	221 866,30	214 560,00	216 360,00	213 410,00
Kapitálové príjmy	27339,31	0,00	0,00	0,00
Finančné príjmy	1 780,82	211 560,00	0,00	0,00

2.3.2 Výdavky celkom

	Skutočnosť k 31.12.2014	Plán na rok 2015	Plán na rok 2016	Plán na rok 2017
Výdavky celkom	235 156,38	426 420,00	216 360,00	213 410,00
z toho :				
Bežné výdavky	180 037,65	186 950,00	185 360,00	185 360,00
Kapitálové výdavky	48 050,77	226 470,00	17 490,00	15 050,00
Finančné výdavky	7 067,96	13 000,00	13 510,00	13 000,00

*Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)*Analýza významných položiek z účtovnej závierky:

- Rekonštrukcia MŠ a nadstavba 6 bytových jednotiek bola uskutočnená v roku 2013, ale z dôvodu ukončenia výstavby a kolaudácie v januári 2014 bola zaradená do majetku a zahájené odpisovanie až v roku 2014.
- Rekonštrukcia budovy s.č. 159 na bytový dom so 7 b.j. a následná kúpa tejto budovy sa uskutoční v roku 2015. Predaj obecného pozemku na výstavbu rodinných domov fyzickým osobám sa očakávalo v roku 2015, ale dve parcely sa odpredali v roku 2014.

5. Vývoj pohľadávok a záväzkov v eurách

5.1. Pohľadávky

Tabuľka 48 Vývoj pohľadávok v eurách

Pohľadávky	Stav	Stav
	k 31.12 2013	k 31.12 2014
Pohľadávky do lehoty splatnosti	7 853,32	7 976,09
Pohľadávky po lehote splatnosti	2 838,09	42,58

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Záväzky dokumentuje Tabuľka 49.

Tabuľka 49 Vývoj záväzkov v eurách

Záväzky	Stav	Stav
	k 31.12 2013	k 31.12 2014
Záväzky do lehoty splatnosti	78 501,95	23 937,96
Záväzky po lehote splatnosti	0,00	0,00

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Analýza významných položiek z účtovnej závierky:

- nárast pohľadávok vznikol nedoplatkami za bežný rok, ktoré sa postupne znižujú v nasledujúcom roku.
- nárast záväzkov vznikol vyfakturovaním nákladov na rekonštrukciu MŠ a nadstavby 6 b.j.

Hospodársky výsledok v eurách dokumentuje Tabuľka 50.

Tabuľka 50 Hospodársky výsledok v eurách

Názov	Skutočnosť k 31.12. 2013	Skutočnosť k 31.12.2014	Predpoklad rok 2015	Predpoklad rok 2016
Náklady	241 128,54	220 569,32	229 510,00	229 510,00
50 – Spotrebované nákupy	38 023,74	31 823,87	40 000,00	40 000,00
51 – Služby	52 231,81	24 955,10	50 000,00	50 000,00
52 – Osobné náklady	91 180,86	100 076,85	87 000,00	87 000,00
53 – Služby	1,36	0,00	10,00	10,00
54 – Ostatné náklady na prevádzkovú činnosť	13 633,33	8 664,40	1 000,00	1 000,00
55 – Odpisy, rezervy a OP z prevádzkovej a finančnej činnosti a zúčtovanie časového rozlíšenia	40 631,81	48 945,72	45 000,00	45 000,00
56 – Finančné náklady	3 313,88	2 996,35	4 000,00	4 000,00
57 – Mimoriadne náklady	0,00	0,00	0,00	0,00
58 – Náklady na transfery a náklady z odvodov príjmov	2 111,65	3 107,03	2 500,00	2 500,00
59 – Dane z príjmov	0,00	0,00	0,00	0,00
Výnosy	255 758,05	267 260,40	242 120,00	242 120,00
60 – Tržby za vlastné výkony a tovar	13 229,32	8 661,53	15 000,00	15 000,00
61 – Zmena stavu vnútroorganizačných služieb	0,00	0,00	0,00	0,00
62 – Aktivácia	0,00	0,00	0,00	0,00
63 – Daňové a colné výnosy a výnosy z poplatkov	182 250,34	183 178,31	185 000,00	185 000,00
64 – Ostatné výnosy	19 181,15	29 548,98	1 000,00	1 000,00
65 – Zúčtovanie rezerv a OP z prevádzkovej a finančnej činnosti a zúčtovanie časového rozlíšenia	4 057,01	4 935,70	4 000,00	4 000,00

66 – Finančné výnosy	17,85	5,65	20,00	20,00
67 – Mimoriadne výnosy	517,00	800,00	100,00	100,00
69 – Výnosy z transferov a rozpočtových príjmov v obciach, VÚC a v RO a PO zriadených obcou alebo VÚC	36 505,38	40 520,23	37 000,00	37 000,00
Hospodársky výsledok	14 629,51	47 079,43	12 610,00	12 610,00
/ + kladný HV, - záporný HV /				

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Hospodársky výsledok je kladný v sume **47 079,43 €** bol zúčtovaný na účet 428 – Nevysporiadaný výsledok hospodárenia minulých rokov.

7. Ostatné dôležité informácie

7.1 Prijaté granty a transfery

V roku 2014 obec prijala nasledovné granty a transfery (Tabuľka 51).

Tabuľka 51 Transfery a granty

Poskytovateľ	Účelové určenie grantov a transferov	Suma prijatých prostriedkov v EUR
MVSR Bratislava	Regob – evidencia obyvateľstva	199,32
MDVRR SR	Prenesený výkon štátnej správy -komunikác	26,09
MDVRR SR	PVŠS úsek stavebný	561,72
Krajský škols.úrad BB	Školstvo nenormatívne FP – predšk.deti	868,00
OÚ Banská Bystrica	Dotácia zo ŠR – starostlivosť o vojn.hroby	40,48
ÚPSVaR B.Štiavnica	Stravné pre detí v HN /ZŠ/	74,00
ÚPSVaR B.Štiavnica	Školské potreby pre deti v hmot.núdzi/MŠ	16,60
ÚPSVaR B.Štiavnica	Transfer z ÚPSVaR na mater.a mzdy UoZ	9 109,79
OÚ Žiar nad Hronom.	Dotácia na voľby	3 227,88
KÚ ŽP B.B.	Životné prostredie	56,60
VUC BB	Dotácia na kultúrny program	900,00

Súkromné podniky	Granty	449,98
------------------	--------	--------

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Popis najvýznamnejších prijatých grantov a transferov:

- grant od MDVRR SR na výstavbu nových bytov v nadstavbe MŠ

7.2 Poskytnuté dotácie

Obec v roku 2014 poskytla dotáciu v súlade s VZN č. 10/2008 o poskytovaní dotácií z rozpočtu obce na podporu všeobecne prospešných služieb (Tabuľka 52). Dotácia bola poskytnutá na telovýchovnú činnosť a táto bola v zmysle VZN aj vyúčtovaná nasledovne (Tabuľka 52). Novú dotáciu, ktorú obecný úrad na zastupiteľstve schválil TJ Klas Horné Hámre na rok 2015 je v sume 3 500 Eur, no zatiaľ táto suma poskytnutých prostriedkov je nevyčerpaná. DHZ bola schválená na rok 2015 dotácia vo výške 300 Eur a farskému úradu na rok 2015 vo výške 5000 Eur.

Tabuľka 52 Zoznam poskytnutých dotácií

Prijímateľ dotácie	Účelové určenie dotácie	Suma poskytnutých prostriedkov v EUR
TJ Klas Horné Hámre	Športová činnosť vo futbale	1 943,00
Dobrovoľný hasičský zbor	Športová činnosť - hasičské preteky	57,03

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

7.3 Významné investičné akcie v roku 2014

Najvýznamnejšie investičné akcie realizované v roku 2014:

- Dofinancovanie rekonštrukcia MŠ a nadstavba 6 bytových jednotiek

7.4 Predpokladaný budúci vývoj činnosti

Predpokladané investičné akcie realizované v budúcich rokoch:

- Obstaranie zrekonštruovanej budovy s. č. 159 na 7 bytových jednotiek

7.5 Udalosti osobitného významu po skončení účtovného obdobia

Obec nezaznamenala žiadnu udalosť osobitného významu po skončení účtovného obdobia.

Hodnotenie plnenia programov obce - Hodnotiaca správa k plneniu programového rozpočtu

Obec Horné Hámre na svojom zasadnutí schválila obecným zastupiteľstvom dňa 10.12.2014, že nebude uplatňovať programový rozpočet. Rozpočet obce Horné Hámre na roky 2012–2017 dokumentuje Tabuľka 53.

Tabuľka 53 Schválený rozpočet obce Horné Hámre na roky 2012 – 2017

BEŽNÉ PRÍJMY

Ekonom.	Názov položky	rok	rok	schválený	očakávaná	rok	rok	rok
klasifikácia		2012	2013	2014	skutočnosť	2015	2016	2017
111003	Výnos dane z príjmov FO	125 533,24	127 063,93	125 000,00	122 000,00	127 200,00	125 000,00	126 000,00
121001	Daň z nehmuteľnosti – z pozemkov	21 287,23	28 055,01	28 000,00	29 400,00	28 000,00	30 000,00	28 000,00
121002	Daň z nehmuteľnosti – zo stavieb	8 123,43	8 162,41	8 500,00	8 500,00	8 500,00	9 500,00	9 000,00
133001	Daň za psa	647,00	642,33	650,00	650,00	650,00	650,00	650,00
133003	Daň za nevýherné hracie prístroje	35,00		-	0,00			
133006	Daň za ubytovanie	645,48	664,95	650,00	670,00	650,00	650,00	650,00
133012	Daň za užívanie verejného priestranstva	3 889,85		500,00	480,00	500,00	500,00	500,00
133013	Poplatok za kom. odpady a dr. stav. odpady	10 958,80	10 911,60	11 000,00	11 000,00	11 000,00	11 000,00	11 000,00
212002	Z prenajatých pozemkov	22,80	19,10	20,00	24,00	20,00	20,00	20,00
212003	Z prenajatých budov, priestorov, objektov	1 799,68	1 929,02	13 000,00	10 500,00	17 500,00	17 500,00	17 500,00
212004	Z prenájom strojov, prístrojov, zariadení	454,52	581,52	500,00	160,00	500,00	500,00	500,00
221004	Administratívne poplatky ostatné	2 582,56	2 088,40	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00
223001	Za predaj výrobkov, tovarov, služieb	11 144,28	11 002,32	8 800,00	9 600,00	8 800,00	9 800,00	8 800,00
223002	Za materské školy	583,62	707,00	650,00	740,00	600,00	600,00	650,00
223003	Za stravné	1 245,93	1 768,34	1 500,00	1 600,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00
223004	Za prebytočný hmotný majetok	1 656,56						
229005	Za znečisťovanie ovzdušia	79,52	75,09	80,00	75,00	80,00	80,00	80,00
242000	Z vkladov	14,58	17,55	30,00	10,00	30,00	30,00	30,00
243000	Z účtov finančného hospodárenia	0,09	0,13		0,14			
292006	Z náhrad z poistného plnenia		517,00					
292012	Z dobročinností				800,00			
292027	Iné		27,67	30,00	-	30,00	30,00	30,00
291008	Od ostatných subj. ver. správy	11,08						
311000	Granty - nerozpočtujú sa	1 050,40	350,00		400,00			

312001	Transfer z ÚPSVaR	2 047,31	2 498,54	2 000,00	7 200,00	2 000,00	2 000,00	1 500,00
312001	Transfer zo ŠR	4 551,18	7 823,94	4 000,00	3 300,00	4 000,00	4 000,00	4 000,00
312001	Transfer zo ŠR Krajský školský úrad	629,00	806,00	600,00	1 000,00	600,00	600,00	600,00
312008	Z rozpočtu VÚC	380,00	414,00	400,00	900,00	400,00	400,00	400,00
312012	Zo ŠR na úhr. prenesený výkon ŠS		2 031,98		200,00			
	Bežné príjmy spolu	199 373,14	208 157,83	207 910,00	211 209,14	214 560,00	216 360,00	213 410,00

KAPITÁLOVÉ PRÍJMY

Ekonom.	Názov položky	rok	rok	schválený	očakávaná	rok	rok	rok
klasifikácia		2012	2013	2014	2014	2015	2016	2017
231000	Príjem z predaja kapitálových aktív		17 323,54					
233001	Z predaja pozemkov	2 301,84	1 447,74					
322001	Zo ŠR - štátny účelový fond		64 158,61		7 700,00			
322	Príjem kapitálového rozpočtu - PPA na MK							
322	Príjmy kap. rozpočtu - Envirofond - vodovod	74 916,96						
	Kapitálové príjmy spolu	77 218,80	82 929,89	0,00	7 700,00			

PRÍJMY SPOLU	276 591,94	291 087,72	207 910,00	218 909,14	214 560,00	216 360,00	213 410,00
---------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Príjmové finančné operácie

454001	Prevod prostriedkov z rezervného fondu obc		1 412,49					
453000	Zostatok prost. z predch. rokov	60 654,39						
514002	Bankové úvery - dlhodobé		244 586,35			211 860,00		

BEŽNÉ VÝDAVKY

Funkčná klasifikácia	Ekonomická klasifikácia	Názov položky	rok 2012	rok 2013	schválený 2014	očakávaná skutočnosť 2014	rok 2015	rok 2016	rok 2017
01.1.1	610.62	Obce – mzdy, odvody	45 583,87	54 297,63	57 000,00	57 000,00	59 000,00	61 000,00	61 000,00
01.1.1	631	Obce – cestovné náhrady	568,10	439,26	550,00	550,00	650,00	640,00	640,00
01.1.1	632	Obce – energie, voda a komunikácie	4 705,92	4 941,96	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00
01.1.1	633	Obce – materiál	4 481,54	6 067,31	4 200,00	4 200,00	6 100,00	4 500,00	4 500,00
01.1.1	634	Obce – doprava	2 420,38	1 622,42	2 400,00	2 400,00	800,00	2 400,00	2 400,00
01.1.1	635	Obce – rutinná a štandardná údržba	5 291,59	1 073,27	5 500,00	5 500,00	6 000,00	6 000,00	6 000,00
01.1.1	637	Obce – služby	5 987,27	5 920,85	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00
01.1.1	641	Obce – transfer CVC		780,00	300,00	1 040,00	800,00	300,00	300,00
01.1.1	642	Obce – bežné transfery	268,40	907,26	400,00	400,00	400,00	400,00	400,00
01.1.2	637	Finan. a rozpoč. oblasť - Poplatky a odvody	4,70	0,45					
01.6.0	620	Voľby - mzdy a odvody	34,54	17,40		200,00			
01.6.0	632	Všeob. verejné služby - poštovné	25,85	63,10		50,00			
01.6.0	633	Všeob. verejné služby - všeob. materiál	53,56	40,75		150,00			
01.6.0	634	Všeob. verejné služby - palivo, mazivá, oleje	23,23	15,00		100,00			
01.6.0	635	Všeob. verejné služby - rutinná a štandardná údržba	88,47			0,00			
01.6.0	637	Všeob. verejné služby - stravovanie, odmeny	217,20	750,16		1 900,00			
03.2.0	632	Požiarna ochrana - energie, voda a komunikácie	494,34	1 033,45	850,00	110,00	400,00	850,00	850,00
03.2.0	633	Požiarna ochrana - materiál	360,90	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00
03.2.0	634	Požiarna ochrana - doprava	421,59	332,01	350,00	350,00	350,00	350,00	350,00
03.2.0	635	Požiarna ochrana - rutinná a štandardná údržba	984,20	25,45	300,00	0,00	300,00	300,00	300,00
03.2.0	637	Požiarna ochrana - súťaž, revízie		0,00					
03.2.0	642	Požiarna ochrana - bežné transfery, členské	131,00	558,00	500,00	50,00	300,00	500,00	500,00
04.5.1.3	635	Správa a údržba ciest – rutinná a štandardná údržba	3 113,17	13 546,38	9 560,00	8 460,00	7 450,00	7 500,00	7 500,00
04.5.1.3	636	Správa a údržba ciest – nájomné za pozemok cesty	108,70	108,70	100,00	108,70	100,00	100,00	100,00
04.5.1.3	637	Správa a údr. ciest – štúdie, expert. posudky, poplatky	2 891,95	810,74	1 000,00	810,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00
04.5.1.3	650	Správa a údr. ciest – popl. banke, manipul. poplatok	38,90	0,00	0,00	0,00			
05.1.0	633	Nakladanie s odpadmi – materiál	1 771,12	483,00	800,00	200,00	300,00	300,00	300,00
05.1.0	637	Nakladanie s odpadmi – služby	10 514,94	10 537,03	11 500,00	11 500,00	11 000,00	11 500,00	11 500,00
06.1.0	632	Rozvoj bývania - energie, voda, komunikácie				500,00	500,00		
06.1.0	633	Rozvoj bývania - materiál		1 444,37		250,00	200,00		
06.1.0	637	Rozvoj bývania - služby		2 617,36		300,00	300,00		
06.1.0	651	Rozvoj bývania - úroky z úveru		3 006,15	2 500,00	2 500,00	4 200,00	2 000,00	2 000,00
06.3.0	632	Zásobovanie vodou – energie, voda a komunikácie	14 344,43	7 102,52	7 600,00	7 600,00	7 600,00	8 600,00	8 600,00
06.3.0	635	Zásobovanie vodou – rutinná a štandardná údržba	950,87	657,60	1 000,00	300,00	800,00	1 000,00	1 000,00
06.3.0	637	Zásobovanie vodou – úpec, služby	282,12	3 369,38	300,00	300,00	400,00	300,00	300,00
06.4.0	632	Verejné osvetlenie – energie, voda a komunikácie	6 593,91	5 573,58	6 000,00	5 000,00	6 000,00	6 500,00	6 500,00
06.4.0	635	Verejné osvetlenie – rutinná a štandardná údržba	703,98	616,72	500,00	1 200,00	500,00	500,00	500,00
06.4.0	637	Verejné osvetlenie – poistenie proti škodám	71,99	107,52	100,00	230,00	300,00	100,00	100,00
08.1.0	632	Rekreačné a športové služby – energie	262,13	481,05	200,00	250,00	200,00	200,00	200,00
08.1.0	642	Rekreačné a športové služby – bežné transfery	1 614,46	773,65	1 500,00	1 500,00	3 500,00	1 500,00	1 500,00
08.2.0.3	632	Klub, špeciál. kult. zar. – energie	20,92	45,06		0,00			
08.2.0.5	633	Kníhnice – materiál	3,88	0,00	200,00	0,00	200,00	200,00	200,00
08.2.0	632	Kulturné služby – energie, voda a komunikácie	2 301,73	2 145,07	2 100,00	2 000,00	2 100,00	2 100,00	2 100,00
08.2.0	633	Kulturné služby – materiál	3 173,22	3 107,98	3 000,00	2 500,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00
08.2.0	635	Kulturné služby – rutinná a štandardná údržba	54,80	15,00	1 000,00	3 500,00	3 000,00	3 500,00	3 500,00
08.2.0	636	Kulturné služby – nájomné (žatva)	1 580,00						
08.2.0	637	Kulturné služby – služby	2 709,04	268,71	2 300,00	1 000,00	1 000,00	1 500,00	1 500,00
08.3.0	635	Vysielacie a vydav. služby – rutinná a štandar. údrž.	337,49	0,00	200,00	10,00	200,00	200,00	200,00
08.4.0	632	Nábož. a iné služby – energie, voda a komunikácie	209,11	395,41	200,00	200,00	200,00	200,00	200,00
08.4.0	633	Nábož. a iné služby – materiál		35,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00
08.4.0	635	Nábož. a iné služby – rutinná a štandardná údržba	96,20	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
08.4.0	642	Nábož. a iné služby – dotácia					5 000,00		
09.1.1.1	610.620	Predškolská výchova – mzdy, odvody	25 159,72	27 135,88	28 000,00	28 000,00	29 000,00	30 000,00	30 000,00
09.1.1.1	631	Predškolská výchova – cestovné náhr. tuzem.	2,40	41,13	100,00	150,00	100,00	100,00	100,00
09.1.1.1	632	Predškolská výchova – energie, voda a komunikác.	3 146,17	2 214,99	3 000,00	3 000,00	1 500,00	3 000,00	3 000,00
09.1.1.1	633	Predškolská výchova – materiál, knihy	1 287,67	2 616,91	1 000,00	1 500,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00
09.1.1.1	635	Predškolská výchova – rutinná a štandardná údržba	266,50	894,94	700,00	200,00	1 000,00	2 000,00	2 000,00
09.1.1.1	637	Predškolská výchova – služby	1 142,18	1 334,51	1 500,00	1 300,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00
09.6.0.1	610.620	Školské stravovanie – mzdy a odvody	5 440,34	7 290,30	7 500,00	7 500,00	7 500,00	7 500,00	7 500,00
09.6.0.1	631	Školské stravovanie – cestovné náhrady	6,83	15,02	10,00	10,00	10,00	20,00	20,00
09.6.0.1	632	Školské stravovanie – poštovné a telekom. služby		3,20	10,00	10,00	10,00	20,00	20,00
09.6.0.1	633	Školské stravovanie – materiál	245,43	418,70	300,00	300,00	300,00	300,00	300,00
09.6.0.1	635	Školské stravovanie – prev. strojov. príst.		4,50	80,00	80,00	80,00	80,00	80,00
09.6.0.1	637	Školské stravovanie – služby	333,93	262,94	300,00	500,00	500,00	300,00	300,00
10.7.0	642	Soc. pom. obč. v hm. a soc. núdzi na dávky v hm. núdzi	350,80	282,20	200,00		100,00	300,00	300,00
Bežné výdavky spolu			163 277,68	178 648,93	176 910,00	176 968,70	186 950,00	185 360,00	185 360,00

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Kapitálové výdavky obce na roky 2012–2017 dokumentuje nasledovná Tabuľka 54.

Tabuľka 54 Kapitálové výdavky spolu na roky 2012- 2017

Kapitálové výdavky

Funkčná klasifikácia	Ekonomická klasifikácia	Názov položky	rok 2012	rok 2013	schválený 2014	očakávaná skutočnosť 2014	rok 2015	rok 2016	rok 2017
04.5.1.3	717000	Správa a údržba ciest - rekonštr. a modernizácia	23 907,30	5 470,00	6 000,00	1 460,00		6 000,00	6 000,00
04.5.1.3	718005	Správa a údržba ciest - špec.stroje, prístř.zariadenia		0,00					
06.1.0	716000	Rozvoj bývania - projekt dokumentácia		8 897,18					
06.1.0	717003	Rozvoj bývania - prístavby, nadvstavby, stav.úpr.	542,60	337 586,32	9 000,00	14 000,00	224 560,00	1 660,00	
06.3.0	717002	Zasobovanie vodou - rekonštrukcia a modernizácia	120 285,55	50,00	9 000,00		1 400,00	9 500,00	9 050,00
08.4.0	716000	Náboženské a iné spoločenské služby - prípr.projekt				1 500,00	510,00	330,00	
09.1.1.1	717002	Predškolská výchova - rekonštrukcia a modernizácia				31 000,00			
Kapitálové výdavky spolu			144 735,45	352 003,50	24 000,00	47 960,00	226 470,00	17 490,00	15 050,00

Výdavky spolu 308 013,13 530 652,43 200 910,00 224 928,70 413 420,00 202 850,00 200 410,00

Výdavkové finančné operácie

01.7.0	821007	Trans.ver.dílu - Bankové úvery	5 011,05	6 434,13	7 000,00	6 500,00	13 000,00	13 510,00	13 000,00
--------	--------	--------------------------------	----------	----------	----------	----------	-----------	-----------	-----------

Vyrovnaný rozpočet 426 420,00 216 360,00 213 410,00

Prijmy spolu:	276591,94	291 087,72	207 910,00	218 909,14	426 420,00	216 360,00	213 410,00
Výdavky spolu:	308 013,13	530 652,43	200 910,00	224 928,70	413 420,00	202 850,00	200 410,00
Finančné operácie: príjmové	60 654,39	245 998,84	0,00	0,00	0	0	0
výdavkové	5 011,05	6 434,13	7 000,00	6 500,00	13 000,00	13 510,00	13 000,00

Ing. Milan Mokřý
starosta obce

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre (2015)

Návrh záverečného účtu obce Horné Hámre za rok 2014 je spracovaný v súlade s príslušnými ustanoveniami § 16 zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a obsahuje všetky predpísané náležitosti podľa § 16 ods. 5 zákona. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy. Riadna účtovná závierka k 31.12.2014 a hospodárenie obce Horné Hámre za rok 2014 bolo v súlade s § 9, ods. 5 zákona o obecnom zriadení a § 16 ods. 3 zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy overené audítorom.

2.2.5.8 Majetok obce

V doterajšej právnej úprave zákona o majetku obcí neexistovala definícia „majetku obce“, zákon len odkazoval na § 8 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. S účinnosťou od 01.07.2009 sa tento odkaz zo zákona o majetku vypustil a do § 1 zákona boli vložené nové odseky 2 a 3, kde sa zavádza definícia pojmu „majetok obce“ a súčasne zákon ustanovuje, na ktoré druhy majetku sa táto právna norma nevzťahuje (na nakladanie s cennými papiermi a s finančnými prostriedkami obce). Pokiaľ ide o definíciu pojmu „majetok obce“, uvedený §1 zákona vymedzuje majetok obcí ako hnutelné a nehnuteľné veci vrátane finančných prostriedkov, ako aj pohľadávky a iné majetkové práva, ktoré sú vo vlastníctve obce podľa tohto zákona alebo ktoré nadobudne obec do vlastníctva prechodom z majetku Slovenskej republiky na základe tohto zákona, alebo vlastnou činnosťou.

Majetkom obce sú veci vo vlastníctve obce, majetkové práva obce a majetkové práva právnických osôb založených obcou. Vzťahy obce majetku obce a vzťahy obyvateľov obce k majetku obce upravuje Zákon o obecnom zriadení v ust. § 8. Zásady hospodárenia s majetkom obce určuje obecné zastupiteľstvo podľa ust. § 7 a nasl. Zákon SNR č. 138/1991 Z. z. o majetku obcí. Podľa § 6 ods. 4 zákona o majetku obcí správca nemôže nadobudnúť majetok do svojho vlastníctva. Správcom majetku obce je podľa § 6 ods. 1 tohto zákona len rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia zriadená obcou.

V zmysle novely zákona obce musia tiež zverejňovať všetky zámery predat' alebo prenajať svoj majetok, a to v lehote 15 dní na svojej úradnej tabuli, na internetovej stránke obce a v regionálnej tlači. Táto povinnosť by mala prispieť k transparentnosti pri nakladaní s majetkom a zabezpečiť obyvateľom obce informovanosť o nakladaní s ním. V novom § 9a zákon o majetku obcí upravuje zásady pre nakladanie s majetkom obce. Ustanovuje sa, akým spôsobom je možné zverejniť zámer obce nakladať s majetkom, ako aj jeho spôsob. Zásadnou zmenou je, že zákon stanovil spôsob, ktorým sa majú realizovať prevody vlastníctva majetku obce, a to obligatórne zakotvil, že tieto prevody sa musia vykonať na základe obchodnej verejnej súťaže, dobrovoľnou dražbou alebo priamym predajom najmenej za cenu vo výške všeobecnej hodnoty majetku stanovenej podľa osobitného predpisu, t.j. znaleckým posudkom. Obdobne je obec povinná postupovať aj pri prenechávaní majetku do nájmu. Výnimku z vyššie uvedených pravidiel je možné urobiť len pri prevode bytu alebo pozemku podľa osobitného predpisu, pri pozemku zastavanom stavbou vo vlastníctve nadobúdateľa vrátane príľahlej plochy, ktorá svojím umiestnením a využitím tvorí neoddeliteľný celok so stavbou, pri prevode podielu majetku obce, ktorým sa realizuje zákonné predkupné právo, pri hnutelnej veci, ktorej zostatková hodnota je nižšia ako 3.500 eur, v prípadoch hodných osobitného zreteľa, o ktorých obecné zastupiteľstvo rozhodne trojpäťtinovou väčšinou prítomných poslancov a pri nájme majetku obce, ktorého trvanie s tým istým nájomcom neprekročí 10 dní v kalendárnom mesiaci.

Novela obsahuje aj okruh výnimiek, kedy by súťažné pravidlá boli pre obec zbytočne zaťažujúce, nevhodné, či dokonca nevýhodné. Tieto prípady sú uvedené vo výnimkách, a je to napr. pri prevodoch pozemkov pod stavbou, vecí malej zostatkovej hodnoty alebo prípady, v ktorých to trojpäťtinovou väčšinou schváli obecné zastupiteľstvo. Ak obec predáva majetok príbuzným starostu, poslanca či zamestnanca obecného úradu, musí vypísať verejnú obchodnú súťaž. V takomto prípade Správy katastra musia skúmať, či je nadobúdateľom obecného majetku osoba blízka starostovi, poslancom alebo zamestnancom obecného úradu. V takomto prípade musí predaju teda predchádzať verejná obchodná súťaž a následný súhlas zastupiteľstva s predajom.

Pri určení nájomného je potrebné vychádzať z nájomného, za aké prenajímajú obdobné nehnuteľnosti iné subjekty, napr. realitné kancelárie, štátne organizácie, pričom nie je potrebné v každom jednotlivom prípade za účelom určenia výšky nájmu dať vypracovať znalecký posudok.

Ak však obec nemá k dispozícii porovnateľné údaje o výške nájomného za nehnuteľnosti v určitom mieste, je nanajvýš vhodné a účelné dať vypracovať znalecký posudok, a to najmä z dôvodu, aby nebolo možné spochybniť hospodárnosť pri nakladaní s majetkom obce.

Obce môžu aj naďalej používať pri určovaní nájomného už vypracované všeobecne záväzné nariadenia o cene nájomov, prípadne cenové mapy, ak ceny nájomného v nich uvedené zodpovedajú trhovému nájomnému. Každá obec si tak môže individuálne vypracovať zásady, v ktorých vo všeobecnosti upraví, ktoré prípady bude možné považovať za hodné osobitného zreteľa pri prevode majetku obce. Každý prípad je však potrebné posudzovať individuálne a bolo by vhodné, aby o každom prípade obecné zastupiteľstvo rozhodlo trojpätinovou väčšinou prítomných poslancov. Uvedené platí aj v prípade prenechania majetku obce do nájmu. V kontexte s uvedeným si obec môže upraviť a ustanoviť vo všeobecne záväznom nariadení konkrétne prípady, ktoré bude považovať za hodné osobitného zreteľa. Uvedené je vhodné najmä v prípadoch, ktoré sa s určitou pravidelnosťou opakujú a bolo by zbytočné a neefektívne, keby malo obecné zastupiteľstvo rozhodovať opakovane o rovnakých prípadoch.

2.2.6 Hospodárstvo

2.2.6.1 Lesné hospodárstvo

Lesy sú jednou zo základných zložiek životného prostredia. Ovplyvňujú a zlepšujú podnebie, vodné a pôdne pomery, vytvárajú prirodzené prostredie pre mnohé druhy rastlín, živočíchov a ich spoločenstvá, sú zdrojom zdravia, osvieženia a poskytujú trvalý zdroj dreva. S rozvíjajúcim sa hospodárstvom človek využíval lesy ako ľahko prístupnú surovinu a z hľadiska jej obnoviteľnosti aj ako zdroj ľahko obnoviteľnej suroviny. V minulom období dochádzalo k intenzívnemu pretváraniu krajiny na poľnohospodársku krajinu.

Typické lesy sú dubovo-hrabové, dubové a vo vyšších polohách bukové lesy. Vzhľadom na svoju nadmorskú výšku, geologické podložie a expozíciu, pokrývajú zväčša teplomilné rastlinné spoločenstvá. Rastú tu vzácne a chránené druhy ako peniažtek slovenský, hrdobárka páchnuca, hrachor benátsky, kosatec nízky, hlaváčik jarný, poniklec veľkokvetý, ľalia zlatohlavá a rad ďalších chránených druhov. Mladšie pohorie sopečného pôvodu - Vtáčnik je súčasťou vulkanického Slovenského stredohoria. Najrozšírenejšie v jeho území sú andezity a ich pyroklastiká. Pre Vtáčnik sú typické bukové porasty a zmiešané porasty buka a jedle. Vrchol Vtáčnika pokrývajú bukové porasty krovitého vzrastu, tzv. listnatá kosodrevina s pôvodným smrekom, v ktorej sa objavujú horské druhy rastlínstva, ako sú mačucha cesnačkovitá, kamzičník rakúsky, chlpaňa lesná, iskerník platanolistý, prilbica moldavská a pozoruhodný výskyt má škarda sibírska. Vzácné sa tu vyskytuje aj tis obyčajný.

2.2.6.2 Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárska výroba je základnou hospodárskou činnosťou človeka, s ňou sú spojené rozhodujúce etapy rozvoja ľudskej spoločnosti. Poľnohospodárska výroba predstavuje vedomé a systematické využívanie prírodných síl a zdrojov, ktoré využívajú biologické vlastnosti niektorých rastlín a živočíchov k zabezpečeniu potravy a ďalších surovín potrebných na upokojenie základných existenčných potrieb človeka (Spišiak, 2000).

Poľnohospodárstvo v tomto regióne malo bohatú históriu. Keďže tu nebolo v minulosti veľa priemyselných podnikov, obyvatelia sa snažili orientovať hlavne na vlastné hospodárstva. V 50-tych rokoch 20. storočia boli urobené zásahom štátnej moci nútené výkupy, ľudom boli odobraté lesné majetky, polia a ďalšie súkromné pozemky. Už v roku 1949 tu bola snaha o založenie JRD, ktorá sa tu stretla s nepochopením miestnych obyvateľov. JRD ako také vzniklo až v roku 1960, no už v roku 1961 bolo pre neúspech zmenené na Školský majetok. V roku 1973 nastala ďalšia zmena a vznikol Štátny majetok Nová Baňa, ktorý existoval až do roku 1995. V tomto období vznikol Roľan s.r.o., ako nástupca Štátneho majetku Nová Baňa a majetok v obci Horné Hámre spravuje dodnes, v maštaliach sa nachádza približne 150 kusov hovädzieho dobytká a v súčasnosti aj okolo 100 kusov oviec. Na ornej pôde sa na viac ako 50% pestujú viacročné krmoviny, na druhom mieste sú jednoročné krmoviny a na treťom obilniny. Dopestujú sa tu predovšetkým jačmeň, zemiaky, raž, pšenica a z krmovín d'atelina. Vzhľadom na veľkú rozlohu lúk a pasienkov sú v okrese dobré podmienky pre chov hovädzieho dobytká. Na lazoch sú dodnes v zachovalom stave ovocné záhrady a sady, v ktorých sa nachádza množstvo ovocných stromov, hlavne sú to hrušky, jablone, slivky. V rámci transformačného procesu sa v poľnohospodárstve začalo s obnovou evidencie vlastníctva, identifikácie pozemkov a programom pozemkových úprav. To prináša aj zmeny vo výmerách jednotlivých skupín pôd a to hlavne vo výmerách poľnohospodárskej, lesnej pôdy a trvalých trávnych porastov.

Rozmanité prírodné podmienky Žiarskej kotliny umožňujú život mnohým druhom nielen pôvodnej, ale aj dovezenej poľovnej zveri. Poľovná plocha regiónu je rozdelená na oblasti chovu jelenej, srnčej a malej poľnej zveri. V Štiavnickom pohorí Odštepny závod Žarnovica obhospodaruje štyri poľovné revíry.

2.2.6.3 Vodné hospodárstvo

Obcou Horné Hámre pretekajú dva potoky a to Kľakovský a Pílanský potok. Právna starostlivosť o vodu je vymedzená v zákone NR SR č. 184/2002 Z. z. o vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (vodný zákon) s účinnosťou od 1. júna 2002. Tento zákon vytvára podmienky na všestrannú ochranu povrchových vôd a podzemných vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých krajinných ekosystémov, na zlepšenie stavu povrchových vôd a na ich účelné a hospodárne využívanie.

Podzemné vody

Kvalita podzemných vôd sa pohybuje v rozmedzí II. - V. triedy čistoty. **Žiarska kotlina** patrí medzi najviac ohrozené oblasti z hľadiska kvality podzemných vôd. Znečistenie podzemných vôd pochádza hlavne z priemyslu, ale aj z poľnohospodárskej činnosti.

Povrchové vody

K najväčším znečisťovateľom vôd patria odpadové vody z domácností, priemyselnej a poľnohospodárskej výroby a komunálne odpadové vody. Nakoľko merania kvality vôd toku Kľak sa pravidelne nerealizujú, možno predpokladať, že má vodu, väčšinou v II. triede čistoty. Nakoľko v obci Horné Hámre nie je vybudovaná kanalizácia, možno predpokladať, že dochádza k priamemu znečisťovaniu povrchových vôd riešeného územia. Povrchové vody a vodné toky v riešenom území sú kontaminované predovšetkým splaškami humusu, pôdy (zeminy), hnojív, pesticídov vrátane vyvezených splaškov z polí a záhrad. Vďaka starostlivosti a kontrole zo strany obecného úradu sú prípady hádzania domového odpadu, kovového šrotu, obalov do vodných tokov skôr ojedinelé a periodicky sa odstraňujú. Značný rozsah chemického znečistenia predstavujú poľnohospodárske závody a nelegálne skládky odpadov, z ktorých sú často vylúhované aj toxické látky znečisťujúce povrchové i podzemné vody.

Najväčším vodným tokom v oblasti je rieka Hron. Od profilu Valkovňa na hornom toku rieky, až po Tekovskú Breznicu sa výsledná kvalita vody pohybuje v III., prevažne však v IV. a V. triede čistoty (o.i. vysoký obsah koliformných baktérií). V mieste odberu Nemecká je Hron v skupine doplňujúcich ukazovateľov NEL - UV zaradený do V. triedy čistoty, taktiež aj v mieste odberu Sliač, kde navyše pribúda chemické znečistenie ťažkými kovmi - Zn (IV. trieda). V oblasti od Žiaru nad Hronom IV. a V. triedu čistoty spôsobuje vysoký obsah NL a taktiež sa tu zvýšil obsah Fe a Mn. V celej časti oblasti boli namerané vysoké hodnoty NEL čo spôsobuje, že kvalita vody zodpovedá IV. a V. triede čistoty. Na znečistení sa podieľa najmä priemysel v okolí Banskej Bystrice. Oblasť Sliača je znečistená letiskom a stavebnou a strojárskou výrobou vo Vlkanovej. Úsek Hrona od Žiaru nad Hronom po Kalnú nad Hronom ovplyvňujú a v minulosti ovplyvňovali podniky na spracovanie rúd v Žiari nad Hronom, drevovýroba v Žarnovici, spracovanie minerálnych vlákien Izomat a.s. Nová Baňa, Rudné bane v Hodruši a odpadové vody z verejnej kanalizácie v celej oblasti.

Zásobovanie pitnou vodou

V zmysle zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení je obec zodpovedná za zásobovanie obce pitnou vodou a zodpovedá za odvádzanie odpadových vôd, ktoré vzniknú na území obce. Obec je v súčasnosti zásobovaná pitnou vodou zo skupinového vodovodu. Pokrytie vodovodnou infraštruktúrou je 80 %.

2.2.6.4 Priemysel

Slovensko sa všeobecne považuje za mladé priemyselné územie. História priemyslu však siaha ďaleko do minulosti, i keď toto odvetvie mnoho storočí nemalo dominantné postavenie v ekonomickej štruktúre Slovenska. V 16. – 17. storočí sa napriek zhoršeniu hospodárskych pomerov v Uhorsku sformovali centrá a regióny baníctva a hutníctva európskeho významu, ktoré prispeli k významným inováciám v oblasti technológie výroby a k rozvoju poznatkov príslušných vedných odborov. Medzi takéto centrá patrila aj Nová Baňa zo zázemím okolitých obcí, kde bol prvýkrát v strednej Európe použitý vodostĺpcový parný stroj na čerpanie vody z baní (Mládek, 1990).

Život na kopaniciach sa od počiatkov spájal s potrebou zaobstarávania obživy a obydlia vo veľmi drsných podmienkach. Od tejto potreby sa preto odvíjalo i zamestnanie obyvateľov.

V obci v období 18. storočia existovala železiarska huta a hámor na spracovanie železa. Významnou pracovnou silou tu boli najmä železiari a baníci, spracovatelia tavenej rudy-strusky, odlievači drahých kovov, hlavne striebra. Ako kráľovskí, neskôr štátni robotníci, boli obyvatelia Kľakovskej doliny povinní pracovať v lesoch, za čo dostávali okrem mzdy aj pôdu do dočasnej držby, (tzv. jochy) zdarma palivové a stavebné drevo. Pôvodným a hlavným zamestnaním obyvateľstva bolo uhliarstvo, až v 19. storočí sa zvyšuje význam drevorubačstva, keď sa výroba dreveného uhlia stáva nerentabilná. Práca na poli mala iba druhoradý význam. Na malej ploche neúrodnej pôdy pestovali hlavne zemiaky a raž, menej jačmeň. Chovali iba kravy, zriedka voly. Ostatné neúrodné pôdy sa zalesňovali.

Zo sociálneho hľadiska obec predstavovala homogénny celok, čo vyplývalo aj z rovnorodej zamestnaneckej štruktúry. Z remesiel v obci Horné Hámre boli krajčírstvo, kováčstvo, obuvníctvo, tesárstvo, stroj. zámočníctvo, kolárstvo, debnárstvo, uhliarstvo, drevorubačstvo, povozníctvo, šindliarstvo, v obci sa nachádzal mlyn, kde sa z vypestovaného obilia mlela múka a predávala. V obci sa nachádzalo 26 včelárov, v roku 1988 sa miestny obyvatelia obce venovali ovocinárstvu, chovu dobytka, nosníc a sliepok, výrobe piva. Obyvatelia sa živili obrábaním pôdy, chovom domácich zvierat, ťažbe dreva v lesoch a pálení dreveného uhlia, baníctvu, taveniu železnej rudy. Drevo z okolia čo sa vyťažilo sa spočiatku využívalo nielen na banícke účely, ale i na hutnícke, výrobu šindľa, na pálenie dreveného uhlia, neskôr sa s ním aj vďaka blízkosti Hrona začalo obchodovať (Bielik, 2005).

V súčasnosti prevažná väčšina zamestnaných obyvateľov aktívneho dochádza za prácou do najbližších miest, ako Nová Baňa, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Levice a pod. Okres Žarnovica možno z hľadiska dosiahnutého stupňa industrializácie, ale aj z prevládajúcej orientácie výroby a štruktúry výrobných odvetví rozčleniť na niekoľko podcelkov, reprezentovaných jednotlivými obcami. K priemyselne rozvinutejším mestám patrí mesto Žarnovica a slabšie diverzifikovaná je priemyselná výroba v obciach Hodruša - Hámre, Ostrý Grúň, Veľká Lehota, Hronský Beňadik, Brehy, Tekovská Breznica. Slabá industriálna základňa je i v obci Rudno nad Hronom a Orovnica.

Z priemyselných odvetví je v okrese zastúpený strojársky priemysel, drevospracujúci priemysel (prvotné spracovanie drevnej hmoty a finálna výroba), výroba stavebných hmôt,

chemický priemysel. Jednotlivé priemyselné odvetvia sú predstavované nasledovnými podnikmi:

Strojársky priemysel:

- Illichman, a.s., Žarnovica,
- Neuman Alumimium Fliesspresswerk, s.r.o., Žarnovica,
- KOVACO, s.r.o, Veľká Lehota, ToMaC, s.r.o. Hodruša – Hámre.

Drevospracujúci priemysel:

- A.N.B.a.s., Žarnovica,
- RAIL WAIS s.r.o., Bratislava,
- prevádzka Ostrý Grúň, TKC, s.r.o., Žarnovica,
- FTC, a.s. Nová Baňa,

Výroba stavebných hmôt:

- IZOMAT, a.s. Nová Baňa

Chemický priemysel:

- ZIN – KOVO, Hronský Beňadik,
- CMK, s.r.o., Žarnovica,
- KTO Slovakia, s.r.o., Hodruša – Hámre,

Baníctvo a hutníctvo:

- Slovenská banská, s.r.o., Hodruša Hámre,

Nosné odvetvia priemyslu sú: Žarnovica Drevársky priemysel, potravinársky priemysel, strojársky priemysel Nová Baňa, poľnohospodárska výroba, drevársky priemysel a spotrebný priemysel.

2.2.6.5 Podnikateľské subjekty

V budúcnosti sa neuvažuje v obci s budovaním veľkoplošných priemyselných parkov. Za „veľkoplošný“ urbanistický záber sa môže počítať plocha súčasného areálu (PD v smere na mesto Žarnovica), ktorá je vymedzená pre rozvoj malého a stredného podnikania. Dostavbou tohto územia sa vytvorí urbanisticky ucelená výrobná zóna s priaznivými väzbami na ostatnú časť obce, zvlášť na komunikačný systém, čo minimalizuje negatívne pôsobenie zásobovacej dopravy na životné prostredie obce. V návrhu sa tiež predpokladá, že v rozptyle vzniknú ďalšie výrobné zariadenia na úrovni drobných živnostenských a remeselných činností, ktoré sa budú umiestňovať skôr na pozemkoch rodinných domoch alebo ako súčasť rodinných domov. Vznik týchto zariadení bude skôr spontánny na platforme konkurenčného prostredia ponuky a dopytu, čo bude spôsobovať ich nestabilnú životnosť. Z aspektu tvorby urbanistických priestorov sú najmä drobnopodnikateľské (živnostnícke) aktivity irelevantné. Z hľadiska zamerania sa podnikatelia orientujú hlavne na piliarsku výrobu, drevovýrobu, krajčírstvo, autoopravovne a pod. Výroba, výrobné a opravárenské služby predstavujú významnú a výraznú základňu pracovných príležitostí obce. Reprezentované sú

súkromnými firmami. V katastri obce Horné Hámre sa nachádza aj jazdecká škola -Jazdecký areál Sv. Františka s.r.o.

2.2.6.6 Doprava

Existencia dopravnej siete je jednou z nevyhnutných podmienok formovania sa a fungovania priestorových socio-ekonomických štruktúr (Mládek, 1990) a v neposlednom rade je aj predpokladom rozvoja cestovného ruchu a rekreácie v danom regióne. Dopravná sieť v skúmanej oblasti má znaky kotlinovej siete. Vplyvom prírodných podmienok a socio-ekonomických aktivít sa na sledovanom území sformovala hlavná dopravná os pozdĺž Hrona v smere východ- západ. Miestnu sieť obce Horné Hámre tvorí cesta II/512 triedy, koncové cesty III. triedy čí 5122 a 5123 ukončené v obci Kľak a Župkov, spojovacia cesta III/0651 (medzi cestami I/65 a II/512 resp. údoliami Hrona a Pílanského potoka), miestne (obecné) komunikácie, ako aj účelové (hospodárske) komunikácie. Verejná autobusová doprava (SAD) v mikroregióne využíva cestu II/512, cesty III. triedy a čiastočne aj miestne komunikácie, individuálna doprava využíva okrem týchto komunikácií aj verejne prístupné účelové komunikácie. Autobusové spoje sú v rámci územia ovplyvňované okrajovou polohou obci v rámci okresu. Obec Horné Hámre je vzdialená od najbližšieho mesta päť kilometrov. Mesto Žarnovica leží na významnom cestnom ťahu v smere:

- Západ – východ: E 75/E 571 - E 50 (štátna hranica A/SK – Bratislava – Nitra - Zvolen – Lučenec – Košice – Michalovce - štátna hranica SK/UA).

Z hľadiska integrácie mesta do vnútroštátnych i medzinárodných hospodárskych vzťahov je najdôležitejším dopravným spojením tzv. „stredný ťah“ R1, R2:

- Bratislava – Nitra – Zvolen – Lučenec – Rimavská Sobota – Rožňava – Košice.

Prepája dve najvýznamnejšie urbanizačné póly Slovenska, je kratšia ako paralelná severná trasa vedená Považím, morfológicky výhodnejšia a integruje do ekonomického života najviac zaostávajúce regióny Slovenska od Hontu cez Novohrad, Malohont, Gemer po Zemplín s Bratislavou. Svojimi intenzitami v úseku Nitra - Zvolen je porovnateľná s diaľničným ťahom D1. Na území mesta sa nachádzajú dve čerpace stanice. Napojenie mesta na dopravu SAD je veľmi dobré, nakoľko cez Žarnovicu vedú diaľkové linky spájajúce východ a západ SR. Prímestská doprava je na primeranej úrovni a mesto ako spádová oblasť je dobre dostupné.

Železničné spojenie nie je také výhodné ako autobusové, čo je ovplyvnené hlavne jednokolajovou traťou. Mestom prechádza železničná trať číslo 150. Železničná trať je elektrifikovaná. Žarnovica leží na železničnej trati: Bratislava – Zvolen – Lučenec a Nové Zámky – Zvolen – Košice.

Doprava predstavuje jeden z kľúčových faktorov rozvoja obce Horné Hámre pričom sama o sebe nie je cieľom, ale prostriedkom hospodárskeho rozvoja a predpokladom k dosiahnutiu sociálnej a regionálnej súdržnosti. Rezort dopravy si v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja vytýčil v rámci dopravnej politiky SR globálny cieľ, ktorým je trvalo udržateľná mobilita. Môžeme ju

definovať ako dlhodobé zabezpečenie neustále narastajúcich prepravných potrieb spoločnosti (prepravy tovarov a osôb) v požadovanom čase a kvalite, s maximálnou efektívnosťou, pri súčasnom znižovaní negatívnych účinkov dopravy na životné prostredie a zdravie obyvateľov.

Trasovanie a výstavba dopravnej infraštruktúry v obci, vychádzajúca z prepravných požiadaviek jej obyvateľov a hospodárskych subjektov v nej žijúcich a činných, je podmienená miestnym územným členením a charakterom územia (napríklad chránené územia)(Tabuľka 55). Cielovým zosúladením všetkých faktorov pri územnom plánovaní vrátane plánovania dopravnej infraštruktúry (efektívnym využitím územia) a rešpektovaním špecifických daností regiónu je snaha doceliť trvalo udržateľný charakter životného prostredia. V procese projektovania dopravnej infraštruktúry v snahe eliminovať negatívne vplyvy dopravnej infraštruktúry na okolitú krajinu, samotnej výstavbe predchádza posudzovanie projektu každej dopravnej stavby v procese EIA (Environment Impact Assessment), v zmysle zákona Národnej rady SR č. 127 / 1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov. Najvýraznejším trendom nielen v tunajšej doprave za uplynulé roky je výrazný rast individuálnej automobilovej dopravy na úkor verejnej osobnej dopravy. Individuálna automobilová doprava je environmentálne najnepriaznivejšia, v mestách spôsobuje zhutňovanie a spomaľovanie dopravy, kde dochádza v čase špičiek k dopravným zápcham a k ďalším negatívnym dôsledkom ako je nadmerné znečisťovanie ovzdušia emisiami, hlukom a nehodovosťou. V obci sa prejavuje hlavne v ranných a popoludňajších hodinách.

Tabuľka 55 Dopravná infraštruktúra v obci Horné Hámre

Infraštruktúra	jednotka	súčasný stav	budúci stav
chodníky popri cestách	km cca.	0	0,5
miestne komunikácie	km cca.	6	10
štátne komunikácie	km cca.	6	6
počet parkovacích miest	obecný úrad	8	8
	MŠ	6	6
	cintorín	8	8
	športová infraštruktúra	4	4
	obchodné jednotky	4	4
	kostol	5	5
počet zastávok SAD	počet	6	6
Najbližšia zastávka vlakov	áno/nie	Žarnovica	Žarnovica

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Na financovanie potrieb obce a celého regiónu v oblasti dopravy bude slúžiť OP Doprava. Operačný program Doprava (ďalej len „OPD“) predstavuje programový dokument Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci z fondov Európskej únie v sektore dopravy. Tento dokument obsahuje súbor cieľov a prioritných osí zahrňujúcich viacero opatrení na ich dosiahnutie, ktoré budú realizované využitím finančnej pomoci z Kohézneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ďalej len „ERDF“).

OPD bol vypracovaný na základe, resp. v súlade s:

- nariadením Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999 (ďalej len „všeobecné nariadenie“),
- nariadením EP a Rady (ES) č. 1080/2006 o ERDF, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999,
- nariadením Rady (ES) č. 1084/2006, ktorým sa zriaďuje Kohézny fond, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1164/94.

Globálnym cieľom operačného programu je podpora trvalo udržateľnej mobility prostredníctvom rozvoja dopravnej infraštruktúry a rozvoja železničnej verejnej osobnej dopravy. Vytýčený cieľ bude napĺňaný prostredníctvom sústavy špecifických cieľov:

Špecifický cieľ 1 – Modernizácia a rozvoj železničnej infraštruktúry,

Špecifický cieľ 2 – Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry, (Rekonštrukcia ciest k odľahlým osadám do spevnených povrchov- Kostivrch, cesta k MŠ, cesta Katrenovci, Vodnákovci-Pukovci, Marušková dolina, Mešterovská, Rovne, Majsniarovo, cintorín smerom k Jednote, bývalá železnica až po Brod, Kajlovka-Prostrednovci, Kajlovka-Breziny, Kajlovka-Lipie, Kajlovka-Gambatovci, Kajlovka-Závrehovci, Maraz dolina, Horný Pajer, Dolný Pajer, Fúsatovci-Oslancovci, Fúsatovci-Košťovci, Košťovci-Horný Pajer, Šteflovce- Cvangovci, Gambatovci-Jančokovci

Špecifický cieľ 3 – Modernizácia a rozvoj infraštruktúry intermodálnej prepravy,

Špecifický cieľ 4 – Rozvoj verejnej železničnej osobnej dopravy.

Sídlny útvar Horné Hámre sa nachádza v okrese Žarnovica. Od okresného sídla je obec vzdialená cca. 3 km. Hlavnou cestnou komunikáciou je cesta II. triedy smer Horné Hámre – Žarnovica. Ostatné komunikácie sú miestneho významu.

Hlavná komunikačná os sídelného útvaru tvorí cesta tr. II. č. 512. Existujúca komunikácia je v zlom technickom stave a je nutné jej upravovanie. Na túto hlavnú cestnú trasu sú napájané miestne komunikácie.

Hromadná doprava osôb

Zastávky autobusov nie sú v samostatných spevnených pruhoch mimo vozovkový pruh. V programovacom období bude potrebné budovať v zmysle platnej technickej normy. Hromadná doprava osôb je zabezpečovaná prímestskou autobusovou dopravou SAD. Autobusových zastávok v obci je 6.

Komunikácie

Povrch štátnych ciest je v pomerne zlom technickom stave – v intraviláni obce. Jedná sa o hlavnú cestnú komunikáciu smer Horné Hámre - Žarnovica, tr. II.. Celková šírka komunikačného telesa je cca. 8 - 9 m. Finálna obrusná vrstva hlavnej komunikácie je prevedená z tvrdoliateho asfaltu. Ostatné vedľajšie komunikácie sú podružného charakteru, slúžia ako prístupové komunikácie k jednotlivým rodinným domom, finálna vrstva je z asfaltobetónu. Základný komunikačný systém dopĺňajú obslužné komunikácie, ktorých kategorizácia a funkčná trieda sú v návrhu riešenia posudzované individuálne. Návrh šírkového usporiadania a miestnych úprav (v križovatkách, obrátkach a výhybniach) si vyžiada aj asanáciu niektorých menej hodnotných objektov. V niektorých úsekoch nebude možná ich úsekov na normové parametre, nakoľko to neumožňujú ako konfigurácia terénu tak aj podmienky charakteru zástavby. Najväčšou prestavbou sú dotknuté obslužné komunikácie a príslušné plochy dopravného a pobytového charakteru v centre obce a v lokalite sústredenej zástavby HBV a IBV spolu s výrobnými areálmi. Tieto komunikácie sú navrhované ako obslužné obojsmerné funkčnej triedy C3; príp. C2 s chodníkmi jednostrannými, normovej šírky jazdných pruhov podľa príslušnej navrhovanej kategórie) Ostatné komunikácie, ktoré budú sprístupňovať územno - priestorové časti ostatnej zástavby, budú navrhované podľa príslušných terénnych a zastavovacích možností ako dvojpruhové obojsmerné komunikácie v kategórii MOK 7,5/40 príp. ako jednopruhé obojsmerné komunikácie kategórie MOK 4/30 s výhybnami s dĺžkovým obmedzením po 100 m tam kde to umožní príslušný terén príp. jestvujúca zástavba. Tieto komunikácie sú riešené ako skľudnené vo funkčnej triede D1 t.j. s funkciou obslužnej a zásobovacej dopravy, tam kde to dovoľujú podmienky tak funkčnej triede C3 t.j. obslužné komunikácie s príslušným chodníkom pre peších.

Odstavné a parkovacie plochy

V riešenom sídelnom útvare nie sú navrhnuté hromadné garáže. Garážovanie je navrhnuté a uvažované len individuálne pri jednotlivých rodinných domoch.

Parkovacie plochy

Pred obecným úradom sa nachádza parkovisko s 8 parkovacími miestami, 4 parkovacie miesta sa nachádzajú pred športovou infraštruktúrou. Celkovo 5 parkovacích miest sa nachádza pred kostolom. Nové - parkovacie plochy sú navrhované v súlade s občianskou vybavenosťou a ČSN 73 6110 a ČSN 73 6056.

Železničná doprava

Sídelným útvarom Horné Hámre neprechádza železničná trať. Najbližšia zastávka železničnej dopravy je v meste Žarnovica. V meste prechádza železničná trať č. 150.

Koncepcia hlavných peších ťahov

Je nutné prednostne riešiť pohyb peších v súbehu s trasou cesty II triedy. Pohyb peších v tomto priestore je v konflikte so zásobovaním, prechodom cez zbernú komunikáciu. Tento problém je v

návrhu riešený pobytovou plochou vo forme multifunkčného priestoru aj s bezbariérovou úpravou pre pohyb osôb so sťaženou schopnosťou pohybu. Využitie peších trás na území obce je ďalej v návrhu riešené okrem centrálnej časti obce aj spojením obytných lokalít v zástavbe IBV či už samostatnými pešími trasami alebo návrhom tzv. skľudnených komunikácií funkčnej triedy D1 a ich pripojením na zastávky hromadnej dopravy ako aj na dostupné zariadenia OV v daných lokalitách.

Dopravné zariadenia

V sídelnom útvare nie sú navrhované žiadne dopravné zariadenia. Tieto sú pre celú spádovú oblasť navrhnuté v sídelnom útvare Žarnovica.

2.2.6.7 Odpadové hospodárstvo

Základným právnym predpisom pri predchádzaní vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi je zákon NR SR č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2001. Jedným zo základných nástrojov stratégie hospodárenia s odpadmi je vypracovanie „Programov odpadového hospodárstva“. Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky vypracováva Ministerstvo životného prostredia a následne samosprávny kraj, obec a pôvodca odpadu.

Odpady, obaly a odpadové hospodárstvo je obsiahnuté na národnej úrovni v 20 aktuálnych právnych predpisoch so zapracovaním priamych i nepriamych novelizácií. Členenie v rámci zložky:

- Odpady a odpadové hospodárstvo (16 právnych predpisov)
- Obaly (4 právne predpisy)
- Elektrozariadenia a elektroodpad

Preberanie európskej legislatívy týkajúcej sa odpadov pozostávalo z troch krokov – prvým bolo prijatie zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a predpisov na jeho vykonanie, druhým prijatie zákona č. 529/2002 Z. z. o obaloch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a tretím krokom prijatie zákona č. 24/2004 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Táto základná právna norma na úseku odpadov a odpadového hospodárstva upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri predchádzaní vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi, pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, zodpovednosť za porušenie povinností na úseku odpadového hospodárstva.

Zákon č. 529/2002 Z.z. o obaloch a o zmene a doplnení niektorých zákonov vytvoril právny rámec aj pre získavanie údajov z oblasti obalov a odpadov z obalov (zavedený bol systém tzv. povinnej osoby). Nariadením vlády SR č. 22/2003 Z.z., boli ustanovené záväzné limity pre rozsah zhodnocovania odpadov z obalov a pre rozsah ich recyklácie vo vzťahu k celkovej hmotnosti odpadov z obalov pre sklo, plasty (bez PET), papier, kovy a osobitne pre polyetyléntereftalát (PET).

Základ právnej úpravy pre nakladanie s elektrozariadeniami a s elektroodpadom vytvára zákon NR SR č. 773/2004 Z.z., ktorý mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Nová stratégia v oblasti odpadov v rámci Európskej únie spočíva v snahe urobiť z Európy spoločnosť využívajúcu recykláciu, ktorá predchádza vzniku odpadov a využíva ich ako suroviny. Odstraňovanie tuhého komunálneho odpadu v obci Horné Hámre je riešené na legalizovanej skládke. Obec má upravené nakladanie s komunálnym odpadom a drobnými stavebnými odpadmi, vznikajúcimi v obci cez VZN. Separovaný zber využiteľných zložiek komunálneho odpadu je v súčasnosti organizovaný v rôznych formách, separované zložky budú využité ako druhotné suroviny. Likvidáciu komunálneho odpadu sa odporúča riešiť v súlade so širšími vzťahmi v okrese v nadväznosti na zákon o odpadoch.

V programovacom období obec v oblasti odpadov plánuje zriadiť obecné kompostovisko a v rámci Kľakovskej doliny i spoločný zberný dvor pre separovaný zber. V prípade separácie je potrebné rozšíriť aktivity o viaceré komodity. Uvedené aktivity budú pôsobiť na znižovanie zaťaženia obecného rozpočtu, ako aj životné prostredie.

Každá obec ukladá miestny poplatok za komunálny odpad a drobný stavebný odpad, ktorý vzniká na jej území a ktorý je zo zákona povinný na rozdiel od ostatných miestnych daní, ktoré sú dobrovoľné. Miestnym daniam priradíme fakultatívny charakter, nakoľko povinnými sa stávajú až ich zavedením vo všeobecnom záväznom nariadení. Samotná obec je správcom miestnych daní, tieto dane sú stabilným a opakovateľným zdrojom príjmov a prejavujú sa v rozpočtoch obce bez výraznejších výkyvov. Na základe ustanovenia § 6 ods. 2 a § 11 ods. 4 písm. d),e) a g) zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších zmien a doplnkov a zákona NR SR č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších zákonov vydalo Všeobecné záväzné nariadenie č. 2 / 2014 o poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady na území obce Horné Hámre.

Obec Horné Hámre (ďalej len „obec“) týmto VZN ukladá s účinnosťou od 1.1.2015 miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady (ďalej len „poplatok“). Toto nariadenie upravuje stanovenie sadzieb poplatku v nadväznosti na zavedený zber odpadu, podmienky na vrátenie poplatku alebo jeho pomernej časti, podmienky, ktorých splnenie má poplatník preukázať a podklady, ktoré má poplatník predložiť pri znížení alebo odpustení poplatku. Zdaňovacím obdobím poplatku uvedeného v článku 1 ods. 1 je kalendárny rok. Poplatok sa platí za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ktoré vznikajú na území obce, vrátane elektroodpadov, použitých batérií a akumulátorov, pochádzajúcich od fyzických osôb, a biologicky rozložiteľného kuchynského a reštauračného odpadu.

Obec Horné Hámre ustanovuje s účinnosťou od 1. januára 2014 miestne poplatky za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, daň za verejné priestranstvá pri užívaní rôznych akcií, spevnené plochy, za prenosné stánky, parkovanie motorového vozidla na obecnom majetku do výmery 20 m²,

daň za komunálne odpady a odpady z drobných stavebných odpadov užívateľov rekreačných chalúp. Obec účtuje aj poplatky za prenájom Domu smútku a použitie chladiarenského zariadenia za pohrebisko, alebo za uloženie urny.

Poplatok od poplatníka v ustanovenej výške vyberá obec. Správu miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady vykonáva na svojom území obec Horné Hámre. V obci je zavedený separovaný zber odpadov, ktorý zabezpečujú Technické služby mesta Žarnovica v rozsahu zložiek komunálneho odpadu- sklo, papier, plasty. Odporúča sa rozširovať separovaný zber odpadu a odpad v maximálnej miere recyklovať, zvyšovať podiel zhodnocovaného odpadu a sortiment separovaných komodít v zmysle cieľov programov odpadového hospodárstva obce. V PHSR v zámeroch obce navrhujeme spoločne zriadiť plochu kompostoviska a zberného dvora. Potrebne je odstraňovať nelegálne skládky, ktoré sa vytvárajú na rôznych miestach po obci. Taktiež navrhujeme opatrenia na ochranu prírodných zdrojov, zlepšenie kvality životného prostredia a ochranu zdravia obyvateľstva, zachovanie a udržanie sídelnej vegetácie a ďalšie opatrenia. Pred znečistením vodných zdrojov tiež navrhujeme zabezpečiť potrebné opatrenia. Ďalšie opatrenia navrhujeme i ohľadom ochrany kvality pôd, v intenzifikácii využitia výrobných a hospodárskych areálov v katastrálnom území, vrátane rekonštrukcií budov. Navrhujeme tiež znížiť energetické náklady verejných budov (kultúrny dom a obecný úrad), udržiavať existujúcu líniovú zeleň s pôdoochrannou funkciou atď.

V obci miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ktoré vznikajú na území obce platí fyzická osoba a právnická osoba, ktorá má v obci trvalý pobyt, alebo prechodný pobyt, alebo ktorá je na území obce oprávnená užívať bytový, nebytový priestor, alebo jej časť a objekt, ktorý nie je stavbou, alebo záhradu, vinicu, ovocný sad a pod.

Poplatky za komunálne odpady a objem vyseparovaného odpadu a porovnanie vyprodukovaného odpadu za obec Horné Hámre dokumentuje nasledovná Tabuľka 54

Tabuľka 56 Porovnanie množstva vyprodukovaného odpadu za obdobie rokov 2010–2014

POROVNANIE OBJEMU A NÁKLADOV KO ZA OBDOBIE ROKOV 2010- 2014					
Obdobie a poplatky na likvidáciu KO na osobu, chatu a právnickú osobu	2010 11,02,-€/os. kuka 8,-€/os. osady VK 13,03,-€/chata 71,5,-€/pr. osoby t.j. 0,0250,-€/Liter 110 L nádoby x26 zvozov	2011 12,00,-€/os. kuka 9,-€/os. osady VK 14,00,-€/chata 123,26,-€/pr. osoba t.j.0,0431,-€/L na 110 kuka	2012 12,60,-€/osoba všetci bez rozdielu 23,-€/chata 123,26,-€/pr. osoba	2013 12,60,-€/osoba všetci bez rozdielu 25,20,-€/chata 123,26,-€/pr.osoba	2014 13,00,-€/osoba všetci bez rozdielu 26,00,-€/chata 123,26,-€/pr.osoba

Objem (t) a náklady (€)	Objem	Náklady	Objem	Náklady	Objem	Náklady	Objem	Náklady	Objem	Náklady
Komunálny odpad 110 L nádoby	49,54 - 3510 ks kuka	5656,06	47,86- 3770 ks kuka	4992,95	60,15- 3770 ks kuka	4687,60	79,157- 3738ks kuka	4208,20	74,99 t- 3281 ks kuka	3056,70
Komunálny odpad 1100 L nádoby	22 zvozov - 0 ks	0	26 zvozov - 18 ks	1033,61	26 zvozov -156 ks	2715,79	28 zvozov- 258 ks	3716,7	26 zvozov- 256 ks	3599,47
Veľkokapacitný odpad kontajnery	84,60 - 55 ks VK	6106,55	84,18- 54 ks VK	6104,97	33,90- 24 ks VK	2649,07	18,90 t- 14 ks VK	1535,03	16,2 t- 10 ks VK	1180,09
Separovaný odpad	7,12- 12 zvozov	971,94	4,44- 6 zvozov	620,72	5,99- 12 zvozov	470,17	10,542 t- 12 zvozov	1120,26	14,184 t- 18 zvozov	960,97
SPOLU NÁKLADY	141,26	12734,55	136,48	12752,25	100,04	10522,63	108,602 t	10580,19	107,94 t	8797,23
POROVNANIE Z PREDCH OBDOBÍ	+ 12,1 t	+ 928,61 €	-4,78 t	-17,7 €	-36,44 t	-2229,62 €	+ 8,562 t	+57,56 €	0,662	+1782,77

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

V obci Horné Hámre sa zakazuje:

- akékoľvek znečisťovanie verejných priestranstiev
- znečisťovanie vodných tokov tekutým a pevným domovým odpadom, ako i iným odpadom
- umývanie motorových vozidiel na verejných priestranstvách a pri miestnych potokoch
- skladovanie palivového dreva, stavebného materiálu, prípadne iného materiálu ako i parkovanie na verejnom priestranstve
- vysýpanie tuhého domového odpadu a iných odpadov mimo určených kontajnerov a kuka nádob
- poškodzovanie a ničenie stromov, okrasných kríkov, kvetov a ostatnej zelene
- vypaľovanie suchej trávy, spaľovanie záhradného a domového odpadu

Množstvo separovaného odpadu každý rok stúpa. Dobrou správou je i to, že čím viac občania separujú, tým viac sa znižuje množstvo odpadu, čo o predchádzajúcich rokoch nemôžeme povedať.

V obci sa začalo i so zberom použitého a biologicky rozložiteľného kuchynského oleja. Obec obdržala plastové lieviky na uvedený zber. Takto môžu obyvatelia spoločne prispieť k záchrane životného prostredia aj mnohých ľudských životov

Systém zberu: 1. lievik, naskrutkujte na čistú PET fľašu 2. opotrebovaný kuchynský olej, masť, tuk (NIE MOTOROVÝ OLEJ!!!) nalejte do PET fľaše 3. naplnenú PET fľašu pevne uzatvorte a vložte do zberného kontajnera, ktorý je umiestnený v priestoroch zberného dvora pri obecnom úrade. PET fľaše je nutné pevne uzatvoriť, nakoľko sa olej môže vyliť do zbernej nádoby.

2.2.6.8 Cestovný ruch a ubytovanie

Základom pre rozvoj cestovného ruchu je prírodný a kultúrno-historický potenciál ako aj kvalitná materiálno-technická infraštruktúra a rozvinuté služby na profesionálnej úrovni. Primárnu ponuku tvorí prírodný a kultúrno-historický potenciál krajiny a organizované podujatia ju dopĺňajú. Geografická poloha obce v regióne, konfigurácia terénu a ostatné prírodné danosti zaraďujú obec medzi rekreačne atraktívne oblasti vo vzťahu k širšiemu okoliu. Prírodné podmienky a kvalitné životné prostredie sú predpokladom pre rozvoj cestovného ruchu a turizmu. Zavedenie systematického a koordinovaného prístupu s okolitými rekreačnými strediskami (mimo riešeného územia) k riešeniu tejto problematiky môžu priaznivo podporiť rozvoj rekreačnej funkcie. Riešenie rozvoja cestovného ruchu, rekreácie a turizmu je založené na rekreačnom potenciáli, ktorým katastrálne územie obce disponuje a samozrejme, aj na potenciáli, ktorý poskytuje celá oblasť.

Pri formovaní rozvoja sídla zohráva významnú úlohu využívanie rekreačného potenciálu. Značný podiel svojho voľného času obyvatelia využívajú pri individuálnej forme osídlenia. Je potrebné realizovať tradičné, z histórie známe akcie, ktoré sa pravidelne konali v súvislosti, s ukončením poľnohospodárskych cyklov (dožinky a p.) spojené s príslušnými formami vidieckej turistiky (agroturistika).

Jedinečnosť povrchového reliéfu dáva tejto vidieckej krajiny svojráznosť, neobvyklosť v terasovitej podobe. Nevšedný je pohľad z nadhľadu z rôznych laznických partii na celú Kľakovskú dolinu a na Vtáčnik. Vzhľadom na polohu je obec Horné Hámre a jej okolie ideálnym prostredím, čo sa týka využitia možností pre cestovný ruch, turizmus a rekreáciu. Priaznivá lokalizácia v turisticky atraktívnej nenarušenej krajine, v mozaike lúk, pasienkov a lesov spôsobuje nárast krátkodobej rekreácie a následne zmenu domového fondu na chaty a chalupy (Supuka, 2000). Malebné scenérie otvárajúce sa jednotlivých štálov do širokého okolia (Vtáčnik, Župkovská brázda, Veľkopoľská brázda, Žiarska kotlina), vytvárajú predpoklady pre relaxáciu a oddych v málo poškodenej prírode. Z rekreačných aktivít dominuje letná turistika, cykloturistika, poľovníctvo, vidiecka turistika, v zimnom období sú tu vynikajúce podmienky pre lyžovanie, k dispozícii sú v okolí miestne lyžiarske vleky a strediská s upravenými svahmi s parkoviskami, občerstvením a ski službami pri niektorých sídlach ako napr. vlek na Kollárovej pri obci Ostrý Grúň, vlek v obci Hrabíčov, Kľak, ale i na Veľkom Poli. V roku 2006 bol otvorený náučný chodník „Po stopách lesnej železnice Kľakovskou dolinou“ s dĺžkou 32 km. Trasa vedie od: Žarnovice – Horné Hámre – Župkov – Hrabíčov – Pilka – Kollárová – Pavlova Lúčka. Prostredie Horných Hámrov a okolia poskytuje podmienky pre jazdenie na koňoch, ktoré ponúka niekoľko chovateľov koní, ako Jazdecký areál svätého Františka. Skúsení chovatelia ponúkajú v jazdeckých školách kurzy, vychádzky, ale aj možnosť ustajnenia vlastných koní. Z letných športov sú tu vytvorené podmienky pre tenis, futbal. Súčasťou prírodného prostredia v okolí obce Horné Hámre sa nachádza umelá vodná nádrž tzv. Tajch na Novej Bani, ktorý umožňuje rekreáciu a oddych pri vode a ubytovanie v chatkách. Nachádza sa tu niekoľko chat ako chata na Škurátke, chata Pavlová, ktorá je situovaná v centre významných

turistických lokalít a vyhľadávaných miest a chata Vicianka. Výhodné podmienky na rekreáciu a oddych umožňuje susediaca obec s obcou Horné Hámre a to Župkov, kde je vybudovaný rekreačný areál „Riečky,, ktorý poskytuje ubytovanie a stravovanie, tenisový kurt, bazén, jazdenie na poníkoch, detské ihriská. V obci Župkov, ktorá zasahuje do katastra obce Horné Hámre sa nachádza i vzácne nálezisko rudy tetradymit. V obci Píla a Veľké Pole sa nachádzajú staré banské diela zachované z baníckej činnosti a množstvo doposiaľ neprístupných jaskýň. Uvažuje sa tu o ich sprístupnení a vybudovaní turistických chodníkov. Reliéf v území je výrazne členitý, pestrý a zaujímavý, čo dáva predpoklady pre rozvoj rekreácie a turizmu a v mnohých týchto častiach sú už dobre vybudované cyklotrasy. V blízkom okolí sa nachádza Kemp-vodácka základňa v Revištskom Podzámčí s priestorom na stanovanie a parkovanie. Vodácky oddiel organizuje počas roka niekoľko splavov po rieke Hron. V tejto lokalite sa nachádza aj zrúcanina hradu Revište, každoročne pod hradom sa uskutočňujú preteky v ryžovaní zlata, ďalej v časti Lukavica sa nachádza teplý prameň a mesto Žarnovica je každoročne preslávené medzinárodnými pretekmi na plochej dráhe o Zlatú prilbu SNP. Teplý prameň uvažuje mesto Žarnovica využiť na vybudovanie termálneho kúpaliska. V okolí kopaníč sa vytvára v poslednom čase i množstvo salašov. Činnosť človeka je tu značne obmedzovaná. Na druhej strane ale predstavujú tieto časti prírody významné bohatstvo, ktoré je potrebné zachovať pre súčasné i budúce generácie.

Región je známy výskytom teplých termálnych prameňov v oblasti Kremnického a Štiavnického pohoria. V Kremnici sa z dvoch termálnych prameňov využíva jeden, v Sklených Tepliciach sa z 13 termálnych prameňov využívajú tri a vo Vyhniciach dva termálne pramene. Sklené Teplice majú štatút kúpeľnej obce. Na území regiónu sa nachádzajú dve vyhlásené chránené krajinné oblasti: Ponitrie a Štiavnické vrchy a jedna je pripravená na vyhlásenie - a to chránená krajinná oblasť Kremnické vrchy. Na ochranu prírodných krás a pozoruhodností je vyhlásených 39 chránených území.

Vysoká koncentrácia kultúrnych, historických a technických pamiatok sa vyskytuje v okolí Banskej Štiavnice a Kremnice, ktorých historické jadrá sú vyhlásené za mestské pamiatkové rezervácie. Mesto Banská Štiavnica s okolitými technickými pamiatkami bolo v r.1995 zaradené do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. V regióne sú však aj ďalšie významné historické mestá, ako Nová Baňa, banícke a industriálne sídla Kremnické Bane, Kozelník, Banská Belá, Štiavnické Bane, Vyhne, Hodruša-Hámre, Žarnovica a iné, napr. kláštorne sídla Hronský Beňadik a bývalý Svätý Kríž, dnes Žiar nad Hronom.

Prírodné danosti sú pre rekreáciu, cestovný ruch a kúpeľníctvo regiónu obvodu sú veľmi priaznivé a v niektorých častiach až atraktívne. Celé územie je výrazne členitá vrchovina. Horstvá dosahujúce nadmorskú výšku cez 900 m sú vhodné aj pre náročnejšiu turistiku, cykloturistiku a pre lyžiarske športy, najmä v Kremnických a Štiavnických vrchoch. Údolie rieky Hron umožňuje vodnú turistiku a iné vodné športy. Unikátna sústava umelých vodných horských nádrží so zásobovacími systémami v okolí Banskej Štiavnice je vhodným priestorom pre rekreačné a relaxačné činnosti.

Vyvierajúce termálne pramene umožňujú kúpeľnú liečbu a rekreačné kúpanie. Charakter krajiny je vhodný aj pre množstvo oddychových a relaxačných činností a špecifických záľub, najmä rybolov a poľovníctvo (viď. Prílohu B).

Ubytovacie zariadenia

V súčasnosti sa v obci nachádza hromadné špecializované ubytovacie zariadenie Jazdecký areál sv. Františka. Jazdecký areál sv. Františka sa nachádza v horskom prostredí pohoria Vtáčnik. V roku 1997 sa začala rekonštrukcia pôvodne opustenej hospodárskej usadlosti na rozlohe 16 ha. Pre záujemcov o jazdenie pripravuje celoročne 10 teplokrvných koní s cieľom zabezpečiť kvalitný priebeh kurzov s najvyššou možnou mierou bezpečnosti. Kone sú vedené profesionálnym trénerom s dlhoročnou praxou. Výcvikový proces vedú odborní inštruktori pod dohľadom trénera. Za veľmi dôležitý považujú individuálny prístup. Zdroj: <http://www.farm.sk/index.html> (viď. Príloha B)

Celoročné ubytovanie s kapacitou 5 až 7 lôžok. Kuchyňa, sprchovací kút, 2 wc, 3 umyvadlá, obývací priestor s TV, SAT, CD, + 2 izby s lôžkami. Celoročné ubytovanie v objekte s kapacitou 25 lôžok ponúka pod jednou strechou 2 navzájom oddeliteľné bloky (Tabuľka 57).

Tabuľka 57 Kapacita ubytovacieho zariadenia v Jazdeckom areály sv. Františka

Blok A (podkrovné izby)

Izba	č.1:	3x lôžko, WC, sprcha, A/V
	č.2:	2x lôžko + poschodová posteľ, spoločné WC + sprcha
	č.3:	1x lôžko + poschodová posteľ, spoločné WC + sprcha
	č.4:	2x lôžko, WC, sprcha, A/V

Blok B

Izba	č.1:	1x lôžko + poschodová posteľ, spoločné WC (prízemie)
	č.2:	2x lôžko, spoločné WC + sprcha (prízemie)

	č.3:	2x lôžko + poschodová posteľ, WC + sprcha
	č.4:	2x lôžko, spoločné WC + sprcha
	č.5:	2x lôžko, spoločné WC + sprcha

Zdroj: <http://www.farm.sk/index.html>

V objekte sa nachádzajú 2 spoločenské miestnosti navzájom oddeliteľné s TV + CD + SAT, 2 zariadené kuchynky a prístrešok pre posedenie pri grile a stolný tenis.

Stravovacie a reštauračné služby

V obci je jedno reštauračné zariadenie, ktoré v tradičnom prostredí poskytuje príležitostným, ale aj ostatným návštevníkom obce tradičné jedlá typické pre túto oblasť.

2.2.7 Kultúrny potenciál územia

Z hľadiska celoročného využitia je pri hľadaní potenciálu krajiny primárne dôležité i kultúrne dedičstvo krajiny. Obec Horné Hámre vytvára súbor kultúrnej a historickej hodnoty, ktorý je zasadený do nádherného horského prostredia, jedinečný v tom, že sa zaraďuje medzi 14 obcí novobanskej štálovej oblasti, ktoré sú charakteristické i zachovaním rôznych kultúrnych hodnôt. Dodnes sa zachovalo množstvo objektov ľudovej architektúry, ktorú tvoria obytné domčeky stavané na kamenných podmurovkách, prvky sakrálnej architektúry a religiózne prvky.

2.2.6.1 Ľudová, sakrálna architektúra a ľudový odev

Rovnako ako sa menil životný štýl a životná úroveň človeka, menil sa i jeho pohľad na architektúru. Špecifickosť ľudovej architektúry na Slovensku je odvodená od podmienok, v ktorých vznikla. Slovenský ľud žil v minulosti vo veľmi ťažkých podmienkach, všetky prostriedky, ktoré potreboval na stavbu domu si musel sám vyrobiť i prípadne zadovážiť. Osídľovanie kopaničiarskych oblastí a vytváranie kopaničiarskej pôdy bolo samo o sebe veľmi zložitým procesom, stavba v horách bola často ešte zložitejšia.

Problém tvoril aj prístup k domom. K jednotlivým kopaniciam často neviedli cesty, nanajvýš k nim boli vytvorené jednoduché chodníčky, lesné a poľné cestičky. Aj napriek chudobe, v ktorej ľudia v týchto oblastiach žili, dokázali si vytvoriť obydlia a užiť sa. Štýl ľudového domu vychádzal z prírodného prostredia. Charakteristickou črtou ľudovej architektúry bolo, že domy nemali tendenciu ťahať sa do výšky, alebo do šírky. Od druhej polovice 19. storočia sa začína starý slovenský život trhať, čo sa odrazilo aj v gazdovstvách, ktoré ešte začiatkom 19. storočia boli čiastočne zádušné, alebo historické sesie (poddanský urbársky majetok). Oboje vo veľkej miere vplývalo i na ľudové stavitelstvo. Zádušné stavby, veľké izby pre početnú rodinu sa nachádzajú najmä na lazoch. Kultúrna „starina“ a vôbec starý spôsob života, odrážajúci sa najmä v stavitelstve, sa zachoval práve na

lazoch, ktorých vznik sa datuje do 16. storočia, najmä v krajocho, blízkym inváziám Turkov. Ide najmä o kopanice v okolí Myjavy (Bednárík, 1943). Vo všetkých horských krajocho a kopaniciach môžeme nájsť starobylé domy a stavby, ktoré boli postavené tradičnými technikami. Výnimku netvorí ani Novobanská štálová oblasť. Dediny a ich časti, ktoré ju tvoria sa nachádzali pomerne izolovane v horských a podhorských oblastiach, často veľmi vzdialených od hlavných komunikácií.

Novobanská štálová oblasť patrí z hľadiska členenia kultúrnych regiónov do regiónu Tekova. Tekov sa rozprestiera na rozhraní západného a stredného Slovenska. Modelové územie Horné Hámre sa nachádza v severnej časti Tekova. Počas kolonizácie jednotlivých oblastí si rôzne etnické skupiny prinášali svoju starú kultúru do nového prostredia, kde do istej miery ustrnula, najmä v oblasti stavitel'stva. Stavebným materiálom na stavbu domov bol zvyčajne materiál v danom kraji najdostupnejší. Charakteristickým stavebným materiálom bolo na Slovensku drevo a to bukové a dubové.

Kľakovská dolina je výrazná nielen prírodnými danosťami a historickými udalosťami v nej, ale aj ľudskými prínosmi v oblasti spoločenského života, školstva, kultúry a športu (Bielik, 2005). Z hľadiska morfológického obce Kľakovskej doliny predstavujú hromadnú sídelnú formu s nepravidelnou zástavbou i sieťou ciest.

Domy boli orientované prevažne pozdĺžnou stranou do ulice. Až v 30. rokoch minulého storočia sa začínajú stavať hlavne kamenné domy štítovou stranou ku komunikácii. Až do konca prvej svetovej vojny základným stavebným materiálom bolo výlučne jedľové drevo. Domy i hospodárske stavby z dreva stavali zrubovou technikou (obr. 11), spôsob väzby trámov nazývali na úhel, v literatúre známy pod názvom na rybinu. Základový veniec položili na veľké rožné kamene-uhelnáky. Prvý veniec nazývali grunt. Brvná medzi oknami a dverami po celej dĺžke i šírke stavby kládli zátvor, ktorého hlavy prečnievali asi 15 cm. zo steny, na rohoch stavby i v priečkach. Jednoduchú krovovú konštrukciu krovu nazývali rohová. Brvná stien okresávali iba z dvoch strán a medzere vyplňali skulovali – odpadovým drevom. Štítové debnenie zhotovovali zo štiepaných dosák. Medzerami v štíte a výzorníkom unikali spod strechy dym. Ako krytina sa používal výhradne šindeľ. Ak bol dom postavený na svahu, vymurovali z kameňa nasucho podlahu i malý múrik na dvorovej a čelnej strane domu, podstienku., širokú asi 70 cm. Škály medzi brvnami stien vyplňali doskami, skulovali, z vonkajšej aj z vnútornej strany z oboch strán steny vymazávali hlinou. Z vnútornej strany omazávali celé strechy, z vonkajšej strany iba škály medzi brvnami. Múry bielili vápnom, do ktorého pridávali farby, najčastejšie bledomodrú, menej zelenú. Vstupným priestorom bol neprieichodný pitvor, z ktorého sa vchádzalo na obe strany do izieb. Spoločná komora s maštal'ou stáli pod jednou strechou vo dvore. Dvoj priestorové obytné domy boli už v 2. polovici 19. storočia zriedkavé, prevládala troj-priestorová forma obydľia tzv. komorového typu. Domy stáli dlhšou stranou do ulice, vstup do domu bol priamo z ulice cez úzky pitvor, z ktorého sa vchádzalo do izby a komory. Vo dvore stála maštal' s chlievom. Začiatkom 20. storočia sa postupne mení orientácia objektov na štítovú, priestory sú radené za sebou, pričom izba má okná smerom do ulice. Na prelome 19. a 20. storočia sa radikálne

menia funkcie priestorov domu. Pitvor všeobecne nahrádza svetlá kuchyňa s murovaným sporákom a pecou. Do izby ako kúrenisko vstavajú kachle. Koncom 20. rokov a hlavne v 30. rokoch 20. storočia sa určitý hospodársky vzrast prejavil intenzívnejšou výstavbou kamenných domov. Do obytných priestorov dávajú dlážku, k dreveným domom pristavujú humná. Kamenný stavebný materiál začali používať po prvej svetovej vojne, hlavne v polovici 30. rokov 20. storočia. Získavali ho pri kľčovaní a obrábaní kamenistých polí. Domy z kameňa stavali na základy murované nasucho z kameňa, v 3. rokoch i s použitím malty a pred 2. svetovou vojnou i s použitím cementu. Steny murovali vápennou maltou, na rohy a preklady stavieb používali mäkký kameň, ktorý mohli kresť. Steny už omietali z oboch strán. Od 30. rokov začínajú na murovaných domoch konštruovať štvorspadovú strechu, nazývanú- strecha so zavíjaním štítom. Na streche nechávali otvory-obloky na seno. Podlahu v kamenných domoch tvorila dlážka, iba v komore zostávala zem. Aj murované domy bielili vápnom, do ktorého pridávali farbu. Zriedkavo stavali pod domom aj pivnicu, ktorú murovali z kameňa, zaklenutá bola do sklepenia. Vchod do nej býval z čelnej strany domu.

Sakrálna architektúra

Súčasťou sakrálnej architektúry boli rôzne kaplnky, zvonice, vyrezávané drevené božie muky, drevené, železné, alebo kamenné kríže, či sochy svätých umiestnené na najrôznejších miestach. Kríže a náboženské ľudové sochy majú zdobiť nielen cesty, ale ich funkcia je predovšetkým nábožensky ochranná a kultová. Sošky na dome majú byť ochrancami domov, stáda i úrody, ich hlavná úloha spočívala vždy vo viditeľnom vyjadrení vďaky za preukázané dobrodenia a vyprosovaní ochrany od Boha, čo všetko slúžilo na upevnenie a pozdvihnutie náboženského života. Chránili obec či obyvateľov pred prírodnými živlami, alebo katastrofami. Vo všeobecnosti nazývame tieto religiózne pamiatky „božie muky“. Božie muky majú pravdepodobne úzky vzťah ku kultu mŕtvych a pripomínajú, hoci už v kresťanskej forme, niekdajšie slovanské kultové miesta na rázcestiach, kde sa pochovávali mŕtvi (Bednárík, 1972).

Medzi sakrálnu architektúru neodmysliteľne patria aj samotné kostoly, ktorý sa nachádza aj v obci Horné Hámre. Kostol (obr. 15) sa prvýkrát spomína v roku 1671 v cirkevnej kronike (Kronika vizitatio) s tým, že bol postavený na starých základoch. Veža bola postavená v roku 1715 a kostol bol znova rekonštruovaný v roku 1734. Je to jednodňová baroková stavba s polygonálnym uzáverom, obdĺžnikovou sakristiou, prestavanou bočnou kaplnkou (Boží hrob) a prestavanou vežou. Loď a sakristia majú valené klenby. Baroková fasáda s pilaštrovým členením, širokou podstrešnou rímou. Vnútorne zariadenie bolo neorománske- v súčasnosti je odstránené a zmodernizované. Krstiteľnica kamenná, neskororenesančná z druhej polovice 17. storočia. Drevená polychrómovaná ľudová socha Piety z roku 1840. Kostol sv. Martina stojí na vyvýšenom mieste nad cestou a je ohradený múrom, v minulosti bol pri ňom cintorín. Svätyňa je zakončená oválnou stenou a preklenutá hviezdicovou klenbou. Vzadu je orgánový chór, v priečelí kostola stojí veža vysoká 37 m, má barokový krov. Na južnej strane lode bola Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie, v ktorej je v súčasnej dobe spovednica a Boží hrob.

Naľavo od cesty smerom do Źarnovickej Huty stojí kaplnka Panny Márie Lurdskej , ktorú postavili mariánski ctitelia v roku 1895 (obr. 16).

Ľudový odev

Ďalšou oblasťou, ktorú môžeme hodnotiť ako kultúrny potenciál je oblasť odievania. V odievaní bol ľud skromný, zväčša sa ľudia obliekali do toho, čo si vyrobili doma. Košeľa bola krátka, s rovnými rukávami bez gombíkov a pod hrdlom zviazaná úzkou šnúrkou. Široké gaty boli obrúbené strapcami. Obúvali si bačkory, na hlavu dávali tvrdý okrúhly klobúk s vyhnutým okrajom, k tomu široký opasok- dupľovaný remenný, ktorý slúžil aj ako peňaženka a bol vybíjaný ringličkami. Zimný odev bol z ovčieho súkna, kubanička s lemovanými okrajmi, nohavice s lemovaným hajtášom a dole s lemovaným strihom. Takýto odev bol pre mládencov a pre chlapov do 30 rokov. Na týchto odevoch boli len na jeden prst široké lemovania na hunkách a na širiciach. Tieto širšie lemovania označovali staršieho človeka, dokumentovali, že ide o hlavu rodiny. Aj ženy mali dosť široký oblek a všelijaké šujtáše, krepindle a šnúročky. Pánske ženy mali také dlhé sukne, že im nebolo vidieť ani päty. Kroje nosili ženy asi do roku 1930. Staré kroje sa zamieňali za tzv. sedliacky kraj z Dolnej zeme, ktorý tvoril kabát s malým vyhnutým golierom, ktorý sa zapínal na 5 gombíkov celkom až pod hrdlo. Dolu užšie nohavice sa strkali do čizmy, ktoré mali srdcový vzor a vykrojenú tvrdú sáru. Po roku 1918 sa objavili „príčové „ nohavice a čizmy s mäkkou sárou (Bielik, 2005). V súčasnosti sa ľudové odevy nezachovali.

2.2.7.2 Kultúrne tradície a remeslá

Kultúra v obci je samozrejmom a nevyhnutnou podmienkou ponuky kultúrno-spoločenského využitia sa vlastných obyvateľov, ale aj prejavom cielenej kultúrnej ponuky širšej návštevníckej verejnosti danej obce. Je prejavom a symptómom spoločenskej úrovne a kultúrnej vyspelosti daného sídla a regiónu.

Kultúrny dom obce Horné Hámre sa nachádza priamo v centre obce. Zároveň slúži ako Obecný úrad. V kultúrnom dome sa stretávajú poslanci Obecného zastupiteľstva na svojich pracovných zasadnutiach. Obecný úrad tu poriada akcie pre deti ako napr. Maškarný ples, Medzinárodný deň detí a pod. Pre starších tu býva Fašiangová a Hodová zábava, ktorú zvykne poriadať Obecný hasičský zbor, v spolupráci s miestnym krčmárom. Pre ženy a matky býva posedenie alebo kultúrne podujatie pri príležitosti Dňa žien a Dňa matiek. Pre dôchodcov sa poriadava posedenie pri príležitosti Mesiaca október - Mesiac úcty k starším spojené s kultúrnou vložkou.

Členovia ZO JDS Slovensko v Horných Hámroch tu poriadajú svoje schôdze a zábavné programy pre starších občanov.

V návrhovom období odporúčame previesť komplexnú modernizáciu zariadení s preferenciou ich univerzálnosti bez zásadného zvyšovania kapacít, nakoľko existujúce kapacity vyhovujú aj pre návrhové obdobie. Pri podpore rozvoja cestovného ruchu rekreácie a turizmu je nutné uvažovať aj s

vytvorením podmienok pre budovanie klubových priestorov, ktoré môžu tvoriť súčasť rôznych zariadení spojených so službami v tejto oblasti.

Tabuľka 58 Infraštruktúra kultúrnych zariadení

Infraštruktúra	jednotka	súčasný stav	budúci stav
Knižnica	počet/počet kníh	1/6688	1/6800
kostol	počet	1	1
otvorené pódium	počet	1	1

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Kultúrny dom kapacitne vyhovuje pre súčasnú a navrhovanú veľkosť obce. Kultúra v súčasnej recesii spoločnosti prežíva vo veľmi skromných podmienkach z dôvodov nutnosti prvoradého riešenia základných sociálnych potrieb obyvateľov a minimalizácii výdavkov na kultúru. Markantne sa táto situácia prejavuje v podmienkach vidieka, kde sa programové voľby obmedzujú len na miestne ľudové a ochotnícke predstavenia a často iba na príležitostné spoločenské podujatia (svadby, hostiny, kary, a pod.). Návštevnosť zariadenia kultúry závisí od viacerých faktorov. Prioritnými sú:

- prostredie, t.j. kapacita a kvalitatívna úroveň disponibilného zariadenia z architektonického, estetického a technického hľadiska,
- zabezpečenie činnosti po a kvalitatívnej a kvantitatívnej stránke a aktivita podujatí,
- demografické podmienky (spádovitosť) a podmienky územno-technické (prístup, parkoviská a pod.)

Najmä na programovú atraktivnosť a podmienky vstupu prevádzkovateľa musia reagovať pružne, operatívne a racionálne. Reakcia sa prejavuje v orientácii sa zariadení na také formy kultúrnych činností a podujatí, ktoré sú atraktívne a žiadané čo najširším spektrom populácie ale najmä mladou generáciou ale i staršími. Je to náročný problém v súčasnej dobe elektronických médií, kedy komerčná kinematografia našla cestu až do súkromia spotrebiteľa formou videoprodukcie a videotechniky, digitálnej techniky domáceho kina. Výhľadovo bude potrebné počítať s rozšírením a vytvorením podmienok pre viacúčelovosť zariadenia. Z hľadiska kvality priestoru a prevádzkových podmienok sa predpokladá budúca potreba riešenia ďalšej modernizácie najmä technického vybavenia na kvalitatívne vyššej úrovni. V návrhu riešenia sa počíta s možnosťami zriadenia klubových foriem využitím kultúrneho zariadenia, s možnosťou využitia ako viacúčelového zariadenia pre kultúrne, zábavné, prípadne i galerijné, komerčné, obchodné a integrované funkčné účely.

K tradičnému spôsobu života patrila okrem hmotnej kultúry, prejavujúcej sa v práci, bývaní, stravovaní a v odievaní aj kultúra duchovná. Okrem práce a každodenných starostí boli aj v minulosti v živote jednotlivca i celej dedinskej pospolitosti chvíle sviatočné, určené na oddych,

zábavu, riešenie rôznych spoločenských problémov a potrieb. K tradičným kultúrnym dňom v obci patrili hody na sv. Martina, Nový rok a Silvester, ale i oslava a stavanie 1. mája, MDD, Deň matiek, Veľká noc, Mikuláš a pod. Život v obci sprevádzali tanečné zábavy, súťaže a pod. Hlavnú úlohu v období fašiangov má v obci tradícia fašiangového pochodu a zábavy s pochovávaním basy.

V obci nechýba ani obecná knižnica, ktorá samozrejme by si vyžadovala aj novú miestnosť a vybavenosť. Priadky, páračky, posedenie v krčme, alebo v lete pri ohníku bývali v minulosti vhodnými príležitosťami pre dobrých rozprávačov, oživujúcich staré príbehy a vlastné zážitky. V minulosti v obci pôsobili divadelné krúžky, spevokol, turistický oddiel a iné organizácie, ktoré sa svojimi aktivitami podieľali na kultúrnom živote, no v dnešnej dobe chýbajú učitelia a deti, ktorý sa o toto dianie najviac podieľali. V obci sa dobre darí hasičskému zboru, ktorý sa výraznou mierou najviac spolu s TJ-Klas Horné Hámre podieľajú na kultúrnom dianí a spoločenských tradíciách v obci. Hasiči sa zúčastňujú pravidelne na rôznych súťažiach v celom mikroregióne.

Kultúra a kultúrne dedičstvo obce vytvára pocit domova, bezpečia, ale i zvyšuje atraktivitu územia pre obyvateľov, miestne firmy, pre návštevníkov, turistov či investorov. Podpora miestnych kultúrnych aktivít a kultúrneho života ako i dôkladné poznanie kultúrnych zdrojov územia sa tak stáva konkurenčnou výhodou, silnou stránkou a znakom rozvoja obce. Na zostavenie evidencie pamätihodností obce nadväzuje hlbší prieskum kultúrnych, historických a spoločenských javov, vecí a udalostí. Do nej treba okrem hnutelných a nehnuteľných vecí zaradiť aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, názvy chotárných častí, ktoré sa viažu k histórii. Vyhodnotenie získaných údajov, faktov a poznatkov umožnilo dôkladnejšie a presnejšie premietnutie rozvojových limitov a potenciálu do priorit a opatrení Programu rozvoja obce.

Na základe analýzy doterajšieho vývoja možno očakávať, že kultúrny a spoločenský život sa bude orientovať na: zachovávanie tradícií obce, rozvoj športu a skvalitňovanie kultúrnej činnosti. Kultúra v obci má staré korene.

2.2.8 Trendy vývoja krajiny s rozptýlením osídlením

Hlavnou charakteristikou súčasného vývojového trendu krajiny s rozptýleným osídlením a jej sídelnej štruktúry je pozvoľné zvyšovanie počtu obyvateľov sídiel mestského typu oproti obyvateľom vidieckych sídiel. Tento pomer medzi počtom obyvateľov jedného a druhého typu sa zmenil dosť výrazne v 70-tych rokoch minulého storočia. V roku 1970 to bol v rámci Slovenska pomer 41,5 % ku 58,5% v prospech vidieckeho obyvateľstva a v roku 1980 53,0% ku 47,0% v prospech mestského obyvateľstva. Pri rozlišovaní typov sídiel sa spravidla medzi sídlom vidieckeho typu (dedinou) a sídlom mestského typu (mestom) považuje počet obyvateľov od 5000. Celkový počet sídiel je 2867,

právny štatút mestá má 136 sídiel, z toho 122 má nad 5000 obyvateľov. Teda väčšina slovenských sídiel (cca 95 %) sú dediny. 1 735 je takých, ktoré majú počet obyvateľov nižší ako 1 000, 1 024 obcí má dokonca menej ako 500 obyvateľov. Z uvedených údajov, ako aj z kultúrnych, sociálnych a ekonomických tradícií a historického vývoja jednoznačne vyplýva, že Slovensko je vidiecka krajina, a že rozvoj vidieka predstavuje významný determinant v rozvoji celej krajiny (Petrovič, 2003). Dedina je nositeľom významných a špecifických hospodárskych, sociálnych, kultúrnych, ekologických i sídelných hodnôt a kvalít, ktoré predstavujú i bohaté kultúrne, historické, sídelné, sociálne i architektonicko-urbanistické dedičstvo. Je preto nevyhnutné rešpektovať špecifiká slovenskej dediny, kde potreba vytvorenia kvalitatívne nových existenčných a rozvojových podmienok a predpokladov vyžaduje systémové zmeny, spojené s procesom sebauvedomenia sa sídla a sídelného spoločenstva ako základného subjektu obnovy a rozvoja obce.

Z celkového vonkajšieho pohľadu k atraktívnym potenciálom rozvoja budúceho mikroregiónu patria stopy histórie z obdobia prosperujúcej ťažby dreva s pomocou lesnej železničky, z obdobia pálenia drevného uhlia, zabudnuté miesta tradičných činností, ako močidlá, bunkre, mlyn. Pre hlavné smery rozvoja mikroregiónu kľakovská dolina bol stanovený princíp využitia vlastných zdrojov s ich maximálnym zhodnotením vo vlastnom území mikroregiónu, to znamená šetrné získanie obnoviteľných zdrojov s ich následným 100% spracovaním. Hlavnými využiteľnými zdrojmi v skúmanom území sú poľnohospodárska a lesná krajina, ale aj historické dedičstvo a prírodné krásy.

Prírodné krásy doliny Kľakovského potoka, doteraz vybudované turistické trasy, obnova historických objektov a ich fragmentov, vybudovanie cyklotrás, obnova tradičného hospodárenia, rozvoj remesiel a agroturistiky, to sú hlavné smery rozvoja rekreácie v celom mikroregióne Kľakovská dolina.

K potenciálu krajiny skúmaného územia patrí aj dostatok vodných zdrojov. Pramene, ktoré sa tu nachádzajú môžu zabezpečiť dostatok vody pre obyvateľstvo. Aj napriek množstvu prameňov má obec Horné Hámre problémy s pitnou vodou, čo je zapríčinené zlým a starým vodovodným systémom, ktorý by bolo potrebné v budúcnosti opraviť, resp. nanovo realizovať. Čo sa týka povrchových vôd skúmané územie nemá výrazné obmedzenia až na riekou Hron, ktorá je v tejto časti charakterizovaná obmedzeným využívaním ako úžitková. V roku 1994 Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky informovalo občanov v skúmanom území obce Horné Hámre o navrhovanom zámere týkajúceho sa: „Nad zlepšenia prietokov Hrona“, ktoré bolo nutné riešiť z národohospodárskeho hľadiska a to mala zabezpečiť výstavba vodnej nádrže z dvoch vybraných lokalít. Rozhodovalo sa o vybudovaní vodného diela v lokalite Slatinka a v lokalite Horné Hámre. Výstavba priehrad na Slovensku je charakteristická obrovskými štátnymi investíciami a veľkými negatívnymi dopadmi na ekonomické, environmentálne i sociálne. Vodné dielo malo byť vybudované v lokalite, ktorá je z investičného hľadiska najlacnejšia a má najmenší zásah do prírody, životného prostredia a života občanov. Pri navrhovanom zámere bol posudzovaný aj vplyv na prírodné prostredie, na hospodárske

a sociálne prostredie a po zhrnutí všetkých údajov ekologicky a ekonomicky najvýhodnejšou lokalitou sa stala nakoniec Slatinka.

V obci Horné Hámre na základe analýzy a terénnych výskumov v sledovanom území a lokalizačných predpokladov môžeme konštatovať, že najväčším potenciálom je prírodný potenciál a výskyt druhov rastlín a živočíchov. Z tohto hľadiska je potenciál krajiny s týmto typom rozptýleného osídlenia situovaný v atraktívnom prírodnom prostredí s vysokou kvalitou životného prostredia a rôzne miestne časti si dodnes uchovávajú svoj vidiecky ráz. Tieto hodnoty je vhodné podporiť pre rozvoj prírodnej turistiky, ekoturistiky, cykloturistiky a agroturistiky. Naskytli by sa v tomto prostredí nové možnosti ako ponúkať šance pre návštevníkov z ostatných regiónov Slovenska na to, aby spoznávali rozmanitosť a krásy prírody tohto územia. V súčasnosti je obec Horné Hámre zaostávajúcou v porovnaní s ostatnými obcami Kľakovskej doliny, čo sa týka hlavne práce s miestnym obyvateľstvom a preto je tu dôležitá i oblasť pre vytváranie podmienok pre rozvoj alternatívnych foriem cestovného ruchu v oblasti vzdelávania.

Na základe hodnotenia analýzy súčasnej situácie a predpokladov ďalšieho rozvoja navrhujeme pre obec nasledovný strategický cieľ: Zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj obce Horné Hámre, po ekonomickej, sociálnej, kultúrnej stránke. Ekonomický, kultúrny a spoločenský rast bude zabezpečený prostredníctvom disponibilného potenciálu nachádzajúceho sa v ľudských, prírodných a ekonomických zdrojoch. Hlavné zameranie ekonomickej činnosti bude obec smerovať do ekologicky nezávadných prevádzok v oblasti cestovného ruchu, priemyslu, poľnohospodárstva a drevovýroby, pre ktoré má ideálne rozvojové predpoklady. Zabezpečiť ochranu životného prostredia a jeho zveľaďovanie hlavne v podobe rozvoja a kultivácie oddychových zón v obci. Formulácia strategického cieľa vychádza z predpokladu, že budú vytvorené podmienky pre stabilizáciu, rozvoj a adaptáciu ekonomicky aktívnych a výkonných subjektov. Zvyšovanie výkonnosti hospodárstva na udržateľnej úrovni v dlhodobom horizonte a rast jeho konkurencieschopnosti je považované za prioritu. Zároveň však musia byť vytvorené také podmienky, aby sa nezvyšovali výdavky verejných prostriedkov, ale aby nastala ich konsolidácia za účelom podpory nových rozvojových projektov. Súbežne je však potrebné venovať pozornosť aj rozvíjaniu ľudských zdrojov. Hlavným zámerom stratégie v tejto oblasti by malo byť zapojenie viacerých subjektov a postup riešenia danej problematiky v rámci partnerstva.

Na dosiahnutie strategického cieľa je potrebné podporovať globálne ciele podľa jednotlivých kľúčových odvetví. Uvedené ciele plne korešpondujú s hlavnými cieľmi definovanými v PHSR Banskobystrického samosprávneho kraja a podporujú jeho naplnenie.

Program rozvoja obce je základným programovacím dokumentom podpory regionálneho rozvoja na lokálnej úrovni, ktorý nadväzuje na príslušné strategické dokumenty a programové dokumenty podpory regionálnej úrovni. Na národnej úrovni ide predovšetkým o národný strategický referenčný rámec (NSRR), Plán rozvoja vidieka (PRV), Programový doplnok (PD) a (sektorové) operačné programy a na regionálnej úrovni o Program sociálneho, ekonomického

a kultúrneho rozvoja (PHSR) BBSK. Tieto dokumenty predstavujú nielen rozšírenie komplexnosti podpory realizácie NSRR v období rokov, ale vytvárajú aj predpoklad na zabezpečenie konzistencie v podpore regionálneho rozvoja, a tým aj zvýšenie účinnosti strategického plánovania tejto podpory a prípravy projektov v nasledujúcom programovacom období. Na základe získaných a vyhotovených podkladov a údajov sme sa v rigoróznnej práci rozhodli charakterizovať pomocou SWOT analýzy silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia pre zistenie potenciálu krajiny na uvedenom príklade a to na obci Horné Hámre, ktoré budú nasledovať.

2.3 Prioritné rozvojové oblasti obce Horné Hámre

Doterajšie hodnotenie sa venovalo analýzam a hodnoteniu potenciálu krajiny s rozptýleným osídlením na príklade obce Horné Hámre a využívaniu celkového priestoru tohto špecifikovaného územia v súlade s popismi krajinno-ekologických, prírodných a kultúrno-historických charakteristík. Dominantným faktorom ovplyvňujúcim celkový potenciál skúmanej oblasti je kopaničiarske osídlenie. Bližším špecifikovaným a klasifikovaním základných potenciálov krajiny na predmetnom území obce Horné Hámre sme získali kvalitné podklady pre špecifickosť možností rôzneho spôsobu využívania územia, čo je primárnym krokom k poznaniu ich racionálneho využitia.

Strategický plán hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce pre uvažované obdobie predstavuje rozsiahly komplex analýz a opatrení. V každom období niektoré opatrenia podmieňujú realizovanie iných. Niektoré sa musia považovať za dôležitejšie pre havarijný stav predmetnej veci, niektoré sú ešte prednostnejšie z hľadiska potrieb a záujmu tej alebo onej skupiny obyvateľov. Limitujúci faktor – nedostatok finančných prostriedkov nemôže byť dôvodom pre neurčenie strategického cieľa. Už tým že je definovaný napomôže smerovaniu rozvoja. Spracovatelia vychádzajúc z prieskumu a analýzy existujúceho stavu, pri zachovaní princípov všeobecného konsenzu a vzájomnej vyváženosti, považujú za prioritné rozvojové oblasti nasledovné:

1. Hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj

Priority v oblasti rozvoja hospodárstva a vedecko-technického rozvoja spadajú predovšetkým do vytvárania pozitívnych predpokladov na rozvoj podnikateľských aktivít. Ide o vymedzenie priemyselných zón v obci, príprava pozemkov a zabezpečenie technickej infraštruktúry.

2. Doprava a komunikácie

Výstavba a údržba miestnych komunikácií v správe obce ako aj riešenie technického stavu štátnych komunikácií v správe vyššieho územného celku. Zabezpečiť pravidelné a vyhovujúce spojenie obyvateľov obce s regionálnymi centrami prostredníctvom verejnej dopravy. Taktiež v obci je potrebná rekonštrukcia ciest k odľahlým osadám do spevnených povrchov.

3. Technická infraštruktúra

Rozvoj a udržiavanie technickej infraštruktúry je nevyhnutné z hľadiska prílevu investícií v oblasti priemyslu a rozvoja cestovného ruchu, ako aj udržania požadovanej životnej úrovne obyvateľstva. Ide hlavne o zabezpečenie infraštruktúry do oblastí, ktoré sú potenciálne najvhodnejšie na rozvoj obce. Urbanistická štúdia je zameraná tiež na vybudovanie inžinierskych sietí pre individuálnu výstavbu rodinných domov v lokalite Brod.

4. Odpadové hospodárstvo

Rozvoj a výstavba infraštruktúry odpadového hospodárstva. Výstavba kanalizačnej siete, výstavba a prevádzka zberného dvora pre separovaný zber ako aj obecného kompostoviska.

5. Životné prostredie

Trvalo udržiavané životné prostredie je významným ukazovateľom kvality života. Dlhodobé udržiavanie, ale aj skvalitňovanie prírodného prostredia, je spoločným cieľom všetkých obyvateľov obce. Monitorovaná kvalita vody a ovzdušia. Optimalizácia nakladania s odpadmi. Informovanosť obyvateľov o životnom prostredí. Propagácia chránených území (**CHKO Ponitrie, CHKO Štiavnické vrchy**). V obci je potrebné vyregulovať korytá horských bystrín a potokov v katastri obci Horné Hámre s vybudovaním zádržných nádrží a hrádzí ako protipovodňové opatrenia v spolupráci s Lesy SR.

6. Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Pokračujúci trend rastu podielu seniorov na počte obyvateľov musí byť sprevádzaný podmienkami, ktoré umožnia dôstojnejšie prežitie zvyšku života. Veková skladba obyvateľov je sprevádzaná väčším výskytom špecifických chorôb. V obci sa vytvárajú podmienky pre poskytovanie sociálnej starostlivosti pre sociálne odkázané osoby a v rámci Kľakovskej doliny k hlavným zámerom patrí i vybudovanie spoločného seniorského centra- penziónu-denného stacionáru v Ostrom Grúni v priestoroch bývalého Dopraváriu, kde sociálna starostlivosť bude sprevádzaná i so zdravotnou starostlivosťou a poskytovaním stravovacích a ubytovacích služieb.

7. Školstvo a šport

Údržba a rozvoj predškolského vzdelávania v obci. Zriadenie vzdelávacieho zariadenia pre neformálne vzdelávanie. Údržba a skvalitnenie športovej infraštruktúry. Výstavba ďalšieho viacúčelového ihriska, ako aj detského ihriska.

8. Kultúra

Trvalé pôsobenie na kultúrne povedomie obyvateľov širokou paletou kultúrnych aktivít organizovaných externými subjektami ale aj miestnymi kultúrnymi spolkami. Existencia dôstojných priestorov pre kultúrne aktivity je prvoradá povinnosť obce. Prieběžná a kreatívna propagácia podujatí má vplyv na imidž obce a tým aj na cestovný ruch. Kultúrne tradície budú šírené aj prostredníctvom cezhraničnej spolupráce.

9. Propagácia a cestovný ruch

V rámci rozvoja cestovného ruchu je potrebné spracovať koncepciu regionálnej spolupráce s okolitými turistickými lokalitami a domácimi a zahraničnými cestovnými kancelárkami. Nevyhnutnou je taktiež propagácia obce a to najmä prostredníctvom www – stránky www.hornehamre.sk. V rámci týchto činností je nevyhnutná i spolupráca s MAS GRON a POHRONSKÁ CESTA.

10. Administratíva a bezpečnosť

V rámci administratívneho zabezpečenia chodu samosprávy vytvárať vhodné podmienky na efektívnych chod úradu. Vytvoriť vhodné pracovné prostredie a technické zabezpečenie. V rámci zabezpečenia bezpečnosti v obci sa pripravuje vybudovanie bezpečnostného kamerového systému v obci.

11. Informatizácia obce

Zabezpečenie technických podmienok pre rozvoj informačnej spoločnosti. Umožniť obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Vytvoriť vhodné podmienky na prechod na e-government na lokálnej úrovni (e-vote, e-services, ...). Umožniť obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti. Vyššiu informatizáciu obyvateľov v obci by malo priniesť zrealizovanie projektu v rámci zavedenia káblovej optickej siete celým katastrálnym územím.

2.4 Swot analýzy obce Horné Hámre

Nasledujúce SWOT analýzy sa zameriavajú na silné, slabé stránky, príležitosti a riziká prioritných rozvojových oblastí. Na ich základe budú formulované hlavné rozvojové ciele.

Analýza SWOT

Sledovať a vyhodnocovať vývojové trendy v regióne v neustále sa meniacom vonkajšom prostredí, identifikovať trend sociálno-ekonomického rozvoja, alebo smer vývoja ako príležitosť alebo hrozbu, je v súčasnosti pre obec Horné Hámre nevyhnutnosť. To, čo sa na prvý pohľad zdá ako príležitosť, ňou vo vzťahu k zdrojom obce, kultúre, ľudským zdrojom, životnému prostrediu a hospodárstvu, uplatňovanej stratégii vôbec nemusí byť. Nástrojom pre celkovú analýzu vonkajších a vnútorných činiteľov je SWOT analýza. Predstavuje kombináciu dvoch analýz, S - W a O - T. Účelom SWOT analýzy je posúdenie vnútorných predpokladov podniku k uskutočneniu určitého rozvojového zámeru a podrobenie rozboru i vonkajších príležitostí a obmedzení určované potrebami obyvateľov a subjektov v rámci obce. Na jej základe môže obec prikrčiť k formulácii špecifických cieľov.

Schéma SWOT analýzy:

	<i>S</i> - silné stránky	<i>W</i> - slabé stránky
	1. 2. ... 10.	1. 2. ... 10.
<i>O</i> - príležitosti	1. 2. ... 10.	1. 2. <i>Stratégia SO</i> ... 10.
<i>T</i> - hrozby	1. 2. <i>Stratégia ST</i> ... 10.	1. 2. <i>Stratégia WT</i> ... 10.

Vysvetlivky: *SO* – využiť silné stránky na získanie konkurenčnej výhody

WO – prekonať slabiny využitím príležitostí

SW – využiť silné stránky na čelenie hrozbám

WT – minimalizovať náklady a čeliť hrozbám

Analýza príležitostí a rizík - O-T

O – T analýza umožňuje rozlíšiť atraktívne príležitosti v obci, ktoré skrýva potenciál územia a ktoré môžu obci priniesť výhody pri dosahovaní vyváženého rastu. Súčasne tiež nabáda k zamysleniu nad problémami, s ktorými bude obec riešiť v rámci Integrovannej stratégie. Znamená to teda, že obec musí sledovať významné sily makroprostredia (demografické, ekonomické, technologické, politické, legislatívne, sociálne a kultúrne) a tiež tých účastníkov mikroprostredia, ktorí ovplyvňujú jej schopnosť dosiahnuť v regióne prospech (neziskové organizácie, orgány miestnych samospráv, podnikateľské subjekty, miestni aktéri a verejnosť).

Príležitosti sú posudzované z hľadiska ich atraktívnosti a pravdepodobnosti úspechu. Pravdepodobnosť, že obec dosiahne úspech pri ekonomickom raste, nezávisí len od jej konkurenčnej sily, oproti konkurenčným regiónom, ale aj od toho či je táto sila v porovnaní s konkurenciou väčšia.

V rámci analýzy SWOT sa obec koncentruje na identifikáciu potenciálnych príležitostí – existencia stabilného hospodárskeho prostredia, kvalitné životné prostredie, prírodný potenciál, historicko-kultúrne hodnoty, rozvinutá sieť inštitúcií verejných služieb, objekty cestovného ruchu..

Kvadrant 1 pozostáva z príležitosti ponúkajúcich najvyšší úžitok pre obec, preto by sa mal manažment obce sústrediť na tieto aktivity. Naopak, príležitosti v kvadrante 4 sú buď príliš malé, alebo ich obec nebude vedieť dostatočne využiť. Príležitosti v kvadrante 2 a 3 sú zaujímavé len

v prípade, že existuje možnosť zvýšenia ich atraktívnosti alebo pravdepodobnosti úspechu (Tabuľka 59).

Tabuľka 59 Matica príležitostí a matica rizík

		Matica príležitostí					Matica rizík	
		Pravdepodobnosť úspechu					Pravdepodobnosť nastatia	
		vysoká	nízka				vysoká	nízka
Atraktívnosť	vysoká	1	2		Vážnosť	vysoká	1	2
	nízka	3	4			nízka	3	4

Riziká sú klasifikované z hľadiska ich vážnosti a pravdepodobnosti výskytu. Pri analýze okolia z hľadiska možných hrozieb je potrebné zamerať sa na potenciálne hrozby.

Riziká z 1. kvadrantu môžu obec vážne zraniť, preto treba pripraviť plán strategických aktivít, keďže pravdepodobnosť ohrozenia je vysoká. Riziká v 2. a 3. kvadrante treba podrobiť dôkladnému skúmaniu v prípade, ak sa stávajú kritickými, netreba však zostavenie plánu eventuality alternatív. Riziká v 4. kvadrante sú malé a väčšinou ich možno ignorovať.

Spojením hlavných príležitostí a rizík, ktoré ovplyvňujú rozvoj obce, sa stratégovia snažia zistiť mieru celkovej atraktívnosti trhu. Existujú štyri možnosti:

- *Ideálny rozvoj*, ktorý sa vyznačuje mnohými príležitosťami, ale iba niekoľkými (ak vôbec nejakými) rizikami.
- *Špekulatívny rozvoj*, vyznačujúce sa vysokými príležitosťami i vysokými rizikami.
- *Zrelý rozvoj*, vyznačuje sa nízkymi príležitosťami i nízkymi rizikami.
- *Problémový rozvoj*, má nízke príležitosti, ale vysoké riziká.

Externé prostredie vytvára nielen príležitosti, ale prezentuje aj sériu rizík. Riziko je výzva, poukazuje na nevýhodný trend vývoja vo vonkajšom prostredí, ktorý v prípade pasívnej reakcie zo strany podniku ohrozí jeho trhovú pozíciu.

Analýza silných a slabých stránok – S-W analýza

Hodnotenie vplyvu vonkajších činiteľov, vykonávané so zámerom stanoviť ciele obce, musí byť doplnené rozborom vnútorných činiteľov. Viaceré regióny dnes aj poznajú príležitosti, ktoré im potenciál ponúka, avšak chýba im schopnosť ich využiť. Na základe analýzy silných a slabých stránok vie obec stanoviť, čo je z hľadiska súčasnej a očakávanej situácie rozumné konať.

Za dôležité znaky konkurenčnej sily obce sa považuje – kvalitné ľudské zdroje, rozvinuté podnikateľské prostredie, dobrý prírodný potenciál, výhodná poloha a dopravná dostupnosť, a iné..

Za dôležité znaky konkurenčnej slabosti sa považuje – strácanie pozície voči konkurenčným regiónom, nedostatok finančných zdrojov na rozvoj, klesajúca demografická krivka, vysoká nezamestnanosť, zlý technický stav základnej infraštruktúry a iné.

Výsledok spojenia stupňa výkonu a dôležitosti predstavuje štyri možné alternatívy (Tabuľka 60):

Tabuľka 60 Výsledok spojenia stupňa výkonu a dôležitosti

Matica výkonu a dôležitosti			
		Výkon	
		vysoký	nízky
Dôležitosť	vysoká	1 Sústrediť snahu	2 Udržať snahu
	nízka	3 Nízka priorita	4 Možné nadmerné investovanie

Pri hodnotení silných a slabých stránok je potrebné každý faktor odstupňovať podľa dôležitosti (rozhodujúca silná stránka, marginálna silná stránka, neutrály faktor, rozhodujúca slabá stránka, marginálna slabá stránka) a podľa intenzity jeho vplyvu - výkonu (vysoký, stredný, nízky).

Kvadrant 1 pozostáva z oblastí, ktoré sú dôležité, ale v ktorých obec momentálne vykazuje slabý výkon, preto sa musí sústrediť na posilnenie týchto oblastí.

Kvadrant 2 pozostáva z oblastí, v ktorých je síce obec úspešná, ale do budúcnosti si musí túto úspešnosť udržať.

Kvadrant 3 tvoria oblasti, ktoré nie sú dôležité, zdokonalenia v tomto kvadrante majú nízku prioritu.

V kvadrante 4 nie sú dôležité oblasti, pričom rozvoj a snaha sú zbytočne silné.

Na základe tejto analýzy je zrejmé, že silné stránky sa nemusia vždy pretransformovať do konkurenčnej výhody obce. Dôvodov, prečo je to tak, je niekoľko, pričom najčastejšími obyvateľmi vnímaná nízka dôležitosť poskytovaných služieb a bodov rozvoja. Identifikácia silných miest obce je možná len na základe porovnania s ich hlavnými konkurentmi v regióne.

Ani sústredenie sa na prekonanie všetkých slabých stránok nemusí priniesť očakávaný efekt, pretože náklady potrebné na ich transformovanie do silnej stránky sa nemusia vrátiť. Pozornosť treba venovať príležitostiam, v ktorých má obec najviac silných stránok, alebo oblastiam, v ktorých sa vzhľadom na veľkú príležitosť a potenciálnu návratnosť investícií ukazuje efektívne vytvorenie nových silných stránok. Príklady z praxe uvádzajú, že i málo rozvinutý región má popri slabých miestach aj silné miesta, ktoré pokiaľ dokáže správne identifikovať a využiť, vytvárajú predpoklady pre trvalý a vyrovnaný sociálno-ekonomický rozvoj.

Hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj

Silné stránky	Slabé stránky
---------------	---------------

<ul style="list-style-type: none"> - výhodná geografická poloha obce v blízkosti mesta okresného mesta Žarnovica a krajského mesta Banská Bystrica, - prechádzajúca cesta E 571 a R1 prepájajúca Banskú Bystricu s Bratislavou, - vysoký podiel obyvateľstva v produktívnom veku, - existencia podnikateľského subjektu – v cestovnom ruchu, - prítomnosť dvoch maloobchodných predajní potravinárskeho tovaru, - prítomnosť poľnohospodárskeho družstva Voznica, s.r.o., - rozvinutá rastlinná výroba, - rozvinutá živočíšna výroba, - existencia ubytovacieho zariadenia, - prevádzka stolárskej dielne, - existencia prevádzky Slovenskej pošty, a.s., - existencia pily, - existencia prevádzky krajčírstva, - poskytovanie služieb v oblasti jednoduchých stavebných prác, - celkovo 33 podnikateľských subjektov v obci, - rozvinuté lesné hospodárstvo, 	-
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - dostatok ľudských zdrojov s dostatočnými skúsenosťami v oblasti poľnohospodárstva a lesníctva, - potenciál pre rozvoj tradičných remesiel, - existencia vhodných podmienok na rozvoj poľnohospodárstva, - maximálna podpora podnikateľov a vytváranie vhodných podnikateľských podmienok, - rozvoj technickej infraštruktúry, - rozvoj informačných technológií – lepší prístup k informáciám, - zlepšenie prístupu malých a stredných podnikateľov k financiám, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EU, - rozvoj environmentálne vhodných technológií, - zahraničné investície, - podpora rozvojových investícií, - vytvorenie nových pracovných miest najmä v malom a strednom podnikaní a službách, - spájanie pravidelných, tradičných kultúrnych aktivít s podnikateľskými aktivitami, resp. organizovanie kultúrnych aktivít pre podnikateľské účely (poznávacia a kultúrna turistika), - zlepšenie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva 	<ul style="list-style-type: none"> - pomalá výstavba, modernizácia a rekonštrukcia technickej infraštruktúry, - administratívne opatrenia obmedzujúce plnohodnotný rozvoj cestovného ruchu, - veľká administratívna náročnosť pre získanie financií zo štátnych dotácií a z fondov EU, - nedostatok investičného kapitálu, - neochota obyvateľov uskutočňovať podnikateľské aktivity, - neochota obyvateľov investovať do ďalšieho vzdelávania,

V oblasti hospodárstva dochádza k prevahe slabých stránok. Je nevyhnutné zabezpečiť využitie silných stránok na elimináciu slabých stránok. Riešenie môže byť využitím potenciálu existujúcej, aj keď technicky nevyhovujúcej infraštruktúry - hospodárskych dvorov.

Doprava a komunikácie

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - existencia 6 zastávok SAD, - existencia 8 parkovacích miest pred kostolom, - existencia 4 parkovacích miest pred obchodnou infraštruktúrou a športovými ihriskami, - 8 parkovacích miest pred obecným cintorínom, - 6 parkovacích miest pred materskou školou, - úroveň dobudovania nadradenej dopravnej infraštruktúry ako súčasť európskej dopravnej infraštruktúry, - hustota existujúcej infraštruktúry cestnej dopravy, 	<ul style="list-style-type: none"> - nevybudovaná sieť chodníkov popri cestách – len cca. 50 m, - doplnenie prechodov pre chodcov na rizikových miestach obce, - nevyhovujúci stav miestnych komunikácií, - absencia záchytných parkovísk, - nevyhovujúce spojenie autobusovej prepravy počas voľných pracovných dní a sviatkov, - nedostatočný počet parkovacích miest pri objektoch občianskej vybavenosti,

<ul style="list-style-type: none"> - 6 km štátnych ciest, - Cca. 6 km miestnych komunikácií pokrytých asfaltovým povrchom, 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, - nevyhovujúci technický a kvalitatívny stav dopravnej infraštruktúry, - nedostatočne rozvinutý integrovaný dopravný systém (IDS) - nízky podiel ciest vyšších tried na celkovej dĺžke ciest v regióne, - nevyhovujúci technický stav cesty II. triedy č. 512, - prudký nárast individuálneho motorizmu, - zastaralý park verejnej osobnej dopravy, - nevhodná deľba prepravnej práce verejnej osobnej dopravy, - absencia integrovaných dopravných systémov,
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - dostavba miestnej cestnej siete, - rekonštrukcia štátnej cesty prechádzajúcej cez obec, - rekonštrukcia mostov a lávok, - rekonštrukcia miestnych komunikácií, - dobudovanie chodníkov popri miestnych komunikáciách, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, - využitie významnej geografickej polohy územia z hľadiska prechádzajúcich dopravných koridorov, - zlepšenie dopravnej dostupnosti železničnou dopravou, 	<ul style="list-style-type: none"> - malá miera podpory miest a obcí zo strany štátu, - zhoršujúci sa stav obecných stavieb a komunikácií, - absencia chodníkov popri miestnych cestných komunikáciách, - nevýhodné podmienky čerpania prostriedkov z EÚ fondov, - nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk, - znížovanie konkurencieschopnosti železničnej dopravy, - pokles rozsahu prepravy na železnici a zvyšovanie negatívnych účinkov dopravy na životné prostredie, - zvyšujúce sa náklady na údržbu a opravy cestnej infraštruktúry, - oneskorená výstavba a modernizácia cestnej siete, - zníženie dopravnej dostupnosti a s tým spojené zníženie atraktívnosti územia pre investorov, - zhoršenie dopravnej obsluhy, - spomalenie hospodárskeho rastu, - trvalý presun cestujúcich z verejnej osobnej dopravy na individuálnu dopravu,

V oblasti technickej infraštruktúry výrazne prevládajú slabé stránky nad silnými. Odporúča sa využiť stratégia WO - kde musí obec prekonať slabiny využitím príležitostí, hlavne možnosťou využitia čerpania nenávratných finančných prostriedkov národných ako aj nadnárodných.

Technická infraštruktúra

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - vybudovaná sieť na rozvod elektrickej energie, - vybudovaná rozvodná sieť plynu – 80 % pokrytie, - existencia pobočky Slovenskej pošty, a.s., - vybudovaná vodovodná infraštruktúra s 80 % pokrytím, - existencia vodojemu pre obecný vodovod, - existencia domu smútku, - existencia obecného cintorína, - pokrytie Wi – Fi obce, - existencia verejného rozhlasu, 	<ul style="list-style-type: none"> - absencia sklaškovej kanalizačnej siete, - absencia ČOV, - nedobudovaná vodovodná sieť, - nedobudovaná rozvodná sieť plynu, - nevyhovujúce pokrytie signálom mobilných operátorov – T – mobile – 70 %, Orange – 60 %, - nevyhovujúci stav verejného osvetlenia, potreba dobudovania, - zlý technický stav miestneho verejného rozhlasu, - nevyhovujúci stav korýt miestnych tokov - Kľak, - negatívny stav nehnuteľného majetku obce – obecný úrad - interiéry, ..., - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, - nedostatok regionálneho digitálneho obsahu a nízke konkurenčné prostredie z dôvodu vysokej ceny za PC nízkej výkonnosti e-služieb ,
Príležitosti	Ohrozenia

<ul style="list-style-type: none"> - výstavba splaškovej kanalizačnej siete, - výstavba ČOV, - dostavba vodovodnej siete, - dostavba rozvodnej siete plynu, - vybudovanie miestneho bezdrôtového rozhlasu, - rekonštrukcia verejného osvetlenia a jeho rozšírenie na neosvetlené časti obce, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, - využitie významnej geografickej polohy územia z hľadiska prechádzajúcich dopravných koridorov, - zvýšenie počítačovej gramotnosti, - zníženie cien využívania Internetu, - rozvoj ďalších telekomunikačných služieb v konkurenčnom prostredí, - existujúca infraštruktúra pre rozvoj priemyselných zón v obci, - zlepšenie dopravnej dostupnosti železničnou dopravou, - zrovnoprávenie papierovej a elektronickej komunikácie medzi verejnou správou, občanmi a podnikateľmi, - vytváranie a sprístupňovanie verejného digitálneho obsahu, - zrušenie princípu miestnej kompetencie pri vydávaní dokumentov a poskytovaní služieb verejnou správou, - e-government je príležitosťou prelomovú modernizáciu interných administratívno-správnych procedúr, zlepšenie imidžu VS, ako aj zvýšenie podielu a záujmu verejnosti na správe vecí verejných, - vytváranie kvalitného a dostupného verejného digitálneho obsahu stimulujúceho dopyt po e-službách a širokopásmovom pripojení, - rastúca penetrácia širokopásmového pripojenia, 	<ul style="list-style-type: none"> - malá miera podpory miest a obcí zo strany štátu, - zhoršujúci sa stav obecných stavieb a komunikácií, - absencia chodníkov popri miestnych cestných komunikáciách, - nevýhodné podmienky čerpania prostriedkov z EÚ fondov, - nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk, - znížovanie konkurencieschopnosti železničnej dopravy, - pokles rozsahu prepravy na železnici a zvyšovanie negatívnych účinkov dopravy na životné prostredie, - zvyšujúce sa náklady na údržbu a opravy cestnej infraštruktúry, - oneskorená výstavba a modernizácia cestnej siete, - zníženie dopravnej dostupnosti a s tým spojené zníženie atraktívnosti územia pre investorov, - zhoršenie dopravnej obsluhy, - spomalenie hospodárskeho rastu, - narastanie environmentálneho zaťaženia,
---	--

V oblasti technickej infraštruktúry výrazne prevládajú slabé stránky nad silnými. Odporúča sa využiť stratégia WO - kde musí obec prekonať slabiny využitím príležitostí, hlavne možnosťou využitia čerpania nenávratných finančných prostriedkov národných ako aj nadnárodných.

Odpadové hospodárstvo

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - kvalitná legislatíva pre nakladanie s KO a DSO, - zabezpečený odvoz TKO, - existencia separovaného zberu, - existencia skládky KO, - rozvinutý separovaný zber, 	<ul style="list-style-type: none"> - absencia obecného kompostoviska, - existencia odpadu v korytách miestnych tokov, - existencia čiernych skládok, - absencia zbrného dvora pre separovaný zber. - nedostatok smetných košov na verejných priestranstvách, - nedostatočné napojenie nehnuteľnosti na verejný vodovod a kanalizáciu, - nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP, - nedostatočná informovanosť obyvateľstva o stave ŽP, - nedostatok technických kapacít zberu, dopravy, triedenia, zhodnocovania a likvidácie odpadov, - kyslé dažde znehodnocujúce lesný porast v okolí, - nadmerné využívanie umelých hnojív spôsobujúce acidifikáciu pôdy,
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - výstavba obecného kompostoviska, - výstavba zbrného dvora pre separovaný zber, - zabezpečiť efektívny separovaný zber v celej obci, - možnosti materiálového, resp. energetického využitia odpadov pri rešpektovaní duálnych vlastností odpadov, 	<ul style="list-style-type: none"> - ohrozená kvalita pitných a povrchových vôd, - zhoršenie zdravotného stavu obyvateľstva, - znečistenie ovzdušia veľkými zdrojmi znečistenia, - dopady na zdravotný stav obyvateľov, - zníženie biodiverzity,

<ul style="list-style-type: none"> - dôsledné plnenie kvalitatívne stanovených cieľov v oblasti odpadového hospodárstva, - odstránenie zdrojov znečistenia povrchových a podzemných vôd ohrozujúcich zdroje pitnej vody, - zvýšiť právne vedomie obyvateľstva vo sfére životného prostredia, - rozvoj ekologického poľnohospodárstva a ekologizácia priemyselnej výroby, - možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, - dodržiavanie noriem EÚ v oblasti produkcie znečisťujúcich látok v priemysle, 	<ul style="list-style-type: none"> - nárast množstva vyvázaných odpadov, pretrvávajúce vykurovanie hlavne tuhými palivami, - nárast množstva vyvázaných odpadov, - nízka disciplína pri nakladaní s odpadmi, - neriešenie problému existencie „čiernych“ skládok,
--	---

V prípade životného prostredia prevládajú slabé stránky nad silnými. Je to dôsledok nedobudovaného systému na likvidáciu a čistenie odpadových vôd a existenciou záťažových prevádzok v Banskobystrickom kraji. Odporúča sa využitie stratégie WO a WT – prekonať slabiny využitím príležitostí a minimalizovať náklady súvisiace so slabými stránkami.

Životné prostredie

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - existencia rozvodnej siete plynu na 80 %, - prítomnosť chránených území a biokorydorov miestneho významu, - existencia chránených území – CHKO Pontrie, CHKO Štiavnické vrchy, - zavedený separovaný zber, 	<ul style="list-style-type: none"> - absencia oddychových zón, - znečistenie životného prostredia v dôsledku priemyselnej výroby - mesto Žarnovica a Žiar nad Hronom, - negatívny stav koryt vodných tokov - Kľak, Piľanský potok, - nedostatočné vybavenie estetickou zeleňou, - nevyhovujúci stav ovzdušia v dôsledku skládky TKO, - nevybudované ochranné opatrenia proti možným záplavám, - prechádzajúce nákladné autá s TKO, - nedostatok lavičiek na verejných priestranstvách, - nevyhovujúce zloženie okrasnej zelene, - narastanie individuálnej automobilovej a motocyklovej dopravy, - v širšom okolí prítomné výrobné prevádzky spôsobujúce nadmernú produkciu polietavých častíc prachu, - nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP, - nedostatočná informovanosť obyvateľstva o stave ŽP, - kyslé dažde znehodnocujúce lesný porast v okolí,
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - regulácia koryt miestnych potokov Kľak a Piľanský potok, - odstránenie zdrojov znečistenia povrchových a podzemných vôd ohrozujúcich zdroje pitnej vody, - zvýšiť právne vedomie obyvateľstva vo sfére životného prostredia, - výstavba oddychovej zóny v širšom centre obce, - rozvoj ekologického poľnohospodárstva a ekologizácia priemyselnej výroby, - obnoviteľné zdroje energie – geotermálna energia, energia biomasy, veterná energia, - možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, - dodržiavanie noriem EÚ v oblasti produkcie znečisťujúcich látok v priemysle, 	<ul style="list-style-type: none"> - zhoršujúci sa stav životného prostredia v dôsledku nadmernej hospodárskej činnosti v ostatných častiach kraja, - ohrozená kvalita pitných a povrchových vôd, - zhoršenie zdravotného stavu obyvateľstva, - znečistenie ovzdušia veľkými zdrojmi znečistenia, - dopady na zdravotný stav obyvateľov, - zníženie biodiverzity,

V prípade životného prostredia prevládajú slabé stránky nad silnými. Je to dôsledok nedobudovaného systému na likvidáciu a čistenie odpadových vôd a existenciou záťažových

prevádzok v Banskobystrickom kraji. Odporúča sa využitie stratégie WO a WT - prekonať slabiny využitím príležitostí a minimalizovať náklady súvisiace so slabými stránkami.

Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - existencia klubu mladých, - pozitívny vzťah vedenia obce k rozvoju sociálnych služieb, - zlepšovanie právneho a inštitucionálneho rámca sociálnej inklúzie - realizované reformy, vrátane inštitucionálnych a fiškálnych v oblasti sociálnej inklúzie, fiškálna decentralizácia - dôraz na princíp subsidiarity - zvyšovanie adresnosti, efektívnosti a dostupnosti opatrení sociálnej inklúzie - dôraz na kvalitu a profesijné zabezpečenie - novokoncipovaný systém ochrany detí - fiškálna decentralizácia - kvalitné neštátne subjekty pôsobiace v niektorých oblastiach sociálnej sféry 	<ul style="list-style-type: none"> - nie sú vytvorené dostatočné podmienky pre stretávanie dôchodcov, - problém s umiestnením starších ľudí do domova dôchodcov, - absencia lekárskej základnej starostlivosti, - absencia bytového fondu pre mladé rodiny, - nerozvinutá nájomná bytová výstavba, - absencia zariadenia starostlivosti o starších obyvateľov, - nevyhovujúca pracovná doba praktických lekárov, - nedostatočná úroveň klubovej činnosti, - zdravotný stav obyvateľstva, - pretrvávajúce tradičných spádových oblastí dochádzky za prácou - nízka úroveň priestorovej mobility za prácou všeobecne a nízky rozsah medziokresnej a medzikrajovej dochádzky za prácou. - absencia systému podporných poradenských a informačných služieb pre potreby pracovnej mobility (mobilitný servis) - prehlbovanie dlhodobej nezamestnanosti - absencia širšej podpory vzdelávania a zamestnávania osôb vzdialených od trhu práce dlhšie obdobie z dôvodu starostlivosti o dieťa alebo o ďalšieho člena rodiny, príslušnosti k marginalizovanej alebo vylúčenej skupine populácie - nízka dostupnosť a úzka variabilita sociálnych služieb a výkonu iných opatrení - pomalé zavádzanie nových opatrení a nových typov sociálnych služieb do praxe a nízka udržateľnosť výsledkov - nedostatok aktivít zameraných na podporu začleňovania niektorých znevýhodnených skupín do spoločnosti a znižovanie rizík sociálno-patologických javov - nedostatočne zabezpečená kontinuita sociálnej a zdravotnej starostlivosti pri dlhodobej odkázanosti na pomoc inej osoby a nedostatok služieb dlhodobej starostlivosti - nedostatočné využívanie viaczdrojového financovania - slabá kooperácia aktérov (štát, samospráva, zamestnávateľia) - nedostatočná úroveň identifikovania potrieb rozvoja ľudských zdrojov,
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - rozšírenie klubu mladých a klubu dôchodcov, - zriadenie zdravotníckeho zariadenia, - možnosť použitia 2% daní daňových subjektov na prioritné potreby zdravotníctva, - rozšírenie opatrovateľskej služby, - zakladanie mimovládnych neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby, - zlepšujúca sa infraštruktúra a lepšie prepojenie trhov práce na susediace trhy práce, - odbúranie rodových stereotypov pri voľbe povolania a v prístupe k zamestnaniu, - rozšírenie aktívnych opatrení na trhu práce na podporu vzdelávania a prípravy pre trh práce a na podporu zamestnávania v atypických formách pracovných vzťahov, najmä pre rodičov počas materskej dovolenky a rodičovskej dovolenky, - podpora rozvoja sociálnych služieb, a iných opatrení, projektov a programov na podporu sociálneho začleňovania ohrozených skupín podľa ich špecifických potrieb, - dôrazné uplatňovanie princípu subsidiarity, 	<ul style="list-style-type: none"> - rast počtu obyvateľov v seniorskej kategórii, - zhoršujúca sa sociálna situácia niektorých skupín obyvateľstva, - zhoršovanie zdravotného stavu stredného veku, - rast počtu srdcovo-cievnych chorôb, - rast nádorových ochorení tráviaceho traktu, - vysoký výskyt alergických ochorení, - pokles výdavkov na preventívnu zdravotnú starostlivosť, - pretrvávajúce stereotypy v mobilitnom správaní sa pracovnej sily, - nízky záujem zamestnávateľov o prijímanie uchádzačov o zamestnanie na podporované pracovné miesta, - nedostatočný záujem zamestnávateľov o udržateľnosť vytvorených pracovných miest, - prehlbovanie chudoby u niektorých skupín populácie a reprodukcia chudoby, - zvyšujúci sa počet klientov odkázaných na pomoc iných nesystematickou preventívnou prácou v prirodzenom rodinnom a otvorenom prostredí,

<ul style="list-style-type: none"> - lepšie podmienky na zlad'ovanie prac. a rodinných povinností, - začleňovanie do širšieho priestoru a vyrovnávanie európskych štandardov, - zvýšenie vzdelanostnej a kvalifikačnej úrovne ľudských zdrojov zodpovedajúcej dopytu na trhu práce a znalostnej ekonomike, - Príprava ľudských zdrojov pre potreby globalizovanej ekonomiky a spoločnosti, - možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EU, 	<ul style="list-style-type: none"> - zvyšujúce sa finančné náklady na sociálne služby a iné opatrenia pretrvávajúcim poskytovaním tradičných foriem pomoci a služieb pobytového charakteru a riziko znižovania kvality života občanov finančnou náročnosťou sociálnych služieb pre klienta, - pretrvávajúce stereotypy pri vykonávaní správ v oblasti sociálnych vecí, - neadresnosť a absencia individuálneho prístupu ku klientovi, - klesanie kvality poskytovaných služieb a vykonávaných opatrení v dôsledku absencie systému prehlbovania kvalifikácie a ich celková nedostupnosť, - nepriaznivý demografický vývoj,
--	---

V tomto prípade prevládajú slabé stránky a ohrozenia nad silnými stránkami a príležitosťami. Odporúča sa využiť stratégiu *WT* – kde sa obec môže zamerať len na minimalizáciu nákladov súvisiacich s poskytovaním sociálnych služieb a čeliť hrozbám, ktoré sú s týmito službami spojené. Odporúča sa obci zabezpečiť nevyhnutné sociálne služby pre obyvateľov a ostatné služby ponechať poskytovateľom v meste Žarnovica a v Kľakovskej doline vybudovať penzión-denný stacionár pre sociálne odkázaných občanov.

Školstvo a šport

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - existencia poľovného revíru, - existencia futbalového ihriska, - existencia materskej školy s kapacitou , - existencia futbalového klubu, - existencia viačúčelového ihriska, 	<ul style="list-style-type: none"> - negatívny stav budovy materskej školy, - nedostatočné vybavenie športovou infraštruktúrou pre malé deti, - nedostatok športových plôch, - nemožnosť využívania školskej infraštruktúry mimo vyučovacích hodín, - nevyhovujúci stav oplotenia školského areálu, - nevyhovujúci stav areálu futbalového ihriska, - absencia neformálneho vzdelávacieho zariadenia, - absencia priestorov pre neformálne vzdelávanie, - deficit finančných prostriedkov znamená sústavné obmedzovanie nákupu nástrojov a zariadení v školstve, - nesystémová reforma vzdelávacej sústavy,
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - rekonštrukcia MŠ, - vybudovanie oddychovej zóny so športovými ihriskami, - zefektívnenie spolupráce s okresným mestom na regionálnej úrovni, - úprava turistických chodníkov, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EU, - vysoký podiel kvalifikovanej pracovnej sily v populácii a rast záujmu podnikateľov o inováciu kvalifikovanosti, - partnerstvá na rozvoj vzdelávania na regionálnej úrovni a možné zlepšenie spolupráce školy a ďalších subjektov v rámci komunity, najmä mládežníckych organizácií, - rozvíjajúci sa systém kariérového poradenstva vytvára predpoklad pre výber profesie v súlade s potrebami trhu práce, - prepojenie stratégie rozvoja regiónov so štruktúrou študijných a učebných odborov, - spolupráca s podnikmi v regióne vrátane zvýšenia prístupu žiakov k moderným strojom a zariadeniam, - partnerstvá na rozvoj vzdelávania na regionálnej úrovni a možné zlepšenie spolupráce školy a ďalších subjektov v rámci komunity, najmä mládežníckych organizácií, - konkurencia škôl a iných inštitúcií v rámci miestnej komunity, 	<ul style="list-style-type: none"> - vplyv nežiadúcich javov na deti a mládež (závislosť, konzumné kultúry...), - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu existujúcich športových objektov, - nedostatočné materiálne zabezpečenie a podpora talentovanej mládeže v jednotlivých druhoch športov, - nárast sociálnej ohrozenosti mládeže, - nedostatok finančných prostriedkov na výstavbu nových športovo-rekreačných objektov, - nevyhovujúca štruktúra kvalifikácie pracovnej sily, - nízka účasť rezortov, samosprávy a sociálnych partnerov na tvorbe obsahu vzdelávania, - pretrvávajúca rigidita a narastanie izolovanosti systému vzdelávania od potrieb ekonomiky, - deformovaný trh práce, ktorý bude vyžadovať len určitý typ kvalifikácie, - nerealizovanie stratégií, koncepcií a rozvojových impulzov v oblasti formálneho a neformálneho vzdelávania, - deformovaný trh práce, ktorý bude vyžadovať len určitý typ kvalifikácie, - úzky vzťah medzi sociálno-ekonomickou situáciou rodiny a dosiahnutou úrovňou vzdelania detí, - skeptické vnímanie hodnoty štúdia obyvateľstvom, - nízky podiel HDP vynakladaný na vzdelávanie,

<ul style="list-style-type: none"> - opatrenia štátu zabezpečujúce rovnosť prístupu k vzdelávaniu, integráciu a reintegráciu, - tendencia využívať moderné formy vzdelávania a diverzifikovať príležitosti na celoživotné vzdelávanie, - záujem škôl, vzdelávacích inštitúcií a tretieho sektora o zapojenie do medzinárodnej spolupráce a do výchovno-vzdelávacích programov a projektov, 	<ul style="list-style-type: none"> - slabá reflexia príčin znižovania kvality vzdelávania v pripravovaných zámeroch reforiem,
---	--

V oblasti vzdelávania je situácia vyrovnaná. Odporúča sa využiť stratégiu SO - využiť silné stránky na získanie konkurenčnej výhody a ST - využiť silné stránky na čelenie hrozbám. V oblasti športu podporovať výstavbu športovej infraštruktúry a organizovanú športovú činnosť.

Kultúra

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - dlhoročná história obce, tradície, - rozvoj a uchovávanie kultúrnych tradícií a folklóru, - dobré kultúrne povedomie obyvateľov, - existencia kostola v obci, - existencia domu kultúry, - existencia obecnej knižnice s 6688 knižnými titulmi, 	<ul style="list-style-type: none"> - zlý technický stav domu kultúry, - nerozvinutá kultúrna turistika, - nedostatočné materiálne vybavenie na kultúrne a vzdelávacie podujatia, - neexistencia zariadenie propagujúceho tradičné remeslá z okolia obce,
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - spracovanie ročného programu kultúrnych podujatí, - usporadúvanie výročných kultúrnych podujatí pri príležitosti prvej zmienky o obci, - každoročné folklórne slávnosti, - lepšia koordinovanosť a propagácia kultúrnych aktivít obce, - rozvoj sponzorovania kultúry, - obnova zanikajúcich tradícií, - vydanie multimediálnych propagačných materiálov o obci, jej kultúrnom dedičstve a tradícií, - zefektívnenie spolupráce s okolitými obcami na regionálnej úrovni, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EU, 	<ul style="list-style-type: none"> - slabá podpora kultúry zo strany štátu a VÚC, - posun priorít mládeže ku konzumnej kultúre, - nedostatok finančných prostriedkov na šírenie miestnej kultúry za hranice katastrálneho územia na obce, - neuskutočnená rekonštrukcia kultúrneho domu,

V oblasti kultúry je situácia vyrovnaná. Odporúča sa využiť stratégiu SO - využiť silné stránky na získanie konkurenčnej výhody a ST - využiť silné stránky na čelenie hrozbám. V oblasti kultúry podporovať výstavbu kultúrnej infraštruktúry a organizovanú kultúrnu činnosť.

Propagácia a cestovný ruch

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - existencia poľovníckeho revíru, - existencia jazdecného areálu s chovom koní, - existencia ubytovacích kapacít, - potenciál pre výstavbu ubytovacích kapacít, - priestory pre rozvoj agroturistiky, - možnosť jazdy na koňoch, - výhodná poloha obce v blízkosti pohoria Vráčnik, Štiavnické vrchy, Pohronský Inovec, - neďaleké historické centrá – Kremnica, Banská Štiavnica, - existencia www stránky obce, - pravidelné kultúrne podujatia, 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočná propagácia goodwillu a CR obce, - nedostatočné služby v oblasti cestovného ruchu, - slabá kooperácia s cestovnými kancelárkami,

Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - vybudovanie oddychových zón a nových turistických trás, podpora rozvoja vidieckej turistiky, - možnosť rozvíjať agroturistiku, - výstavba ubytovacích kapacít, - výstavba komerčnej infraštruktúry, - možnosť rozvoja oddychovej turistiky v okolí, - možnosti rozvoja cykloturistických, jazdeckých a náučných chodníkov, - vytypovanie lokality na rozvoj rekreačných aktivít, - výstavba rekreačného zariadenia v majetku obce, - výstavba rekreačného príslušenstva pri rekreačnom zariadení, - spracovať multimediálne propagačné materiály obce - zefektívnenie spolupráce s okolitými obcami na regionálnej úrovni, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ - rozvíjať rodinnú rekreáciu, - vypracovať projekt obnovy nevyužívaných objektov pre CR, 	<ul style="list-style-type: none"> - prítomnosť prírodných hodnôt výrazne obmedzí rozvoj aktivít cestovného ruchu v obci, - nízka tvorba disponibilných zdrojov ekonomických subjektov zamedzí rozvoju podnikateľských aktivít, - náročné získavanie úverových zdrojov, - neochota ľudí investovať a započat podnikateľské aktivity v cestovnom ruchu, - zaostávanie obce v rozvoji CR sa nakoniec odrazí v úrovni kvality života jeho obyvateľov, - predstih „konkurenčných obcí“ v oblasti poznávacej turistiky, športovej a pobytovej turistiky,

Obec disponuje veľkým rozvojovým potenciálom v oblasti cestovného ruchu. V súčasnosti však nie je plne využívaný. Odporúča sa využiť stratégiu SO a využiť silné stránky, ako kultúrno-historický potenciál, prírodný potenciál na získanie konkurenčnej výhody.

Administratíva a bezpečnosť

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - existencia verejného rozhlasu, - dostatok priestorov pre administratívu, - budova obecného úradu v dostupná v centre obce, - existencia www stránky obce, 	<ul style="list-style-type: none"> - negatívny stav nehnuteľného majetku obce – obecný úrad, ..., - absencia kamerového systému, - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, - nedostatočná úroveň optimalizácie procesov a šandardizácie dokumentov vo verejnej správe, - absencia koncepčného a systematického formovania právneho rámca podpory aplikácie IT v procesoch výkonu činností verejnej správy, - nízky podiel e-služieb verejnej správy s vyššou pridanou hodnotou a nízka efektívnosť ostatných služieb verejnej správy, - nízka vybavenosť a výkonnosť technologickej IK infraštruktúry samosprávy - nedostupný kvalitný digitálny obsah - pomaly zavádzané základné služby eGovernmentu a nízka efektívnosť ostatných elektronizovaných verejných služieb, ktoré väčšinou iba kopírujú papierové služby,
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, - zrušenie princípu miestnej kompetencie pri vydávaní dokumentov a poskytovaní služieb verejnou správou, - e-government je príležitosťou prelomovú modernizáciu interných administratívno-správnych procedúr, zlepšenie imidžu VS, ako aj zvýšenie podielu a záujmu verejnosti na správe vecí verejných, - vytváranie kvalitného a dostupného verejného digitálneho obsahu stimulujúceho dopyt po e-službách a širokopásmovom pripojení, 	<ul style="list-style-type: none"> - malá miera podpory miest a obcí zo strany štátu, - nevýhodné podmienky čerpania prostriedkov z EÚ fondov, - nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk, - nedostatočná kvalita právneho rámca výkonu činností verejnej správy, - zvyšovanie komunikačnej a administratívnej náročnosti výkonu činností verejnej správy vo vzťahu k externému, ako aj internému prostrediu,

V oblasti technickej infraštruktúry výrazne prevládajú slabé stránky nad silnými. Odporúča sa využiť stratégia WO - kde musí obec prekonať slabiny využitím príležitostí, hlavne možnosťou využitia čerpania nenávratných finančných prostriedkov národných ako aj nadnárodných.

Informatizácia obce

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - pokrytie Wi – Fi, - postupne zavádzané služby eGovernmentu a elektronizácia služieb štátnej správy a samosprávy - dobrá vybavenosť a výkonnosť technologickej IK infraštruktúry v obecnom úrade, - široká sieť pamäťových a fondových inštitúcií a dostupnými, rozsiahlymi a hodnotnými zdrojmi pre kvalitný digitálny obsah a e-služby, - relatívne vysoká penetrácia širokopásmového pripojenia, 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočné pokrytie územia signálom mobilných operátorov – T – mobile – 70 %, Orange – 60 %, - neexistencia optickej siete v obci, - nedostatok regionálneho digitálneho obsahu a nízke konkurenčné prostredie z dôvodu vysokej ceny za PC , nízkej výkonnosti e-služieb , - nedostatočná úroveň optimalizácie procesov a standardizácie dokumentov vo verejnej správe, - absencia koncepčného a systematického formovania právneho rámca podpory aplikácie IT v procesoch výkonu činností verejnej správy, - nízky podiel e-služieb verejnej správy s vyššou pridanou hodnotou a nízka efektívnosť ostatných služieb verejnej správy, - nízka efektívnosť, bezpečnosť a interoperabilita ISVS - nízka vybavenosť a výkonnosť technologickej IK infraštruktúry samosprávy - nedostupný kvalitný digitálny obsah - fyzicky nedostupný internet v území s nízkou hustotou osídlenia, alebo málo atraktívny pre používateľov, - pomaly zavádzané základné služby eGovernmentu a nízka efektívnosť ostatných elektronizovaných verejných služieb, ktoré väčšinou iba kopírujú papierové služby, - pomaly rastúca penetrácia širokopásmového pripojenia,
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, - zvýšenie počítačovej gramotnosti, - zníženie cien využívania Internetu, - rozvoj ďalších telekomunikačných služieb v konkurenčnom prostredí, - vytváranie a sprístupňovanie verejného digitálneho obsahu, - zrušenie princípu miestnej kompetencie pri vydávaní dokumentov a poskytovaní služieb verejnou správou, - e-government je príležitosťou prelomovú modernizáciu interných administratívno-správnych procedúr, zlepšenie imidžu VS, ako aj zvýšenie podielu a záujmu verejnosti na správe vecí verejných, - vytváranie kvalitného a dostupného verejného digitálneho obsahu stimulujúceho dopyt po e-službách a širokopásmovom pripojení, - rastúca penetrácia širokopásmového pripojenia, 	<ul style="list-style-type: none"> - nevýhodné podmienky čerpania prostriedkov z EÚ fondov, - nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk, - digital divide, zvyšovanie disparít medzi územiami alebo sociálnymi skupinami vo využívaní IKT, - nízka digitálna gramotnosť a zručnosť používateľov IKT a nedostatočný dopyt po elektronických službách, - rozvoj digitálnej kriminality, narušanie súkromia, výchovy a ochrany osobných údajov

V oblasti technickej infraštruktúry výrazne prevládajú slabé stránky nad silnými. Odporúča sa využiť stratégia WO - kde musí obec prekonať slabiny využitím príležitostí, hlavne možnosťou využitia čerpania nenávratných finančných prostriedkov národných ako aj nadnárodných.

Koordinácia a syntéza výsledkov SWOT

Zostavenie analýzy SWOT je zložitý proces, ktorý si vyžaduje systematický prístup pri identifikácii a analýze bezprostredných (často i skrytých) vonkajších a vnútorných faktorov. Výstižnosť väčšiny faktorov je zložitá vyjadriť prostredníctvom jednoduchých formulácií. Pri

zaraďovaní jednotlivých faktorov do základných zložiek SWOT analýzy je potrebné zodpovedne posudzovať ich lokálne a mikroregionálne podmienenú situáciu a relatívny podiel na regionálnom rozvoji. V tomto zmysle ide hlavne o nerovnováhu medzi Hornými Hámrami a ostatnými obcami v okolí.

Aj napriek vyššie uvedeným obmedzeniam a determinantom je možné konštatovať, že silná stránka obce vychádza hlavne z jej výhodnej alokácie v blízkosti regionálnych centier, ako aj blízkej alokácie hlavných dopravných tepien.

Naopak medzi slabé stránky obce Horné Hámre patrí nepriaznivý demografický vývoj obyvateľstva, nedobudovaný vzdelávací systém zahŕňajúci možnosti vzdelávania v rámci celoživotného vzdelávania, vzhľadom na alokáciu obce, pomerne vysoká miera nezamestnanosti, nízka profesijná mobilita ľudských zdrojov, nesúlad vzdelanostnej štruktúry s potrebami trhu práce. V oblasti podnikateľského sektora ide hlavne o nedostatočne rozvinutý výrobný sektor, a potreba dobudovania službotvorného sektora. V oblasti technickej infraštruktúry ide potrebu dobudovania inžinierskych sietí v oblasti odpadového hospodárstva, dostavbu a rekonštrukciu cestnej siete, ktorá sa nachádza na niektorých miestach v havarijnom stave. Ohrozenia obce Horné Hámre vyplývajú z okolitého prostredia, tendencií a skutočností, ktoré nemôže manažment obce ovplyvniť.

2.5 Problémová analýza- hlavné odvetvové disparity a vymedzenie cieľových skupín so sústredenou podporou obce Horné Hámre

Identifikácia odvetvových disparít a nadväzujúce vymedzenie cieľových skupín je v súlade so zadaním z vypracovanej analýzy SWOT ako aj analýzy zdrojov obce Horné Hámre. Dôležitým východiskovým rámcom pre vymedzenie cieľových skupín so sústredenou podporou obce Horné Hámre a stanovenie relevantných opatrení, ktoré by mali riešiť existujúce nerovnosti a rozdiely, sú vybrané strategické a koncepcné dokumenty spracované na národnej (NSRR), regionálnej (PHSR BBSK) úrovni, ako aj vo vzťahu k štátnym legislatívnym normám zaväzujúcim obec Horné Hámre poskytovať svojim obyvateľom balík verejných služieb. Na odvetvové (odborové a sektorové) disparity treba pozeráť ako na nerovnosti, neodôvodnené rozdiely, či nezhody medzi potenciálom a jeho súčasným využitím. Ich identifikácia vychádza z porovnania zistených silných a slabých stránok, ktoré sú uvedené vo SWOT analýze. Pôsobenie silných stránok obce Horné Hámre je oslabované negatívnymi vplyvmi jej slabých stránok. Silné stránky sú potenciálom, ktorý je možné využiť pre budúci rozvoj, je ale nutné zlepšiť alebo odstrániť príslušné slabé stránky tak, aby mohli byť silné naplno využité. Nasledujúci prehľad je uporiadáný práve týmto spôsobom, kedy proti silným stránkam obce sú vždy postavené relevantné slabé stránky, ktoré majú v danom problémovom okruhu opačný vplyv. Vybrané sú práve tie, ktoré z hľadiska budúceho vývoja možno považovať za najzávažnejšie a kde je viacmenej možné predpokladať aspoň dielčie riešenie.

Hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + výhodná geografická poloha obce v blízkosti mesta okresného mesta Žarnovica a krajského mesta Banská Bystrica, + prechádzajúca cesta E 571 prepájajúca Banskú Bystricu s Bratislavou, + vysoký podiel obyvateľstva v produktívnom veku, + existencia podnikateľského subjektu – v cestovnom ruchu, + prítomnosť dvoch maloobchodných predajní potravinárskeho tovaru, + prítomnosť poľnohospodárskeho družstva Voznica, s.r.o., + rozvinutá rastlinná výroba, + rozvinutá živočíšna výroba, + existencia ubytovacieho zariadenia, + prevádzka stolárskej dielne, + existencia prevádzky Slovenskej pošty,a.s., + existencia pily, + existencia prevádzky krajčírstva, + poskytovanie služieb v oblasti jednoduchých stavebných prác, + celkovo 33 podnikateľských subjektov v obci, + rozvinuté lesné hospodárstvo, 	<ul style="list-style-type: none"> - nevyhovujúce technické zabezpečenie hospodárskeho dvora, - nedostatok priestorov pre začínajúcich podnikateľov, - obmedzené podmienky pre rozvoj podnikania, - absencia obecného trhoviska, - zhoršovanie stavu areálov poľnohospodárskeho podniku, - nedostatok maloobchodných predajní, - málo rozvinuté skúsenosti s podnikaním, - absencia služieb pre občanov (oprava obuvi, kaderníctvo, kvetinarstvo, lekáreň, cukráreň, čistiareň, internet, bankomat a pod.), - nízka úroveň služieb pre starších, - obmedzené možnosti nákupu rozličného tovaru - nevyriešené vlastnícke vzťahy k pozemkom a stavbám, ktoré sa môžu stať prekážkou pri rozvoji podnikateľských aktivít, - nízky rozpočet obce nedovoľuje v dostatočnej miere podporovať podnikateľské aktivity obyvateľstva, - chýba informačný systém na komunikáciu samospráva - podnikatelia - občania - nedostatok investičného kapitálu z vlastných zdrojov, - vysoká finančná zaťaženosť a administratívne bariéry obmedzujúce rozvoj podnikania, - nedostatočné využitie existujúcich výrobných kapacít, - nedostatočná miera tvorby finančných zdrojov u fyzických osôb, ktorá zabraňuje rozvoju podnikateľských aktivít, - nedostatočná miera tvorby finančných zdrojov na nákup a inštaláciu moderných efektívnych výrobných technológií,

Doprava a komunikácie

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + existencia 6 zastávok SAD, + existencia 8 parkovacích miest pred kostolom, + existencia 4 parkovacích miest pred obchodnou infraštruktúrou a športovými ihriskami, + 8 parkovacích miest pred obecným cintorínom, + 6 parkovacích miest pred materskou školou, + úroveň dobudovania nadradenej dopravnej infraštruktúry ako súčasti európskej dopravnej infraštruktúry, + hustota existujúcej infraštruktúry cestnej dopravy, + 6 km štátnych ciest, + cca. 6 km miestnych komunikácií pokrytých asfaltovým povrchom, 	<ul style="list-style-type: none"> - nevybudovaná sieť chodníkov popri cestách – len cca. 50 m, - doplnenie prechodov pre chodcov na rizikových miestach obce, - nevyhovujúci stav miestnych komunikácií, - absencia záchytných parkovísk, - nevyhovujúce spojenie autobusovej prepravy počas voľných pracovných dní a sviatkov, - nedostatočný počet parkovacích miest pri objektoch občianskej vybavenosti, - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, - nevyhovujúci technický a kvalitatívny stav dopravnej infraštruktúry, - nedostatočne rozvinutý integrovaný dopravný systém (IDS) - nízky podiel ciest vyšších tried na celkovej dĺžke ciest v regióne, - nevyhovujúci technický stav cesty II. triedy č. 512, - prudký nárast individuálneho motorizmu, - zastaralý park verejnej osobnej dopravy,

Technická infraštruktúra

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + vybudovaná sieť na rozvod elektrickej energie, + vybudovaná rozvodná sieť plynu – 80 % pokrytie, + vybudovaná vodovodná infraštruktúra s 80 % pokrytím, + existencia vodojemu pre obecný vodovod, + existencia domu smútku, + existencia obecného cintorína, + pokrytie Wi – Fi obce, + existencia verejného rozhlasu, 	<ul style="list-style-type: none"> - absencia sklaškovej kanalizačnej siete, - absencia ČOV, - nedobudovaná vodovodná sieť, - nedobudovaná rozvodná sieť plynu, - nevyhovujúce pokrytie signálom mobilných operátorov – T – mobile – 70 %, Orange – 60 %, - nevyhovujúci stav verejného osvetlenia, potreba dobudovania, - zlý technický stav miestneho verejného rozhlasu, - nevyhovujúci stav koryt miestnych tokov - Kľak, - negatívny stav nehnuteľného majetku obce – obecný úrad - interiery, ..., - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry,

--	--

Odpadové hospodárstvo

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + kvalitná legislatíva pre nakladanie s KO a DSO, + zabezpečený odvoz TKO, + existencia separovaného zberu, + existencia skládky KO, + rozvinutý separovaný zber, 	<ul style="list-style-type: none"> - absencia obecného kompostoviska, - existencia odpadu v korytách miestnych tokov, - existencia čiernych skládok, - absencia zbrného dvora pre separovaný zber. - nedostatok smetných košov na verejných priestranstvách, - nedostatočné napojenie nehnuteľnosti na verejný vodovod a kanalizáciu, - nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP, - nedostatočná informovanosť obyvateľstva o stave ŽP, - nedostatok technických kapacít zberu, dopravy, triedenia, zhodnocovania a likvidácie odpadov, - kyslé dažde znehodnocujúce lesný porast v okolí, - nadmerné využívanie umelých hnojív spôsobujúce acidifikáciu pôdy,

Životné prostredie

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + existencia rozvodnej siete plynu na 80 %, + prítomnosť chránených území a biokorydorov miestneho významu, + existencia chránených území – CHKO Ponitrie, CHKO Štiavnické vrchy, + zavedený separovaný zber, 	<ul style="list-style-type: none"> - absencia odychových zón, - znečistenie životného prostredia v dôsledku priemyselnej výroby - mesto Žarnovica a Žiar nad Hronom, - negatívny stav koryt vodných tokov - Kľak, Piľanský potok, - nedostatočné vybavenie estetickou zeleňou, - nevyhovujúci stav ovzdušia v dôsledku skládky TKO, - nevybudované ochranné opatrenia proti možným záplavám, - prechádzajúce nákladné autá s TKO, - nedostatok lavičiek na verejných priestranstvách, - nevyhovujúce zloženie okrasnej zelene, - narastanie individuálnej automobilovej a motocyklovej dopravy, - v širšom okolí prítomné výrobné prevádzky spôsobujúce nadmernú produkciu polietavých častíc prachu, - nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP, - nedostatočná informovanosť obyvateľstva o stave ŽP, - kyslé dažde znehodnocujúce lesný porast v okolí,

Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + existencia klubu mladých, + pozitívny vzťah vedenia obce k rozvoju sociálnych služieb, + zlepšovanie právneho a inštitucionálneho rámca sociálnej inklúzie 	<ul style="list-style-type: none"> - nie sú vytvorené dostatočné podmienky pre stretávanie dôchodcov, - problém s umiestnením starších ľudí do domova dôchodcov, - absencia lekárskej základnej starostlivosti, - absencia bytového fondu pre mladé rodiny, - nerozvinutá nájomná bytová výstavba, - absencia zariadenia starostlivosti o starších obyvateľov, - nevyhovujúca pracovná doba praktických lekárov, - nedostatočná úroveň klubovej činnosti,

	- zdravotný stav obyvateľstva,
--	--------------------------------

Školstvo a šport

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + existencia poľovného revíru, + existencia futbalového ihriska, + existencia materskej školy s kapacitou , + existencia futbalového klubu, + existencia viačelového ihriska, 	<ul style="list-style-type: none"> - negatívny stav budovy materskej školy, - nedostatočné vybavenie športovou infraštruktúrou pre malé deti, - nedostatok športových plôch, - nemožnosť využívania školskej infraštruktúry mimo vyučovacích hodín, - nevyhovujúci stav oplatenia školského areálu, - nevyhovujúci stav areálu futbalového ihriska, - absencia neformálneho vzdelávacieho zariadenia, - absencia priestorov pre neformálne vzdelávanie,

Kultúra

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + dlhoročná história obce, tradície, + rozvoj a uchovávanie kultúrnych tradícií a folklóru, + dobré kultúrne povedomie obyvateľov, + existencia kostola v obci, + existencia domu kultúry, + existencia obecnej knižnice s 6688 knižnými titulmi, 	<ul style="list-style-type: none"> - zlý technický stav domu kultúry, - nerozvinutá kultúrna turistika, - nedostatočné materiálne vybavenie na kultúrne a vzdelávacie podujatia, - neexistencia zariadenie propagujúceho tradičné remeslá z okolia obce,

Propagácia a cestovný ruch

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + existencia poľovníckeho revíru, + existencia jazdecného areálu s chovom koní, + existencia ubytovacích kapacít, + potenciál pre výstavbu ubytovacích kapacít, + priestory pre rozvoj agroturistiky, + možnosť jazdy na koňoch, + výhodná poloha obce v blízkosti pohoria Vráčnik, Štiavnické vrchy, Pohronský Inovec, + neďaleké historické centrá – Kremnica, Banská Štiavnica, ..., + existencia www stránky obce, + pravidelné kultúrne podujatia, 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočná propagácia goodwillu a CR obce, - nedostatočné služby v oblasti cestovného ruchu, - slabá kooperácia s cestovnými kancelárkami,

Administratíva a bezpečnosť

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + existencia verejného rozhlasu, + dostatok priestorov pre administratívu, + budova obecného úradu v dostupná v centre obce, + existencia www stránky obce, 	<ul style="list-style-type: none"> - negatívny stav nehnuteľného majetku obce – obecný úrad, ..., - absencia kamerového systému, - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, - nedostatočná úroveň optimalizácie procesov a štandardizácie dokumentov vo verejnej správe,

--	--

Informatizácia obce

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + pokrytie Wi – Fi, + postupne zavádzané služby eGovernmentu a elektronizácia služieb štátnej správy a samosprávy + dobrá vybavenosť a výkonnosť technologickej IK infraštruktúry v obecnom úrade, + široká sieť pamäťových a fondových inštitúcií a dostupnými, rozsiahlymi a hodnotnými zdrojmi pre kvalitný digitálny obsah a e-služby, + relatívne vysoká penetrácia širokopásmového pripojenia, 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočné pokrytie územia signálom mobilných operátorov – T – mobile – 70 %, Orange – 60 %, - neexistencia optickej siete v obci, - nedostatok regionálneho digitálneho obsahu a nízke konkurenčné prostredie z dôvodu vysokej ceny za PC , nízkej výkonnosti e-služieb , - nedostatočná úroveň optimalizácie procesov a štandardizácie dokumentov vo verejnej správe, - absencia koncepčného a systematického formovania právneho rámca podpory aplikácie IT v procesoch výkonu činností verejnej správy, - nízky podiel e-služieb verejnej správy s vyššou pridanou hodnotou a nízka efektívnosť ostatných služieb verejnej správy,

Vo vyššie uvedenom kontexte je potrebné sledovať i potenciálne rozvojové príležitosti a hrozby, indukované hierarchicky vyššími faktormi sociálno - ekonomického rozvoja. Na základe uskutočnených analýz je možné za najväčšie hrozby pokladať hlavne:

1. **Znižovanie konkurencieschopnosti obce v dôsledku trvalej stagnácie v rozvoji spolupráce podnikateľskej sféry s orgánmi miestnej samosprávy – Public Private Partnership.**
2. **Rozhodnutie kľúčového investora o zmene alokácie investície.**
3. **Nedostatok externých finančných prostriedkov potrebných na zabezpečenie kvalitných verejných služieb.**
4. **Podcenenie významu kvalitatívneho rozvoja ľudských zdrojov ako pre ekonomický, tak aj pre sociálny rozvoj obce Horné Hámre.**
5. **Podcenenie významu informačných technológií ako základného prvku ekonomického rozvoja a rozvoja ľudských zdrojov v obci.**

Jedným z nutných predpokladov úspešnej implementácie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja je návaznosť na existujúcu sústavu strategických a rozvojových dokumentov. Tento fakt sa premietol z časti aj do výberu opatrení a cieľových skupín, na ktoré sa má zamerať podpora z verejných zdrojov, hlavne z dôvodu efektívneho vynakladania finančných prostriedkov, odstránenia duplicit, možných protichodných účinkov opatrení atď.. Z tohto dôvodu je prirodzeným rámcom Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja, ako aj NSRR 2007 – 2013, ale aj platná legislatíva v oblasti zabezpečovania verejných služieb.

Komparáciou výsledkov vyššie uvedenej selekcie odvetvových disparít a PHSR BBSK je možné zistiť, že niektoré opatrenia v rámci tohto dokumentu pokrývajú kritické oblasti zistené

v problémovej analýzy. Preto je nutné v súlade s vyššie uvedenými skutočnosťami zamerať sa na odstránenie týchto disparít v relevantných cieľových oblastiach a relevantných skupín.

1. Hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj	
Cieľová skupina	
	<ul style="list-style-type: none"> - podnikateľské subjekty v priemysle, obchode a výrobných službách - obec - investori
2. Technická infraštruktúra	
Cieľová skupina	
	<ul style="list-style-type: none"> - obce, - obyvatelia obce, - podnikateľské subjekty, - mimovládne subjekty,
3. Životné prostredie	
Cieľová skupina	
	<ul style="list-style-type: none"> - obec, - obyvatelia obce, - podnikateľské subjekty,
4. Sociálna oblasť a zdravotníctvo	
Cieľová skupina	
	<ul style="list-style-type: none"> - nezamestnaní, - sociálne odkázaní, - zdravotne a duševne postihnutí, - obyvatelia v dôchodkovom veku, - mladí ľudia, - rizikové skupiny obyvateľstva,
5. Školstvo a šport	
Cieľová skupina	
	<ul style="list-style-type: none"> - deti predškolského veku, - žiaci v rámci povinnej školskej dochádzky, - nezamestnaní, - obyvatelia v dôchodkovom veku, - športovci organizovaní v rámci športových hnutí, - pasívna športová verejnosť, - obyvatelia v produkívnom veku,
6. Kultúra	
Cieľová skupina	
	<ul style="list-style-type: none"> - obyvateľstvo - podnikateľské subjekty - návštevníci obce,

7. Cestovný ruch a public relation	
Cieľová skupina	
<ul style="list-style-type: none"> - obec, - VÚC, - obyvatelia obce, - návštevníci obce, - súkromný podnikateľský sektor, 	

2.6 Celkové zhodnotenie a návrh využitia potenciálu územia v obci Horné Hámre

Pri hodnotení SWOT analýzy v silných stránkach chcem zdôrazniť existenciu relatívne stabilnej štruktúry obyvateľstva a príliv obyvateľstva hlavne chalupárov v katastri Horné Hámre, ktorá v súčasnosti výrazne napomáha udržať silnú spoločenskú štruktúru a bohatú kultúru v novobanskej štálovej oblasti. Taktiež vysoký rekreačný a turistický potenciál vidieckej krajiny, tradície remeselnej výroby s použitím tradičných materiálov a dostupnosť menej kvalifikovanej pracovnej sily.

V slabých stránkach je tu vidieť náznak toho, že tieto klady považujeme za ohrozené, pretože vidiecke obyvateľstvo, predovšetkým mladšia generácia, sa začali v minulosti sťahovať z dôvodov pracovných príležitostí a lepšej mzdy do väčších miest. Pracovné podmienky vo vidieckych oblastiach sú horšie, čo znamená i reálne nebezpečenstvo, že by mohlo dôjsť k rýchlejšiemu vyľudneniu i tejto vidieckej oblasti, ak sa táto situácia zdvojenej ekonomiky nebude riešiť. Na základe hodnotenia vidieckeho obyvateľstva a kultúrneho potenciálu tejto oblasti je cieľom našej rigoróznejšej práce vytvoriť také opatrenia a návrhy, ktoré by znižovali mobilitu pracovnej sily a podporili sa tým podnikateľské aktivity na vidieku, čo by znamenalo tým vytváranie nových pracovných príležitostí hlavne v oblasti rozvoja cestovného ruchu, rekreácie a turizmu.

Typy prírodnej krajiny, formy využitia krajiny v tomto regióne vychádzajú z typických vlastností krajiny záujmového územia. Identifikovaný potenciál krajiny ponúka dostatok riešení na vylepšenie komunikačnej siete, na rozvoj cestovného ruchu a turizmu a na zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja obce. Celoeurópsky trend zmeny využívania krajiny od roku 1783 a to hlavne zvyšovanie podielu skupiny prvkov lesnej a nelesnej drevinnej vegetácie ako aj skupiny prvkov trvalých trávnatých porastov na úkor prevažnej skupiny poľnohospodárskych kultúr potvrdzujú aj práce z iných štátov (Pärtela, Mändla, Zobela 1999, Garzia-Ruiza et al. 1996, Bürgi, Turner 2002, Lipský 2000, Kupková 2001, Kolečka, Marek 2004). Na základe výsledkov z analytickej časti môžem zhodnotiť, že na celom území mikroregiónu Kľakovská dolina je vhodné obnoviť pôvodný ekologický spôsob hospodárenia na pôde formou rodinných fariem, s dobudovaním poľnohospodárskej štruktúry. Ekologické hospodárenie na týchto plochách by malo predstavovať

trvalo udržateľný agrosystém, ktorý by mal chrániť, obnovovať a podporovať biodiverzitu (druhovú, genetickú, diverzitu ekosystémov a krajiny). Predmetné územie výskumu obec Horné Hámre má vhodné predpoklady na zvýraznenie identity svojho prostredia a vytvoriť neopakovateľný ráz širšieho zázemia obcí, potenciálu pre vytvorenie foriem cestovného ruchu a rekreácie. Prínos rozvoja cestovného ruchu by umožnil využiť a zhodnotiť danosti vidieckeho prostredia, a to pri pomerne nízkej finančnej náročnosti, vytvorili by sa nové pracovné príležitosti, obyvateľstvo by sa stabilizovalo v takomto vidieckom priestore a vytvárali by sa podmienky pre zachovanie tradičného osídlenia vidieka.

Jasná stratégia rozvoja je základným dokumentom pre tvorbu malých i veľkých projektov zveľadenia obce, pre podporu podnikateľských aktivít v území mikroregiónu, pre uchádzanie sa dotácie z domácich i zahraničných podporných fondov, ale aj podkladom pre územné plány obcí a regiónov, taktiež k vytvoreniu podkladov k programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja.

Definovanie silných a slabých stránok celkovej stratégie rozvoja obce v zmysle trvalo udržateľného rozvoja je výborným podkladom pre dotvorenie podkladov k manažmentu obce. Rozvojom cestovného ruchu a rekreácie by výrazne napomáhala obnove a rozvoju obce formou získania finančných prostriedkov z príjmu zo služieb z cestovného ruchu, k zvýšeniu návštevníkov do tejto oblasti, čím by sa dosiahla stabilizácia obyvateľstva v tejto oblasti, ktorí môžu pozitívne ovplyvniť i rozvoj ďalších oblastí vidieckej ekonomiky.

K plneniu hlavných cieľov územia patrí aj činnosť manažmentu obce Horné Hámre, pretože má výrazný záujem, aby patrila k zaujímavým, ešte neobjaveným regiónom Slovenska. Ako vyplýva z vyššie uvedených údajov je len otázkou času a hlavne otázkou ponuky a informovanosti, aby sa stalo atraktívnym strediskom vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky. Pred pár rokmi začal proces premeny domov na rekreačné chalupy. Novými prechodnými obyvateľmi sú buď potomkovia pôvodných obyvateľov, alebo ľudia z miest hľadájúci relaxáciu v atraktívnom prírodnom prostredí, ktorí i v tejto štálovej oblasti začínajú tvoriť prevahu väčšiny obyvateľstva.

Pre celkový chod fungovania obce je dôležitá predprojektová a projektová príprava, práca s obyvateľstvom, príprava dokumentácií, projekty jednotlivých zámerov obnovy obce. Okrem toho je dôležitá obnova rázovitých stavieb, drobnej architektúry, príprava miestnych múzejných expozícií, oživenie tradičných zručností a remesiel, podpora kultúrnych akcií a zvyklostí, vydávanie propagačných materiálov o obci. Ale i vzdelanosť a osвета, budovanie náučných chodníkov a ekologická výchova mládeže. Rozvoj životaschopného obyvateľstva vyžaduje aj naštartovanie ľudského potenciálu, ktoré je závislé od rýchlejšieho a dokonalejšieho prístupu k aktuálnym informáciám, od doplnenia si kvalifikácie a vzdelania.

Takýto

ľudský potenciál je sústredený hlavne vo väčších mestách, pričom dochádza k prekážkam rastu a schopnosti pracovať s novými technológiami, metódami a poznatkami vedy, s informáciami o najnovších trendoch v relevantných odboroch a vývoji na trhoch a uplatneniach na vidieckych sídlach.

Pre stavebno-technické aktivity je dôležitá výstavba, úprava a rekonštrukcia verejnoprospešných stavieb, technickej infraštruktúry, objektov a plôch sociálnej infraštruktúry a občianskej vybavenosti. Preto je dôležité vytvoriť vhodné podmienky bývania pre mladé rodiny, taktiež vytvorenie detských ihrísk a oddychových plôch. Z hľadiska estetického je potrebné neustále skrášľovanie verejných priestranstiev, návrhy a realizácia projektov pozemkových úprav, aktivity v území zamerané na zmenu deformovaného poľnohospodárstva na tradičné. Zároveň je dôležitá aj ochrana a budovanie chránených území prírody v katastri, dobudovanie miestneho systému ekologickej stability, výsadba medzí, ochrannej zelene okolo fariem, úprava koryta potoka a odstraňovanie nečistôt z neho. V aktivitách na podporu rozvoja pracovných príležitostí sú dôležité: budovanie regionálnych a miestnych informačných a poradenských centier pre podporu podnikania na vidieku, budovanie obecných prevádzok a prenajímateľov priestorov pre podnikanie, stravovacie a ubytovacie zariadenia a týmito všetkými činnosťami aktivizovať možnosti vidieckej turistiky.

V obci je potrebné vytvárať podmienky na efektívnu prácu obecného úradu, vytvárať vyhovujúce podmienky na poskytovanie verejných služieb, estetizáciu a funkčnosť miesta kontaktu so zákazníkmi obecného úradu, vytvárať vhodné technické a pracovné podmienky na obecnom úrade. Zároveň i podmienky na znižovanie kriminality v obci a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci. Čo sa týka informatizácii obce, vytvárať podmienky pre odborný a kvalitný rozvoj informačnej činnosti, čo umožní obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Taktiež je dôležité umožňovať obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovanie svojich počítačových vedomostí a zručností, snažiť sa udržiavať kultúru obce. V rámci existujúcich kompetencií obec nezabezpečuje výchovno-vzdelávací proces vo formálnom vzdelávacom zariadení. Môže ale ponúkať záujmové a doplnkové vzdelávacie služby v rámci voľnočasových a záujmových aktivít pre deti a mládež. Preto je potrebné vytvoriť miesta na využívanie centier voľného času nielen pre deti, ale aj pre ostatných obyvateľov z priľahlých obcí.

Terénnym výskumom a mapovaním prvkov súčasnej krajinej štruktúry a s využitím základných máp Slovenskej republiky a farebných orto-fotosnímkov som priblížila aktuálny stav a využitím orto-fotomáp sme prispeli k skvalitneniu a k spresneniu výstupových dát na malých lokalitách. Sú svedectvom o priestorových a časových zmenách krajinej pokrývky, ktoré sa nedajú vyčítať zo žiadnej mapy. Prírodná zložka krajinného potenciálu, resp. prírodný potenciál je daný krajinou. Obnova dediny, jednotlivých štálových častí v tomto území a záujem o zachovanie súčasného vidieka je aj prejavom úcta k tradíciám, pokora k prírode a starostlivosti o krajinu. Toto prispieva aj k zachovaniu kultúrno-historických tradícií a remesiel.

Hĺbka poznania krajiny pre človeka mala vždy existenčný význam a preto je dôležité, aby tento význam sa nestratil ani v súčasnosti. Prostredníctvom využívania poľnohospodárskej pôdy v minulosti človek reagoval svojším spôsobom. Lesný priestor premieňal na poľnohospodársku krajinu klčovaním, sťahoval sa do hlbších odľahlých častí chotára, menila sa druhotná krajinná

štruktúra a tak sa vytvoril zaujímavý spôsob osídľovania krajiny, charakteristický len pre niekoľko desiatok obcí na Slovensku.

Pri hodnotení krajinného, prírodného a kultúrno-historického potenciálu som sa zamerala na pozitívne a negatívne environmentálne javy v hodnotenom území, ktoré by mali výrazný vplyv na zmeny využívania potenciálu krajiny s rozptýleným osídlením obce Horné Hámre, ale i na z toho vyplývajúce ohrozenia. Vo výsledkoch obsiahnutých v dokumente som hodnotila nielen druhotnú krajinnú štruktúru, ale i ľudské, materiálne zdroje a zdroje ekonomické, z čoho vyplýva nespočetný rad problémov, ktoré je pre rozvoj cestovného ruchu a trvalo udržateľný rozvoj v obci potrebné riešiť. Zo zistených podkladov, charakteristík územia, v predmetnom území navrhujeme preto nasledovné ciele, ktoré by v ďalších obdobiach mali dopomôcť sa zaradiť medzi najúspešnejšie sídelné štruktúry nielen v rámci mikroregiónu, ale i v rámci celého Slovenska. Vytvoriť také podmienky, aby sa dosiahla a zlepšila finančná sebestačnosť, zvýšil finančný rozpočet obce a vytvorili nové pracovné príležitosti a zároveň podporil sa rozvoj cestovného ruchu a turizmu. Rozvoj alternatívnych ekonomických činností by pomohol stabilizovať zamestnanosť a zlepšiť príjem poľnohospodárov bez toho, aby zvýšili svoju produkciu primárnych potravín. Opatrenia sú svojimi cieľmi prepojené s opatreniami Obnovy a rozvoja vidieka a verejných služieb. Je dôležité aby bola dostatočne vybavená infraštruktúra súvisiaca s rozvojom a prispôbovaním poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Je potrebné zabezpečiť kvalitné vzdelávanie a informovanie, zabezpečiť získavanie zručností. Rozpracovanie a zisťovanie krajinného potenciálu na príklade obce Horné Hámre, môže byť i adekvátnym podkladom k vypracovaniu projektovej dokumentácie. Tento návrh plánovania k využitiu krajinného potenciálu pre rozvoj cestovného ruchu a sociálneho rozvoja navrhujeme uplatniť hlavne vo vybraných štálových osídleniach na základe vyhodnotenia z kritérií z najväčším počtom bodov ako napr: Brod, Dolný Pajer, Kostivrch, Oslanovci, Fusatovci a pod. V týchto oblastiach sú najvhodnejšie podmienky pre uplatnenie navrhovaných cieľov. Je dôležité spolupracovať s miestnymi podnikateľmi, úradmi štátnej správy, okolitými obcami, s komisiou pre kultúru a cestovný ruch, mikroregionálnymi združeniami (Gron a Pohronská cesta) pripravovať analýzy turistickej aktivity obce, pripravovať návrhy na riešenie rozvoja cestovného ruchu, vytvárať systémy finančných zdrojov, koordinovať a zabezpečovať úlohy súvisiace s činnosťou obce.

Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022

ČASŤ B

3 Strategická časť

Silné stránky obce Horné Hámre majú pozitívny vplyv na rozvoj obce. Zahŕňajú v sebe konkurenčné a komparatívne výhody regiónu pre rozvoj aktivít v danom území. Slabé stránky majú

nepriaznivý vplyv na rozvoj obce v danom regióne. Pozitívne vplyvy v danom území označujeme ako príležitosti a negatívne vplyvy považujeme za ohrozenia, medzi ktoré môžeme zaradiť nedoriešené majetkové pomery, nezamestnanosť, hospodársku krízu, nedoriešené otázky týkajúce sa výstavby verejnej kanalizácie a ČOV a pod. Kľúčom v procese tvorby stratégie je cyklicky sa opakujúca sociálna a občianska mobilizácia, ktorá ovplyvňuje každý krok a stupeň tvorby Programu rozvoja obce. Záujmy a činnosti OcÚ Horné Hámre a obyvateľov tiež ovplyvňujú územný rozvoj, životné prostredie a ekologickú rovnováhu v obci.

Strategická a Programová časť obsahuje:

- Zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce;
- inštitucionálne zabezpečenie a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce;
- finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu rozvoja obce;
- systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov;
- časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce.

Program rozvoja obce a jeho aktualizáciu schvaľuje obecné zastupiteľstvo.

Schválenie programu rozvoja obce, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis, je podmienkou na predloženie žiadosti obce o poskytnutie finančného príspevku zo štátneho rozpočtu a z doplnkových zdrojov podľa § 4 ods. 2 zák. č. 539/2008 Z. z.

3.1 Vízia a poslanie obce

Vízia

„Obec Horné Hámre sa bude i naďalej formovať ako súčasť regiónu Kľakovskej doliny a bude využívať svoje ľudské, materiálne, prírodné a ekonomické zdroje na zvýšenie kvality života svojich občanov. Obec bude vytvárať vhodné prostredie a bude sa rozvíjať tak, aby svojim občanom poskytovala dobrú kvalitu bývania, sociálnu starostlivosť a bezpečnosť občanom. Vďaka svojej polohe predstavuje vstupnú bránu do oblasti cestovného ruchu v Kľakovskom

mikroregión. Vytváraním dostatočných pracovných príležitostí a rozvíjaním podnikateľského prostredia bude poskytovať vhodné podmienky pre všetkých. Pre miesto oddychu a rekreácie bude budovať novú infraštruktúru CR, vytvárať nové trasy a turistické chodníky v bezprostrednom okolí obce a zabezpečovať trvaloudržateľný rozvoj. Obec Horné Hámre je šťastným miestom pre všetkých”.

Poslanie

Poslanie je komplexná a všeobecná definícia objasňujúca mandát obce Horné Hámre. Poslanie opisuje a prezentuje základné služby (produkty), ktoré poskytuje a identifikuje hlavných „zákazníkov“, t.j. jej obyvateľov, miestnych podnikateľov, záujmové združenia a pod.. Poslanie vyjadruje základný dôvod existencie obce Horné Hámre a odpovedá na tri otázky: Čo obec robí? Prečo to robí? Pre koho to robí? Predpokladom pre zabezpečovanie kvalitných služieb obyvateľom obce, podnikateľom či návštevníkom a celkový plynulý chod samosprávy a jej orgánov je dôsledný denný operatívny manažment a realizácia profesionálnych interných služieb. Tieto zahŕňajú celú škálu aktivít počnúc obstarávaniami tovarov, služieb a prác, cez interné právne poradenstvo a zastupovanie obce pri súdnych sporoch až po udržiavanie počítačovej siete, zálohovanie dát či aktualizovanie a zverejňovanie informácií, ktoré slúžia aj obyvateľom obce. Samospráva obce Horné Hámre disponuje aj nemalým majetkom – budovami, pozemkami, bytovými a nebytovými priestormi. Efektívne spravovanie aktív takéhoto rozsahu a zabezpečovanie jeho maximálnej výnosnosti je možné len za predpokladu existencie prehľadnej a aktuálnej evidencie, ktorá slúži vedeniu obce a poslancom mestského zastupiteľstva. Významnú úlohu zohráva aj odborné vzdelávanie zamestnancov úradu s cieľom zabezpečiť ich ďalší profesionálny rast, vedúci k zvýšeniu kvality samosprávou poskytovaných služieb. Medzi významné činnosti - a to najmä z pohľadu obyvateľov obce – patrí administrovanie zasadnutí orgánov obce. Práve tieto authority rozhodujú o všetkých dôležitých zmenách, ktoré sa premietajú do života obyvateľov, napr. prostredníctvom všeobecne záväzných nariadení.

Jedným zo základných predpokladov rozvoja obce je dodržiavanie zákonnosti a pravidiel miestnej samosprávy, ochrana života a osobného majetku občanov, ale aj životného prostredia. V súlade s poslaním obce Horné Hámre všetky tieto úlohy realizuje štátna polícia. K dosiahnutiu zámeru - vybudovať bezpečnú obec - polícia vykonáva všeobecnú prevenciu kriminality, aktívnu ochranu verejného poriadku, života, zdravia občanov a majetku. Súčasťou bezpečnostnej politiky obce je aj výkon ochrany pred požiarmi a civilnej ochrany obyvateľov.

3.2 Strategický cieľ

Na základe analýzy súčasnej situácie a predpokladov ďalšieho rozvoja sa navrhujú pre obec Horné Hámre nasledovné strategické ciele:

- Zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj obce Horné Hámre, po ekonomickej, sociálnej, kultúrnej stránke.
- Ekonomický, kultúrny a spoločenský rast bude zabezpečený prostredníctvom disponibilného potenciálu nachádzajúceho sa v ľudských, prírodných a ekonomických zdrojoch. Hlavné zameranie ekonomickej činnosti bude obec smerovať do ekologicky nezávadných prevádzok v oblasti cestovného ruchu, priemyslu, poľnohospodárstva a drevovýroby, pre ktoré má ideálne rozvojové predpoklady.
- Zabezpečiť ochranu životného prostredia a jeho zveľaďovanie hlavne v podobe rozvoja a kultivácie oddychových zón v obci.
- Ciele obce budú založené v súlade s poslaním a cieľmi združenia spracovaných v rozvojovom dokumente Stratégia miestneho rozvoja CLLD- LEADER na princípoch aktérvo zdola nahor, vytváraním sietí spolupráce, inovácií v celistvom území za dodržaní podmienok jeho homogénnosti a súdržnosti, kultúrno-spoločenských, ale aj miestnych remeselných tradícií potvrdzujúcich identitu v území žijúcich občanov.
- V spolupráci s ostatnými subjektami prostredníctvom svojich aktivít bude prispievať k všestrannému rozvoju územia, k zvýšeniu jeho konkurencieschopnosti a životnej úrovne jeho obyvateľov, na základe konkretizovania jeho potrieb, ale aj existujúcich zdrojov a potenciálov.
- Obec bude pripravená otvorenej spolupráci so subjektami mimo vymedzeného územia a bude vstupovať do spolupráce s miestnymi združeniami (GRON, POHRONSKÁ CESTA).
- Obec bude zveľaďovať spoločné kultúrne dedičstvo, vytvárať vhodné podmienky pre rozvoj CR a turizmu, agroturizmu a pod.
- Bude podporovať, vytvárať podmienky pre realizáciu a naplnenie cieľov a zámerov korenšpondujúcich s hlavnými cieľmi definovanými v Programoch rozvoja vidieka na úrovni lokálnej, ale i regionálnej
- Obec sa bude uchádzať o dotácie z domácich a zahraničných podporných zdrojov
- Obec bude svoje územie propagovať, vytvárať finančné zdroje pre zabezpečenie rôznych kultúrnych a spoločenských akcií
- V súlade Programu rozvoja vidieka SR na roky 2014-2020, Európskeho fondu regionálneho rozvoja a prostredníctvom Integrovaného regionálneho operačného programu 2014 -2020, Stratégie miestneho rozvoja CLLD- LEADER bude pripravovať stratégie, ktoré budú financované z uvedených zdrojov.

Formulácia strategického cieľa vychádza z predpokladu, že budú vytvorené podmienky pre stabilizáciu, rozvoj a adaptáciu ekonomicky aktívnych a výkonných subjektov. Zvyšovanie výkonnosti hospodárstva na udržateľnej úrovni v dlhodobom horizonte a rast jeho konkurencieschopnosti je považované za prioritu. Zároveň však musia byť vytvorené také podmienky, aby sa nezvyšovali výdavky verejných prostriedkov, ale aby nastala ich konsolidácia za účelom podpory nových rozvojových projektov.

Navrhovaná stratégia vychádza zo strategických prístupov v rámci regionálneho rozvoja, ktoré sú postavené na:

- aktivizácii nedostatočne využívaného potenciálu a podpore hospodárskeho rozvoja obce a okolia,
- rozšírení a zvýšení podielu aktivít na úrovni partnerstva,
- aktivizácii nástrojov riadenia verejných výdavkov za účelom ich zníženia.

Súbežne je však potrebné venovať pozornosť aj rozvíjaniu ľudských zdrojov. Hlavným zámerom stratégie v tejto oblasti je zapojenie viacerých subjektov a postup riešenia danej problematiky v rámci partnerstva. V oblasti vybavenia územia dopravnou infraštruktúrou sa stratégia orientuje hlavne na vybudovanie prepojenia regiónu tak, aby bola zabezpečená napojenosť na dopravné koridory v dostatočnom čase a kvalite. Okrem zlepšenia dopravnej obslužnosti sa pozornosť venuje aj rozvoju informačnej spoločnosti. Stratégia v oblasti životného prostredia je zameraná na zlepšenie situácie zavádzaním nových ekologických metód výroby energie, novým prístupom občanov k ochrane životného prostredia. Stratégia je založená na eliminácii kľúčových disparít, ktoré sú bariérou rozvoja a na využití pozitívnych výhod, ktoré poskytujú príležitosti pre dlhodobý rast. To je možné uskutočniť len na úrovni partnerstva spolupracou verejného a súkromného sektora a integrovaným prístupom k riešeniu ekonomických, sociálnych a environmentálnych aspektov.

Na dosiahnutie strategického cieľa budú podporovať globálne ciele podľa jednotlivých kľúčových odvetví. Uvedené ciele plne korešpondujú s hlavnými cieľmi definovanými v PHSR VÚC Banskobystrického samosprávneho kraja a podporujú jeho naplnenie.

Globálne ciele rozvoja definujú strategický zámer za príslušnú prioritnú rozvojovú oblasť.

3.2.1 Hierarchia strategických cieľov obce Horné Hámre na roky 2014 – 2020

Zo získaných podkladov, analýz pristupujeme ku konkrétnym návrhom environmentálneho plánovania k manažmentu obce Horné Hámre pre Program rozvoja obce na roky 2014 – 2022. Na dosiahnutie hlavného cieľa a naplnenie strategickej vízie si stanovila obec Horné Hámre tieto hlavné špecifické ciele (priority):

1. Posilňovať technický a hospodársky rozvoj v obci.
2. Posilňovať kvalitu života občanov, rozvíjať kultúru, cestovný ruch, trvalou držateľný turizmus a sociálnu sféru.
3. Smerovať do ekologicky neškodných prevádzok a ciele smerovať na environmentálnu oblasť.

Jasná stratégia rozvoja je základným dokumentom pre tvorbu malých i veľkých projektov, ktoré by obec zveľadili, obnovili jej celkový vzhľad, ktoré by podporili aktivity jednotlivých organizácií, ktoré v obci pôsobia a ktoré by obec nielen zatraktívnil, ale predovšetkým zlepšili život občanov.

V obci pôsobí i veľa podnikateľských subjektov, ktoré je tiež potrebné podporovať a vytvárať im vhodný priestor na podnikanie.

K plneniu hlavných cieľov územia patrí aj činnosť manažmentu obce, pretože má výrazný záujem, aby celková situácia sa v obci zmenila. Pre celkový chod manažmentu obce je dôležitá predprojektová a projektová príprava, práca s obyvateľstvom, príprava zmlúv i úsilie vychádzajúce od starostu a poslancov.

Pre uskutočnenie stavebno-technických aktivít je potrebné v obci vysporiadať majetky a pozemky, ktoré sú vo väčšine v súkromnom vlastníctve, prípadne v inom vlastníctve, nakoľko sa i v budúcnosti uvažuje s výstavbou IBV a ďalšej infraštruktúry hlavne v časti Brod. Obec Horné Hámre z hľadiska územného rozvoja má stavebnotechnický potenciál, nakoľko disponuje areálmi, budovami a pozemkami, ktoré by sa mohli stať úspešne využívané pre polyfunkčné využitie a pre tvorbu nájomných bytov a pod. Mnohé z budov si vyžadujú rekonštrukciu a modernizáciu priestorov. Jedná sa o obecny úrad, kultúrny dom, požiarnu zbrojnicu, knižnicu, pošty, obchodnej prevádzky, športového klubu TJ Klas, domu smútku a pod. Prvotné prípravy budú spočívať v samotných prípravách stavebno-technických podkladov k začatiu výstavby, prestavby, prípadne k úprave a rekonštrukcii jednotlivých objektov a samotného okolia, vybudovanie technickej infraštruktúry a občianskej vybavenosti. Projekty, ktoré sú v havarijnom stave je potrebné riešiť ako prvoradé a taktiež je potrebné vytvárať projektové podklady k čerpaniu a k získavaniu finančných zdrojov či už z fondov EÚ, Programu a rozvoja vidieka, iných operačných zdrojov (IROP a pod.)

V súčasnosti je dôležité vytvoriť vhodné podmienky bývania pre mladé rodiny, taktiež vytvorenie detských ihrísk a oddychových plôch, nakoľko v obci je výrazný pokles v počte obyvateľstva a vybudovaním ubytovacích kapacít, by sa táto situácia mohla výrazne zlepšiť. Obec by sa omladila, oživila mladšou generáciou, skultúrnila a ovplyvnila i ďalší vývoj.

Z estetického hľadiska je potrebné skrášľovanie priestranstiev, návrhy a realizácia projektov pozemkových úprav; aktivity v území zamerané na zmenu celkového vzhľadu obce, či už na miestach cintorína, pri vstupe do centrálnej časti, športového klubu na ihrisku, v hornej a dolnej časti obce a pod. Je potrebné podporiť tie aktivity, ktoré majú pre obec význam i prínos.

Ďalej v obci medzi nevyhnutné otázky riešenia projektových zámerov patria aj vyregulovanie koryta Kľakovského potoka Žarnovica- Kľak, spevnenie brehových svahov s vybudovaním protipovodňových opatrení na celom toku Kľakovského potoka, vyregulovanie horských bystrín, rekonštrukcia ciest k odľahlým osadám do spevnených povrchov, vybudovanie inžinierskych sietí pre individuálnu výstavbu rodinných domov v obci atď.

Ďalej v rámci ochrany životného prostredia by nemala chýbať ani výsadba medzí, ochrannej zelene okolo rodinných domov, v centrálnej časti v navrhovaných oddychových zónach, v okolí potokov, v centrálnej časti obce, v dolnej časti obce pri cintoríne a kostole a pod.

Dôležité v obci sú i aktivity na podporu rozvoja pracovných príležitostí ako: budovanie regionálnych a miestnych informačných a poradenských centier pre podporu podnikania na vidieku,

budovanie obecných prevádzok a prenajímateľov priestorov pre podnikanie, etablovanie nových výrobných prevádzok, budovanie stravovacích a ubytovacích zariadení pre seniorov a návštevníkov.

Manažment obce vytvára podmienky pre efektívnu prácu obecného úradu, vytvára vyhovujúce podmienky na poskytovanie verejných služieb, estetizáciu a funkčnosť miesta kontaktu so zákazníkmi obecného úradu, vytvára vhodné technické a pracovné podmienky na obecnom úrade. Taktiež vytvára podmienky na ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci. Čo sa týka informatizácii obce, vytvára podmienky pre rozvoj informačnej činnosti a túto činnosť má záujem i v nasledujúcich rokoch rozvíjať. K zámerom obce patrí aj vybudovanie káblového optického internetu.

K ďalším strategickým zámerom patria aj: vybudovanie chodníkov pre peších popri ceste II. triedy/512, rozšírenie verejného vodovodu na celej trase Horné Hámre- Župkov, Hrabíčov, vybudovanie nového asfaltového povrchu na ceste II. triedy /512 Žarnovica-Veľké Pole, rekonštrukcia a prestavba multifunkčného objektu požiarnej zbrojnice, komplexná rekonštrukcia MŠ, športovísk, šatní TJ a pod.

Obec má i naďalej rozvíjať publikačnú činnosť, vydávať letáky a materiál pre širokú verejnosť v rámci podpory a rozvoja cestovného ruchu, vydávať propagačné materiály a pod.

Obec umožňuje obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Taktiež umožňuje obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti, snaží sa udržiavať kultúru obce. V rámci existujúcich kompetencií obec chce zabezpečovať výchovno-vzdelávací proces vo formálnom vzdelávaní a vytvárať vlastné zariadenia pre zvyšovanie takéhoto povedomia. Obec i naďalej chce ponúkať záujmové a doplnkové vzdelávacie služby v rámci voľno časových a záujmových aktivít pre deti a mládež.

Terénnym mapovaním prvkov súčasnej krajinej štruktúry som priblížila aktuálny stav a využitím foto-dokumentačného materiálu som prispela k skvalitneniu a k spresneniu výstupových dát na malých lokalitách. Sú svedectvom o priestorových a časových zmenách krajinej pokrývky. Prírodná zložka krajinného potenciálu, resp. prírodný potenciál je daný krajinou.

Hodnotené prírodné prostredie tak umožňuje mnohostranné využitie v území. Nakoľko v obci sa nachádza veľké množstvo pôvodných domčekov a religióznych prvkov, je potrebné rôzne miesta sprístupniť v rámci rozvojových aktivít ako sú: vytvárať náučné chodníky, budovať informačné tabule, sprístupňovať ich verejnosti, pričom je potrebné vyznačovať miesta, na ktorých by sa nachádzali i informácie ako sa správať v prírode a čo je potrebné dodržiavať v rámci ochrany prírody a krajiny.

V území sa nachádzajú veľké množstvá významných faunistických a flóristických prvkov, stopy po železnici, histórii, sakrálné pamiatky a iné zaujímavosti, ktoré môžu obec vyzdvihovať pri realizovaní jednotlivých aktivít v cestovnom ruchu.

Čo sa týka kvality životného prostredia mikroregiónu má obec z hľadiska čistoty ovzdušia optimálne podmienky. Z hľadiska technického vybavenia je kvalita života v obci veľmi nízka, a preto

je naliehavé riešiť problémy spojené s touto problematikou. Naliehavé je riešenie odkanalizovania celej obce, dobudovanie ČOV, dobudovanie plynofikácie v plánovaných rozvojových plochách; v budúcnosti by bolo zaujímavé i ekologické vykurovanie.

V obci rastie záujem i znižovať náklady komunálneho, separovaného odpadu, biologického odpadu a zavádzať celkovo environmentálne povedomie medzi obyvateľov v odpadovom hospodárstve. K prioritám obce patrí aj zámer týkajúci sa vybudovania zberného dvora a obecného kompostoviska, nakoľko by sa tým dosiahlo efektívnejšie a účinnejšie nakladanie s bioodpadom, ktorý je pre obec finančne náročný a takéto miesto by bolo ekonomicky výhodné pre obec, úspornejšie náklady s jeho odstraňovaním, ale i takýmto odstraňovaním bioodpadu by sa dosahovala oveľa vyššia kvalita životného prostredia a zdravia obyvateľstva. V obci je potrebné na viacerých úsekoch modernizovať priestor, vybudovať parkovacie miesta, sprístupňovať cesty, skrásľovať verejné priestranstvá, zmodernizovať zastávky hromadnej dopravy a pod.

Pri obnove dediny by mal byť záujem i zo strany verejnosti. Pri realizácii projektových zámerov by sa malo tak postupovať, aby dochádzalo čo najmenej k deformáciám miestnej a súčasnej štruktúry. Je potrebné, aby dochádzalo k zachovaniu súčasného vidieka, ku ktorému by mala byť prejavená úcta. Taktiež netreba zabúdať i na miestne tradície a prejať pokoru k prírode a v starostlivosti o krajinu.

Ekonomický, kultúrny a spoločenský rast bude zabezpečený prostredníctvom disponibilného potenciálu nachádzajúceho sa v ľudských, prírodných a ekonomických zdrojoch. Taktiež obec sa bude starať o ochranu životného prostredia, o zvyšovanie výkonnosti hospodárstva na udržateľnej úrovni v dlhodobom horizonte a rast jeho konkurencieschopnosti bude obec považovať tiež za svoje priority. Navrhovaná stratégia vychádza zo strategických prístupov v rámci stratégií regionálneho rozvoja obce, VÚC BBSK a EÚ. Strategický zámer je následne rozpracovaný na jednotlivé ciele rozvoja, ktoré sú zabezpečované príslušnými opatreniami (Tabuľka 61).

Tabuľka 61 Zoznam hlavných strategických zámerov obce Horné Hámre na roky 2014–2020

mikroregión, pričom stratégia bude založená na eliminácii kľúčových disparít. Všetky ciele rozvoja sú rozpracované na jednotlivé aktivity rozvoja, ktoré sú zabezpečované príslušnými opatreniami. Strategické ciele v jednotlivých prioritných oblastiach sprehľadňuje Tabuľka 62.

Tabuľka 62 Strategické ciele a projektové zámery /plány navrhované na dosiahnutie cieľov Regionálnej územnej stratégie BBSK na roky 2014–2020 a projektové zámery obce z iných operačných programov

Vízia		
1. Prioritná oblasť Hospodárstvo a technický rozvoj	2. Prioritná oblasť Kvalita života občanov a sociálna sféra	3. Prioritná oblasť Environmentálna
ciele Technická vybavenosť obce Dopravná infraštruktúra Pozemky a nové rozvojové plochy Administratívne budovy Cestovný ruch Bývanie	ciele Verejné priestranstvá Športoviská a oddychové zóny Sociálna starostlivosť	ciele Odpadové hospodárstvo Protipovodňové opatrenia Ochrana prírody a krajiny Revitalizácia priestorov
Opatrenie 1.1 Vybudovanie optického kábla na zabezpečovanie internetového signálu	Opatrenie 2.1 Vybudovanie chodníkov pre peších chodcov popri ceste II/512,	Opatrenie 3.1 Rekonštrukcia a rozšírenie verejného vodovodu Horné Hámre, Župkov, Hrabíčov
Opatrenie 1.2 Komplexná rekonštrukcia budovy OcÚ a KD	Opatrenie 2.2 Vybudovanie nového asfaltového povrchu na ceste II/512 Žarnovica-Veľké Pole	Opatrenie 3.2 Revitalizácia vonkajších priestorov v centre obce
Opatrenie 1.3 Rekonštrukcia a prestavba multifunkčného objektu požiarnej zbrojnice	Opatrenie 2.3 Zabezpečenie udržiavania ciest, chodníkov a zabezpečenie dopravnej obslužnosti objektov v správe obce	Opatrenie 3.3 Protipovodňové opatrenia
Opatrenie 1.4 Rekonštrukcia materskej škôlky	Opatrenie 2.4 Rekonštrukcia športovísk	Opatrenie 3.4 Zlepšenie situácie odpadového hospodárstva
Opatrenie 1.5 Rekonštrukcia miestneho rozhlasu	Opatrenie 2.5 Rekonštrukcia ciest k odľahlým osadám do spevnených povrchov	Opatrenie 3.5 Protipovodňové opatrenia
Opatrenie 1.6 Komplexná rekonštrukcia domu smútku	Opatrenie 2.6 Zabezpečiť sociálnu starostlivosť	Opatrenie 3.6 Zabezpečovať ochranu vodných zdrojov
Opatrenie 1.7 Vybudovanie inžinierskych sietí pre individuálnu výstavbu RD	Opatrenie 2.7 Rekonštrukcia centrálného parku v obci	Opatrenie 3.7 Vyregulovanie koryta Kľakovského potoka Žarnovica-Kľak
Opatrenie 1.9 Zabezpečenie bezpečnosti občanov		
Opatrenie 1.10 Podpora CR		

Súbor ukazovateľov výsledkov a dopadov

Konečný efekt realizácie projektov, ktoré si stanovila obec Horné Hámre realizátor projektu nemôže ovplyvniť. Pre oblasť hodnotenia dopadov pre PHSR obce boli ako východiskové hodnoty dopadových ukazovateľov stanovené dopadové ukazovatele na nulovej úrovni a hodnotenie dopadov sa uskutoční k roku 2022.

3.2.2 Ostatné zámery a aktivity potrebné na zrealizovanie v obci v rokoch 2015–2022.

Zámery a aktivity, ktoré by bolo potrebné zrealizovať v obci v rokoch 2015–2022 sú sústredené na:

- Podporu malého a stredného podnikania zo strany obce
- Podporu tradičných odvetví priemyslu
- podporu inovačných aktivít v podnikoch
- Energetickú efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe
- Dopravu a komunikácie
- Rekonštrukciu a modernizáciu dopravných plôch
- Technickú infraštruktúru
- Odpadové hospodárstvo
- Informovanosť a poradenstvo
- Ochranu a racionálne využívanie vôd, protipovodňové opatrenia
- Ochranu ovzdušia
- Ochranu ostatných zložiek ŽP
- Sociálne služby a zdravotníctvo
- Zdravotnícke služby
- Vzdelávanie
- Šport
- Kultúrnu infraštruktúru
- Propagáciu obce
- Rekreačno-relaxačné zázemie obce
- Informatizáciu obce a
- Počítačovú gramotnosť

Vnútnú logiku programu z hľadiska programov a podprogramov dokumentuje nasledovná schéma.

<p>Zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj obce Horné Hámy, po ekonomickej, sociálnej, kultúrnej stránke. Ekonomický, kultúrny a spoločenský rast bude zabezpečený prostredníctvom disponibilného potenciálu nachádzajúceho sa v ľudských, prírodných a ekonomických zdrojoch. Hlavné zameranie ekonomickej činnosti bude obec smerovať do ekologicky nezávadných prevádzok v oblasti cestovného ruchu, priemyslu, poľnohospodárstva a potravinárstva, pre ktoré má ideálne rozvojové predpoklady. Zabezpečiť ochranu životného prostredia a jeho zveľaďovanie hlavne v podobe rozvoja a kultivácie oddychových zón v obci.</p>	<p>PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ</p> <p>Podprogram 1.1. Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce. Podprogram 1.2. Podpora tradičných odvetví priemyslu. Podprogram 1.3. Podpora inovačných aktivít v podnikoch. Podprogram 1.4. Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe. Podprogram 1.5. Cestovný ruch. Podprogram 1.6. Inovačné a technologické transfery. Podprogram 1.7. Podpora inovačných aktivít v podnikoch.</p>
	<p>PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE</p> <p>Podprogram 2.1. Komunikácie Podprogram 2.2. Doprava</p>
	<p>PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA</p>
	<p>PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO</p>
	<p>PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE</p> <p>Podprogram 5.1. Informovanosť a poradenstvo Podprogram 5.2. Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami Podprogram 5.3. Ochrana ovzdušia Podprogram 5.4. Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia</p>
	<p>PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO</p> <p>Podprogram 6.1. Sociálne služby Podprogram 6.2. Zdravotnícke služby Podprogram 6.3. Služby zamestnanosti</p>
	<p>PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT</p> <p>Podprogram 7.1. Vzdelávanie</p>
	<p>PROGRAM 8. KULTÚRA</p> <p>Podprogram 8.1. Kultúrna infraštruktúra Podprogram 8.2. Organizačné zabezpečenie Podprogram 8.3. Propagácia v oblasti kultúry</p>
	<p>PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH</p> <p>Podprogram 9.1. Propagácia obce Podprogram 9.2. Rekreačno - relaxačné zázemie obce. Podprogram 9.3. Cestovný ruch.</p>
	<p>PROGRAM 10. INFORMATIZÁCIA OBCE</p> <p>Podprogram 10.1. Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry. Podprogram 10.2. Počítačová gramotnosť.</p>

Záznam z prerokovania
Zápis o verejnom prerokovaní strategického dokumentu

Názov dokumentu: Program rozvoja obce Horné Hámre

Pripomienkovanie realizoval: OcÚ Horné Hámre a OZ, verejnosť

Termín pripomienkovania: 16.08.2015

Oznam uverejnený: Obecná tabuľa, webová stránka OcÚ

Text dokumentu k dispozícii: Spôsob doručovania pripomienok: e-mailom, osobne

Priamo oslovené subjekty: OcÚ, OZ a verejnosť

Vyjadrenie odborného útvaru: akceptujeme pripomienky

Počet pripomienok: 1 (starosta OcÚ- doplnil zámery obce)

Zápis vykonala: RNDr. Anna Štefanková, dňa 25.08. 2015

Program rozvoja obce Horné Háme na roky 2015 – 2022

ČASŤ C

4 Programová časť- (Plánovacia časť) na obdobie rokov 2015 –2022

Programová časť PHSR nadväzuje na strategickú časť a obsahuje opatrenia a aktivity vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám. Zmyslom programovej časti je jej príspevok k splneniu stanoveného strategického cieľa: *Vytvoriť podmienky pre hospodársky rozvoj, zvýšenie kvality života obyvateľov obce, pre zvýšenie environmenálneho povedomia, rozvoj cestovného ruchu s vyváženým rozvojom v súlade s trvale udržateľným rozvojom.*

Metodika tvorby PHSR udáva nasledovný postup:

- Starosta obce Ing. Milan Mokrý spolu s pracovnou skupinou OZ špecifikoval opatrenia, spoločne navrhli k nim aktivity a stanovili poradie dôležitosti opatrení a aktivít, projektov vrátane merateľných ukazovateľov výsledku a dopadu. Riadiaci tím vypracoval sumárny návrh aktivít a projektov ako východisko pre Akčný plán (Tabuľka opatrení, projektov a priorit podľa oblastí)
- Riadiaci tím OZ stanovil termíny realizácie aktivít, projektov (roky) a odhad ich financovania (výška a zdroje financovania).
- Riadiaci tím OZ zabezpečil vypracovanie formulárov pre prípravu navrhnutých projektov.

4.1 Opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým prioritám na roky 2014–2020

Tabuľka 63 Opatrenia, projekty a priority- hospodárska rozvojová oblasť
na roky 2014–2020

PRIORITNÁ OBLASŤ 1 -Hospodárska (rozvojová oblasť)	
Opatrenie	Projekt/Aktivita
Opatrenie 1.1 Vybudovanie optického kábla na zabezpečovanie internetového signálu	Aktivita 1.1.1 Príprava projektovej dokumentácie Aktivita 1.1.2 Stavebné povolenie a realizácia výstavby Aktivita 1.1.3 Vybudovanie sietí a káblového pripojenia Aktivita 1.1.4 Skvalitnenie a dostupnosť internetových služieb pre občanov v regióne Žarnovica, Horné Hámre, Župkov, Ostrý Grúň, Kľak
Opatrenie 1.2 Komplexná rekonštrukcia Obecného úradu a Kultúrneho domu	Aktivita 1.2.1 Vypracovanie projektovej dokumentácie Aktivita 1.2.2 Zateplenie obvodového plášťa objektu OcÚ a KD Aktivita 1.1.3 Rekonštrukcia vnútorných priestorov a vybavenosť kancelárskych a celkových priestorov budovy (pošta, knižnica, sála KD, kuchynka, WC zariadení, priestorov pre spoločenské organizácie a podnikateľské priestory) Aktivita 1.1.4 Rekonštrukcia vykurovacieho systému s cieľom zníženia energetickej náročnosti Aktivita 1.1.5 Rekonštrukcia pódia KD (nová opona, osvetlenie), Aktivita 1.1.6 Oprava a modernizácia kuchynky pre potreby miestnych spoločenských akcií Aktivita 1.1.7 Rekonštrukcia sociálneho zariadenia (WC, dobudovať sprchu pre zamestnancov) Aktivita 1.1.8 Vybudovanie bezbariérového prístupu Aktivita 1.1.9 Využitie obnoviteľných zdrojov Aktivita 1.1.10 Rekonštrukcia vonkajších priestorov a odstavnej plochy pred OcÚ
Opatrenie 1.3 Rekonštrukcia a prestavba multifunkčného objektu požiarnej zbrojnice	Aktivita 1.3.1 Technická štúdia a príprava projektovej dokumentácie Aktivita 1.3.2 Pripojenie na inžinierske siete- vodovod, kanalizácia, plynofikácia Aktivita 1.3.3 Výmena podláh- dlažieb a gumových podláh Aktivita 1.3.4 Vybudovanie vykurovacieho systému Aktivita 1.3.5 Rekonštrukcia vnútorných priestorov pre podnikanie Aktivita 1.3.6 Vybudovanie sociálneho zariadenia a kanalizácie Aktivita 1.3.7 Prístavba k objektu pre potreby obce- skladové priestory, garáže Aktivita 1.3.8 Zateplenie obvodového plášťa Aktivita 1.3.9 Oprava strechy- výmena krovu, krytiny objektu Aktivita 1.3.10 Prestavba podkrovia na vybudovanie pamätnej izby, príp. ubytovacieho zariadenia Aktivita 1.3.11 Vybudovanie nových elektrických rozvodov- zníženie energetickej náročnosti budov (požiarnej zbrojnice) Aktivita 1.3.12 Rozšírenie okolitej plochy o zberný dvor- zvoz, separáciu a spracovanie zložiek KO
pokračovanie Opatrenie 1.4 Rekonštrukcia MŠ	pokračovanie Aktivita 1.4.1 Vypracovanie projektovej dokumentácie Aktivita 1.4.2 Rekonštrukcia vnútorných priestorov MŠ

	<p>Aktivita 1.4.3 Rekonštrukcia a modernizácia sociálneho zariadenia (WC)</p> <p>Aktivita 1.4.4 Nová vykurovacia sústava a zmena palivovej základne</p> <p>Aktivita 1.4.5 Rekonštrukcia kotolne MŠ, vykurovacieho systému a systému teplej úžitkovej vody</p> <p>Aktivita 1.4.6 Rekonštrukcia a prestavba detského ihriska</p> <p>Aktivita 1.4.7 Vytvorenie oddychovej zóny</p> <p>Aktivita 1.4.8 Oprava prístupovej komunikácie s vybudovaním mosta cez Klákovský potok</p>
Opatrenie 1.5 Rekonštrukcia miestneho rozhlasu	Aktivita 1.5.1 Vybudovanie bezdrôtového rozhlasu so systémom varovania v mimoriadnych udalostiach a zabezpečenie pokrytia aj v odľahlých častiach obce prostredníctvom novej technológie
Opatrenie 1.6 Komplexná rekonštrukcia domu smútku	<p>Aktivita 1.6.1 Príprava projektovej dokumentácie a stavebného povolenia</p> <p>Aktivita 1.6.2 Rekonštrukcia a prestavba budovy domu smútku</p> <p>Aktivita 1.6.3 Rekonštrukcia obvodového plášťa</p> <p>Aktivita 1.6.4 Výmena okien a dverí</p> <p>Aktivita 1.6.5 Zmena vnútornej dispozície- Modernizácia vnútorných priestorov a WC (výmena mraziacich boxov)</p> <p>Aktivita 1.6.6 Zmena vnútornej dispozície- prevádzkovej miestnosti</p> <p>Aktivita 1.6.7 Napojenie na inžinierske siete-vodovod, kanalizáciu</p> <p>Aktivita 1.6.8 Zmena vykurovacieho systému (elektrické kúrenie)</p> <p>Aktivita 1.6.9 Vybudovanie spevnených plôch- parkovisko, chodníky na cintoríne</p> <p>Aktivita 1.6.10 Vybudovanie nového ozvučenia priestorov</p> <p>Aktivita 1.6.11 Vybudovanie nového osvetlenia</p> <p>Aktivita 1.6.12 Vybudovanie bezbariérového prístupu</p> <p>Aktivita 1.6.13 Vybudovanie urnového hája</p>
Opatrenie 1.6 Vybudovanie inžinierskych sietí pre individuálnu výstavbu rodinných domov	<p>Aktivita 1.6.1 Vybudovanie všetkých potrebných inžinierskych sietí a prístupovej cesty pre individuálnu výstavbu rodinných domov v lokalite Brod</p> <p>Aktivita 1.6.2 Vypracovanie urbanistickej štúdie pre výstavbu RD</p>
Opatrenie 1.7 Zabezpečenie bezpečnosti občanov	Aktivita 1.7.1 Vybudovanie kamerového systému v celej obci
Opatrenie 1.8 Podporovať CR	<p>Aktivita 1.13.1 Podporovať miestnu históriu a tradície</p> <p>Aktivita 1.13.2 Sprístupňovať významné miesta v obci a okolí vytváraním NCH</p> <p>Aktivita 1.13.3 Tvorba prírodného tábora pre turistov</p> <p>Aktivita 1.13.4 Vytvárať obytnú plochu v nevyužitých plochách obce</p> <p>Aktivita 1.13.5 Budovanie značkových turistických trás významnými lokalitami, ktoré prezentujú obec a mikroregión</p> <p>Aktivita 1.13.6 Podporovať a rozvíjať CR v rámci Pohronia a mikroregiónu- budovať cyklotrasy, NCH</p> <p>Aktivita 1.13.7 Oživovať miestne tradície, kultúru obce</p> <p>Aktivita 1.13.8 Podporovať TUR cestovného ruchu v rámci MAS Pohronská cesta</p> <p>Aktivita 1.13.9 Vybudovať turistickú informačnú kanceláriu</p>

Spracovala: RNDr. Anna Štefanková(2015)

Tabuľka 64 Opatrenia, projekty a priority- Kvalita života občanov a sociálna sféra

PRIORITNÁ OBLASŤ 2 -Kvalita života občanov a sociálna sféra	
Opatrenie	Projekt/Aktivita
Opatrenie 2.1 Vybudovanie chodníkov pre peších chodcov popri ceste II/512	Aktivita 2.1.1 Vybudovanie chodníkov pre chodcov Aktivita 2.1.2 Udržiavať cesty, zabezpečiť dopravnú obslužnosť objektov v správe obce Aktivita 2.1.3 V rámci bezpečnosti vybudovanie pešej zóny, odstraňovanie úzkych miest v pešej doprave Aktivita 2.1.4 Budovanie cyklistických komunikácií a doplnkovej infraštruktúry (stojany, odpočívadlá a pod.) Aktivita 2.1.5 Osadenie kanalizačných rúr v priekopách pozdĺž cesty II/512 v zastavanom území obce Horné Hámre
Opatrenie 2.2 Vybudovanie nového asfaltového povrchu na ceste II/512 Žarnovica - Veľké Pole	Aktivita 2.2.1 Vybudovanie nového asfaltového povrchu Aktivita 2.2.2 Zabezpečenie bezpečnosti občanov s ohľadom na rýchlostnú komunikáciu
Opatrenie 2.3 Zabezpečenie udržiavania ciest a zabezpečenie dopravnej obslužnosti objektov v správe obce	Aktivita 2.3.1 Rekonštrukcia a vybudovanie obecných komunikácií, chodníkov pre chodcov pozdĺž cesty II/512 a oprava mosta cez Kľakovský potok a výstavba nového mosta k objektu MŠ
Opatrenie 2.4 Rekonštrukcia športovísk	Aktivita 2.4.1 Rekonštrukcia a prestavba šatní TJ Klas Horné Hámre Aktivita 2.4.2 Vybudovanie multifunkčného ihriska Aktivita 2.4.3 Dobudovanie prekrytia areálu na voľnočasové aktivity a spoločenské podujatia Aktivita 2.4.4 Vybudovanie trhoviska- priestorov pre kultúrne podujatia a aktivity Aktivita 2.4.5 Nadstavba priestorov na TJ budovu Aktivita 2.4.6 Rekonštrukcia a modernizácia vnútorných priestorov
Opatrenie 2.5 Rekonštrukcia ciest k odľahlým osadám do spevnených povrchov	Aktivita 2.5.1 Komplexná rekonštrukcia ciest k osadám (Kostivrch, cesta k MŠ, cesta Katrenovci, Vodnákovci- Pukovci, Marušková dolina, Mešterovská, Rovne, Majsnarovo, cintorín smerom k Jednote, bývalá železnica až po Brod, Kajlovka- Prostrednovci, Kajlovka-Breziny, Kajlovka-Lipie, Kajlovka- Gambatovci, Kajlovka-Závrchovci, Maraz dolina, Horný a Dolný Pajer, Fúsatovci-Oslancovci, Fúsatovci-Košťovci, Košťov-Horný Pajer, Šteflovo-Cvangovci, Gambatovci-Jančokovci)
Opatrenie 2.6 Zabezpečenia sociálnej starostlivosti	Aktivita 2.6.1 Spracovanie komunitného plánu sociálnych služieb Aktivita 2.6.2 Podpora a zabezpečenie terénnej sociálnej práce Aktivita 2.6.3 Vybudovanie denného stacionáru- penziónu pre dôchodcov a zabezpečiť im zdravotnú starostlivosť Aktivita 2.6.4 Zriadiť priestor pre vytváranie aktivít mobilným dôchodcom
Opatrenie 2.2 Rekonštrukcia centrálneho parku v obci	Aktivita 2.7.1 Revitalizácia centrálneho parku (Vybudovanie nových chodníkov a obrubníkov, obnova zeleného parku)

Spracovala: RNDr. Anna Štefanková (2015)

Tabuľka 65 Opatrenia, projekty a priority- Environmentálna sféra

PRIORITNÁ OBLASŤ- Environmentálna	
Opatrenie	Projekt/Aktivita
Opatrenie 3.1 Rozšírenie verejného vodovodu Horné Hámre, Župkov, Hrabíčov	Aktivita 3.1.1 Vybudovanie prepojenia verejného vodovodu Horné Hámre , Župkov, Hrabíčov
Opatrenie 3.2 Revitalizácia vonkajších priestorov v centre	Aktivita 3.2.1 Vybudovanie chodníkov Aktivita 3.2.2 Vybudovanie prekrytého priestoru na kultúrne podujatia Aktivita 3.2.3 Vybudovanie nových odstavných plôch-parkovísk Aktivita 3.2.4 Výsadba zelene , rekonštrukcia autobusových zastávok, vybudovanie nových lavičiek, nových košov na odpady
Opatrenie 3.3 Protipovodňové opatrenia	Aktivita 3.3.1 Regulácia potokov Aktivita 3.3.2 Odvodnenie cesty od dažďovej vody Aktivita 3.3.3 Revitalizácia oboch brehov potoka Aktivita 3.3.4 Spevnenie zosúvacieho svahu potoka a zabezpečiť lepší prietok vody Aktivita 3.3.5 Oprava prístupových ciest v rámci protipovodňových opatrení Aktivita 3.3.6 vyregulovanie horských korýt horských bystrín a potokov Aktivita 3.3.7 Protipovodňové opatrenia
Opatrenie 3.5 Zlepšenie situácie odpadového hospodárstva	Aktivita 3.1.1 Vypracovanie projektovej dokumentácie Aktivita 3.1.2 Vybudovanie oplotení a vytvorenie priestoru pre obecné kompostovisko do 10 ton a zberný dvor s materiálno-technickým zabezpečením Aktivita 3.1.3 Zabezpečenie likvidácie biologického odpadu a KO Aktivita 3.1.4 Zvyšovanie povedomia obyvateľstva k recyklovaniu a triedeniu KO
Opatrenie 3.6 Zabezpečovať ochranu vodných zdrojov	Aktivita 3.6.1 Zabezpečiť ochranu vodných zdrojov pred znečistením, chrániť kvalitu pitnej vody Aktivita 3.6.2 Polyfunkčná revitalizácia ramena za MŠ a vodných plôch na Kľakovskom potoku s vytvorením oddychovej zóny pre okoloidúcich a turistov Aktivita 3.6.3 Vytvárať prirodzené neresiská pre ryby a nárazníkové pásy pozdĺž vodných tokov
Opatrenie 3.7 Vyregulovanie koryta Kľakovského potoka Žarnovica-Kľak	Aktivita 3.7.1 Dobudovanie dažďových rigolov po obci, splaškovej a verejnej kanalizácie Aktivita 3.7.2 Odklonenie prícestného rigola odvádzajúceho splaš. vodu Aktivita 3.7.3 Samotná regulácia potočného ramena Kľakovského potoka celým Kľakovským mikroregiónom

Spracovala: RNDr. Anna Štefanková (2015)

4.2 Opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým prioritám na roky 2015 – 2022

Jednotlivé opatrenia a aktivity v Programe rozvoja obce definujú strategické zámery za príslušné prioritné rozvojové oblasti. Strategický zámer je následne rozpracovaný na jednotlivé ciele rozvoja, ktoré sú zabezpečované príslušnými opatreniami. Nasledujúce Tabuľky schéma prezentuje vnútornú logiku programu z hľadiska Programov a Podprogramov, ktoré bude potrebné v budúcnosti rozvíjať. Preto ďalšia časť nadväzuje na ďalšie programy, ktoré majú význam pre hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj, pre rozvoj dopravy a komunikácie, pre technickú infraštruktúru, odpadové hospodárstvo, životné prostredie, sociálne služby a zdravotníctvo, vzdelávanie a šport, kultúru, propagáciu a cestovný ruch, administratívu a bezpečnosť a pre informatizáciu obce. Nasledovná schéma obsahuje strategické zámery a programy s jednotlivými aktivitami, ktoré bude

potrebné po uskutočnení hlavných stanovených strategických cieľov v budúcnosti rozvíjať a aj projekty a dokumentácie bude potrebné na tieto stratégie zameriavať.

Program 1. Hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj

Strategický zámer

Zlepšiť podmienky pre rozvoj podnikateľských aktivít, s dôrazom na zvýšenie úrovne zamestnanosti a úrovne a kvality služieb pre obyvateľov obce. V oblasti priemyslu je potrebné okrem zachovania stabilných prvkov výroby všetkými možnými opatreniami podporovať vytváranie nových pracovných príležitostí. Z uvedeného dôvodu sa plánuje výstavba nových priemyselných zón, ktoré by významným spôsobom pozitívne ovplyvnili zamestnanosť a ekonomickú stabilitu v obci.

Podprogram 1.1. Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce.

Cieľ 1.1	Finančne, legislatívne a technicky podporovať malé a stredné podnikanie zo strany obce.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 1.1.1
Aktivita	Vypracovať postup podpory, výučby a rozvoja tradičných remesiel v obci.
Vytvoriť materiálne, finančné a personálne podmienky pre rozvoj tradičných remesiel v obci.
Nadviazať spoluprácu vzdelávacích inštitúcií, obce, podnikateľských subjektov a obyvateľov obce pri výučbe a prezentácii tradičných remesiel.
Tvorba stratégie budovania kooperačných sietí malých a stredných firiem.
Opatrenie 1.1.2
Aktivita	Podpora budovania kooperačných sietí malých a stredných firiem.
Vytvoriť inštitucionálne podmienky na podporu MSP so susednými obcami.
Analýza predpokladov budovania kooperačných sietí malých a stredných firiem v obci.
Tvorba stratégie budovania kooperačných sietí malých a stredných firiem.
Opatrenie 1.1.3
Aktivita	Zakladanie a revitalizácia malých a stredných podnikov s majetkovou účasťou obce.
Analýza možností rozvoja podnikateľských aktivít obcou.
Spracovanie podnikateľského zámeru obce.
Príprava podmienok pre založenie podnikateľských subjektov.
Založenie podnikateľských subjektov.
Opatrenie 1.1.4
Aktivita	Podpora rozvoja obchodných a komerčných služieb v obci.
Spracovanie technickej dokumentácie.
Zriadenie prevádzok potravinárskeho a nepotravinárskeho tovaru.
Výstavba obecného trhoviska.
Rozvoj maloobchodných predajní.
Rekonštrukcia budovy bývalej maloobchodnej predajne.
Opatrenie 1.1.5
Aktivita	Podpora rozvoja reštauračných služieb v obci.
Spracovanie technickej dokumentácie.
Výstavba priestorov pre zriadenie prevádzok reštaurácií a kaviarní.
Opatrenie 1.1.6
Aktivita	Podpora rozvoja ubytovacích služieb v obci.
Spracovanie technickej dokumentácie.
Výstavba turistickú ubytovne s kapacitou 20 osôb.
Výstavba chatovej osady s ubytovacími kapacitami cca. 20 – 30 osôb.
Výstavba motorestu so športovým areálom v časti Brod.

Podprogram 1.2. Podpora tradičných odvetví priemyslu.

Cieľ 1.2	Zabezpečiť rozvoj tradičných remesiel v obci.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 1.2.1	Podporovať rozvoj tých odvetví priemyslu, pre ktorých rozvoj sú v okolí regiónu vytvorené ideálne podmienky.
Aktivita	Podpora rozvojových zámerov súkromnej sféry, ktoré sú v súlade s potrebami rozvoja obce a ktoré sú efektívne z pohľadu tvorby nových pracovných miest.
Opatrenie 1.2.2	Rekonštrukcia infraštruktúry hospodárskeho dvora poľnohospodárskeho družstva.
Aktivita	Vypracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia vodovodných sietí, odpadovej infraštruktúry, elektrických rozvodov. Rekonštrukcia cestnej infraštruktúry.
Opatrenie 1.2.3	Rekonštrukcia budov a hál v areáli hospodárskeho dvora PD.
Aktivita	Vypracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia hál a budov.

Podprogram 1.3. Podpora inovačných aktivít v podnikoch.

Cieľ 1.3	Vytvorenie podmienok na rozvoj inovačných aktivít v súkromných podnikoch.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 1.3.1	Zavádzanie nových technológií do súčasných výrobných prevádzok.
Aktivita	Podpora podnikateľov zavádzajúcich výrobu na báze progresívnych technológií, pomoc pri získavaní nenávratných finančných prostriedkov zo Štrukturálnych fondov na tento účel.
Opatrenie 1.3.2	Rekonštrukcia existujúcich zastaralých priemyselných zón, s dôrazom na zavádzanie nových technológií.
Aktivita	Návrh alternatív rozvoja existujúcich priemyselných zón. Vypracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia priemyselných zón. Rozšírenie skladového hospodárstva v obci.

Podprogram 1.4. Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe.

Cieľ 1.4	Zvýšenie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike.
-----------------	---

Projekty opatrenia:

Opatrenie 1.4.1	Podpora výstavby zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie.
Aktivita	Spracovanie technickej dokumentácie. Výstavba malých slnečných elektrární. Výstavba malých vodných elektrární.

Podprogram 1.5. Cestovný ruch.

Cieľ 1.5	Podporiť podnikateľské aktivity v cestovnom ruchu.
-----------------	---

Projekty opatrenia:

Opatrenie 1.5.1	Podpora vytvárania nových atraktivít v obci.
Aktivita	Výstavba viacúčelových športových ihrísk.
Opatrenie 1.5.2	Podpora budovania nových a modernizácia existujúcich zariadení cestovného ruchu.
Aktivita	Výstavba oddychových zón. Rozvoj agroturistiky. Výstavba oddychovej zóny. Výstavba turistického náučného chodníka. Výstavba horskej cyklotrasy.

Podprogram 1.6. Inovačné a technologické transfery.

Cieľ 1.6 Podpora inovácií a technologických transferov.

Projekty opatrenia:

Opatrenie 1.6.1 Aktivity	Podpora inovácií a technologických transferov v podnikoch výroby. Nákup novej technológie. Vypracovanie podnikateľského plánu a štúdie uskutočniteľnosti. Obstaranie technológie.
------------------------------------	---

Program 2. Doprava a komunikácie

Strategický zámer

Podpora investičných aktivít so zameraním na modernizáciu a budovanie regionálnych komunikácií (ciest II. a III. triedy) zaisťujúcich dopravnú obslužnosť obce Horné Hámre. Zámerom je zabezpečiť také prepojenie osídlenia, ktoré umožní efektívny pohyb ľudí a tovaru, modernizáciu dopravných subsystémov zabezpečujúcich bezpečné a hygienicky vyhovujúce dopravné trasy. Cieľom investícií do tohto typu dopravnej infraštruktúry je odstránenie identifikovaných nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom environmentálny a bezpečnostný aspekt.

Podprogram 2.1. Komunikácie

Cieľ 2.1 Zabezpečiť výstavbu a rekonštrukciu miestnych a štátnych komunikácií.

Projekty opatrenia:

Opatrenie 2.1.1 Aktivity	Výstavba miestnych a štátnych komunikácií v obci. Vypracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia miestnych komunikácií v centre obce.
Opatrenie 2.1.2 Aktivity	Rekonštrukcia miestnych komunikácií v obci. Analýza súčasného stavu miestnych komunikácií. Vypracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia štátnej cesty v centrálnej časti v dĺžke 1,5 km. Rekonštrukcia miestnej komunikácie do miestnej časti Horný a Dolný Pajer. Rekonštrukcia miestnej komunikácie do miestnej časti Kostivrch, Majer. Rekonštrukcia miestnych komunikácií v časti Brod.
Opatrenie 2.1.3 Aktivity	Výstavba cyklotrás na prepojenie sídiel regiónu. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba horskej cyklotrasy.
Opatrenie 2.1.4 Aktivity	Dostavba parkovísk pre potreby občianskej infraštruktúry. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba parkovacích miest pri občianskej vybavenosti.
Opatrenie 2.1.5 Aktivity	Dostavba chodníkov popri miestnych komunikáciách. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba jednostranného chodníka popri ceste II/512 v celkovej dĺžke cca. 0,5 km v centrálnej časti obce. Výstavba jednostranného chodníka popri ceste II/512 v celkovej dĺžke cca. 0,5 km v časti Brod.
Opatrenie 2.1.6 Aktivity	Rekonštrukcia mostov a lávok. Vypracovanie technickej dokumentácie a príprava projektového spisu. Rekonštrukcia mostov a lávok.
Opatrenie 2.1.7 Aktivity	Dostavba dopravnej infraštruktúry. Vypracovanie technickej dokumentácie a príprava projektového spisu. Doplnenie prechodov pre chodcov na rizikových miestach.

Podprogram 2.2. Doprava

Cieľ 2.2	Zabezpečenie dopravného spojenia hromadnou autobusovou dopravou, prípadne železničnou dopravou.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 2.2.1 Aktivity	Zabezpečiť pravidelné dopravné spojenie s okresným mestom a regionálnymi centrami. Finančná podpora verejnej dopravy.
Opatrenie 2.2.2 Aktivity	Rekonštrukcia zastávok SAD. Vypracovanie technickej dokumentácie. Zrekonštruovať autobusové zastávky so samostatnými pruhmi a nástupnými plochami.

Program 3. Technická infraštruktúra

Strategický zámer

Rozvoj komplexnej infraštruktúry podporujúcej rozvoj obce a zohľadňujúcej rast kvality života obyvateľov obce a životného prostredia. Rozvoj infraštruktúry bude smerovať hlavne k jej rozšíreniu na potenciálne priemyselné zóny v obci, IBV, ako aj na rekonštrukciu súčasnej infraštruktúry - vodovodnej, elektrickej, komunikačnej.

Cieľ 3 v obci.	Zabezpečiť rozvoj a rekonštrukciu technickej infraštruktúry
---------------------------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 3.1 Aktivity	Výstavba inžinierskych sietí v nových lokalitách RD. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba lokality RD.
Opatrenie 3.2 Aktivity	Výstavba vysielačov mobilných operátorov. Výstavba vysielačov mobilných operátorov – T – mobile. Výstavba vysielačov mobilných operátorov – Orange.
Opatrenie 3.3 Aktivity	Osadenie lavičiek na verejných priestranstvách. Spracovanie technickej dokumentácie. Osadenie lavičiek.
Opatrenie 3.4 Aktivity	Dostavba rozvodnej siete plynu. Spracovanie technickej dokumentácie. Realizácia výkopových prác. Uloženie rozvodov.
Opatrenie 3.5 Aktivity	Rekonštrukcia telekomunikačnej siete. Spracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia siete.
Opatrenie 3.6 Aktivity	Výstavba splaškovej kanalizačnej siete. Spracovanie technickej dokumentácie. Realizácia výkopových prác. Uloženie rozvodov.
Opatrenie 3.7 Aktivity	Výstavba ČOV. Spracovanie technickej dokumentácie. Výstavba ČOV.

Program 4. Odpadové hospodárstvo

Strategický zámer

Vytvorenie efektívneho a spoľahlivého systému odvádzania a zneškodňovania odpadov produkovaných subjektmi. Zabezpečiť výstavbu/dostavbu splaškovej a dažďovej kanalizačnej siete.

Vytvoriť podmienky na odvoz a likvidáciu TKO a nebezpečného odpadu, vytvorenie podmienok na efektívnu separáciu odpadu v obci.

Cieľ 4	Nakladanie s komunálnym a drobným stavebným odpadom
---------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 4.1 Aktivity	Rekultivácia skládky čierneho odpadu. Lokalizácia čiernych skládok. Likvidácia skládok.
Opatrenie 4.2 Aktivity	Výstavba kompostoviska. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výber vhodnej lokality a výstavba kompostoviska.
Opatrenie 4.3 Aktivity	Výstavba zberného dvora pre separovaný zber spoločne v rámci Kľakovskej doliny Vypracovanie technickej dokumentácie. Výber vhodnej lokality a výstavba zberného dvora.
Opatrenie 4.4 Aktivity	Výstavba splaškovej kanalizačnej siete. Spracovanie technickej dokumentácie Realizácia výkopových prác. Uloženie rozvodov.
Opatrenie 4.5 Aktivity	Výstavba ČOV. Spracovanie technickej dokumentácie. Výstavba ČOV.
Opatrenie 4.6 Aktivity	Výstavba dažďovej kanalizačnej siete. Vypracovanie technickej dokumentácie. Realizácia výkopových prác. Výstavba dažďovej kanalizácie.
Opatrenie 4.7 Aktivity	Odstránenie odpadu z koryt miestnych tokov. Spracovanie technickej dokumentácie. Revitalizácia koryta Kľaku.
Opatrenie 4.8 Aktivity	Osadenie smetných košov na verejné priestranstvá. Obstaranie nárob a inštalácia.

Program 5. Životné prostredie

Strategický zámer

Strategickým zámerom obce je nielen zachovanie existujúceho dobrého stavu životného prostredia a zvyšovania jeho kvality, ale aj eliminácia slabých stránok, neustála osвета, výchova a informovanosť o stave životného prostredia.

Podprogram 5.1. Informovanosť a poradenstvo

Cieľ 5.1	Zabezpečiť účinný systém informovanosti a poradenstva
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 5.1.1 Aktivity	Spracovať koncepciu zabezpečenia informovanosti, poradenstva a prevencie v oblasti ŽP. Trvale preferovať poradenstvo a prevenciu pred represiou. Vypracovanie koncepcie pre ochranu životného prostredia v obci. Prezentácia a šírenie osvety v oblasti životného prostredia.
------------------------------------	--

Podprogram 5.2. Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami

Cieľ 5.2	Zabezpečiť ochranu a racionálne využívanie vôd, ochranu pred povodňami.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 5.2.1 Aktivity	Rekonštrukcia mostov vo vlastníctve obce Horné Hámre. Vypracovanie technickej dokumentácie a príprava projektového spisu. Rekonštrukcia mosta.
Opatrenie 5.2.2 Aktivity	Zabezpečiť dostatok kvalitnej pitnej vody, minimalizovať straty vo vodovodných sieťach. Údržba a dostavba existujúcej vodovodnej siete. Pravidelný monitoring vodovodnej siete.

Podprogram 5.3. Ochrana ovzdušia

Cieľ 5.3	Zabezpečiť účinnú ochranu ovzdušia pred malými a strednými zdrojmi znečistenia nachádzajúcimi sa v katastrálnom území obce.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 5.3.1 Aktivity	Zabezpečiť zníženie produkovaných emisií hlavným zdrojom znečistenia – domácnosti. Obmedziť spaľovanie fosílnych palív. Prechod na alternatívne zdroje vykurovania.
------------------------------------	--

Podprogram 5.4. Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia

Cieľ 5.4	Realizácia účinných opatrení v oblasti ostatných zložiek životného prostredia.
-----------------	---

Projekty opatrenia:

Opatrenie 5.4.1 Aktivity	Realizácia protierózných opatrení. Spracovanie technickej dokumentácie. Realizácia protierózných opatrení.
Opatrenie 5.4.2 Aktivity	Oživenie parkovej zóny na cintoríne. Spracovanie technickej dokumentácie. Oživenie zóny cintorína.
Opatrenie 5.4.3 Aktivity	Doplniť a udržiavať brehovú porasty vodných tokov – Kľak a Piľanský potok. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výkon pozemných prác.
Opatrenie 5.4.4 Aktivity	Výstavba a estetizácia vstupov do obce. Vypracovanie technickej dokumentácie. Dobudovať vstup do obce.
Opatrenie 5.4.5 Aktivity	Realizácia izolačnej zelene okolo hospodárskych budov, výrobných areálov a občianskej vybavenosti. Vypracovanie technickej dokumentácie. Zabezpečiť výsadbu izolačnej hygienickej zelene pozdĺž intenzívne zaťažených dopravných koridorov, poľnohospodárskych a priemyselných areálov a skladov. Zabezpečiť výsadbu vetrolamov a pôdoochrannej zelene na miestach s veternou a vodnou eróziou. Rozšírené uličné priestory doplniť parkovou zeleňou doplniť dopravné značenie v intraviláne i extraviláne. Výsadba vetrolamov na zabránenie veternej erózie.
Opatrenie 5.4.6 Aktivity	Výstavba lesoparku. Spracovanie technickej dokumentácie. Výstavba lesoparku.

Program 6. Sociálne služby a zdravotníctvo

Strategický zámer

Neustále rozvíjať širokú paletu sociálnych a zdravotných služieb poskytovaných v obci. Dbať o ich dostupnosť, kvalitu a vzájomnú vyváženosť za účelom dosiahnutia dôstojných podmienok života všetkých kategórií obyvateľov obce.

Podprogram 6.1. Sociálne služby

Cieľ 6.1	Doplniť chýbajúcu infraštruktúru sociálnych zariadení v obci a zvýšiť ich kvalitu.
-----------------	---

Projekty opatrenia:

Opatrenie 6.1.1 Aktivity	Zriadenie klubových priestorov pre rôzne vekové kategórie. Výber vhodnej alternatívy zariadenia zariadenia. Vypracovanie technickej dokumentácie. Zriadenie klubu mladých. Zriadenie klubu dôchodcov.
Opatrenie 6.1.2 Aktivity	Zriadenie centra pre matky s deťmi. Výber vhodnej alternatívy zariadenia zariadenia. Vypracovanie technickej dokumentácie. Realizácia – výstavba / rekonštrukcia budovy pre zariadenie poskytujúce sociálne služby.
Opatrenie 6.1.3 Aktivity	Výstavba denného stacionáru. Výber vhodnej alternatívy zariadenia zariadenia. Vypracovanie technickej dokumentácie. Realizácia – výstavba / rekonštrukcia budovy pre zariadenie poskytujúce sociálne služby.
Opatrenie 6.1.4 Aktivity	Výstavba domova dôchodcov. Výber vhodnej alternatívy zariadenia zariadenia. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba budovy.
Opatrenie 6.1.5 Aktivity	Poskytovanie verejného stravovania. Zabezpečenie finančných prostriedkov.
Opatrenie 6.1.6 Aktivity	Zvýšiť úroveň poskytovaných sociálnych služieb. Zvýšenie kvality poskytovaných služieb. Zvýšenie personálnych kapacít v prípade potreby.
Opatrenie 6.1.7 Aktivity	Podporiť služby pre marginalizované skupiny občanov a týrané ženy. Analýza dopytu po uvedených službách. Zabezpečenie personálnych kapacít. Zabezpečenie priestorov.
Opatrenie 6.1.8 Aktivity	Výstavba novej dielne pre pracovníkov na poskytovanie služieb občanom. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba a zariadenie dielne.

Podprogram 6.2. Zdravotnícke služby

Cieľ 6.2	Zlepšiť úroveň poskytovania zdravotníckych a sociálnych služieb.
-----------------	---

Projekty opatrenia:

Opatrenie 6.2.1 Aktivity	Zlepšenie úrovne poskytovania domácej ošetrovateľskej starostlivosti, rozšírenie jej služieb o poskytovanie rehabilitačných cvičení. Zvýšenie kvality poskytovaných služieb. Zvýšenie personálnych kapacít v prípade potreby.
Opatrenie 6.2.2 Aktivity	Zabezpečiť aspoň raz mesačne poradňu v obci. Zabezpečenie personálnych kapacít. Zabezpečenie priestorov.
Opatrenie 6.2.3 Aktivity	Zabezpečiť dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre dospelých občanov. Zabezpečiť v súčinnosti s okresným mestom a spádovou obcou pre oblasť poskytovania zdravotníckych služieb ich maximálnu dostupnosť.
Opatrenie 6.2.4 Aktivity	Zabezpečovať komplexnú zdravotnú starostlivosť o starých ľudí a dlhodobo chorých. Analýza dopytu po uvedených službách. Zabezpečenie personálnych kapacít, priestorov a finančných prostriedkov.

Podprogram 6.3. Služby zamestnanosti

Cieľ 6.3	Zlepšenie zamestnanosti a sociálnej inklúzie rizikových skupín obyvateľov obce.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 6.3.1 Aktivity	Realizácia vzdelávacích kurzov v oblasti malého podnikania. Finančné a personálne zabezpečenie.
Opatrenie 6.3.2 Aktivity	Podpora klientov formou individuálneho poradenstva, posudzovania individuálnych schopností a vypracovávania individuálnych akčných plánov a rozvoj celoživotného poradenstva. Zabezpečenie priestorov na uskutočňovanie poradenských služieb. Personálne zabezpečenie poradenstva.
Opatrenie 6.3.3 Aktivity	Podpora poradensko-vzdelávacích aktivít zameraných na získavanie sociálnych zručností pri hľadaní si zamestnania a komunikácie s potenciálnym zamestnávateľom pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie. Zabezpečenie priestorov na uskutočňovanie poradenských služieb. Personálne zabezpečenie poradenstva.

Program 7. Vzdelávanie a šport

Strategický zámer

Zabezpečenie všestranného rozvoja detí a mládeže. Zlepšenie technického stavu a vybavenia materskej školy. V športe umožniť ponuku čo najširšej palety služieb, zabezpečiť čo najefektívnejšie a transparentné využitie verejných financií ku prospechu všetkých občanov obce. Podpora existujúcich športových podujatí, ako aj vytváranie vhodných podmienok pre rozvoj rôznych druhov športu nielen pre obyvateľov obce.

Podprogram 7.1. Vzdelávanie

Cieľ 7.1	Zabezpečiť rozvoj a údržbu infraštruktúry vzdelávania a zabezpečenie podmienok pre efektívnu vzdelávaciu činnosť v obci.
-----------------	---

Projekty opatrenia:

Opatrenie 7.1.1 Aktivity	Podpora mimoškolskej činnosti. Vypracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia / výstavba priestorov na uskutočnenie mimoškolskej činnosti. Zabezpečenie vybavenia.
Opatrenie 7.1.2 Aktivity	Výstavba detských ihrísk. Spracovanie technickej dokumentácie. Výstavba detského ihriska.

Opatrenie 7.1.3 Aktivity	Zriadenie priestorov pre mimoškolské zariadenie. Spracovanie technickej dokumentácie. Zriadenie priestorov. Obstaranie vybavenia.
------------------------------------	---

Podprogram 7.2. Šport

Cieľ 7.2.	Zabezpečiť trvalé skvalitňovanie vyváženej ponuky výkonnostného a rekreačného športu.
------------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 7.2.1 Aktivity	Výstavba športovej infraštruktúry. Výber lokality a spracovanie technickej dokumentácie. Oplotenie tenisového ihriska a výstavba umelého osvetlenia. Výstavba volejbalového ihriska. Výstavba otvoreného bazénu.
Opatrenie 7.2.2 Aktivity	Vytváranie materiálnych a finančných podmienok na rozvoj výkonnostného a rekreačného športu v obci. Zabezpečenie materiálno-technického a finančného vybavenia.
Opatrenie 7.2.3 Aktivity	Podpora organizácie športových podujatí regionálneho významu. Zabezpečenie personálnych kapacít. Zabezpečenie materiálno-technického a finančného vybavenia.
Opatrenie 7.2.4 Aktivity	Podpora športových aktivít zdravotne postihnutých občanov. Zabezpečenie materiálno-technického a finančného vybavenia.
Opatrenie 7.2.5 Aktivity	Podporovať talentovanú mládež. Zabezpečenie materiálno-technického a finančného vybavenia.
Opatrenie 7.2.6 Aktivity	Spolupracovať s občianskymi združeniami, inými právnickými a fyzickými osobami, pôsobiacimi v oblasti telesnej kultúry. Zabezpečenie personálnych kapacít.
Opatrenie 7.2.7 Aktivity	Rozvoj mimoškolskej činnosti – športové kluby, turistika, kultúrne krúžky. Zabezpečenie priestorového a materiálneho vybavenia. Založenie klubu.
Opatrenie 7.2.8 Aktivity	Dostavba areálu futbalového ihriska vrátane sociálneho a technického vybavenia. Vypracovanie technickej dokumentácie. Futbalové ihrisko - oplotenie ihriska. Výstavba parkoviska, dostavba šatne, sociálnych zariadení – prevádzková budova, sedenie pre divákov. Nadstavba šatní na futbalovom areály.
Opatrenie 7.2.9 Aktivity	Výstavba športových zariadení pre deti a mládež. Výber lokality a spracovanie technickej dokumentácie. Výstavba infraštruktúry.

Program 8. Kultúra

Strategický zámer

Trvalé pôsobenie na kultúrne povedomie obyvateľov širokou paletou kultúrnych aktivít organizovaných externými subjektmi. Existencia dôstojných priestorov pre kultúrne aktivity je povinnosť obce. Priebežná a kreatívna propagácia podujatí má vplyv na imidž obce a tým aj na cestovný ruch.

Podprogram 8.1. Kultúrna infraštruktúra

Cieľ 8.1	Zachovanie kultúrno–historického potenciálu obce a rozvoj kultúrnych, informačných a voľnočasových aktivít v nadväznosti na rozvoj cestovného ruchu na regionálnej a miestnej úrovni.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 8.1.1 Aktivity	Zriadenie multifunkčného kultúrneho zariadenia. Vypracovanie technickej dokumentácie. Modernizácia interiéru Domu kultúry Horné Hámre.
Opatrenie 8.1.2 Aktivity	Rekonštrukcia tradičnej architektúry a zriadenie stálych expozícií z pôvodného štýlu života obyvateľov regiónu. Výber vhodných objektov. Vyriešenie vlastníckych vzťahov. Rekonštrukcia a vybavenie expozícií.
Opatrenie 8.1.3 Aktivity	Prepojiť obec so subjektami cestovného ruchu, agroturistiky. Zabezpečenie personálnych kapacít.
Opatrenie 8.1.4 Aktivity	Budovanie remeselníckych dvorov. Výber a rekonštrukcia vhodných budov na alokáciu remeselného dvora. Zabezpečenie personálnych kapacít. Materiálne zabezpečenie remeselných dvorov predmetmi s kultúrohistorickou hodnotou.
Opatrenie 8.1.5 Aktivity	Vybudovanie turistických a náučných trás pre žiakov, študentov, rodiny s deťmi, priemerných aj náročných klientov s využitím kultúrno – historického, folklórneho aj prírodného bohatstva. Zabezpečenie personálnych kapacít. Výber vhodných trás. Spracovanie technickej dokumentácie. Realizácia výstavby.
Opatrenie 8.1.6 Aktivity	Zachovanie a rozvoj ľudových tradícií (folklórny tanec, hudba a spev, ľudové remeslá, ľudový odev a doplnky, pôvodné bývanie a hospodárenie) a ich maximálne využitie v cestovnom ruchu a agroturistike. Zabezpečenie priestorov, finančných a materiálnych prostriedkov.
Opatrenie 8.1.7 Aktivity	Zabezpečenie kvalitnejších priestorov pre potreby obecnej knižnice. Rekonštrukcia priestorov. Obstaranie vnútorného vybavenia. Obstaranie prezentačnej techniky v priestoroch knižnice.
Opatrenie 8.1.8 Aktivity	Organizovanie pravidelných kultúrnych podujatí - Deň obce, Hody, atď.. Personálne zabezpečenie.
Opatrenie 8.1.9 Aktivity	Výstavba amfiteátra. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba amfiteátra.
Opatrenie 8.1.10 Aktivity	Výstavba skanzenu. Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba skanzenu.

Podprogram 8.2. Organizačné zabezpečenie

Cieľ 8.2	Organizačne zabezpečiť ponuku kultúrnych podujatí v obci.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 8.2.1 Aktivity	Spracovať kalendár kultúrnych podujatí na celý rok, tento priebežne aktualizovať. Rozšíriť žánrovú ponuku s orientáciou na hodnotný kultúrny prínos. Personálne a finančné zabezpečenie. Spracovanie kalendár kultúrnych podujatí.
------------------------------------	---

Podprogram 8.3. Propagácia v oblasti kultúry

Cieľ 8.3	Vytvorenie podmienok na efektívnu propagáciu obce v oblasti kultúry.
-----------------	---

Projekty opatrenia:

Opatrenie 8.3.1 Aktivity	Spracovať globálnu koncepciu „propagácie“ histórie obce v multimediálnej forme. Personálne a finančné zabezpečenie. Spracovanie koncepcie v multimediálnej forme.
Opatrenie 8.3.2 Aktivity	Spracovať komplexnú knihu o historickom vývoji a tradíciách obce pre školy aj subjekty cestovného ruchu. Personálne a finančné zabezpečenie. Spracovanie a vydanie ďalšej knihy.
Opatrenie 8.3.3 Aktivity	Propagácia kultúry na Internete prostredníctvom www stránky obce. Finančné zabezpečenie. Obsahová analýza www stránky. Priebežná aktualizácia www stránky.

Program 9. Propagácia a cestovný ruch

Strategický zámer

Budovať goodwill obce a dosiahnuť, aby sa obec stala strediskom cestovného ruchu v oblasti športu, kultúry a turistiky. Využiť prírodný potenciál, ktorý ponúka blízke aj širšie okolie obce.

Podprogram 9.1. Propagácia obce

Cieľ 9.1	Zabezpečiť účinnú propagáciu obce.
-----------------	---

Projekty opatrenia:

Opatrenie 9.1.1 Aktivity	Spracovať globálnu koncepciu propagácie obce v multimediálnej forme. Personálne a finančné zabezpečenie. Spracovanie koncepcie v multimediálnej forme.
Opatrenie 9.1.2 Aktivity	Spracovať koncepciu regionálnej spolupráce s okolitými turistickými lokalitami a domácimi i zahraničnými CK. Personálne a finančné zabezpečenie. Spracovanie koncepcie regionálnej spolupráce.
Opatrenie 9.1.3 Aktivity	Podpora budovania informačných tabúl v obci. Budovanie a inštalácia tabúl informujúcich o atraktivitách obce. Budovanie a inštalácia tabúl propagujúcich kultúrne hodnoty obce.
Opatrenie 9.1.4 Aktivity	Zriadenie informačného centra. Zabezpečenie priestorov a vnútorného vybavenia. Personálne zabezpečenie.

Podprogram 9.2. Rekreačno - relaxačné zázemie obce.

Cieľ 9.2	Budovanie relaxačno – rekreačného zázemia obce.
-----------------	--

Projekty opatrenia:

Opatrenie 9.2.1	Aktivity Spracovanie technickej dokumentácie. Vybudovanie zón.
Opatrenie 9.2.2 Aktivity	Výstavba náučných chodníkov a inštalácia informačných tabúl. Výstavba chodníkov.
Opatrenie 9.2.3 Aktivity	Podpora vytvárania nových atraktivít v obce. Výstavba viacúčelových športových ihrísk.

Opatrenie 9.2.4 Aktivity	Podpora budovania nových a modernizácia existujúcich zariadení cestovného ruchu. Výstavba oddychových zón. Rozvoj agroturistiky. Výstavba oddychovej zóny. Výstavba turistického náučného chodníka. Výstavba horskej cyklotrasy. Výstavba golfového ihriska.
------------------------------------	---

Podprogram 9.3. Cestovný ruch.

Cieľ 9.3 Podporovať podnikateľské aktivity v cestovnom ruchu.

Projekty opatrenia:

Opatrenie 9.3.1 Aktivity	Uzavrieť s podnikateľmi dohody o poskytovaní služieb v agroturistike a cestovnom ruchu a o propagovaní ich služieb obcami. Zabezpečenie personálnych kapacít.
Opatrenie 9.3.2 Aktivity	Podporovať podnikateľské subjekty, neziskové organizácie a inštitúcie pri získavaní finančných prostriedkov z grantov a fondov EÚ. Zabezpečenie personálnych kapacít.

Program 10. Informatizácia obce

Strategický zámer

Zabezpečenie technických podmienok pre rozvoj informačnej spoločnosti. Umožniť obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Vytvoriť vhodné podmienky na prechod na e-government na lokálnej úrovni (e-vote, e-services,...). Umožniť obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti.

Podprogram 10.1. Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry.

Cieľ 10.1 Zabezpečiť technické podmienky na prechod samosprávy na nový typ vládnutia - e - government.

Projekty opatrenia:

Opatrenie 10.1.1 Aktivity	Rozvoj infraštruktúry informačných systémov samosprávy. Technické zabezpečenie IS. Tvorba základného SW na komunikáciu občan – samospráva – podnikateľské subjekty.
Opatrenie 10.1.2 Aktivity	Zavádzanie efektívnych elektronických služieb poskytovaných na úrovni samosprávy. Tvorba aplikačného softwaru na zabezpečenie e – služieb v obci. Tvorba SW na realizáciu e-vote na miestnej úrovni.
Opatrenie 10.1.3 Aktivity	Podpora využívania Internetu v obci. Zriadenie verejných prístupových bodov v obci. Budovanie verejného Internetu v obci.

Podprogram 10.2. Počítačová gramotnosť.

Cieľ 10.2 Zvýšenie počítačovej gramotnosti obyvateľov a pracovníkov samosprávy.

Projekty opatrenia:

Opatrenie 11.2.1	Podpora zvyšovania počítačového vedomia u pracovníkov samosprávy.
-------------------------	--

Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022

D REALIZAČNÁ ČASŤ

5 ZÁKLADNÝ REALIZAČNÝ RÁMEC PROGRAMU

5.1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu

Obecný úrad Horné Hámre má v oblasti prípravy a realizácie programu rozvoja dostatočné skúsenosti na programovej aj projektovej úrovni. Pri realizácii PHSR vystupujú ako partneri obyvatelia obce, ktorí boli prizvaní a zúčastnili sa verejného stretnutia, kde mali možnosť vyjadriť svoje požiadavky, návrhy a pripomienky k zámerom obce. Následne som aktívne pristupovala k prerokovaniu finálneho návrhu PHSR obce. V rámci prípravy dokumentu bol vypracovaný i zoznam jednotlivých zámerov, ktorý bol distribuovaný obcou na webovej stránke a na obecnej tabuli. Rovnako poslanci a zamestnanci OcÚ boli prizvaní ku konzultácii strategického dokumentu na obecných zastupiteľstvách. Boli tiež vyzvaní k pripomienkovaniu Programu rozvoja i formou správ cez internet. Zo strany komisií a poslancov OZ bola dobrá spolupráca.

Realizácia Programu rozvoja obce Horné Hámre je i činnosťou samosprávy obce a obec ju vykonáva prostredníctvom svojich orgánov (obecné zastupiteľstvo, starosta). Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky poslancov, OcÚ, partnerov a verejnosti, do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. Táto činnosť bola naplánovaná včas a splnená do termínu a hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok bolo spracované, aktualizované a predložené v do konca júna 2015 na VÚC BBSK. Túto povinnosť a monitorovaciu správu samospráva pripraví na budúce najneskôr do konca marca príslušného kalendárneho roka. Vo vzťahu k realizácii PHSR obecné zastupiteľstvo berie na vedomie návrh strategickú časť dokumentu, schvaľuje celý dokument PHSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Obecné zastupiteľstvo taktiež schvaľuje projektovú pripravenosť, zmluvy a spolufinancovanie projektov. Obecné zastupiteľstvo schváli každoročne hodnotiace a monitorovacie správy a bude rozhodovať o prípadných zmenách a aktualizácii programu. Najvyšším výkonným orgánom obce Horné Hámre a jeho predstaviteľom je starosta. Rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nespádajú do právomocí a kompetencií obecného zastupiteľstva. Starosta sa spolupodieľal na príprave dokumentu, riadil proces realizácie, podpisuje schválenie celého dokumentu, vykonáva uznesenia a zastupuje obec vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám (radiace orgány príslušných operačných programov, dodávatelia, kontrolné skupiny projektov a i.).

Inštitucionálnu a administratívnu stránku zabezpečuje obecný úrad. Vzhľadom na personálne poddimenzovanie obecnej samosprávy, bude obecný úrad (v prípade nutnosti a zváženia možností) spolupracovať s externými konzultačnými spoločnosťami.

5.2 Akčný plán

Akčný plán je konkrétny a záväzný harmonogram činností súvisiacich s rozvojom obce v jednotlivých oblastiach sociálno-ekonomického rozvoja, vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych nosných a podporných projektov. Akčný plán obsahuje záväzky týkajúce sa plnenia jednotlivých úloh ako aj zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie, predpokladané zdroje financovania, predpokladané objemy rozpočtov, dopad na rozpočet relevantného subjektu, ako aj stav momentálnej propravenosti projektov. Súčasťou akčného plánu je predpokladaný časový harmonogram.

Riadiaci tím OZ spracoval na základe všetkých uvedených stratégií akčný plán na dané rozpočtové roky s výhľadom na roky 2015 – 2022, ktoré uvádzajú Tabuľky 66, 67, 68, 69.

Tabuľka 66 Akčný plán pre prioritnú oblasť- Hospodárstvo a technický rozvoj na roky 2015 – 2022

Akčný plán pre oblasť Hospodárstvo a technický rozvoj			
Opatrenie	Predpokladaný termín realizácie	Zodpovedný	Dopad na rozpočet
Opatrenie 1.1 Vybudovanie optického kábla na zabezpečovanie internetového signálu	2015 – 2016	Obec	žiadny
Opatrenie 1.2 Komplexná rekonštrukcia Obecného úradu a Kultúrneho domu	3 Q 2016	Obec	nízky
Opatrenie 1.3 Rekonštrukcia a prestavba multifunkčného objektu požiarnej zbrojnice	2 Q 2018	Obec	nízky
Opatrenie 1.4 Rekonštrukcia MŠ	3Q 2016	Obec	stredný
Opatrenie 1.5 Rekonštrukcia miestneho rozhlasu	2017	Obec	žiadny
Opatrenie 1.6 Komplexná rekonštrukcia domu smútku	2016 – 2018	Obec	stredný
Opatrenie 1.6 Vybudovanie inžinierskych sietí pre individuálnu výstavbu rodinných domov	1Q 2016	Obec	stredný
Opatrenie 1.7 Zabezpečenie bezpečnosti občanov	2015 – 2020	Obec	nízky
Opatrenie 1.8 Podporovať CR	2015 – 2022	Obec	nízky

Tabuľka 67 Akčný plán pre prioritnú oblasť 2- Kvalita života občanov a sociálna sféra
na roky 2014-2020

Akčný plán pre oblasť			
Opatrenie 2. Prioritná oblasť Kvalita života občanov a sociálna sféra			
Opatrenie 2.1	Termín	Zodpovedný	Dopad na rozpočet
Opatrenie 2.1 Vybudovanie chodníkov pre peších chodcov popri ceste II/512	1Q 2016	Obec	stredný
Opatrenie 2.2 Vybudovanie nového asfaltového povrchu na ceste II/512 Žarnovica - Veľké Pole	2Q 2017	Obec	žiadny
Opatrenie 2.3 Zabezpečenie udržiavania ciest a zabezpečenie dopravnej obslužnosti objektov v správe obce	2017	Obec	žiadny
Opatrenie 2.4 Rekonštrukcia športovísk	2018	Obec	stredný
Opatrenie 2.5 Rekonštrukcia ciest k odľahlým osadám do spevnených povrchov	2015 –2022	Obec	stredný
Opatrenie 2.6 Zabezpečenia sociálnej starostlivosti	2015–2022	Obec	žiadny
Opatrenie 2.2 Rekonštrukcia centrálneho parku v obci	2015 –2022	Obec	žiadny

Tabuľka 68 Akčný plán pre prioritnú oblasť- Environmentálna na roky 2015 – 2022

Akčný plán pre oblasť environmentálnu Opatrenie 3 Prioritná oblasť environmentálna			
Opatrenie 3.1	Termín	Zodpovedný	Dopad na rozpočet
Opatrenie 3.1 Rozšírenie verejného vodovodu Horné Hámre, Župkov, Hrabíčov	2016–2018	Obec	stredný
Opatrenie 3.2 Revitalizácia vonkajších priestorov v centre	2015 – 2022	Obec	nízky
Opatrenie 3.3 Protipovodňové opatrenia	2015–2022	Obec	nízky
Opatrenie 3.5 Zlepšenie situácie odpadového hospodárstva	2015–2022	Obec	žiadny
Opatrenie 3.6 Zabezpečovať ochranu vodných zdrojov	2015 –2017	Obec	žiadny
Opatrenie 3.7 Vyregulovanie koryta Kľakovského potoka Žarnovica-Kľak	2015–2022	Obec	stredný

Tabuľka 69 Akčný plán pre ostatné prioritné oblasti na roky 2015–2022

Akčný plán pre hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj			
Opatrenie	Predpokladaný termín realizácie	Zodpovedný	Dopad na rozpočet
Podprogram 1.1. Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 1.2. Podpora tradičných odvetví priemyslu	201 5– 2022	Obec	nízky
Podprogram 1.3. Podpora inovačných aktivít v podnikoch	201 5– 2022	Obec	nízky
Podprogram 1.4. Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe	201 5– 2022	Obec	stredný
Podprogram 1.5 Cestovný ruch	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 1.6 Inovačné a technologické transfery	201 5– 2022	Obec	stredný
Podprogram 1.7 Podpora inovačných aktivít v podnikoch	201 5– 2022	Obec	stredný
Akčný plán pre dopravu a komunikácie			
Podprogram 2.1 Komunikácie	201 5– 2022	Obec	nízky
Podprogram 2.2 Doprava	201 5– 2022	Obec	nízky
Akčný plán pre technickú infraštruktúru			
Akčný plán pre odpadové hospodárstvo			
Akčný plán pre životné prostredie			
Podprogram 5.1 Informovanosť a poradenstvo	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 5.2 Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 5.3 Ochrana ovzdušia	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 5.4 Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia	201 5– 2022	Obec	žiadny
Akčný plán pre sociálne služby a zdravotníctvo			
Podprogram 6.1 Sociálne služby	201 5– 2022	Obec	nízky
Podprogram 6.2 Zdravotnícke služby	201 5– 2022	Obec	nízky
Podprogram 6.3 Služby zamestnanosti	201 5– 2022	Obec	nízky
Akčný plán pre vzdelávanie a šport			
Podprogram 7.1 Vzdelávanie	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 7.2 Šport	201 5– 2022	Obec	žiadny
Akčný plán pre kultúru			
Podprogram 8.1 Kultúrna infraštruktúra	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 8.2 Organizačné zabezpečenie	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 8.3 Propagácia v oblasti kultúry	201 5– 2022	Obec	žiadny
Akčný plán pre propagáciu a cestovný ruch			
Podprogram 9.1 Propagácia obce	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 9.2 Rekreačno-relaxačné zázemie obce	201 5– 2022	Obec	žiadny
Podprogram 9.3 Cestovný ruch	201 5– 2022	Obec	nízky
Akčný plán pre informatizáciu obce			
Podprogram 10.1 Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry	201 5– 2022	Obec	vysoký
Podprogram 10.2 Počítačová gramotnosť	201 5– 2022	Obec	žiadny

Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022

ČASŤ E

6 FINANČNÁ ČASŤ

6.1 Finančná náročnosť a zdroje financovania stratégie

Jednou z kľúčových otázok pre realizáciu programu rozvoja je schopnosť obce v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Tieto zdroje vznikajú vo viacerých sférach – v súkromnom sektore, verejnej správe, ide tiež o zdroje zahraničné, najmä o prostriedky Európskej únie. Dôležitým zdrojom budú, po dokončení reformy verejnej správy a uskutočnení daňovej reformy, vlastné prostriedky. V dôsledku neexistencie nevyhnutných podkladových údajov pre stanovenie finančného rámca, v ktorom by sa mal program rozvoja v strednodobom horizonte pohybovať, je výška prostriedkov potrebná na realizáciu jednotlivých opatrení a aktivít stanovená len orientačne. Táto časť sa bude konkretizovaná v závislosti od reálneho čerpania finančných príspevkov zo štrukturálnych fondov, možností obecného rozpočtu atď.. Vychádzajúc z vyššie zadefinovaných cieľov, priorít a opatrení a na základe auditu pripravovaných projektových zámerov v rézii samosprávy, podnikateľskej sféry či neziskových a iných organizácií bol vypracovaný plán realizácie programu. Definuje, z akých prostriedkov by sa mali tieto zábery realizovať, kto by mal byť žiadateľom, určuje aké je administratívne zabezpečenie jednotlivých projektov. Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít sa v PHSR uvádza pri väčšine opatrení a aktivít, potrebných na naplnenie cieľov programu. Tie sú stanovené odhadom, konečné rozpočty budú súčasťou vykonávacích plánov. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky a sociálny rozvoj obce. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, mnohé však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektami.

Potenciálne zdroje na realizáciu opatrení a úloh PHSR sú:

- vlastné zdroje – rozpočet obce,
- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov a pod.

Štruktúra uvedených zdrojov bude závisieť na aktuálnej finančnej situácii obce ako aj na spoločensko-ekonomických podmienkach.

Výdavky a príjmy na jednotlivých úrovniach rozpočtu obce, ktoré sú rozdelené podľa zvolených hľadísk predstavujú rozpočtovú skladbu, ktorá predstavuje systematické, jednotné, prehľadné a záväzné triedenie príjmov a výdavkov. Rozpočtová skladba je definovaná prvkom, ktorý je mimoriadne významný pre rozpočtový proces, pretože tá umožňuje agregáciu, disagregáciu, porovnávanie jednotlivých hodnôt obsiahnutých v rozpočtoch.

Z finančného rozpočtu obce by malo byť úplne jasné, za aké peniaze sa vyvíjajú aktivity obce, koľko peňazí minie samospráva a na aký účel budú výdavky použité.

Klasický rozpočet obce sa v prvom rade zameriava na regulovanie objemu výdavkov, kde sú kategorizované jednotlivé druhy výdavkov, ktoré je možné použiť napr. na mzdy, odvody, nákup tovarov a služieb. Klasický spôsob rozpočtovania obsahuje teda len všeobecnú informáciu o výdavkoch daného subjektu. Oboznamuje o tom, v akom objeme rozpočtované prostriedky boli alebo budú použité pri schvaľovaní rozpočtu. Nájdeme v ňom len informácie o vstupoch, ale nikdy tam nenájdeme informácie o výstupoch ako napr. čo sa za vynaložené prostriedky dosiahne, resp. dosiahlo.

Významnou úlohou pri tvorbe a implementácii rozpočtovania je príprava strategického plánu prípadne úprava už existujúceho plánu, kde každý strategický plán má obsahovať víziu, poslanie, zámery a ciele v strednodobom časovom horizonte, ktoré pokrývajú zásadné oblasti, ktoré sa môžu stať základom pre tvorbu programovej štruktúry, inak povedané pri tvorbe programov. Takéto vypracovanie strategického plánu nemusí byť podmienkou pre zavedenie programového rozpočtu najmä v prípade malých obcí. Obecné zastupiteľstvo Horné Hámre dňa 14.12.2014 schválilo na rok 2015 neuplatňovanie programového rozpočtu.

6.2 Administratívne zabezpečenie Programu rozvoja obce na roky 2015–2022

Nevyhnutnou podmienkou plnenia programu je administratívne zabezpečenie jeho realizácie. Realizácia vyžaduje pravidelnú systematickú prácu skupín odborníkov a pracovníkov samosprávy.

Na tento účel sa doporučuje zriadiť nasledovné orgány s prepojením na vlastné ľudské zdroje:

1. Výbor pre PHSR

Poradný orgán bol zložený zo starostu a poslancov obecného zastupiteľstva. Úlohou výboru bolo v intervale minimálne dva krát do roka posúdiť Správu o realizácii PHSR a stav finančného čerpania prostriedkov, dopadovú analýzu PHSR, plán na ďalšie obdobie a navrhovať stratégiu rozvoja a doplnenie úloh a opatrení, ktoré neboli uvedené v PHSR.

2. Komisia strategického rozvoja

Výkonný útvar, zabezpečujúci plánovanie a realizáciu úloh PHSR. Úlohou útvaru bude: vypracovávať projekty, koordinovať projekty, monitorovať realizáciu projektov, vypracovávať

dopadové analýzy projektov, spolupracovať s inými partnermi doma a v zahraničí na realizácii projektov, vyhľadávať potenciálne zdroje a partnerstvá na realizáciu úloh PHSR, dohliadať nad ekonomickým čerpaním projektových prostriedkov, zbierať podklady o projektoch v rámci PHSR realizovaných inými subjektami, viesť aktuálnu analýzu demografie a štruktúry ekonomických charakteristík obce, sledovať podnikateľskú klímu a vzájomný vzťah odvetví v obci, poskytovať asistenciu podnikom vytváraním všestranných komunikačných kanálov, atď.

3. Koordinátor pre stratégiu

Bude mať za úlohu: fungovať ako výkonný tajomník, koordinovať realizáciu PHSR, predkladať správy, podieľať sa na určovaní priorít realizácie PHSR, koordinovať stretnutia, podnety, požiadavky predstaviteľov rozhodujúcich odvetví na území obce, zaznamenávať dôležité trendy v hospodárstve majúce dopad na vývoj obce, podieľať sa na budovaní verejno-súkromných partnerstiev, zúčastňovať sa na dôležitých domácich a zahraničných stretnutiach, konferenciách, zameraných na rozvoj obce.

4. Vlastní zamestnanci

Do implementácie PHSR budú zapojení aj ostatní zamestnanci.

6.3 Model viaczdrojového financovania jednotlivých projektov

Finančné hospodárenie obce Horné Hámre sa riadi rozpočtom obce, ktorý vyjadruje ekonomickú samostatnosť obce a je zároveň aj súčasťou rozpočtovej činnosti v štátnej správe. Finančný rozpočet obce predstavuje úlohy obce rozpísané ako bilanciu na jednej strane príjmov obce a na druhej strane výdavkov obce. Vo všeobecnej rovine je základnou úlohou rozpočtu obce vyjadrenie hospodárenia a obsahom príjmov a výdavkov, v ktorých sa skrývajú všetky vzťahy k právnickým a fyzickým osobám, ktoré na území obce vykonávajú svoju podnikateľskú činnosť. Rozpočet obce zahŕňa všetky finančné vzťahy k štátnemu rozpočtu a k všetkým ostatným rozpočtom iných obcí. Miestny rozpočet sa dá chápať ako:

- decentralizovaný peňažný fond,
- bilanciu príjmov a výdavkov,
- finančný plán,
- nástroj finančnej politiky.

Hospodárenie obce Horné Hámre prebieha prostredníctvom zostaveného a schváleného rozpočtu. Každá obec na území Slovenskej republiky zostavuje a schvaľuje rozpočet v súlade so stanovenou klasifikáciou podľa Ministerstva financií Slovenskej republiky. Podľa tejto klasifikácie dochádza k triedeniu príjmov a výdavkov a uceleným spôsobom sa sleduje ich plnenie. Na základe rozpočtovej klasifikácie môžeme presne definovať výdavky rozpočtu, ktoré sú financované z bežných výdavkov a ktoré sú financované z kalendárnych výdavkov. Obec prednostne zabezpečuje

krytie bežných výdavkov, ktoré jej definuje plnenie povinností ustanovených inými zákonmi (Účtovníctvo ROPO a obcí).

Financovanie jednotlivých projektov bude viaczdrojové, pričom bude závisieť od aktuálnej finančnej situácie obce a aktuálnych potrieb. Financovanie sa bude opierať o zdroje obce, štátu, EÚ, VÚC a súkromné zdroje. Pri stanovovaní zámerov sa bude vychádzať zo strategického plánovania, a tým sa budú spájať plány s rozpočtovými výdavkami v dlhšom časovom horizonte.

Významnou úlohou pri tvorbe a implementácii finančného rozpočtovania je príprava strategického plánu, prípadne úprava už existujúceho plánu, kde každý strategický plán má obsahovať víziu, poslanie, zámery a ciele v strednodobom časovom horizonte, ktoré pokrývajú zásadné oblasti, ktoré sa môžu stať základom pre tvorbu programov.

Pre rozvoj obce a jej napredovanie obec musí vynaložiť úsilie a zabezpečiť všetky potrebné podklady, vypracovať projektové dokumentácie, naplánovať plán jednotlivých činností a aktivít, ktoré stanovené zámery naplnia. Obec musí zabezpečiť pravidelný monitoring a ich plnenie.

Obec svoje plány sústreďuje na hospodársky a technický rozvoj, cestovný ruch a turizmus, na trvalo udržateľný rozvoj, na zvyšovanie kvality života občanov a sociálnu sféru a na environmentálnu oblasť.

Výčíslenie jednotlivých zámerov bolo stanovené kvalifikovaných odhadom, prieskumom a taktiež sa vychádzalo z existujúcich výkazov a rozpočtov projektantov. Finálne podoby budú súčasťou ŽoNFP a budú vychádzať najmä z procesu verejného obstarávania. Štruktúra uvedených zdrojov bude závisieť na aktuálnej finančnej situácii obce ako aj na spoločensko-ekonomických podmienkach. Kompletný zoznam, popis projektu (aktivity, ciele, výstupy, prepojenie na iné projekty, príp. aktivity IROP), predpokladané výdavky v EUR na projekty, predpokladané termíny realizácie dokumentujú nasledovné tabuľky obsahujúce zoznam pripravovaných a navrhovaných projektov v obci Horné Hámre na obdobie rokov 2015–2020 a ich predpokladané výdavky dokumentujú (Tabuľka 70, 71, 72, 73).

Tabuľka 70 Indikatívny rozpočet- Prioritná oblasť hospodárstvo a technický rozvoj

1. Prioritná oblasť Hospodárstvo a technický rozvoj		
Ciele Technická vybavenosť obce Dopravná infraštruktúra a nové rozvojové plochy Administratívne budovy Cestovný ruch Bývanie	Predpokladaný termín realizácie	Navrhovaný objem finančných prostriedkov v príslušnom roku spolu (odhadom) v Eurách
Opatrenie 1.1 Vybudovanie optického kábla na zabezpečovanie internetového signálu	2015 – 2016	podľa potreby
Opatrenie 1.2 Komplexná rekonštrukcia Obecného úradu a Kultúrneho domu	3 Q 2016	270 000
Opatrenie 1.3 Rekonštrukcia a prestavba multifunkčného objektu požiarnej zbrojnice	2 Q 2018	260 000
Opatrenie 1.4 Rekonštrukcia MŠ	3Q 2016	350 000
Opatrenie 1.5 Rekonštrukcia miestneho rozhlasu	2017	50 000
Opatrenie 1.6 Komplexná rekonštrukcia domu smútku	2016 – 2018	400 000 vypracovaná projektová dokumentácia
Opatrenie 1.6 Vybudovanie inžinierskych sietí pre individuálnu výstavbu rodinných domov	1Q 2016	podľa potreby
Opatrenie 1.7 Zabezpečenie bezpečnosti občanov	2015 – 2020	podľa potreby
Opatrenie 1.8 Podporovať CR	2015 – 2022	podľa potreby

Tabuľka 71 Indikatívny rozpočet- Prioritná oblasť Kvalita života občanov a sociálna sféra

2. Prioritná oblasť Kvalita života občanov a sociálna sféra		
Ciele Verejné priestranstvá Športoviská a oddychové zóny Sociálna starostlivosť	Predpokladaný termín realizácie	Navrhovaný objem finančných prostriedkov v príslušnom roku spolu (odhadom) v Eurách
Opatrenie 2.1 Vybudovanie chodníkov pre peších chodcov popri ceste II/512	1Q 2016	200 000
Opatrenie 2.2 Vybudovanie nového asfaltového povrchu na ceste II/512 Žarnovica - Veľké Pole	2Q 2017	podľa potreby
Opatrenie 2.3 Zabezpečenie udržiavania ciest a zabezpečenie dopravnej obslužnosti objektov v správe obce	2017	500 000
Opatrenie 2.4 Rekonštrukcia športovísk	2018	210 000
Opatrenie 2.5 Rekonštrukcia ciest k odľahlým osadám do spevnených povrchov	2015 –2022	podľa potreby
Opatrenie 2.6 Zabezpečenia sociálnej starostlivosti	2015–2022	podľa potreby
Opatrenie 2.2 Rekonštrukcia centrálného parku v obci	2015 –2022	podľa potreby

Tabuľka 72 Indikatívny rozpočet- Prioritná oblasť environmentálna

3. Prioritná oblasť environmentálna		
Ciele Odpadové hospodárstvo, protipovodňové opatrenia, Ochrana prírody a krajiny, Revitalizácia priestorov	Predpokladaný termín realizácie	Navrhovaný objem finančných prostriedkov v príslušnom roku spolu (odhadom) v Eurách
Opatrenie 3.1 Rozšírenie verejného vodovodu Horné Hámre, Župkov, Hrabíčov	2016–2018	300 000
Opatrenie 3.2 Revitalizácia vonkajších priestorov v centre	2015 – 2022	100 000
Opatrenie 3.3 Protipovodňové opatrenia	2015–2022	podľa potreby
Opatrenie 3.5 Zlepšenie situácie odpadového hospodárstva	2015–2022	podľa potreby
Opatrenie 3.6 Zabezpečovať ochranu vodných zdrojov	2015 –2017	podľa potreby
Opatrenie 3.7 Vyregulovanie koryta Kľakovského potoka Žarnovica-Kľak	2015–2022	podľa potreby

Tabuľka 73 Indikatívny rozpočet- Ostatné rozvojové oblasti

4. Prioritná oblasť- Ostatné rozvojové oblasti			
Akčný plán pre hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj			
Ciele	Predpokladaný termín realizácie	Navrhovaný objem finančných prostriedkov v príslušnom roku spolu (odhadom) v Eurách	Dopad na rozpočet
Podprogram 1.1. Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 1.2. Podpora tradičných odvetví priemyslu	201 5– 2022	podľa potreby	nízky
Podprogram 1.3. Podpora inovačných aktivít v podnikoch	201 5– 2022	podľa potreby	nízky
Podprogram 1.4. Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe	201 5– 2022	podľa potreby	stredný
Podprogram 1.5 Cestovný ruch	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 1.6 Inovačné a technologické transfery	201 5– 2022	podľa potreby	stredný
Podprogram 1.7 Podpora inovačných aktivít v podnikoch	201 5– 2022	podľa potreby	stredný
Akčný plán pre dopravu a komunikácie			
Podprogram 2.1 Komunikácie	201 5– 2022	podľa potreby	nízky
Podprogram 2.2 Doprava	201 5– 2022	podľa potreby	nízky
Akčný plán pre technickú infraštruktúru			
Akčný plán pre odpadové hospodárstvo			

Akčný plán pre životné prostredie			
Podprogram 5.1 Informovanosť a poradenstvo	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 5.2 Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 5.3 Ochrana ovzdušia	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 5.4 Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Akčný plán pre sociálne služby a zdravotníctvo			
Podprogram 6.1 Sociálne služby	201 5– 2022	podľa potreby	nízky
Podprogram 6.2 Zdravotnícke služby	201 5– 2022	podľa potreby	nízky
Podprogram 6.3 Služby zamestnanosti	201 5– 2022	podľa potreby	nízky
Akčný plán pre vzdelávanie a šport			
Podprogram 7.1 Vzdelávanie	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 7.2 Šport	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Akčný plán pre kultúru			
Podprogram 8.1 Kultúrna infraštruktúra	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 8.2 Organizačné zabezpečenie	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 8.3 Propagácia v oblasti kultúry	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Akčný plán pre propagáciu a cestovný ruch			
Podprogram 9.1 Propagácia obce	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 9.2 Rekreačno-relaxačné zázemie obce	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny
Podprogram 9.3 Cestovný ruch	201 5– 2022	podľa potreby	nízky
Akčný plán pre informatizáciu obce			
Podprogram 10.1 Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry	201 5– 2022	podľa potreby	vysoký
Podprogram 10.2 Počítačová gramotnosť	201 5– 2022	podľa potreby	žiadny

6.4 Systém hodnotenia a zaradovania projektov do financovania

Finančný rámec pre realizáciu PHSR pre potreby súhrnného prehľadu plánovaných projektov a aktivít budú súčasťou príloh monitorovacích správ, ktoré budú priebežne vypracovávané a dopĺňané po schválení potrebných zdrojov pre ich financovanie a zrealizovanie. Navrhovaný objem finančných prostriedkov je stanovený buď na základe spracovanej technickej štúdie, projektovej dokumentácie pripravenej na stavebné povolenie a niektoré zámery majú objem finančných prostriedkov stanovený odhadom. Všetky skutočnosti týkajúce sa zrealizovania jednotlivých zámerov sa odvíjajú od vypracovaných projektových dokumentácií, od finančného plánu a od skutočne vynaložených nákladov, ktoré súvisia so samotnou realizáciou. Nie všetky zámery sa dajú naraz riešiť, preto postupne podľa potrieb budú priebežne vypracovávané a dopĺňané potrebné zdroje pre ich financovanie a zrealizovanie a tieto náležitosti budú obsahovať i monitorovacie správy.

Systém hodnotenia a zaradovania projektov do financovania

Pri schvaľovaní financovania jednotlivých projektov je nutné prihliadať na ich dôležitosť a význam vo vzťahu k rozvoju obce. Najvyššiu prioritu majú projekty, ktoré vyplývajú priamo z legislatívy (SR, EÚ) a projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Do kategórie s vysokou prioritou sú zaradené projekty s oporou vo VZN obce a projekty s vydaným právoplatným stavebným povolením a ukončeným procesom verejného obstarávania. Strednú prioritu majú projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o cudzie a doplnkové zdroje financovania (majú oporu v programovej

štruktúre operačných programov a prioritných osí EŠIF). Do kategórie 4 spadajú projekty nachádzajúce sa vo fáze úvah (bez stavebného povolenia či ukončeného procesu VO) (Tabuľka 74).

Tabuľka 74 Hodnotiaca tabuľka pre výber projektov (upravený pre potreby obce)

Kategória	Úroveň dôležitosti	Hodnotiace kritérium - Opis podmienok pre zaradenie do priority	Projekt
1	Najvyššia	a) Projekty vyplývajúce zo zákona a/alebo legislatívy EÚ b) Projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu Splnená jedna z podmienok	1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 1.6; 2.4; 2.5;
2	Vysoká	a) Projekty vyplývajúce a podporené v rámci VZN obce b) Projekty s právoplatným stavebným povolením a ukončeným VO c) Projekty MAS Splnená jedna z podmienok	1.5; 1.7; 2.1; 2.2; 3.1; 3.3;
3	Stredná	Projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o cudzie a doplnkové zdroje financovania	1.9; 2.3; 3.2; 3.7;
4	Nízka	a) Projekty definované ako zámery / v štádiu úvah.	3.4; 3.6; všetky ostatné rozvojové oblasti vid'. Tab.73

Zdroj: vlastné spracovanie

Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022

ČASŤ F

7 MONITOROVANIE PHSR

Monitorovanie PHSR budú uskutočňovať:

- Spracovateľ PHSR,
- Komisia strategického rozvoja,
- Koordinátor pre stratégiu,
- Obecné zastupiteľstvo.

7.1 Spôsob monitorovania PHSR

Realizácia PHSR obce Horné Hámre je činnosťou samosprávy obce a obec ju vykonáva prostredníctvom svojich orgánov (obecné zastupiteľstvo, starosta). Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky poslancov, OcÚ, partnerov a verejnosti, do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. Táto činnosť bude naplánovaná do termínu september príslušného roku, kedy bude predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok, aj jeho prípadná aktualizácia.

Vo vzťahu k realizácii PHSR obecné zastupiteľstvo berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PHSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Obecné zastupiteľstvo taktiež schvaľuje spolufinancovanie projektov. Obecné zastupiteľstvo schvaľuje každoročne hodnotiace a monitorovacie správy, rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Najvyšším výkonným orgánom obce Horné Hámre a jeho predstaviteľom je starosta. Rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nespádajú do právomocí a kompetencií obecného zastupiteľstva. Starosta sa spolupodieľal na príprave dokumentu, riadil celý proces realizácie. Svojim podpisom potvrdzuje schválenie celého dokumentu, vykoná uznesenie a i naďalej bude zastupovať obec vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám (radiace orgány príslušných operačných programov, dodávateľia, kontrolné skupiny projektov a i.).

Inštitucionálnu a administratívnu stránku zabezpečuje obecný úrad. Vzhľadom na personálne poddimenzovanie obecnej samosprávy, bude obecný úrad (v prípade nutnosti a zváženia možností) spolupracovať s externými konzultačnými spoločnosťami.

Stručný popis komunikačnej stratégie

Rôzne formy komunikácie budú súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PHSR v rámci povinnej i nep povinnej činnosti informovania a publicity (pri projektoch financovaných z ŠFRB, PRV, OP KŽP, RIOP, CLLD- LEADER a dotačných titulov) alebo v rámci komunikácie zainteresovaných cieľových skupín pri príprave a realizácii jednotlivých projektov. Vzhľadom na charakter obce, prebieha komunikácia osobným stykom s predstaviteľmi/zamestnancami obce, alebo priamou účasťou na zasadnutiach obecného

zastupiteľstva. Dôležitým nástrojom komunikácie je pre obec vlastná webová stránka, ďalej informačná tabuľa a rozhlas. Komunikácia s obyvateľmi a poslancami OZ prebieha neustále až do implementácie PHSR.

Ďalším nástrojom komunikácie sú i rokovania v rámci obecného zastupiteľstva, kde materiál na rokovanie pripravuje starosta obce v súčinnosti so zamestnancami obce. Rovnako tak hlavný kontrolór, vychádzajúc z definície jeho funkcie, môže dať stanovisko k prerokovanému materiálu.

Systém monitorovania a hodnotenia

Proces monitorovania PHSR sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania PHSR až do ukončenia jeho platnosti. Vstupnými údajmi pre monitorovanie sú uvedené v Tabuľke 65 – ukazovatele výstupu, výsledku a dopadu projektu. Výstupom monitorovania je monitorovacia správa za príslušný rok schválená v OcÚ. Za prípravu monitorovacej správy zodpovedá príslušný garant podľa povahy projektu. Jednať sa pritom môže o starostu obce, hlavného kontrolóra obce, poslancov, resp. inú poverenú osobu. Cieľom monitorovania je získavanie informácií o reálnom plnení opatrení, o prípadnom negatívnom vývoji, spôsobe realizácie, definovanie a prijatie nápravných opatrení.

Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky partnerov, OcÚ, poslancov a verejnosti, do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. Táto činnosť je naplánovaná do termínu príslušného roku, kedy bude predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok, jeho prípadná aktualizácia, hodnotenie ukazovateľov vrátane korekcií v rámci pravidelného každoročného hodnotenia. V prípade nutnosti korekcií mimo stanovené termíny vykoná korekciu starosta obce. Celkový plán hodnotenia je spracovaný v Tabuľke 75.

Tabuľka 75 Plán priebežných hodnotení a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHSR na programové obdobie 2015 - 2022		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania/ periodicita

Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2016	podľa rozhodnutia obce a vzniknutej spoločenskej potreby
Tematické hodnotenie časti PHSR	2016	téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	Nerozhoduje	pri značnom odklone od stanovených cieľov a doľahnutých hodnôt ukazovateľov
		Pri návrhu na revíziu PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	2016–2022	Na základe rozhodnutia starostu, podnetu poslancov

Zdroj: vlastné spracovanie

Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022

ZÁVER

Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015–2022 je strategický a strednodobý dokument, ktorý určuje víziu rozvoja obce, prioritné rozvojové oblasti, strategické ciele a finančný plán ich naplnenia. Dokument je základným východiskom pre spracovanie ďalších materiálov rozvoja jednotlivých oblastí života obce. PHSR je otvoreným dokumentom, ktorý bude pravidelne polročne vyhodnocovaný a aktualizovaný na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Predmetný PHSR obce Horné Hámre bol aktualizovaný na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa: september 2015 a jeho aktualizáciu dokumentuje nasledovná Tabuľka 76.

Tabuľka 76 Schválenie a aktualizovania PHSR obce Horné Hámre

Schválenie PHSR	
Dokument	<p>Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022.</p> <p>Program rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v Programe rozvoja VÚC Banská Bystrica, na území ktorého sa obec nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce. Dokument je štruktúrovaný podľa Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC (v zmysle novely Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja schválenej vládou SR 18. júna 2014).</p>
Spracovanie	<p>Spracovanie: spracovanie PHSR vykonala obec v partnerstve so spracovateľom dokumentu a to: RNDr. Annou Štefankovou, ktorá koordinovala proces tvorby PHSR a zabezpečila dodržiavanie metodických postupov.</p> <p>Obdobie spracovania jún 2015 – august 2015</p>
Prerokovanie	<p>Prerokovanie v orgánoch samosprávy (výbory, komisie, rada)</p> <p>Verejné pripomienkovanie: 16 - 30. 08. 2015</p> <p>Posudzovanie SEA – nerelevantné</p>
Schválenie	Návrh na uznesenie zastupiteľstva – obecné zastupiteľstvo schvaľuje Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022.

Zdroj: vlastné spracovanie

Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015 – 2022

IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC

Program rozvoja obce Horné Hámre (PHSR) s výhľadom od roku 2015 do roku 2022 bude implementovaný konkrétnymi projektmi a akčným plánom, ktorý má vypracovaný časový harmonogram a návrh finančného a organizačného zabezpečenia. Obecný úrad v spolupráci s obecným zastupiteľstvom vypracuje plán vedenia obce a informatívne správy, ktoré bude zverejňovať na internetovej- webovej stránke obci a na verejných informačných tabuliach.

Predkladať návrhy na modifikovanie PHSR bude v právomoci monitorovacieho výboru pre PHSR. Koordinátor pre stratégiu môže predkladať výboru návrhy na doplnenie PHSR. Občania a inštitúcie môžu tiež v písomnej forme predložiť útvaru návrh na modifikovanie PHSR. Na zasadnutia výboru v termíne schvaľovania obecného rozpočtu predloží koordinátor **„Dopadovú analýzu plnenia PHSR.“**

Doplnenie PHSR, prípadne jeho nové aktualizovanie sa predloží na schválenie obecnému zastupiteľstvu. V nevyhnutnom prípade sa môže kvôli PHSR tiež iniciovať mimoriadne zasadnutie Výboru alebo obecného zastupiteľstva.

Predmetný Program rozvoja obce na roky 2015–2022 Horné Hámre bol schválený na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa 09. 2015 uznesením č.....

Pečiatka obce:

starosta obce Horné Hámre

PRÍLOHY

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A1: Mapové prílohy

Príloha B1: Obrázkové prílohy

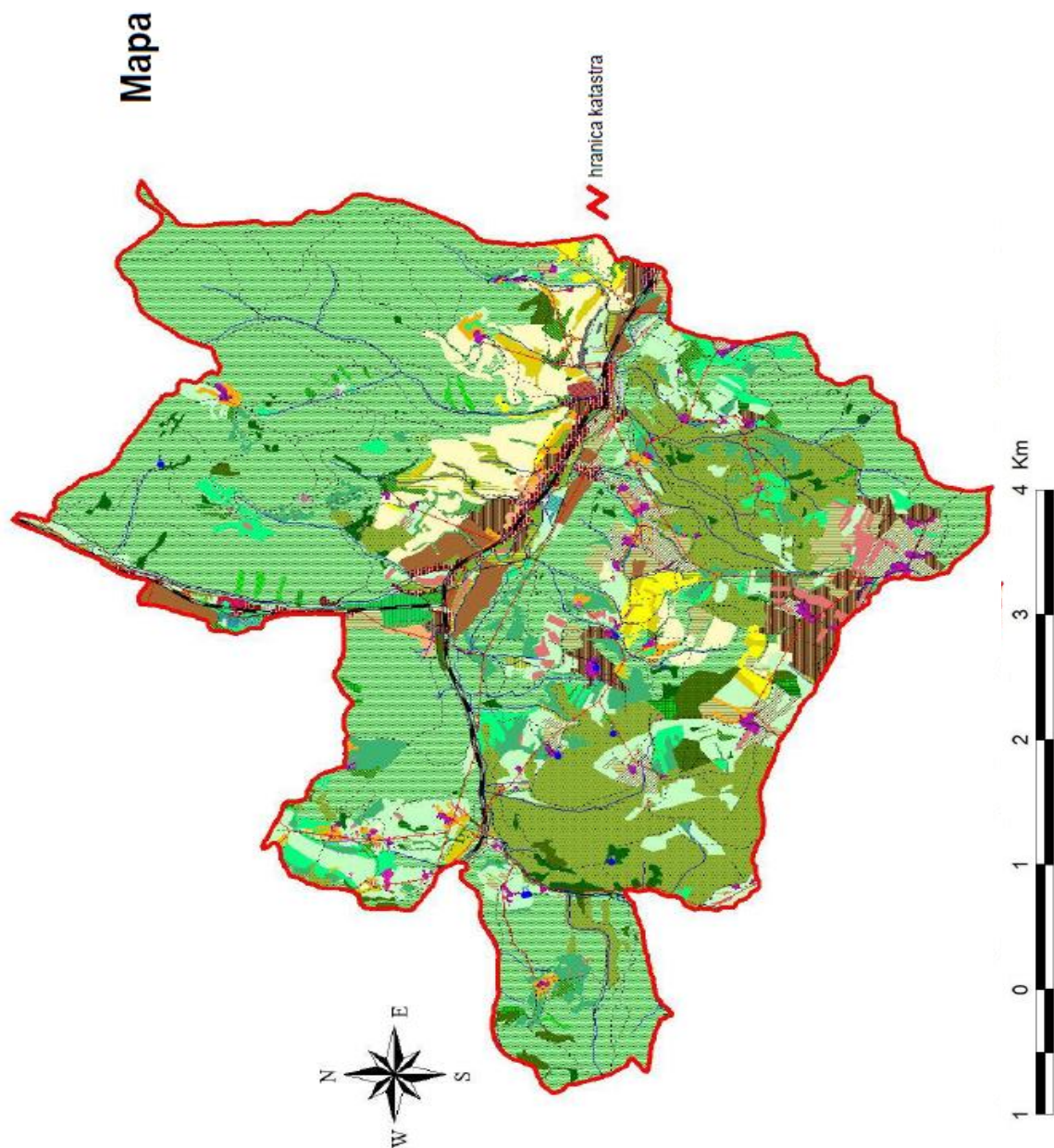
ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV A ILUSTRÁCIÍ

Tabuľka 1 Zámer spracovania PHSR.....	8
Tabuľka 2 Harmonogram spracovania PHSR v obci Horné Hámre.....	15
Tabuľka 3 Metódy zapojenia verejnosti do prípravy PHSR.....	16
Tabuľka 4 Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov.....	17
Tabuľka 5 Ciele a opatrenia PHSR Horné Hámre boli stanovené aj v súlade so sústavou priorít NSRR 2007–2013.....	22
Tabuľka 6 Ex-post hodnotenie - stav projektovej pripravenosti a jeho naplnenie.....	26
Tabuľka 7 Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát.....	28
Tabuľka 8 Aktuálna projektová pripravenosť obce Horné Hámre na programovacie obdobie 2015–2022 (zhrnutie).....	28-34
Tabuľka 9 Miestna samospráva Obecného úradu Horné Hámre.....	38
Tabuľka 10 Využitie katastra obce Horné Hámre v roku 2009 až po súčasnosť (2015).....	46
Tabuľka 11 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C.....	58
Tabuľka 12 Priemerný ročné úhrny zrážok v mm (SHMÚ Bratislava).....	60
Tabuľka 13 Počet obyvateľov obce Horné Hámre v rokoch 1869-2014.....	65
Tabuľka 14 Dynamika počtu obyvateľstva obce Horné Hámre v rokoch 1998– 2014.....	67
Tabuľka 15 Pohlavná štruktúra obyvateľstva obce Horné Hámre v rokoch 1991 až 2014.....	70
Tabuľka 16 Veková štruktúra obce Horné Hámre v roku 2011.....	71
Tabuľka 17 Bývajúce obyvateľstvo obce Horné Hámre podľa pohlavia a podľa najvyššieho skončeného stupňa školského vzdelania za rok 2011.....	72
Tabuľka 18 Národnostné zloženie obce Horné Hámre v rokoch 1991 až 2011	73
Tabuľka 19 Religiózne zloženie obce Horné Hámre v rokoch 1991, 2001, 2011.....	73
Tabuľka 20 Miera nezamestnanosti v obci Horné Hámre.....	76
Tabuľka 21 Stav domového fondu a obyvateľov Horných Hámrov v roku 2015.....	77
Tabuľka 22 Vybavenosť obce Horné Hámre službami (stav 2015).....	79
Tabuľka 23 Technická infraštruktúra.....	81
Tabuľka 24 Infraštruktúra športových zariadení	86
Tabuľka 25 Rozpočet obce k 31.12.2014 v eurách.....	87
Tabuľka 26 Rozbor plnenia príjmov za rok 2014 v Eur.....	88
Tabuľka 27 Bežné príjmy - daňové príjmy obce.....	88
Tabuľka 28 Bežné príjmy - nedaňové príjmy obce.....	89
Tabuľka 29 Bežné príjmy - ostatné príjmy (granty a transfery) obce.....	90
Tabuľka 30 Dotácie obce.....	90

Tabuľka 31 Kapitálové príjmy.....	91
Tabuľka 32 Granty a transfery.....	91
Tabuľka 33 Príjmové finančné operácie.....	91
Tabuľka 34 Výdavky obce za rok 2014 v Eur.....	91
Tabuľka 35 Kapitálové výdavky obce.....	92
Tabuľka 36 Bežné výdavky.....	92
Tabuľka 37 Výdavkové finančné operácie.....	93
Tabuľka 38 Použitie prebytku hospodárenia v roku 2014.....	94
Tabuľka 39 Rezervný fond v Eur.....	95
Tabuľka 40 Sociálny fond v Eur.....	96
Tabuľka 41 Aktíva.....	96
Tabuľka 42 Pasíva.....	96
Tabuľka 43 Prehľad o stave a vývoji dlhu k 31.12.2014.....	97
Tabuľka 44 Poskytnuté dotácie.....	98
Tabuľka 45 Finančné usporiadanie voči štátnemu rozpočtu.....	98
Tabuľka 46 Finančné usporiadanie voči rozpočtom z VÚC B.Bystrica.....	99
Tabuľka 47 Rozpočet obce Horné Hámre na roky 2015 – 2017 príjmy a výdavky.....	100
Tabuľka 48 Vývoj pohľadávok v eurách	101
Tabuľka 49 Vývoj záväzkov v eurách.....	101
Tabuľka 50 Hospodársky výsledok v eurách.....	102
Tabuľka 51 Transfery a granty.....	103
Tabuľka 52 Zoznam poskytnutých dotácií.....	104
Tabuľka 53 Schválený rozpočet obce Horné Hámre na roky 2012 – 2017.....	105
Tabuľka 54 Kapitálové výdavky spolu na roky 2012- 2017.....	107
Tabuľka 55 Dopravná infraštruktúra v obci Horné Hámre.....	115
Tabuľka 56 Porovnanie množstva vyprodukovaného odpadu za obdobie rokov 2010 – 2014.....	121
Tabuľka 57 Kapacita ubytovacieho zariadenia v Jazdeckom areály sv. Františka.....	124 – 125
Tabuľka 58 Infraštruktúra kultúrnych zariadení.....	129
Tabuľka 59 Matica príležitostí a matica rizík.....	137
Tabuľka 60 Výsledok spojenia stupňa výkonu a dôležitosti.....	138
Tabuľka 61 Zoznam hlavných strategických zámerov obce Horné Hámre na roky 2014– 2022..	165
Tabuľka 62 Strategické ciele a projektové zámery /plány navrhované na dosiahnutie cieľov Regionálnej územnej stratégie BBSK na roky 2014– 2020 a projektové zámery obce z iných operačných programov.....	166
Tabuľka 63 Opatrenia, projekty a priority- hospodárska rozvojová oblasť na roky 2014–2020.....	171

Tabuľka 64 Opatrenia, projekty a priority- Kvalita života občanov a sociálna sféra.....	173
Tabuľka 65 Opatrenia, projekty a priority- Environmentálna sféra.....	174
Tabuľka 66 Akčný plán pre prioritnú oblasť- Hospodárstvo a technický rozvoj na roky 2015 – 2022.....	188
Tabuľka 67 Akčný plán pre prioritnú oblasť 2- Kvalita života občanov a sociálna sféra na roky 2014-2020.....	189
Tabuľka 68 Akčný plán pre prioritnú oblasť- Environmentálna na roky 2015 – 2022.....	189
Tabuľka 69 Akčný plán pre ostatné prioritné oblasti na roky 2015–2022.....	190
Tabuľka 70 Indikatívny rozpočet- Prioritná oblasť hospodárstvo a technický rozvoj.....	195
Tabuľka 71 Indikatívny rozpočet- Prioritná oblasť Kvalita života občanov a sociálna sféra.....	195
Tabuľka 72 Indikatívny rozpočet- Prioritná oblasť environmentálna.....	196
Tabuľka 73 Indikatívny rozpočet- Ostatné rozvojové oblasti.....	196
Tabuľka 74 Hodnotiaca tabuľka pre výber projektov (upravený pre potreby obce).....	198
Tabuľka 75 Plán priebežných hodnotení a monitorovania.....	201
Tabuľka 76 Schválenie a aktualizovania PHSR obce Horné Hámre.....	202
Schéma 1 Osnova PHSR.....	12
Mapa 1 Kataster obce Horné Hámre- obec zaradujúca sa do Novobanskej štátovej oblasti.....	37
Obrázok 1 Vyšľachtená ruža Erinnerung an Brod (v preklade Spomienky na Brod).....	43
Obrázok 2 Tetradymit Bi ₂ Te ₂ S.....	50
Graf 1 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C.....	59
Graf 2 Priemerná častosť smerov vetra v %.....	59
Graf 3 Priemerný ročné úhrny zrážok v mm.....	61
Graf 4 Počet obyvateľov obce Horné Hámre v rokoch 1869–2014.....	65 – 66
Graf 5 Počet obyvateľov v obci Horné Hámre v danom roku.....	69
Graf 6 Pohlavná štruktúra obyvateľstva obce Horné Hámre v jednotlivých rokoch.....	70
Graf 7 Veková štruktúra obce Horné Hámre v roku 2011.....	71
Graf 8 Národnostné zloženie obce Horné Hámre v rokoch 1991 až 2001	73
(Príloha A1).....	208
(Príloha B1).....	214

Príloha A1 Mapa Druhotnej krajinej štruktúry obce Horné Hámre - 2015

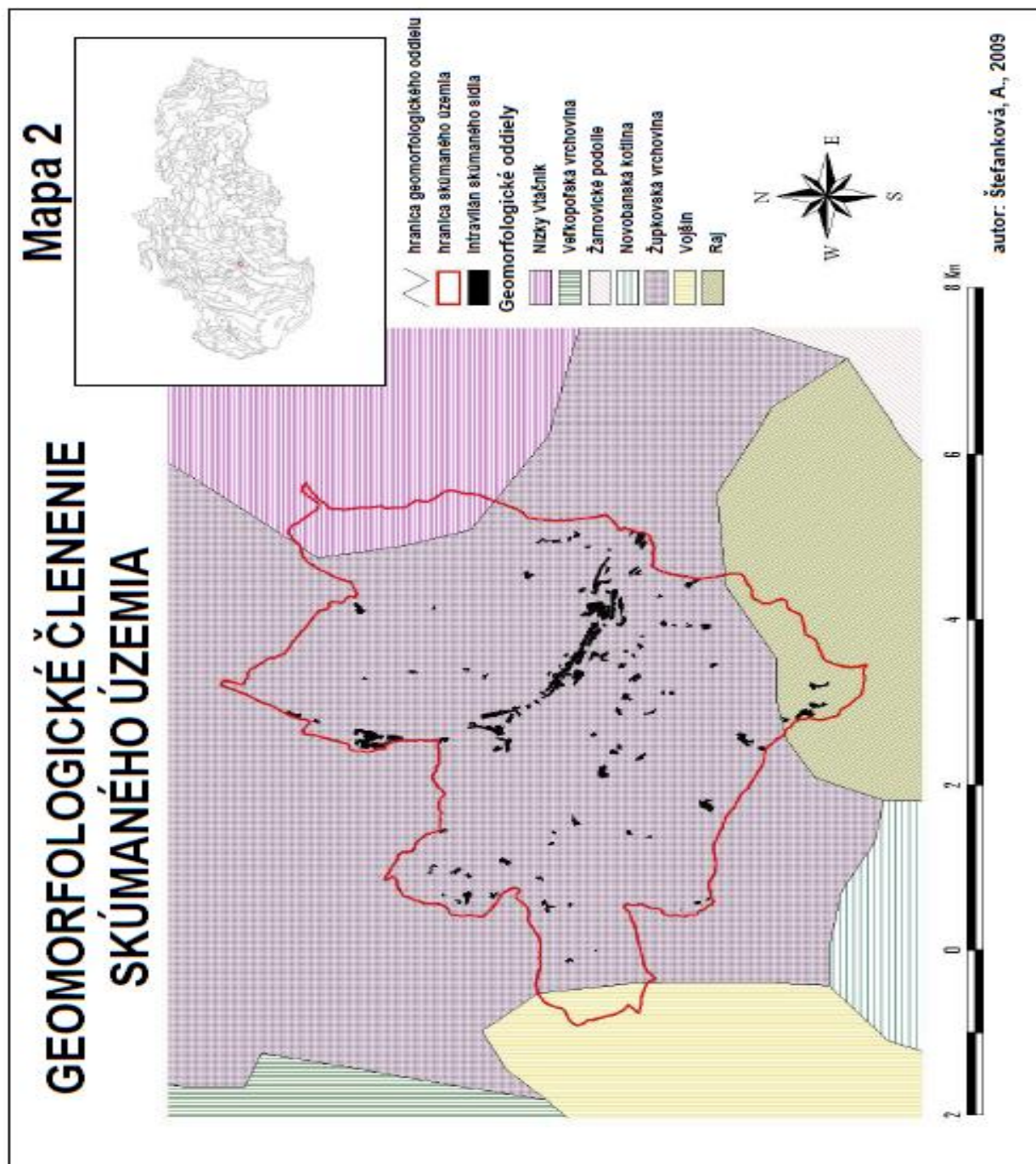

Autor: RNDr. Anna Štefanková (2015)

Skupina krajinných prvkov	Podskupina krajinných prvkov	Krajinný prvok	Značka
1 Skupina prvkov lesnej a nelesnej drevinovej vegetácie	11 Veľkoplošné porasty drevín	111 Listnaté	
		112 Ihličnaté	
		113 Zmiešané	
	12 Maloplošné porasty drevín a krovín	121 Lesíky	
		122 Lesné škôlky	
		123 Skupinky drevín	
		124 Solitéry	
		125 Plošné porasty krovín	
	13 Líniová drevinová vegetácia	131 Súvislá	
		132 Medzernatá	
	14 Brehové porasty drevín vodných tokov a plôch	141 Súvislé	
		142 Medzernaté	
	15 Priešky, rúbaniská, polomy (narušené lesné porasty)	151 Priešky	
		152 Rúbaniská	
2 Skupina prvkov trvalých trávnych porastov	21 Pásienky	211 Intenzívne	
		212 Extenzívne bez drevín	
		213 Extenzívne s drevinami	
	22 Lúčne porasty	221 Intenzívne	
		222 Extenzívne	
		223 Extenzívne s drevinami	
	23 Nevyužívané trvalé trávne porasty	230 Nevyužívané trvalé trávne porasty	
3 Skupina prvkov poľnohospodárskych kultúr	31 Veľkoblokové polia	310 Veľkoblokové polia	
	32 Maloplošné a úzkopásové polia	320 Maloplošné a úzkopásové polia	
	33 Ovocné sady	331 Veľkoplošné	
		332 Maloplošné úzkopásové	
	34 Mozaikové štruktúry 1: orná pôda úzkopásová, trvalé trávne porasty	340 Mozaikové štruktúry 1: orná pôda úzkopásová, trvalé trávne porasty	
	35 Mozaikové štruktúry 2: orná pôda úzkopásová, trvalé trávne porasty, ovocné sady	350 Mozaikové štruktúry 2: orná pôda úzkopásová, trvalé trávne porasty, ovocné sady	
4 Skupina prvkov podložía a substrátu	36 Mozaikové štruktúry 3: trvalé trávne porasty, ovocné sady	360 Mozaikové štruktúry 3: trvalé trávne porasty, ovocné sady	
	41 Odkryvy podložía	410 Odkryvy podložía	
	42 Prirodzené skalné útvary	420 Prirodzené skalné útvary	
5 Skupina prvkov vodných tokov a plôch	43 Kameňolomy	430 Kameňolomy	
	51 Pramene	510 Pramene	
	52 Vodné toky prirodzené	520 Vodné toky prirodzené	

- pokračovanie na ďalšej strane

Skupina krajinných prvkov	Podskupina krajinných prvkov	Krajinný prvok	Značka
6 Skupina sídlných prvkov a rekreačných priestorov	61 Sústredená zástavba rodinných domov	610 Sústredená zástavba rodinných domov	
	62 Sídlné objekty mimo intravilánu	621 Rozptýlená zástavba	
		622 Samoty	
	63 Prídomové záhrady	630 Prídomové záhrady	
	64 Historické objekty	641 Kostoly	
		642 Cintoríny	
	65 Športové ihriská	650 Športové ihriská	
	66 Administratívne budovy a ostatná občianska vybavenosť	661 Administratívne budovy a ostatná občianska vybavenosť	
		662 Predškolské a školské zariadenia	
	67 Sídlna vegetácia	670 Parky a sídlné porasty drevín a krovín	
7 Skupina technických prvkov	68 Chaty a rekreačné priestory	680 Chaty a rekreačné priestory	
	69 Jazdecký areál	690 Jazdecký areál	
	71 Priemyselné výrobné areály a prevádzky	710 Priemyselné výrobné areály a prevádzky	
	72 Poľnohospodárske objekty	720 Farmy, hospodárske dvory	
	73 Poľné hnojiská	730 Poľné hnojiská	
8 Skupina prvkov dopravy	74 Jednotlivé stavebné a technické objekty vo voľnej krajine	740 Jednotlivé stavebné a technické objekty vo voľnej krajine	
	75 Diaľkové elektrické nadzemné vedenie	750 Diaľkové elektrické nadzemné vedenie	
	81 Dôležité hlavné cesty	810 Dôležité hlavné cesty	
	82 Účelové komunikácie	821 Spevnené	
		822 Nespevnené	
	83 Parkoviská	830 Parkoviská	

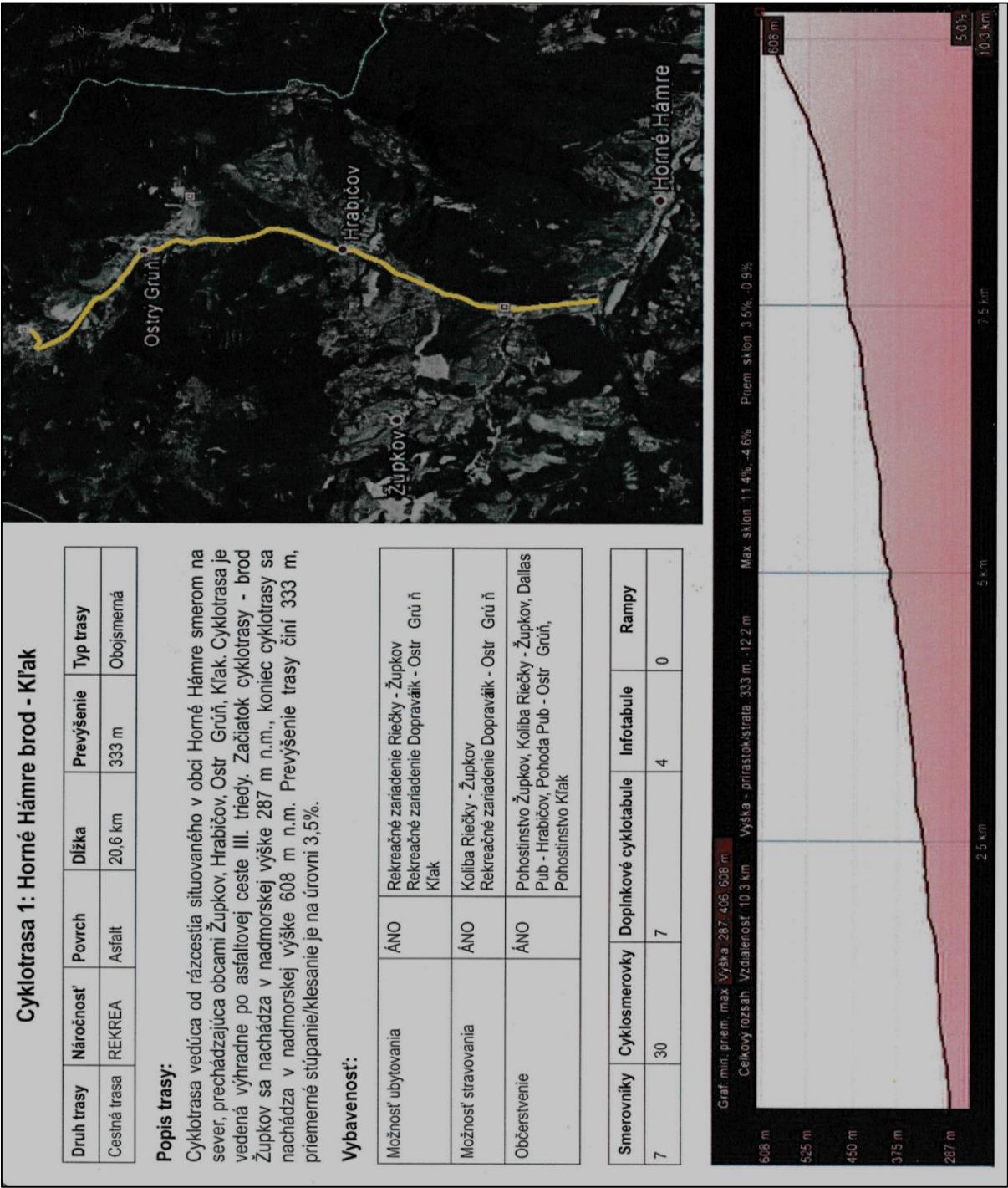
Cykloturistická mapa

PROGRAM
OBNOVY DEDINY

Cyklotrasa Horné Hámre- Kľak

Príloha B1 Obrázok 1- 4 Jazdecký areál sv. Františka v obci Horné Hámre

Areál jazdeckej školy sv. Františka - Horné Hámre

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 5 Štálové osídlenie v časti Fusatovci

Obrázok 6 Kaplnka Márii Lurdskej

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 6 Horné Hámre-časť Brod

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 7 Horné Hámre- časť Majsniarovo

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 8 Pohľad na rozptýlené štálové osídlenie Horné Hámre

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 9 Pohľad na Kľakovskú dolinu z miestnej časti Kostivrch

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 10 Pohľad na miestnu časť na Cvangovci a Prostrednovci

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 10, 11 Horné Hámre- miestna časť Kostivrch

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 12 Pohľad na centrálnu časť obce Horné Hámre

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 13 Sútok Kľakovského a Pílanského potoka

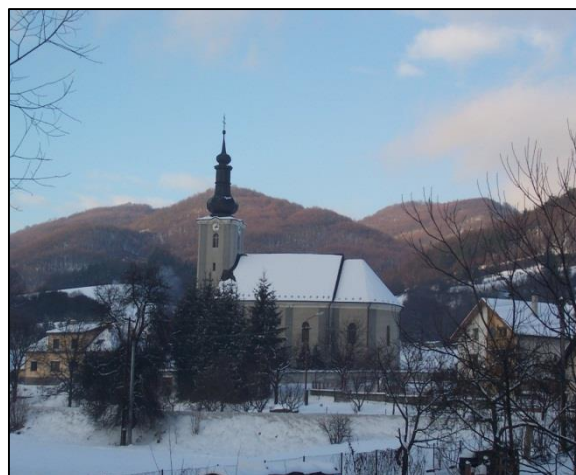
Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 14 Pohľad na bývalý mlyn v obci Horné Hámre

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 15 Pohľad na obec Horné Hámre a kostol sv. Martina

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 16 Osada Katrenovci

Obrázok 17 Osada na Dolnom Pajery

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 18 Osada u Oslanov

Obrázok 19 Miestna časť Dolný Pajer

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 20 Pohľad na pohorie Malý a Veľký Vtáčnik,

Župkovskú vrchovinu a obec Horné Hámre

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 21 Obecný úrad Horné Hámre

Obrázok 22 Centrálna časť obce a ihrisko

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 23 Miestna časť Brod

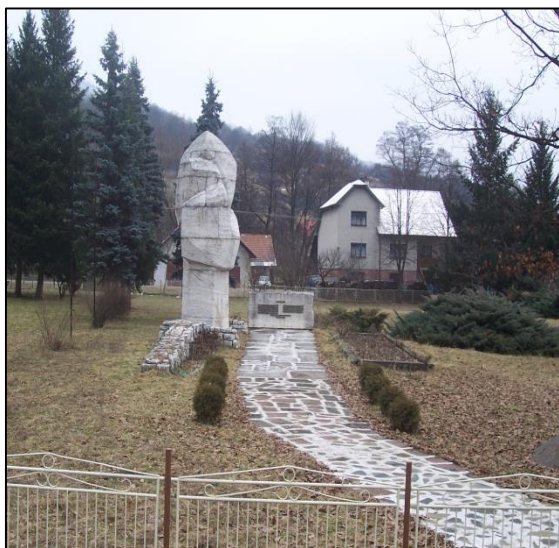
Obrázok 24 Miestna časť Pažiť

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 25 Pamätník padlých hrdinov z II.svetovej vojny na Brode

Obrázok 26 Štále na Kostivrchu v zime

Autor: RNDr. Anna Štefanková

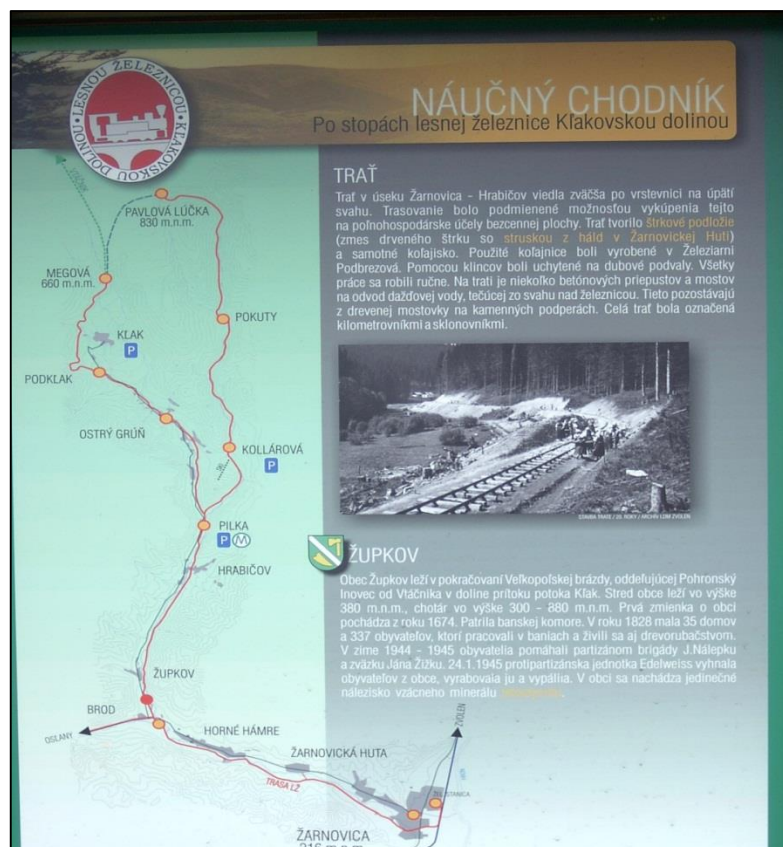
Obrázok 27 Pozostatky z lesnej železničky

Obrázok 28 Miestna časť Gontkovci-Korimovci

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Náučný chodník po stopách lesnej železnice Kľakovskou dolinou

Autor: RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 29 Pohľad na miestnu časť obce

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Obrázok 30 Pohľad na centrálnu časť obce (ihrisko, MŠ, IBV a pod.)

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Obrázok 31 Celkový pohľad na Jazdecký areál sv. Františka

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Obrázok 32 Pohľad na osadu Horný Pajer

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Obrázok 33 Celkový pohľadna miestnu časť obce-Pažiť

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Obrázok 34 Celkový pohľad- letecký snímok na obec Horné Hámre

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Autorské práva:

Sprievodné fotografie a mapy v prílohách pochádzajú z digitálnej databázy autora RNDr. Anna Štefanková a OcÚ Horné Hámre. Bez súhlasu spracovateľa RNDr. Anna Štefanková nemožno vykonať extrakciu a/alebo reutilizáciu podstatnej časti obsahu databázy dokumentu Program rozvoja obce Horné Hámre na roky 2015–2022 (t.j. napr. v časti čo aj len jedného diela), pokiaľ sa táto vykonáva s cieľom získať, hoci aj nepriamo v akýkoľvek majetkový prospech. Právo uverejnenia je výhradne určené za účelom verejného zverejnenia OcÚ Horné Hámre a použitie materiálu je možné len za účelom spracovania projektov a jednotlivých zámerov a za účelom ich pravidelného monitorovania.

**Program rozvoja obce Horné Hámre ako centra mikroregiónu
Kľakovskej doliny s výhľadom na roky 2015 – 2022.**